

2023

Försäkringskassans årsredovisning

Generaldirektören har ordet

Verksamhetsåret 2023 har i hög grad påverkats av de oroliga förhållandena i vår omvärld, ökade kostnader har även drabbat Försäkringskassans verksamhet. Under flera år har Försäkringskassan också tagit emot nya helt eller delvis ofinansierade uppdrag och verkställt stora regeländringar i våra befintliga försäkringar och förmåner.

Sammantaget har myndighetens ekonomiska situation tvingat fram en rad åtgärder för att minska förvaltningskostnaderna. En konsekvens av detta är att vi inte haft möjlighet att åtgärda de långsiktiga konsekvenserna av pandemin på det sätt som var planerat. Stora neddragningar och besparingar har påverkat hela verksamheten. De försäkrade har drabbats i form av minskad tillgänglighet och ökade handläggningstider.

Kriget i Europa och dess följder ställer krav på att Försäkringskassan accelererar arbetet med att bygga upp adekvata strukturer för beredskap och krishantering. Strukturerna är nödvändiga dels med anledning av vårt arbete som ansvarig myndighet för sektorn ekonomisk säkerhet, dels för att säkerställa vår förmåga att betala ut pengar även vid krissituationer. Arbetet med att ta fram dessa strukturer har tydliggjort en rad sårbarheter som behöver adresseras de närmaste åren. Om det ansträngda ekonomiska läget består kommer det att kraftigt begränsa oss från att hålla ett högre tempo i detta arbete.

Trots att förutsättningarna lämnat mycket övrigt att önska har Försäkringskassan under 2023 fortsatt att leverera verksamhet med hög kvalitet gentemot de försäkrade, samt vidareutvecklat verksamheten ytterligare. Bland annat har vårt arbete med att öka effektiviteten fortsatt med en rad effekthemtagningar som följd. Utöver den ordinarie verksamheten har vi under 2023 hanterat över 9 miljoner utbetalningar av elstöd, vilket bekräftar Försäkringskassans förmåga att hantera stora och krävande uppdrag på kort tid. Resultaten har varit möjliga tack vare alla goda insatser från våra duktiga medarbetare.

Vi når i huvudsak alla uppsatta mål vilket under rådande omständigheter får anses vara ett mycket tillfredsställande resultat.

Nils Öberg
generaldirektör

Innehållsförteckning

Vårt uppdrag	4
Resultatredovisning	6
Resultatredovisningens uppbyggnad	7
Året som gått	13
Förmåner till barn och familjer.....	32
Mål för föräldraförsäkringen.....	50
Förmåner vid funktionsnedsättning	56
Mål för assistansersättningen.....	66
Förmåner vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga.....	71
Mål för sjukförsäkringen.....	87
Övriga förmåner.....	113
Mål för att minska felaktiga utbetalningar.....	126
Gemensamma nyckeltal och nyckeltal per förmån	157
Övrig återrapportering	166
Medarbetare och kompetensförsörjning.....	167
Verksamhetsutveckling.....	173
Arbetet med mänskliga rättigheter	182
Stabs- och expertfunktionen	189
Avgiftsbelagd verksamhet.....	195
Finansiell redovisning.....	199
Finansiell redovisning.....	199
Intern styrning och kontroll.....	234
Beslut om årsredovisningen	237
Förmånsförteckning.....	238

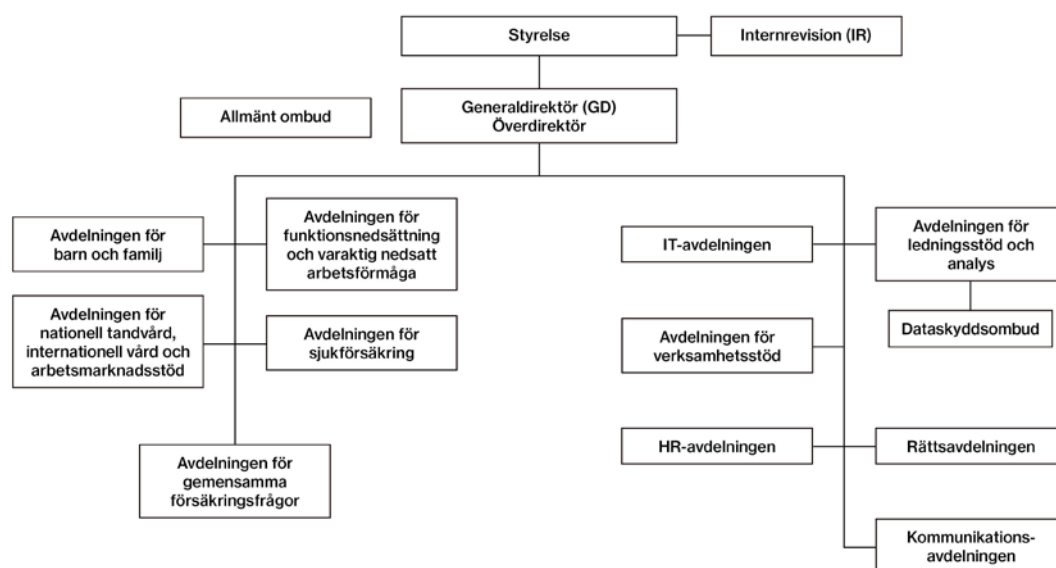
Vårt uppdrag

Försäkringskassans främsta uppdrag är att administrera en stor del av den svenska socialförsäkringen. Utöver det hanterar vi även ett antal andra bidrag och ersättningar. Vårt arbete är en viktig del av de offentliga trygghetssystemen och har stor betydelse för enskilda, hushåll och företag och därmed hela samhällsekonomin.

Försäkringskassans verksamhet ska vara rättssäker och effektiv samt präglas av god service och hög tillgänglighet. Enskilda och företag ska få rätt ersättning i tid och det stöd de behöver för att kunna ta tillvara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter.

Myndigheten Försäkringskassan

Försäkringskassan bestod i december 2023 av styrelse, generaldirektör, överdirektör och elva avdelningar. Försäkringskassan har även en internrevision, ett allmänt ombud och ett dataskyddsombud.

Försäkringskassan är organiserad i försäkringsavdelningar och övriga avdelningar. Försäkringsavdelningarna har det primära ansvaret för kontakter med enskilda, det vill säga att

- utreda rätten till, besluta om och betala ut förmåner, bidrag och andra ersättningar
- ge information och service
- motverka felaktiga utbetalningar
- motverka brott mot socialförsäkringen.

Övriga avdelningar har främst en stödjande eller styrande funktion.

Vid utgången av 2023 hade Försäkringskassan 13 440 anställda på ett 60-tal orter i Sverige.

Nils Öberg är generaldirektör för myndigheten. Maria Rydbeck är överdirektör.

Styrelsen

Försäkringskassan leds av en styrelse utsedd av regeringen. Styrelsen har fullt ansvar för verksamheten och generaldirektören är ansvarig inför styrelsen.

Styrelsen har haft sex sammanträden under året. Två personalföreträdare har haft möjlighet att närvara vid dessa sammanträden.

Försäkringskassans styrelse har under året bestått av

- Heidi Stensmyren, ordförande till och med 31 december 2023, chef för tema Kvinnohälsa och Hälsoprofessioner vid Karolinska Universitetssjukhuset
- Thomas Pålsson, vice ordförande, f.d. generaldirektör Statens servicecenter
- Erland Olauson, f.d. vice ordförande och avtalssekreterare LO, förordnad till och med 31 december 2023
- Lotta Vahlne Westerhäll, professor emerita i offentlig rätt, förordnad till och med 31 december 2023
- Nils Öberg, generaldirektör för Försäkringskassan.

Personalrepresentanter

- Thomas Åding, ST (ersättare Siv Norlin)
- Ingmarie Johansson, SACO (ersättare Daniel Rander).

Under året har regeringen även utsett nya styrelseledamöter

- Ulf Bengtsson, ordförande, direktör på Kommuninvest, förordnad från och med 1 januari 2024
- Mats Galvenius, vice vd Svensk försäkring, förordnad från och med 1 januari 2024
- Eva Liedström Adler, f.d. generaldirektör Arbetsgivarverket och f.d. rikskronofogde, förordnad från och med 1 januari 2024
- Anita Linder, tidigare lagman Kammarrätten i Stockholm, förordnad från och med 1 januari 2024
- Tomas Landeström, it-chef Polismyndigheten, förordnad från och med 1 januari 2024.

Resultat- redovisning

Resultatredovisningens uppbyggnad

Detta avsnitt behandlar överväganden om resultatredovisningens uppbyggnad, val av förmåner som redovisas samt de metoder som används för att bedöma verksamhetens resultat.

I resultatredovisningen analyseras och bedöms Försäkringskassans resultat och utveckling utifrån kraven i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Resultatredovisningens indelning utgår från de mest väsentliga förmånerna.

Resultaten redovisas så långt som möjligt i historiska treårsvisa serier. Om det inte är möjligt kommenteras det särskilt. Mindre differenser i statistikuppgifter kan förekomma mellan åren. Större differenser och förändringar till följd av utveckling av statistiken kommenteras i noter till tabellerna. Summeringsdifferenser kan förekomma på grund av avrundningar.

Merparten av den individbaserade statistik som redovisas är uppdelad efter kön. Skälen till att könsuppdelad statistik i vissa fall inte redovisas är att statistiken behöver vidareutvecklas, ännu inte håller tillräcklig kvalitet eller att den hämtas från andra myndigheter som inte har könsuppdelad statistik. Vi arbetar för att framöver kunna redovisa all individbaserad statistik som hämtas från Försäkringskassan uppdelad per kön. I huvudsak kommenterar och analyserar vi könsskillnader när dessa återkommit de tre senaste åren.

Uppgifter som relaterar till enskilda redovisas inte om det gäller färre än fyra personer. Detta markeras med en asterisk i tabellerna.

Statistikuppgifter i texten avrundas genomgående. Tal upp till 9 999 avrundas i regel inte.

Redovisningen inleds med en beskrivning av de metoder som används för att bedöma resultatet. Detta följs av ett avsnitt som beskriver året som gått och verksamhetens finansiering samt den övergripande utvecklingen av kvaliteten i handläggningen. Efter detta görs en fördjupad redovisning av de mest väsentliga förmånerna samt för målen i regleringsbrevet.

Ett antal förmåner och de mål i regleringsbrevet som relaterar till dessa redovisas tillsammans

- förmåner till barn och familjer omfattar barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning samt målet för föräldraförsäkringen
- förmåner vid funktionsnedsättning omfattar assistansersättning och omvårdnadsbidrag samt målet för assistansersättningen
- förmåner vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga omfattar aktivitetsersättning, sjukersättning och sjukpenning samt målet för sjukförsäkringen
- övriga förmåner omfattar aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, ersättning för internationell vård samt statligt tandvårdsstöd.

Efter förmåns- och målredovisningen följer en sammanställning av nyckeltal för de mest väsentliga förmånerna samt en redovisning av tvärfunktionella återrapporteringskrav enligt regleringsbrev, förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan.

Sist i årsredovisningen finns en översiktlig beskrivning av de redovisade förmånerna.

Redovisning och bedömning av kvaliteten

Försäkringskassan redovisar och bedömer kvaliteten i handläggningen utifrån fyra aspekter: kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut samt skyndsamhet, service och produktivitet.¹ Till grund för bedömningen ligger de underlag som genereras av vårt systematiska kvalitetsarbete samt tillkommande resultatinformation. Underlagen ska komplettera varandra. Resultat av ett enskilt underlag eller en enskild indikator kan inte värderas isolerat, utan behöver analyseras i förhållande till och tillsammans med övriga indikatorer, uppföljningar och granskningar. Det handlar alltså om en kvalitativ bedömning utifrån de underlag som beskrivs nedan.

Bedömningen av resultaten för de mest väsentliga förmånerna sker genom ett analyserande och värderande resonemang om kvaliteten och dess utveckling utifrån aspekterna ovan.

Under året har vi tagit steg mot en förändrad modell för vårt systematiska kvalitetsarbete. När det gäller uppföljningen av kvaliteten är syftet med förändringarna huvudsakligen att säkra mer tillförlitliga och relevanta underlag. Förändringsarbetet kommer att fortsätta även kommande år.

¹ Riktlinjer 2016:06, Den årliga processen för att upprätta en resultatredovisning för Försäkringskassan (resultatredovisning). Vårt arbete med kvalitetsutveckling beskrivs i riktlinjer 2016:07, Arbetet med systematisk kvalitetsutveckling. I riktlinjerna benämner vi kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut som rättslig kvalitet.

De underlag som ligger till grund för redovisningen är främst

- resultaten av kvalitetsuppföljningar med stöd av aktgranskningar och uppföljningsverktyget Væksten
- kvalitetsuppföljningar med stöd av indikatorer
- fördjupade rättsliga kvalitetsuppföljningar
- resultaten av Försäkringskassans kundundersökning
- uppföljningar av it-systemens funktion
- interna och externa granskningar.

Aktgranskningar och granskningar med stöd av Væksten omfattar bland annat uppföljning av de manuella och maskinella kontroller i handläggningen som ska säkerställa att besluten och utbetalningarna är korrekta. Vissa av kontrollerna är så kallade nyckelkontroller och utan dem skulle de ekonomiska riskerna öka betydligt. Genom att följa upp och utvärdera om kontroller i handläggningen genomförs och är ändamålsenliga kan vi identifiera brister i handläggningen. Uppföljningarna ger oss kunskap om styrkor och utvecklingsområden i manuellt handlagda ärenden och skapar möjlighet till lärande.

Att det finns underlag med information om kvaliteten i handläggningen och att dessa analyseras samlat och systematiskt bidrar till Försäkringskassans interna styrning och kontroll.

De grupper som tillfrågats i årets kundundersökning är till viss del förändrade i jämförelse med tidigare år. Det har gjorts för att åstadkomma en högre validitet, bland annat genom att minska risken för att respondenternas svar handlar mer om en annan förmån än den de är utvalda för. I årets urval ingår även personer som fått avslag på sin ansökan i fler förmåner än tidigare. En konsekvens av det förändrade urvalet är att det inte är möjligt att statistiskt säkerställa resultatet av jämförelsen mellan 2022 och 2023. Kundundersökningen omfattar samtliga förmåner som redovisas förutom barnbidrag. Att barnbidrag är undantaget beror på att administrationen av barnbidrag sällan innehåller kontakt mellan Försäkringskassan och den försäkrade.

Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut

Kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut redovisas och bedöms utifrån ett antal olika faktorer: resultatet av uppföljningar gjorda med stöd av aktgranskningar och av Försäkringskassans uppföljningsverktyg Væksten, antalet upptäckta felaktiga utbetalningar, andelen felaktiga utbetalningar som orsakats av Försäkringskassan, slumpmässiga och riktade kontroller i den interna försäkringskontrollen², omprövningar, överklaganden, skadestånd och JO-anmälningar, uppföljningar av applikationskontrollerna i it-systemen samt interna och externa granskningar. Även resultaten från Försäkringskassans kundundersökning är ett underlag. I den mäts de försäkrades upplevelse

² Intern försäkringskontroll genomförs inom alla förmåner för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar, misstänkta interna överträdelse, systematiska avvikelser som kan leda till felaktiga utbetalningar samt avvikelser som gäller registrerade kontonummer.

av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut genom frågan ”I vilken utsträckning upplever du att det är möjligt att förutse ett beslut från Försäkringskassan?”.

Skyndsamhet

Skyndsamhet redovisas och bedöms utifrån den genomsnittliga handläggningstiden från ansökan till beslut³, antal pågående ärenden⁴ samt de försäkrades upplevelse. De försäkrades upplevelse mäts genom graden av instämmande i påståendet ”Mitt ärende handläggs snabbt” i Försäkringskassans kundundersökning.

Service

Redovisningen och bedömningen av service görs utifrån en analys av underlag inom områdena tillgänglighet och bemötande. Dessa underlag består dels av indikatorer, dels av de försäkrades upplevelse. Indikatorerna är tillgänglighet och väntetider i telefon samt användningen av e-tjänster.⁵ De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande mäts i Försäkringskassans kundundersökning, där respondenterna anger i hur hög grad de instämmer i ett antal frågor och påståenden.

Produktivitet

Den samlade produktiviteten för Försäkringskassan, dels som helhet och dels de individuella förmånerna, redovisas och bedöms utifrån utvecklingen av styckkostnad⁶ och antal beslut per årsarbetskraft för de väsentliga förmånerna. Till grund för analysen ligger också förvaltningskostnader och antal årsarbetskrafter.

Huvudprincipen är att styckkostnaden beräknas utifrån kostnad per beslut. Undantag görs för sjukpenning, där kostnad per avslutat sjukfall används eftersom vi anser att det ger en mer rättvisande bild utifrån förmånens förutsättningar. Styckkostnaderna går inte att redovisa uppdelat på kön på grund av tidredovisningssystemets uppbyggnad.

Utöver kostnader för handläggning redovisar vi kostnader för bland annat it-utveckling direkt till den förmån som kostnaden gäller. Indirekta kostnader fördelas till respektive förmån i proportion till redovisad arbetstid för förmånen eller baserat på produktionsstatistik. It-kostnader fördelas dock enligt principerna i Technology Business Management.⁷

³ Inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning samt barnbidrag, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning följs handläggningstiden även genom andelen ärenden där ersättning betalats ut på fastställd dag.

⁴ Det genomsnittliga månadsvärdet av antalet ärenden som väntar på första beslut.

⁵ Tillgänglighet i telefoni beräknas som antalet besvarade telefonsamtal delat med antalet inkomna samtal. Väntetiden är den tid som den som ringt till Försäkringskassan i genomsnitt fått vänta på svar, för dem som fått sitt telefonsamtal besvarat.

⁶ Vi redovisar och analyserar styckkostnaderna per förmån i löpande priser. I den myndighetsövergripande analysen av styckkostnaderna har vi indexerat dem med löneutvecklingen för statliga tjänstemän med eftergymnasial utbildning.

⁷ Sedan 2021 fördelas indirekta it-kostnader till respektive förmån utifrån principer enligt Technology Business Management (TBM). TBM är ett internationellt ramverk som innehåller principer för definition av it-kostnader samt principer för kostnadsfördelningar.

Från och med 2023 fördelas kostnaderna för kontrollarbete direkt till respektive förmån utifrån en fördelningsnyckel som baseras på antalet kontrollutredningsärenden och är viktad utifrån hur lång tid det i genomsnitt tar att handlägga ett ärende för den aktuella förmånen. Förändringen har gjorts med anledning av ett nytt återrapporteringskrav avseende kontrollarbete i målet om att minska felaktiga utbetalningar. Förändringen bidrar också till att ge en mer rättvisande bild av hur kostnaderna fördelas mellan förmånerna. Det har inte varit möjligt att räkna om jämförelsesiffror för tidigare år. Det innebär att årets styckkostnader för vissa förmåner inte helt kan jämföras med tidigare år. Väsentliga kostnadsförändringar för enskilda förmåner som förklaras av den ändrade fördelningen kommenteras i förmånsavsnitten.

Vid bedömningen av produktiviteten analyseras den samlade effektiviteten av verksamheten med hänsyn tagen till förändringar i förutsättningarna för Försäkringskassans uppdrag. Det innebär att produktiviteten kan bedömas hålla en acceptabel eller god nivå trots att utvecklingen i form av ökade styckkostnader eller minskat antal beslut per årsarbetskraft är negativ.

Val av förmåner

För att redovisningen ska bli överskådlig redovisas enbart resultaten för de mest väsentliga förmånerna. Med väsentliga menar vi förmåner

1. som står för de högsta förvaltningskostnaderna och de största försäkringsutgifterna
2. som har flest beslut eller utbetalningar
3. med väsentliga avvikelser som kan påverka Försäkringskassans resultat.

I år betraktar vi resultaten för 15 förmåner som väsentliga. Av dessa har 14 valts utifrån de två första kriterierna. Dessa står tillsammans för 92 procent av försäkringsutgifterna och 87 procent av förvaltningskostnaderna.

Utifrån det tredje kriteriet redovisar vi resultatet för ersättning för internationell vård. Efter pandemin har handläggningstiderna och ärendeköerna ökat kraftigt för vård i ett annat land. Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning redovisas från och med i år inte längre utifrån det tredje kriteriet, eftersom det inte längre finns väsentliga avvikelser. Däremot ingår omvårdnadsbidrag i resultatredovisningen utifrån det första kriteriet.

Resultaten för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning redovisas samlat, eftersom alla tre är ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program.

De förmåner som särredovisas i resultatredovisningen är markerade med > i tabellen nedan.

Under året har Försäkringskassan även administrerat utbetalningen av elstöd till konsumenter. Elstödet klassas inte som en förmån och ingår därmed inte i bedömningen av resultat och måluppfyllelse i resultatredovisningen. Däremot återrapporterar vi uppdraget i regleringsbrevet för 2023 om att redovisa upparbetade kostnader för it-utveckling, administration och övriga kostnader som rör elstödet i avsnittet Verksamhetsutveckling. Vi beskriver också konsekvenserna för myndighetens verksamhet.

Tabell 1 Förmånsförteckning

Adoptionsbidrag	Dagpenning till hemvärnssoldat	Graviditetspenning	Statlig ersättning för arbete i etableringsjobb
>Aktivitetsersättning		Handikappersättning	Statlig personskadeersättning
>Aktivitetsstöd	Dagpenning till totalförsvarspiktig	>Internationell vård	>Statligt tandvårdsstöd
Arbetskkadeersättning	Ersättning för höga sjuklönekostnader till arbetsgivare	Merkostnadsersättning	>Tillfällig föräldrapenning
Arbetskkadelivränta		Närståendepenning	>Underhållsstöd
>Assistansersättning		>Omvårdnadsbidrag	>Utvecklingsersättning
>Barnbidrag ¹	Ersättning för karensavdrag	Rehabiliteringsersättning	Vårdbidrag
Bidrag till arbetshjälpmiddel	Ersättning till riskgrupper	>Sjukersättning	Yrkesskadelivränta
Bilstöd	>Etableringsersättning	Sjuklönegaranti	
Boendetillägg	Etableringstillägg	>Sjukpenning	
>Bostadsbidrag	Familjebidrag till totalförsvarspiktiga	Smittbärarsättning	
Bostadsersättning	>Föräldrapenning		
Bostadstillägg			

¹ Resultaten för barnbidrag redovisas tillsammans med förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg, som inte betraktas som egna förmåner.

Utöver förmånerna som förtecknas i tabellen ovan hanterar Försäkringskassan till exempel bidrag till företagshälsovård, samverkan inom rehabiliteringsområdet och övrigt inom åtgärder mot ohälsa. Vi utreder och fastställer även sjukpenninggrundande inkomst och försäkringstillhörighet, det vill säga om en sökande är försäkrad i Sverige.

Bedömningar av måluppfyllelse

Försäkringskassan har fyra mål i regleringsbrevet. Dessa redovisas separat i resultatredovisningen. Målen gäller föräldraförsäkringen, assistansersättningen, sjukförsäkringen samt att minska felaktiga utbetalningar. Vi bedömer om respektive mål är uppfyllt, i huvudsak uppfyllt, delvis uppfyllt eller inte uppfyllt. Bedömningarna baseras både på resultat och genomförda insatser och bygger för assistansersättningen och sjukförsäkringen i stor utsträckning på de resultat som redovisas i avsnitten Förmåner vid funktionsnedsättning och Förmåner vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga.

Året som gått

I detta avsnitt beskrivs förutsättningarna för Försäkringskassans verksamhet under året utifrån utvecklingen av försäkringsutgifter, antalet individer som tar emot förmåner samt volymer av beslut. Vidare redovisas kostnaderna för att bedriva verksamheten och finansieringen av denna samt hur handläggningen övergripande har utvecklats med utgångspunkt i aspekterna kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut, skyndsamhet, service och produktivitet.

Under 2023 betalade Försäkringskassan ut 248,9 miljarder kronor. Nästan hälften av pengarna gick till personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller till personer med funktionsnedsättning. Cirka en tredjedel gick till barnfamiljer. Resterande del består främst av ersättningar för tandvård samt inom arbetsmarknadsområdet. Kostnaden för att administrera förmånerna och övriga uppdrag uppgick till 10,8 miljarder kronor. Administrationen finansieras till största delen genom ett förvaltningsanslag.

Försäkringens omfattning

Nedan redovisas försäkringsutgifterna för de mest väsentliga förmånerna och för Försäkringskassan totalt. Försäkringsutgifterna utgörs av de pengar som betalats ut i form av förmåner. Även antalet personer som får utbetalning redovisas. Slutligen redovisas antalet utbetalningar och antalet beslut för de mest väsentliga förmånerna.⁸

⁸ För sjukpenning redovisas antalet avslutade sjukfall.

Tabell 2 Försäkringsutgifter, miljoner kronor¹

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procent	Andel av totala försäkrings- utgifterna, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023		
Aktivitetsersättning	1 583	1 844	2 131	1 864	2 152	2 416	3 446	3 996	4 547	13,8	1,8
Aktivitetsstöd, utvecklings- ersättning och etableringsersättning	9 426	7 975	7 903	11 187	9 334	9 401	20 613	17 309	17 305	0,0	7,0
Assistansersättning, brutto ²	12 678	12 533	12 764	15 991	15 875	16 255	28 669	28 408	29 019	2,2	11,7
<i>Assistansersättning, inbetalt från kommunerna*</i>	–	–	–	–	–	–	4 470	4 424	4 557	–	–
<i>Assistansersättning, netto*</i>	–	–	–	–	–	–	24 199	23 984	24 462	–	–
Barnbidrag	25 965	25 358	24 559	7 413	7 942	8 427	33 377	33 299	32 985	–0,9	13,3
Bostadsbidrag	3 346	2 899	3 350	1 428	1 148	1 200	4 773	4 046	4 551	12,5	1,8
Föräldrapenning	23 038	23 032	23 108	12 120	12 604	12 948	35 158	35 637	36 056	1,2	14,5
Omvårdnadsbidrag	2 395	3 314	3 831	513	688	818	2 908	4 002	4 649	16,2	1,9
Sjukersättning	18 113	18 133	20 128	14 218	14 395	16 100	32 331	32 528	36 227	11,4	14,6
Sjukpenning	23 467	26 779	28 738	14 326	16 495	17 898	37 792	43 274	46 636	7,8	18,7
Statligt tandvårdsstöd ³	3 469	3 503	3 731	3 305	3 361	3 559	6 774	6 863	7 290	6,2	2,9
Tillfällig föräldrapenning	5 343	5 605	5 591	4 738	4 773	4 732	10 080	10 378	10 323	–0,5	4,1
Underhållsstöd	3 267	3 361	3 414	568	579	587	3 835	3 940	4 001	1,6	1,6
<i>Underhållsstöd, inbetalt av bidragsskyldiga*</i>	–	–	–	–	–	–	1 190	1 236	1 251	–	–
<i>Underhållsstöd, netto*</i>	–	–	–	–	–	–	2 645	2 704	2 750	–	–
Övriga förmåner ⁴	–	–	–	–	–	–	32 366	27 814	15 333	–44,9	6,2
Totalt⁵	–	–	–	–	–	–	252 124	251 495	248 920	–1,0	100

* Ingår inte i de totala försäkringsutgifterna.

¹ I försäkringsutgifterna ingår även statliga ålderspensionsavgifter och avskrivna återkravsfordringar. Eftersom dessa utgifter inte går att härleda till person har de fördelats per kön utifrån fördelningen av försäkringsutgifterna i övrigt. De statliga ålderspensionsutgifterna utgör cirka 5 procent av försäkringsutgifterna.

² I utgifterna ingår ersättning för personlig skyddsutrustning till assistansanordnare med anledning av pandemin med 18 miljoner kronor för 2021.

³ I totalsumman för statligt tandvårdsstöd ingår även organisationer och individer av okänt kön.

⁴ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår. Det är inte heller möjligt att dela upp statistiken per kön för gruppen övriga förmåner på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁵ Totalen för 2022 och 2023 skiljer sig från totalen för transfereringar i resultaträkningen eftersom bidrag som lämnats till forskning inom socialförsäkringsområdet inte ingår.

Tabell 3 Antal personer med utbetalning av förmån under respektive år¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsersättning	16 598	16 819	17 715	19 403	19 733	20 140	36 001	36 552	37 855	3,6
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etablerings- ersättning	152 383	126 859	120 110	162 951	129 948	124 660	315 350	256 828	244 793	-4,7
Assistansersättning	6 476	6 345	6 267	7 849	7 729	7 717	14 325	14 074	13 984	-0,6
Barnbidrag	1 118 376	1 119 510	1 111 401	540 961	571 279	599 630	1 659 358	1 690 817	1 711 061	1,2
Bostadsbidrag	167 634	155 238	138 394	96 480	84 928	69 524	264 121	240 175	207 926	-13,4
Föräldrapenning	445 474	437 464	448 112	378 103	374 503	387 465	823 583	811 974	835 591	2,9
Omvårdnadsbidrag	50 425	65 764	75 557	12 650	17 932	21 842	63 075	83 696	97 399	16,4
Sjukersättning	140 696	133 869	131 537	100 174	96 390	96 232	240 870	230 259	227 769	-1,1
Sjukpenning	383 051	387 414	395 380	235 901	230 167	234 704	618 952	617 582	630 085	2,0
Statligt tandvårdsstöd ²	2 136 195	2 127 923	2 170 356	1 843 183	1 838 842	1 876 750	3 979 380	3 966 779	4 047 122	2,0
Tillfällig föräldra- penning	479 278	509 795	512 033	434 793	454 678	447 395	914 071	964 475	959 430	-0,5
Underhållsstöd	115 813	115 201	113 136	24 295	25 188	24 344	140 108	140 390	137 481	-2,1

¹ På grund av efterregistreringar kan antalet skilja sig från årsredovisningen 2022.

² I totalen ingår även där kön är okänt. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte alltid.

Tabell 4 Personer med utbetalning av förmån under respektive år, andel per kön¹

	Kvinnor			Män		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	46,1	46,0	46,8	53,9	54,0	53,2
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	48,3	49,4	49,1	51,7	50,6	50,9
Assistansersättning	45,2	45,1	44,8	54,8	54,9	55,2
Barnbidrag	67,4	66,2	65,0	32,6	33,8	35,0
Bostadsbidrag	63,5	64,6	66,6	36,5	35,4	33,4
Föräldrapenning	54,1	53,9	53,6	45,9	46,1	46,4
Omvårdnadsbidrag	79,9	78,6	77,6	20,1	21,4	22,4
Sjukersättning	58,4	58,1	57,8	41,6	41,9	42,2
Sjukpenning	61,9	62,7	62,8	38,1	37,3	37,2
Statligt tandvårdsstöd	53,7	53,6	53,6	46,3	46,4	46,4
Tillfällig föräldrapenning	52,4	52,9	53,4	47,6	47,1	46,6
Underhållsstöd	83,7	82,1	82,3	17,3	17,9	17,7

¹ På grund av efterregistreringar kan andel per kön skilja sig från årsredovisningen 2022.

Tabell 5 Volymer, antal utbetalningar¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitets- ersättning	162 082	163 591	174 137	191 601	193 790	200 804	353 683	357 381	374 941	4,9
Aktivitetsstöd, utvecklings- ersättning och etablerings- ersättning	1 024 711	846 610	805 600	1 040 864	834 265	805 387	2 065 575	1 680 875	1 610 987	-4,2
Assistans- ersättning	71 994	69 609	69 661	87 245	85 034	85 533	159 239	154 643	155 194	0,4
Barnbidrag	21 165 589	21 177 456	21 102 388	9 611 743	10 378 795	11 087 654	30 777 332	31 556 272	32 190 042	2,0
Bostadsbidrag	1 265 770	1 159 034	1 057 954	626 480	538 232	450 907	1 892 250	1 697 266	1 508 861	-11,1
Föräldrapenning	2 505 139	2 406 884	2 361 898	1 546 831	1 517 153	1 533 431	4 051 970	3 924 042	3 895 329	-0,7
Omvårdnads- bidrag	438 717	678 711	787 593	110 913	176 726	219 383	549 630	855 437	1 006 976	17,7
Sjukersättning	1 602 812	1 519 626	1 528 814	1 134 568	1 090 571	1 109 683	2 737 380	2 610 202	2 638 497	1,1
Sjukpenning	1 728 240	1 794 305	1 921 014	958 975	969 005	1 036 567	2 687 215	2 763 323	2 957 581	7,0
Statligt tandvårdsstöd ³	–	–	–	–	–	–	6 584 196	6 587 116	6 819 503	3,5
Tillfällig föräldra- penning	1 687 690	1 844 034	1 849 272	1 269 581	1 347 414	1 316 000	2 957 271	3 191 448	3 165 272	-0,8
Underhållsstöd	1 216 245	1 200 252	1 179 257	225 749	219 708	209 046	1 441 994	1 419 960	1 388 303	-2,2
Övriga förmåner ⁴	–	–	–	–	–	–	7 246 229	5 086 032	2 800 602	-44,9
Totalt⁵	–	–	–	–	–	–	63 503 964	61 883 997	60 512 088	-2,2

¹ Statistiken skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar, på grund av uppdaterad datafångst. Den nya datafångsten har också möjliggjort redovisning av antal utbetalningar per kön. Beräkningen av antal utbetalningar innefattar inte elstöd till konsumenter.

² I totalen ingår även där kön är okänt. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte alltid.

³ På grund av statistiksystemets uppbyggnad är det inte möjligt att dela upp statistiken per kön för statligt tandvårdsstöd.

⁴ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår. Det är inte heller möjligt att dela upp statistiken per kön för gruppen övriga förmåner på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁵ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Tabell 6 Volymer, antal beslut¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsersättning	18 543	19 323	19 647	17 980	18 711	18 683	36 523	38 034	38 330	0,8
Aktivitetsstöd, utvecklings- ersättning och etableringsersättning	1 139 955	965 672	906 428	1 166 557	947 779	903 587	2 306 512	1 913 451	1 810 018	-5,4
Assistansersättning	2 305	2 531	2 549	2 940	3 113	3 417	5 245	5 645	5 966	5,7
Barnbidrag	313 444	284 303	301 694	236 122	217 183	231 389	549 573	501 538	533 156	6,3
Bostadsbidrag	283 526	268 587	262 959	161 690	140 500	128 116	445 216	409 090	391 081	-4,4
Föräldrapenning	1 821 333	1 760 126	1 771 834	1 214 231	1 209 394	1 250 579	3 035 564	2 969 523	3 022 421	1,8
Omvårdnadsbidrag	43 983	42 994	41 227	15 935	19 791	19 469	59 918	62 785	60 696	-3,3
Sjukersättning	31 090	39 652	40 448	22 242	27 779	28 916	53 332	67 431	69 364	2,9
Sjukpenning ³	348 105	333 940	329 206	207 494	193 663	192 537	555 599	527 603	521 743	-1,1
Statligt tandvårdsstöd ⁴	4 724 767	4 697 797	4 805 825	4 153 795	4 138 529	4 237 871	8 879 400	8 837 064	9 044 435	2,3
Tillfällig föräldra- penning	2 747 797	3 065 990	3 041 975	1 926 803	2 073 550	2 000 961	4 674 600	5 139 541	5 042 938	-1,9
Underhållsstöd	90 724	84 011	80 118	81 022	77 063	68 468	171 746	161 074	148 587	-7,8
Övriga förmåner ⁵	–	–	–	–	–	–	5 238 933	3 279 262	1 008 768	-69,2
Totalt⁶	–	–	–	–	–	–	26 012 161	23 912 041	21 697 503	-9,3

¹ Beräkningen av antal beslut om aktivitetsersättning, bostadsbidrag och sjukersättning skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar. Datafångsten är nu mer fullständig med avseende på inkomna dokument. Beräkningen innefattar inte elstöd till konsumenter.

² I totalen ingår även där kön är okänt. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte alltid.

³ För sjukpenning redovisas antalet avslutade sjukfall.

⁴ I totalsumman för statligt tandvårdsstöd ingår även organisationer och individer av okänt kön.

⁵ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår. Det är inte heller möjligt att dela upp statistiken per kön på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁶ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Årets utfall beror till viss del på att vi inte längre beslutar om pandemiförmånerna. Men det beror även på läget i vår verksamhet och i samhällsekonomin. Vår kostnadsutveckling har varit i fokus under året, vilket efter sommaren bland annat inneburit minskade möjligheter till ersättningsrekryteringar eller övertidsarbete. Mot bakgrund av det har vi behövt anpassa vår verksamhet för att korta och motverka långa ärendeköer och handläggningstider. Efter sommaren har vi successivt minskat öppettiderna i telefonin, för att frigöra tid till handläggning. Tillgängligheten för dem som ringt till oss under 2023 har minskat med 5 procent i jämförelse med 2022 och väntetiden för dem som får sitt samtal besvarat har ökat med i genomsnitt cirka 2 minuter.

Förmåner till barn och familj

Det har varit en ansträngd arbetssituation under året inom handläggningen av förmåner till barnfamiljer, vilket bland annat resulterat i långa handläggningstider. Det beror främst på minskad bemanning och hög personalomsättning, men också på fler ansökningar om barnbidrag och föräldrapenning än föregående år.

Handläggningstiderna har ökat mycket när det gäller underhållsstöd. Flera åtgärder har vidtagits för att hantera situationen och på så sätt har vi lyckats begränsa försämringarna i handläggningstider och service. Trots det har det förekommit att barn och föräldrar behövt vänta flera månader på utbetalning.

Andelen män som får barnbidrag fortsätter att öka något, medan andelen minskar när det gäller bostadsbidrag och tillfällig föräldrapenning.

Inom bostadsbidrag har antalet mottagare av förmånen minskat relativt kraftigt under de senaste åren och antalet fortsätter att minska. Under 2023 är det 13 procent färre mottagare av bostadsbidrag jämfört med under 2022. Det hänger samman med att antalet ansökningar om bostadsbidrag minskat. Utifrån hittills gjorda analyser kan vi dock inte förklara varför antalet ansökningar minskat. Utgifterna har däremot ökat till följd av det så kallade tilläggsbidraget.

Förmåner vid funktionsnedsättning

Handläggningen av assistansersättning har påverkats av de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2023 utifrån reformen Stärkt rätt till personlig assistans. Fler personer har ansökt om assistansersättning och vi har fattat fler beslut. Förmånsutgifterna ökar också, i huvudsak på grund av att det genomsnittliga antalet beviljade timmar per mottagare ökat. Däremot minskar antalet mottagare av assistansersättning, vilket framförallt beror på att fler personer som haft assistans har avlidit.

Handläggningen av omvårdnadsbidrag har präglats av mer stabila förutsättningar än under de senaste åren, vilket bidragit positivt till vår skyndsamhet. Samtidigt är det fler som ansöker om förmånen i jämförelse med föregående år. Det påverkar vår förmåga att utföra de tidsbestämda uppföljningarna i önskvärd utsträckning. Det är 16 procent fler som har omvårdnadsbidrag i jämförelse med under 2022, varav majoriteten är kvinnor. Men andelen män ökar något.

Förmåner vid nedsatt arbetsförmåga

Handläggningen av aktivitetsersättning har kunnat löpa på som normalt, eftersom det inte skett några större förändringar under året. Det är fler som ansökt om förmånen och vi har också fattat fler beslut. Detta har bidragit till att utgifterna ökat med 14 procent. Utgiftsökningen förklaras också av att garantiersättningens nivå har höjts under 2023.

De långa handläggningstiderna har varit en utmaning under året inom handläggningen av sjukersättning. Vi har dock minskat ärendekoerna under året. Även utgifterna för sjukersättning har ökat till följd av ersättningshöjningen, men även av att åldersgränsen i förmånen höjts. Ökningen är dock inte lika stor som för aktivitetsersättning eftersom antalet personer som får sjukersättning minskat. Regelverket för sjukersättning är restriktivt och det är fler som lämnar förmånen än som beviljas den.

Antalet ansökningar om sjukpenning har varit mer som förväntat. Vi har fortsatt vårt arbete med att utveckla förvaltningen av sjukpenning i syfte att öka effektiviteten i handläggningen och för att kunna ge ett bättre stöd för individens återgång i arbete. Utgifterna och antalet utbetalningar har däremot ökat. En orsak till det är att fler har rätt till ersättning under längre tid på grund av ändrad lagstiftning.

Övriga förmåner

De senaste årens automatiseringsprojekt har förändrat förutsättningarna för handläggningen av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning. Automatiseringsgraden ökar i takt med att de maskinella kontrollerna utvecklas och cirka 40 procent av ärendena handläggs numera maskinellt. För handläggarna innebär det att fokus skiftat från att säkerställa utbetalningar i tid, till att korrigera beslut utifrån tillkommande underlag innan utbetalningen går iväg.

Arbetsmarknaden har till viss del återhämtat sig efter pandemin, vilket syns i att såväl utgifter som antalet mottagare av ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program har minskat.

Antalet försäkrade som söker tandvård har i år fortsatt att öka, men är ännu inte tillbaka på nivåerna före pandemin. Utgifterna för tandvård har som en följd av det ökat med 6 procent i jämförelse med föregående år.

Verksamhetens finansiering

Försäkringskassans verksamhet finansieras till största del med anslaget för förvaltningsmedel. Av verksamhetens förvaltningskostnader om 10 765 miljoner kronor finansierades 9 819 miljoner kronor från förvaltningsanslaget.

Utöver förvaltningsanslaget fick Försäkringskassan 265 miljoner kronor från anslaget Bidrag för sjukskrivningsprocessen. Dessa medel ska täcka kostnaderna för samverkan med Arbetsförmedlingen och hälso- och sjukvården inom bland annat rehabiliteringsområdet.

Avgiftsintäkterna uppgick till 555 miljoner kronor, vilket är en ökning med 92 miljoner kronor. Ökningen avser främst avgiftsintäkter från tjänster till Pensionsmyndigheten samt uppdraget samordnad och säker statlig it-drift (SSSID). Tjänsterna till Pensionsmyndigheten utgörs framför allt av utbetalningstjänster och it-stöd för handläggning. Dessa uppgick till 285 miljoner kronor. Det innebär en ökning om 57 miljoner kronor som förklaras av att intäkterna ökat för att hantera tidigare underskott i verksamheten enligt en överenskommen avgiftsmodell. Därutöver har kostnaderna för tjänsteleveranserna ökat vilket också har påverkat avgifternas storlek. Intäkterna från SSSID uppgick till 181 miljoner kronor, en ökning om 55 miljoner kronor bland annat till följd av ett utökat tjänsteutbud inom ramen för SSSID och att fler myndigheter anslutit sig till tjänsten.

Av bidragsintäkterna om 146 miljoner kronor avser 107 miljoner kronor ersättning för Försäkringskassans arbete med utbetalning av elstöd. Ökningen i bidragsintäkterna beror också huvudsakligen på elstöd. Därutöver består bidragsintäkterna främst av bidrag för projekt inom ramen för finansiell samordning genom samordningsförbund, 17 miljoner kronor samt bidrag från Arbetsförmedlingen för anställda med särskilda anställningsformer, 11 miljoner kronor.

Tabell 7 Finansiering av Försäkringskassans verksamhet, miljoner kronor

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent
Förvaltningsanslag	9 246	9 457	9 819	3,8
Anslag Bidrag för sjukskrivningsprocessen	263	264	265	0,4
Avgiftsintäkter	446	463	555	19,9
Bidragsintäkter	27	54	146	170,4
Finansiella intäkter	0	6	9	50,0
Årets kapitalförändring	–9	26	–29	–211,5
Totalt	9 973	10 270	10 765	4,8

Förvaltningsanslag

De totala disponibla förvaltningsmedlen för 2023 uppgick till 9 357 miljoner kronor. Beloppet består dels av årets tilldelning om 9 277 miljoner kronor, dels av ett anslagssparande från 2022 om 80 miljoner kronor. Utöver verksamhetens kostnader finansierar förvaltningsanslaget även medarbetarnas uttag av sparad semester från 2008 och tidigare med 6 miljoner kronor. Motsvarande kostnad redovisas dock inte i resultaträkningen.

Regeringen beslutade vid två tillfällen under 2023 om en höjd anslagskredit för Försäkringskassans förvaltningsanslag. I augusti höjdes anslagskrediten från 278 miljoner kronor till 464 miljoner kronor och i november höjdes anslagskrediten från 464 miljoner kronor till 557 miljoner kronor.

Vid årets slut uppgick den utnyttjade anslagskrediten till 473 miljoner kronor, vilket innebär en minskning av de totala disponibla förvaltningsmedlen för 2024 med motsvarande belopp.

Tabell 8 Förvaltningsanslag, miljoner kronor

	2021	2022	2023
Anslagssparande (+) / Utnyttjad kredit (–) vid årets ingång	252	238	80
Återbetalning av anslagsmedel	–	–	–
Tilldelade medel enligt regleringsbrev	9 247	9 313	9 277
Kostnader för verksamhet ¹	–9 254	–9 464	–9 824
Utgifter för uttag av sparade semesterdagar från 2008 ²	–8	–7	–6
Anslagssparande (+) / utnyttjad kredit (–)	238	80	–473

¹ I kostnader för verksamhet ingår stöd till forskning inom socialförsäkringsområdet. För 2023 uppgick stödet till 5 miljoner kronor.

² Sedan 2009 redovisas myndigheters förvaltningsutgifter kostnadsfritt mot anslaget. Enligt undantagsbestämmelser ska dock ackumulerad semesterlöneskuld per 31 december 2008 redovisas utgiftsmässigt, vilket innebär att när sparade semesterdagar från 2008 eller tidigare tas ut redovisas dessa mot anslaget.

Förvaltningskostnader fördelade per förmån

Från och med 2023 fördelas kostnaderna för kontrollarbete direkt till respektive förmån. Förändringen har gjorts med anledning av ett nytt krav på återrapportering av vårt kontrollarbete i målet om att minska felaktiga utbetalningar, men förändringen bidrar också till att ge en mer rättvisande bild av förvaltningskostnaderna för varje förmån.

Tabell 9 Förvaltningskostnader, miljoner kronor

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent	Andel av totala förvaltnings- kostnader, procent
Aktivitetsersättning	438	474	464	–2,1	4,3
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	520	484	468	–3,3	4,3
Assistansersättning	422	381	483	26,6	4,5
Barnbidrag	152	131	164	25,0	1,5
Bostadsbidrag	387	369	398	8,0	3,7
Föräldrapenning	586	573	559	–2,5	5,2
Omvårdnadsbidrag	706	557	528	–5,3	4,9
Sjukersättning	355	470	545	16,1	5,1
Sjukpenning	3 648	3 870	4 083	5,5	37,9
Statligt tandvårdsstöd	195	195	214	9,8	2,0
Tillfällig föräldrapenning	529	590	633	7,2	5,9
Underhållsstöd	376	396	419	5,9	3,9
Övriga förmåner ¹	1 221	1 289	1 185	–8,1	11,0
Övrigt ²	438	491	621	26,6	5,8
Totalt	9 973	10 270	10 765	4,8	100

¹ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

² I posten ingår kostnader för annan verksamhet än förmåner, till exempel tjänster som levereras till Pensionsmyndigheten, tjänster inom ramen för samordnad och säker statlig it-drift (SSSID), Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI), finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, uppdraget om officiell statistik samt uppdraget att besluta om och betala ut elstöd.

Förvaltningskostnaderna för förmåner utgör 94 procent av de totala förvaltningskostnaderna och uppgick till 10 144 miljoner kronor för 2023. Det är en ökning om 364 miljoner kronor.

Flera förmåner har fått andelsmässigt eller beloppsmässigt stora kostnadsökningar jämfört med föregående år. Det gäller assistansersättning, barnbidrag, sjukersättning och sjukpenning.

Förmåner där kostnaderna i stället har minskat är aktivitetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, föräldrapenning och omvårdnadsbidrag.

Inom assistansersättningen förklaras ökningen om 101 miljoner kronor huvudsakligen av ökad bemanning till följd av lagändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2023 utifrån reformen Stärkt rätt till personlig assistans.

Inom barnbidrag förklaras ökningen om 33 miljoner kronor av ändringen som gäller vårt kontrollarbete.

Inom bostadsbidrag har förvaltningskostnaderna ökat med 30 miljoner kronor, en ökning om 8 procent, trots att kostnaderna för handläggning har minskat mycket till följd av minskade handläggningstider. Ökningen beror på ökade avskrivningskostnader för utveckling av ett nytt handläggningssystem samt kostnader för kontrollarbete.

Inom föräldrapenning har förvaltningskostnaderna minskat med 14 miljoner kronor, en minskning om 3 procent. Den främsta förklaringen är att automatiseringsgraden för föräldrapenning fortsätter att öka, vilket i hög utsträckning har bidragit till att tiden som lagts på manuell handläggning har minskat.

Även inom omvårdnadsbidrag förklaras minskningen huvudsakligen av att tiden som lagts på handläggning har minskat. Det beror på att tidigare ärendeköer nu är avarbetade. Kostnaderna för handläggning har minskat med 10 procent samtidigt som de totala förvaltningskostnaderna har minskat med 5 procent, en förändring om 29 miljoner kronor. Att minskningen i förvaltningskostnaderna inte är större förklaras av ökade avskrivningskostnader för it-utveckling.

Inom sjukersättning har förvaltningskostnaderna ökat med 76 miljoner kronor. Orsaken är att vi har rekryterat många nya medarbetare under året för att hantera ökade handläggningstider och ärendeköer. Ökningen i antalet medarbetare och därmed även ökningen av tiden som lagts på handläggning, är den huvudsakliga förklaringen till de ökade förvaltningskostnaderna.

Inom sjukpenning har förvaltningskostnaderna ökat med 214 miljoner kronor, vilket motsvarar 6 procent. Ökningen förklaras främst av löneökningar. Förvaltningskostnaderna för sjukpenning om 4 083 miljoner kronor motsvarar 38 procent av de totala förvaltningskostnaderna.

Inom statligt tandvårdsstöd förklaras ökningen om 10 procent huvudsakligen av att vi i början av året startade ett arbete med ett nytt it-stöd. Kostnaderna har också ökat till följd av ökade lönekostnader.

Inom tillfällig föräldrapenning har förvaltningskostnaderna ökat med 43 miljoner kronor, vilket motsvarar 7 procent. Ökningen förklaras främst av ändringen i hur vi redovisar kostnader för kontrollarbete.

Inom underhållsstöd förklaras ökningen om 6 procent delvis av den ändrade redovisningen av kostnader för kontrollarbete. Därutöver har vi lagt ner tid på att modernisera vårt it-stöd, vilket också har bidragit till ökningen.

Försäkringskassans kvalitet i handläggningen

I detta avsnitt redovisas Försäkringskassans resultat avseende handläggningen och hur den har utvecklats med utgångspunkt i aspekterna kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut, skyndsamhet, service och produktivitet.

Under året som gått har kostnadsutvecklingen för Försäkringskassan varit i fokus. Ett antal åtgärder har vidtagits för att minska våra kostnader, vilket har påverkat handläggningen till viss del. Före sommaren avslutade vi cirka hälften av våra pågående provanställningar och begränsade vårt uttag av övertid. Samtidigt begränsades också möjligheten att ersätta medarbetare som slutat genom att rekrytera nya. Detta påverkade främst den handläggande verksamheten där vi fick svårare att motverka och arbeta ner ärendeköer. Inom några av de förmåner där ärendeköerna redan var långa ökade de ytterligare och handläggningstiderna blev längre. För att bromsa detta och frigöra tid för handläggning minskade vi öppettiderna i telefonin efter sommaren.

Ytterligare insatser har gjorts för att hålla handläggningstider och ärendeköer nere. Handläggningsprocesserna har inom några förmåner förenklats i vissa delar för att kunna påskynda handläggningen. Vi har även fördelat om handläggande personal där det har varit möjligt. Sammantaget har dessa insatser gjort att handläggningen till största del har fungerat väl. De försäkrade har främst märkt av ökade väntetider och minskad tillgänglighet i telefonin under hösten, men inom vissa förmåner som underhållsstöd och ersättning för internationell vård har handläggningstiden också varit märkbart lång.

Verksamheten har i stort fortsatt som vanligt, där vår samverkan med andra samhällsaktörer är en viktig del. Samverkan är avgörande för att motverka bidragsbrott, för den civila beredskapen och för den digitala utvecklingen av förvaltningen. Vi har också fortsatt vår väl utvecklade samverkan med bland annat hälso- och sjukvården, arbetsgivare och Arbetsförmedlingen för att tillsammans påverka sjukfrånvarons utveckling.

Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut

Försäkringskassan har under 2023 fattat beslut i 21,7 miljoner ärenden. Vi bedömer att det stora flertalet av alla ärenden handläggs snabbt, korrekt och med hög kvalitet.

De handläggningsmoment som har avgörande betydelse för att säkerställa att rätt beslut fattas och rätt ersättning betalas ut utförs i all väsentlighet. Vi kommer fortsätta att utveckla kvaliteten inom det förvaltningsrättsliga området och kvaliteten i de förmånsspecifika handläggningsmoment där lagstiftningen lämnar ett stort bedömningsutrymme.

Under 2022 förstärktes det rättsliga stödet till handläggningen genom att det integrerades med verksamhetens övriga förvaltning och utveckling. Syftet var att utveckla och förstärka vårt rättsliga arbete för att öka vår förmåga att fatta materiellt riktiga beslut och skapa en mer enhetlig rättstillämpning. Under året har funktionerna som ger rättsligt stöd kommit igång med sitt arbete fullt ut, men det

är ännu för tidigt att se om kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut har förändrats med anledning av förändringen.

Arbetet för att förhindra och upptäcka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar

Försäkringskassan har sedan 2021 stärkt arbetet med att förhindra och upptäcka bidragsbrott. Under 2022 genomförde vi fler kontrollutredningar och vidtog åtgärder i fler fall. Utvecklingen har fortsatt under 2023 med en fortsatt ökning av avslutade kontrollutredningar, men däremot har andelen kontrollutredningar som lett till åtgärd minskat något sedan föregående år.

De felaktiga utbetalningar som upptäcks uppgår även i år till betydande belopp. Men de skattningar som har gjorts av den totala omfattningen av de felaktiga utbetalningarna visar att det betalas ut stora belopp felaktigt inom vissa förmåner utan att det upptäcks. Vi ser därför att det är särskilt viktigt dels med insatser i samband med ansökan för att förhindra felaktiga utbetalningar och dels att tidigt upptäcka ärenden där det finns en hög risk för fortsatta felaktiga utbetalningar.

Problemen med felaktiga utbetalningar finns inte bara hos Försäkringskassan, utan hela den offentliga sektorn. Vi tog därför under 2019 initiativ till att bilda nätverket Motståndskraft hos utbetalande och rättsvårdande myndigheter (MUR). Under året har samarbetet fortsatt inom flera arbetsgrupper med specifika uppdrag. Bland annat har samverkan med kommunerna bidragit till att antalet underrättelser som kommunerna skickar med stöd av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har ökat under året.

Uppföljningar och granskningar

Under året har vi följt upp kvaliteten i handläggningen på flera sätt. Baserat på dessa uppföljningar bedömer vi att de handläggningsmoment som har avgörande betydelse för att säkerställa att rätt beslut fattas och rätt ersättning betalas ut utförs i all väsentlighet.

I en mindre andel ärenden finns fortfarande vissa brister som gäller oskäliga dröjsmål i handläggningen, brister i beslutsbrev samt brister i hur vi hanterar den sökandes möjlighet att yttra sig över underlaget som ligger till grund för beslutet. Under året och delar av föregående år har vissa förenklingar av handläggningsprocesserna gjorts inom vissa förmåner för att hantera det höga antalet ansökningar och de långa handläggningstiderna. Vi har inte sett att kvaliteten har påverkats i våra uppföljningar.

I förmåner med hög automatiseringsgrad beror den rättsliga kvaliteten till stor del på hur väl kontrollerna i it-systemen fungerar. Den automatiserade handläggningen har under året följts upp genom rapportering av pålitlighet och incidenter samt genom stickprov och testning. Kontrollerna i it-systemen har i stort sett fungerat utan väsentliga störningar, vilket har skapat goda förutsättningar för likformig och korrekt rättstillämpning. Kvaliteten i den automatiserade handläggningen påverkas i samma utsträckning som kvaliteten i den manuella även av riktigheten i de uppgifter som lämnas till Försäkringskassan. För mer information om det, se avsnittet Mål för att minska felaktiga utbetalningar.

Indikatorer på kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut och deras utveckling

Vi följer kontinuerligt myndighetsgemensamma och förmånsspecifika indikatorer för att få information om systematiska avvikelser som kan vara svåra att upptäcka genom andra kvalitetsuppföljningar. Det är viktigt att påminna om att resultat av en enskild indikator inte kan värderas isolerat, utan behöver analyseras i förhållande till andra underlag.

Upptäckta felaktiga utbetalningar och intern försäkringskontroll

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar har minskat med 12 procent sedan föregående år och de uppgår sammantaget till ett lägre belopp. Minskningen beror till största delen på att vi inte betalar ut ersättning för höga sjuklöne-kostnader i samma utsträckning som under pandemiåren. Under de åren infördes särskilda regler som innebar att fler företag hade rätt till ersättning och förmånen betalades ut varje månad i stället för varje år. När antalet utbetalningar ökade så innebar det också fler felaktiga utbetalningar. Se även avsnittet Mål för att minska felaktiga utbetalningar.

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar utgör för de flesta förmåner fortfarande mindre än 1 procent av de totala utbetalningarna. Eftersom antalet felaktiga utbetalningar som upptäcks beror på vilka kontrollinsatser som görs är det dock svårt att avgöra om de felaktiga utbetalningarna faktiskt har ökat eller minskat.

Den vanligaste orsaken till felaktiga utbetalningar är att en försäkrad har lämnat oriktiga uppgifter eller inte anmält ändrade förhållanden. Andelen som beror på att Försäkringskassan har gjort fel är cirka 18 procent. Ser man till belopp i stället för antal är Försäkringskassans andel cirka 12 procent.

Försäkringskassans utbetalningsprocess granskas löpande för att säkerställa att rätt belopp betalas till rätt mottagare. Det sker bland annat genom den interna försäkringskontrollen som görs utifrån varje förmåns risker. Kontrollen ska främst säkerställa att det finns underlag för utbetalningen. Den innefattar ett slumpmässigt urval av utbetalningar, riskfyllda transaktioner och riktade kontroller av i huvudsak utbetalningar.

Sedan 2021 kontrolleras även ärenden om försäkringstillhörighet och sjukpenninggrundande inkomst. Andelen avvikelser är liksom föregående år hög inom dessa ärenden. Eftersom ett felaktigt beslut om försäkringstillhörighet eller sjukpenninggrundande inkomst kan leda till felaktiga utbetalningar för flera förmåner är detta särskilt angeläget att åtgärda.

Tabell 10 Upptäckta felaktiga utbetalningar¹

	Kvinnor			Män			Totalt ⁴		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	78 178	74 021	72 814	52 822	45 799	44 457	135 404	139 625	122 411
Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ³	20,9	19,5	18,1	20,8	19,8	17,1	20,9	19,6	17,6

¹ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter att det slutliga bostadsbidraget fastställts. De inkluderar inte heller åter- och tilläggsbetalningar som görs inom ramen för de särskilda regler om så kallad steglös avräkning av sjukersättning som gäller för försäkrade som beviljats sjukersättning enligt regler som gällde före juli 2008.

² Cirka 1 procent av felutbetalningarna varje år gäller sammanboende hushåll med preliminärt bostadsbidrag. För dessa utgör könsbestämningen i statistiken en mer eller mindre slumpvis uppdelning.

³ Andelen kan inte relateras till antalet felaktiga utbetalningar i den översta tabellraden, eftersom andelen har beräknats utifrån felaktiga utbetalningar som hanterats under året.

⁴ Antalet för kvinnor respektive män summerar inte till totalen på grund av att utfallet för organisationer ingår i antalet upptäckta felaktiga utbetalningar.

Tabell 11 Intern försäkringskontroll, slumpmässigt urval

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal granskade ärenden ¹	22 214	10 065	9 384	17 039	7 834	7 834	40 789	18 943	17 937
Andel med avvikelse, procent	4,1	5,9	5,7	4,1	5,5	5,8	4,2	5,5	5,6

¹ Storleken på det slumpmässiga urvalet minskades under 2022, med anledning av att urvalet tidigare var större än vad som krävs för statistisk signifikans.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

Omprövningar och mål i förvaltningsrätt

Den som inte är nöjd med sitt beslut kan begära att Försäkringskassan omprövar det. Av de 21,7 miljoner beslut som fattades under 2023 omprövades 48 000 på begäran av den som ärendet gällde, vilket är i stort sett oförändrat sedan året innan.

Andelen beslut som ändras efter omprövning har ökat successivt sedan 2017 och uppgår nu till 30 procent. I 86 procent av fallen beror ändringarna på att det har tillkommit nya uppgifter i samband med omprövningen. Den näst vanligaste ändringsanledningen är att omprövaren gör en annan bedömning utifrån samma underlag, vilket är fallet i 8 procent av ärendena.

Fler beslut som gäller kvinnor omprövas, vilket ligger i linje med att kvinnor i högre utsträckning ansöker om förmåner än män. Andelen beslut som ändras efter omprövning är även i år något högre för kvinnor än män, en skillnad som vi inte kan förklara utifrån tillgängliga underlag.

Den som efter omprövning fortfarande inte är nöjd med Försäkringskassans beslut kan gå vidare och överklaga beslutet till förvaltningsrätten. Under 2023 har 9 201 omprövningsbeslut överklagats, vilket är fler än föregående år. Av de överklagade besluten ändrades 13 procent, som föregående år.

Tabell 12 Omprövningar¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Inkomna ärenden	31 075	27 168	28 331	22 811	20 112	20 507	54 760	48 169	49 744
Avgjorda ärenden	33 457	27 296	27 187	23 976	20 337	19 768	58 240	48 472	47 950
Ändrade beslut, procent	24,5	28,4	31,5	23,3	26,3	26,4	24,2	27,9	29,7

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för tidigare år mot årsredovisningen 2022.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

Tabell 13 Mål i förvaltningsrätt¹

	2021	2022	2023
Inkomna ärenden, antal	12 613	8 653	9 201
Avgjorda ärenden, antal	15 930	11 077	11 122
Ändrade beslut, procent	15,8	12,9	13,4

¹ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av att Domstolsverket inte har könsuppdelad statistik.

Källa: Domstolsverket.

Skadestånd, JO-anmälningar och personuppgiftsincidenter

Justitiekanslern eller Försäkringskassan beslutar i ärenden inom socialförsäkringsområdet som handlar om begäran om skadestånd till följd av fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Det kan gälla felaktiga beslut, fel information eller fel vid behandling av personuppgifter. Under året kom det in totalt 237 skadestånds-ärenden till Försäkringskassan vilket är i stort sett oförändrat sedan föregående år då det kom in 233 ärenden. Under året har vi beviljat skadestånd i 8 ärenden, vilket är något fler jämfört med föregående år då vi beviljade skadestånd i 5 ärenden. Justitiekanslern behandlade 48 ärenden och beviljade skadestånd i 10 av dessa. Det är en ökning sedan föregående år då Justitiekanslern behandlade 39 ärenden och beviljade skadestånd i 5 av dessa.

Den som är missnöjd med sin kontakt med Försäkringskassan kan göra en anmälan till Justitieombudsmannen (JO). Under året har det kommit in 424 JO-anmälningar vilket är något fler än föregående år då det kom in 411 anmälningar. Antalet ärenden som remitterats från JO till Försäkringskassan för så kallad stor utredning ökade från 15 stycken föregående år till 25 under 2023. JO fattade beslut i 12 ärenden jämfört med 30 ärenden året innan. Av ärendena avslutades 9 med kritik och 2 med allvarlig kritik. Föregående år avslutades 20 ärenden med kritik och 5 med allvarlig kritik. De anmälningar som har remitterats från JO handlar ofta om långa handläggningstider eller brister i handläggningen. Även de ärenden där JO lämnat allvarlig kritik avsåg långa handläggningstider.

Sedan maj 2018 ska vissa personuppgiftsincidenter anmälas till Integritetsskyddsmyndigheten (IMY). Under året har det internt rapporterats 4 442 personuppgiftsincidenter, vilket är en ökning jämfört med föregående år då 2 836 incidenter rapporterades. I år har 264 av incidenterna rapporterats till IMY. Det är en ökning sedan föregående år då 169 incidenter rapporterades till IMY. Den vanligaste orsaken till incidenterna är felaktig handläggning. Det handlar bland annat om att en journalanteckning har skapats eller att dokument har blivit fördelade till en annan persons ärende än den som journalanteckningen eller dokumentet avser.

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

Resultaten från den nationella kundundersökningen visar att de försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut varierar mellan de undersökta förmånerna. Medelvärde på en femgradig skala ligger mellan 2,6 för sjukersättning och 3,8 för tillfällig föräldrapenning. Det finns vissa skillnader mellan könen. Det gäller mottagare av aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga där män har en mer positiv upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut än kvinnor.

Skyndsamhet

De genomsnittliga handläggningstiderna och hur de har utvecklats sedan föregående år varierar mellan förmånerna, men handläggningen bedöms överlag vara skyndsam. Några förmåner har längre handläggningstider och ärendeköer än önskat. Inom de delar av verksamheten där handläggningstiderna är alltför långa beror det bland annat på ett oväntat högt antal ansökningar tillsammans med hög personalomsättning. Det beror också på ofinansierade förändringar av myndighetens uppdrag, bland annat inom assistansersättningen, vilket i sin tur lett till en ekonomisk situation där vi har behövt begränsa uttaget av övertid och möjligheterna att ersätta medarbetare som slutat.

För att hålla nere handläggningstiderna har vi inom vissa förmåner vidtagit åtgärder som förenklade handläggningsprocesser och omfördelning av handläggande personal. Inom de förmåner som handläggs delvis automatiserat har automatiseringsgraden ökat under året, vilket också har bidragit till att förkorta handläggningstiderna.

Ärendeköerna har blivit längre under 2023. De förmåner som det främst gäller är bostadstillägg, underhållsstöd och ersättning för internationell vård. Långa ärendeköer behöver dock inte ge upphov till långa handläggningstider, även om risken ökar. För flera andra förmåner har kön i stället blivit kortare. Det gäller bland annat merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag, där vi tillfört verksamheten väsentligt mer medel än vad som tilldelats i regleringsbrevet för att klara uppdraget.

De försäkrades upplevelse av skyndsamheten

Upplevelsen av Försäkringskassans skyndsamhet varierar mellan de undersökta förmånerna. Medelvärde på en femgradig skala ligger mellan 2,3 för sjukersättning och ersättning för internationell vård och 4,0 för föräldrapenning. Det finns vissa skillnader mellan könen. Det gäller inom aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga och bostadsbidrag där män har en mer positiv upplevelse av skyndsamheten än kvinnor.

Service

Försäkringskassan erbjuder service genom olika kontaktvägar, digitala och icke-digitala. Andelen digitala ansökningar har ökat sedan föregående år, men antalet besök på webbplatsen har däremot minskat.

Öppettiderna i telefonin har minskats under hösten som en besparingsåtgärd. Detta har medfört att antalet telefonsamtal till Försäkringskassan har minskat, men även minskad tillgänglighet och ökade väntetider. De ändrade öppettiderna i telefonin har påverkat de försäkrades möjligheter att nå oss, men vi kan inte uttala oss än om hur det har påverkat deras upplevelse av att få rätt hjälp.

Antalet besök på Statens servicecenters servicekontor som gäller Försäkringskassan har ökat sedan föregående år.

Vi har gjort fler digitala utskick, men också fler utskick av fysiska brev. Detta förklaras främst av de utskick som gjordes i samband med utbetalningar av elstöd för cirka 9 miljoner elanläggningar.

De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande

Resultatet för tillgänglighet och bemötande i kundundersökningen varierar mellan de undersökta förmånerna. Medelvärde på en femgradig skala ligger mellan 2,9 för sjukersättning och 4,0 för tillfällig föräldrapenning. Bland mottagare av aktivitetsersättning har män en mer positiv upplevelse av tillgänglighet och bemötande än kvinnor.

Vi har under 2023 analyserat hur vi följer vårt serviceåtagande. Analysen, som grundar sig på upplevelsen innan neddragningen av öppettider i telefonin, visar att de försäkrade upplever att de får ett gott bemötande och att de i relativt hög grad upplever att de får rätt hjälp av oss.

Analysen visar också att de försäkrade i relativt hög grad upplever att det är lätt att förstå vilka uppgifter de behöver lämna in i sina ärenden och att förstå skriftliga besked. Vad gäller upplevelsen av hur lätt det är att ansöka, veta vilka regler som gäller för förmånen och framförallt vad som händer i ärendet är spridningen mellan olika förmåner betydligt större. Inom de förmåner som har ett stort antal mottagare kan de försäkrade anses vara ganska nöjda, men omdömena är lägre framförallt inom några av de förmåner som har ett mindre antal mottagare.

Försäkringskassans arbete med information om socialförsäkringen

I Försäkringskassans uppdrag ingår att informera om socialförsäkringen och de förmåner som vi ansvarar för. Informationen ska riktas till allmänheten. Här ingår de som aldrig har haft kontakt med Försäkringskassan, de som har haft kontakt tidigare och de som har ett pågående ärende. Vi arbetar kontinuerligt för att informationen ska vara anpassad till olika målgrupper och ges i relevanta kanaler och format. Viss information översätts även till andra språk.

Under året har vi till exempel arbetat med information som ska göra att fler lämnar korrekta uppgifter i sina ansökningar, framförallt inom föräldraförsäkringen och sjukförsäkringen. Vi har också informerat arbetsgivare bland annat för att öka kännedomen om bidraget för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd.

Som kunskapsmyndighet för socialförsäkringen arbetar vi även med att sprida kunskap om socialförsäkringens effekter för individ och samhälle, både från egna studier och från andras forskning inom socialförsäkringsområdet som vi finansierat. För mer information om vilka egna studier vi arbetat med under året och den forskning vi finansierat, se avsnittet Stabs- och expertfunktionen.

Tillgänglighet och väntetider i telefonin

Under hösten har öppettiderna i telefonin minskats, vilket har påverkat tillgängligheten och väntetiderna. Det har under året kommit in 5,1 miljoner telefonsamtal till Försäkringskassan via huvudtelefonnumren, vilket är en minskning med 3 procent sedan 2022. Minskningen gäller främst merkostnadsersättning, graviditetsspenning, sjukpenning och barnbidrag. Inom vissa förmåner har däremot antalet samtal ökat. Det gäller bland annat underhållsstöd, bostadstillägg och ersättning för internationell vård.

Tillgängligheten har minskat sedan föregående år och är i år 76 procent. Den genomsnittliga väntetiden har ökat och är nu 12 minuter. Under 2022 var tillgängligheten 81 procent och väntetiden 9 minuter.

Användning av e-tjänster

Antalet besök på Försäkringskassans webbplats uppgick till 61,2 miljoner, vilket är mindre än 2022 då webbplatsen hade 62,0 miljoner besök.

Försäkringskassan skickar post till digitala brevlådor via den nationella infrastrukturen för digital post. Under 2023 gjordes 25,9 miljoner utskick till digitala brevlådor, en ökning med 26 procent sedan föregående år. Men även antalet postförsändelser ökade från 8,9 till 10,9 miljoner. Ökningen av både utskick till digitala brevlådor och antalet postförsändelser beror på utskick i samband med utbetalningen av elstöd.

De försäkrade kan också välja att få posten från Försäkringskassan till Mina sidor. Hittills har cirka 2,8 miljoner valt detta, vilket är samma som under 2022.

Ökad användning av e-tjänster har under 2023 sparat in 27,3 miljoner pappersutskick. Färre pappersutskick bidrar till Försäkringskassans miljömål om minskad pappersanvändning och avfallsmängd.

Besök på servicekontoren

På servicekontoren kan allmänheten få hjälp med frågor om ärenden som handläggs av Försäkringskassan, Skatteverket, Pensionsmyndigheten, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen samt generell information och hjälp att använda myndigheternas självbetjäningstjänster. Statens servicecenter ansvarar för servicekontoren.

Antalet servicekontor har ökat från 130 stycken föregående år till 138 stycken i år. Under året gjordes totalt 2,6 miljoner besök på servicekontoren, vilket är oförändrat sedan föregående år. Cirka 850 000 av besöken gällde Försäkringskassan. Det är fler än föregående år då cirka 803 000 av besöken gällde Försäkringskassan. Främst handlade årets besök om aktivitetsstöd, bostadsbidrag och sjukpenning.

Produktivitet

Årets utfall, sett ur det myndighetsövergripande perspektivet, påverkas av att vi inte längre beslutar om pandemiförmånerna. Men det beror även på läget i vår verksamhet och i samhällsekonomin. I jämförelse med föregående år har vi fattat färre beslut. Däremot har förvaltningskostnaderna ökat för flera av de förmåner som vi särredovisar i årsredovisningen.

Under året har vår kostnadsutveckling varit i fokus, vilket efter sommaren bland annat inneburit minskade möjligheter till ersättningsrekryteringar eller övertidsarbete. Mot bakgrund av det har vi behövt anpassa vår verksamhet för att minska och motverka långa ärendeköer och handläggningstider. Efter sommaren har vi successivt minskat öppettiderna i telefonin, för att frigöra tid till handläggning. Tack vare åtgärderna och givet förutsättningarna bedömer vi att produktiviteten varit acceptabel.

När det gäller vår produktivetsutveckling så är det huvudsakligen fyra faktorer som påverkar: automatiseringsgraden, hur utredningskrävande de ansökningar som kommer in är, handläggarnas kapacitet samt kostnadsutvecklingen för exempelvis infrastruktur och stödjande verksamhet som fördelas till förmånerna.

De högt automatiserade förmånerna statligt tandvårdsstöd, tillfällig föräldrapenning, föräldrapenning och barnbidrag har genomgående en hög produktivitet. Omvänt uppvisar sjukersättning, aktivitetsersättning och assistansersättning, som generellt är mer utredningskrävande med färre inslag av automatisering, en lägre produktivitet.

Sett över perioden 2021–2023 har styckkostnaderna ökat och antalet beslut per årsarbetskraft minskat för en majoritet av förmånerna. Det går att identifiera gemensamma nämnare bakom den negativa produktivetsutvecklingen, som hög personalomsättning med många nya, mindre erfarna, medarbetare och fler ansökningar än prognostiserat. Även kostnadsutvecklingen, som delvis varit inflationsdriven, har bidragit till utvecklingen.

Inom aktivitetsersättning, föräldrapenning och omvårdnadsbidrag har produktivetsutvecklingen, sett över den senaste treårsperioden, däremot varit positiv. Förklaringarna till produktivetsökningarna är en ökad automatiseringsgrad, frigjord tid till handläggning på grund av kortare öppettider i telefonin, förenklingar i våra handlägningsprocesser, omfördelning av handläggare och mer erfarna handläggare.

Förmåner till barn och familjer

I detta avsnitt redovisas resultaten och utvecklingen avseende handläggningen av förmåner som ges till barn och familjer, vilket omfattar barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd samt föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Redovisningen görs med utgångspunkt i aspekterna kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut, skyndsamhet, service och produktivitet.

Det har varit en ansträngd arbetssituation under året inom handläggningen av förmåner till barnfamiljer, vilket bland annat resulterat i längre handläggningstider. Det beror främst på minskad bemanning och hög personalomsättning, men också på fler ärenden och ansökningar om barnbidrag och föräldrapenning än föregående år. Den handläggande verksamheten för bostadsbidrag har också arbetat med att förbereda ett byte av handläggningssystem, vilket ska ske under våren 2024.

Flera åtgärder har vidtagits för att hantera situationen och på så sätt har vi lyckats begränsa försämringarna i handläggningstider och service. Inom bostadsbidrag och underhållsstöd har vi bland annat periodvis fattat beslut om förenklingar i vissa handläggningsmoment i handläggningen och inom underhållsstöd har vi även minskat telefonkontakten med föräldrarna. Trots dessa åtgärder har flera barn och föräldrar behövt vänta flera månader på utbetalning. Den betalande föräldern inom underhållsstöd riskerar att få betala flera månaders underhållsstöd samlat retroaktivt.

Medarbetare inom handläggningen av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning har under året i allt större utsträckning fokuserat på tillfällig föräldrapenning. Detta då antalet ansökningar om tillfällig föräldrapenning under de senaste åren har ökat mer. I början av året anställdes också flera medarbetare för att handlägga tillfällig föräldrapenning.

Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut

Barnbidrag

Handläggningen av barnbidrag är till stor del automatiserad och kontroller visar att vår maskinella handläggning fungerar väl. Även kvaliteten i de ärenden som hanteras manuellt är hög, trots att den är något lägre jämfört med föregående år. Resultaten visar fortfarande på få felaktiga och ändrade beslut. En bestående utmaning är att det många gånger saknas korrekt information om giltigheten av en persons uppehållstillstånd eller om personen fortfarande vistas i landet, vilket försvårar bedömningen av rätten till barnbidrag.

Bostadsbidrag

Inom bostadsbidrag fungerar bedömningen av rätten till bostadsbidrag väl. Trots att kontrollerna av de uppgifter som de sökande lämnar har varit begränsade under en period i syfte att förkorta handläggningstiden, så har antalet felaktiga och ändrade beslut inte påverkats nämnvärt. Antalet hushåll som blir återbetalningsskyldiga när det slutliga bostadsbidraget fastställs fortsätter däremot att öka. Detta tyder på att det är svårt för bidragstagarna att uppskatta framtida inkomster vid ansökan om bostadsbidrag och att de i stor utsträckning inte korrigerar inkomsten under bidragsperioden.

Underhållsstöd

Inom underhållsstöd har ärendekön och handläggningstiden ökat kraftigt som en följd av hög personalomsättning. För att förhindra att handläggningstiden ökar ytterligare kontrollerar vi inte alla uppgifter som den försäkrade lämnar och har även minskat den muntliga kontakten med föräldrarna. Trots detta har vi bibehållit en hög kvalitet inom handläggningen med få felaktiga och ändrade beslut.

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Inom föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är handläggningen till stor del automatiserad och fungerar väl enligt de uppföljningar som gjorts. Automatiseringen bidrar till att beslut fattas snabbt och korrekt utifrån de uppgifter som den försäkrade lämnar i sin ansökan och de kontroller som görs i systemet. För att motverka långa handläggningstider har vi under året infört en förenkling i utredningen av sjukpenninggrundande inkomst. För föräldrapenning har antalet felaktiga och rättade beslut minskat, vilket är en följd av utvecklade it-stöd. De brister som identifieras förekommer främst i den manuella handläggningen, där vi behöver förbättra utredningen av lämnade uppgifter. Vi har upptäckt fler felaktiga utbetalningar av tillfällig föräldrapenning och arbetar med att förbättra våra kontroller, underlätta för de försäkrade att göra rätt vid ansökan och informera föräldrar om föräldraförsäkringen regelbundet.

Resultat av uppföljningar och granskningar

Barnbidrag

Vår uppföljning inom barnbidrag visar att kontrollerna för att betala ut bidraget till rätt mottagare och till rätt konto är lätta att genomföra och arbets sättet tydligt med hög träffsäkerhet som följd. De få utvecklingsområden som finns handlar om att minska risken för misstag i samband med att handläggare författar brev och dokumenterar ärenden.

Bostadsbidrag

Handläggarna inom bostadsbidrag har goda kunskaper om regelverket. Såväl bedömningen av om den sökande är försäkrad i Sverige och har rätt till bostadsbidrag som samordningen med andra bostadsförmåner fungerar väl och förstärks av maskinella kontroller och spärrar. Bedömningen av bidragsgrundande inkomst behöver däremot bli bättre för att öka förutsättningarna att rätt belopp för bostadsbidraget kan betalas ut. Även dokumentationen av handlagda ärenden behöver bli bättre och rutinerna för dokumentation förtydligas.

Underhållsstöd

Handläggningen av underhållsstöd är komplex och tar lång tid att lära sig. Trots att en stor del av handläggarna har anställts under det senaste året visar uppföljningarna att handläggarna är noggranna med att hämta in och dokumentera relevant information och att det finns en god kunskap om förmånen. Det finns också maskinellt stöd som säkerställer att handläggaren inte missar de kontroller som ska göras. Uppföljningarna visar också att handläggarna lämnar tydlig och relevant information i sina samtal med föräldrarna. Förmånen är utredningskrävande och det finns fortfarande utvecklingsområden. Det är till exempel svårt att säkerställa om den som är bosatt i Sverige även uppfyller övriga villkor för rätten till underhållsstöd. Vidare är uppdraget att identifiera om någon av föräldrarna är utsatt för hot eller våld svårt. Det kan upplevas känsligt att ställa dessa frågor till föräldrarna och att värdera svaren man får, samt att därefter vidta lämpliga åtgärder. Det är också svårt att veta om föräldern vill och vågar lämna information om sin situation.

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Inom föräldrapenning visar våra uppföljningar att vi tar initiativ och är proaktiva i handläggningen samt att ärenden utreds i den omfattning som krävs. Kontrollen av hur länge föräldern har haft en inkomst före förlossningen, det så kallade 240-dagarsvillkoret, är det huvudsakliga utvecklingsområdet inom förmånen. Uppföljningarna visar även att det finns brister i dokumentationen i ärendena. Under tidigare år har utvecklingsområdet varit att verifiera barns bosättning i samband med ansökan, vilket har åtgärdats genom ett bättre systemstöd som införts under året. I handläggningen ser vi att hanteringen av ärenden där föräldrapenning sammanfaller med andra ersättningar fungerar väl, medan intern granskning visar att det finns brister i kontrollen mot till exempel sjuklöne. I dessa situationer har handläggargstödet uppdaterats för att ge ett bättre stöd och stärka kvaliteten i handläggningen, men det är ännu för tidigt för att se effekter av det arbetet.

Kvalitetsuppföljningarna inom tillfällig föräldrapenning visar att vi tar initiativ och är proaktiva i vår handläggning och att vi är bra på att driva ärendet framåt. Precis som tidigare år behöver handläggningen stärkas i ärenden där den sökande är helt eller delvis arbetslös. Samma sak gäller hanteringen av ärenden där tillfällig föräldrapenning sammanfaller med andra förmåner. Vi har fortsatt att fokusera på att minska antalet felaktiga utbetalningar genom förhandskontroller med arbetsgivare och barnomsorg utifrån olika urvalskriterier.

Indikatorer

Här redovisas ett antal indikatorer som är relevanta för bedömningen av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut inom förmånerna till barn och familjer.

Tabell 14 Upptäckta felaktiga utbetalningar per förmån

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Barnbidrag	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	12 785	14 145	17 624	3 998	4 939	7 409	16 908	19 193	25 197
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	6,2	5,7	8,0	9,2	10,5	8,0	7,1	7,2	8,0
Bostadsbidrag ²	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal (enskilda)	4 082	4 014	3 489	1 436	1 403	1 140	5 518	5 417	4 629
	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal (solidariska)	325	392	383	711	757	825	1 036	1 149	1 208
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan (enskilda), procent ¹	14,9	13,1	12,4	19,8	17,4	15,2	16,1	14,0	13,0
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan (solidariska), procent ¹	12,1	12,7	10,0	17,3	12,7	11,5	15,7	12,7	10,9
Underhållsstöd	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	6 356	6 708	7 047	2 655	2 806	2 738	9 011	9 514	9 785
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	10,9	9,7	10,6	10,3	8,8	11,1	10,7	9,4	10,7
Föräldrapenning	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	8 631	8 626	7 927	6 185	6 069	6 054	14 816	14 695	13 981
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	16,5	16,6	12,8	8,5	8,1	6,8	13,0	13,0	10,2
Tillfällig föräldrapenning	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	3 747	5 112	5 358	2 500	3 273	3 638	6 247	8 386	8 996
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	10,9	10,1	7,9	5,4	4,6	4,5	8,6	7,9	6,5

¹ Andelen kan inte relateras till antalet felaktiga utbetalningar i den översta tabellraden, eftersom den har beräknats utifrån felaktiga utbetalningar som hanterats under året.

² Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts. Felaktiga utbetalningar av bostadsbidrag, som beviljats till två personer gemensamt, registreras på den person som har betalningsförmåga. Den könsuppdelade statistiken speglar därför inte könsfördelningen på ett rättvisande sätt.

Barnbidrag

Inom barnbidrag har antalet felaktiga utbetalningar ökat de två senaste åren. Till stor del beror det på att vi fokuserat på att betala ut barnbidraget i tid, vilket inneburit mindre tid till att snabbt åtgärda sent anmälda ändringar. Det innebär att ändringar som inte åtgärdats i vissa fall leder till att vi betalar ut barnbidrag till personer som inte har rätt till det. Precis som tidigare är de största riskerna för att barnbidrag betalas ut felaktigt att bidragsmottagaren saknar uppehållstillstånd, har flyttat utomlands utan att anmäla det eller att studieavbrott som påverkar flerbarnstillägget inte meddelats. Andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan ligger kvar på i princip samma nivå som föregående år.

Det finns inte längre någon skillnad mellan kvinnor och män beträffande andelen upptäckta felaktiga utbetalningar av barnbidrag orsakade av Försäkringskassan.

Bostadsbidrag

Inom bostadsbidrag har antalet felaktiga utbetalningar minskat med 11 procent. Under perioden mars till augusti 2023 har vissa kontroller i utredningen av ansökan om bostadsbidrag tagits bort för att påskynda handläggningen och betala ut bostadsbidrag i tid, vilket ökat risken för felutbetalningar. Antalet hushåll med bostadsbidrag har minskat med 13 procent, vilket kan vara en förklaring till att antalet felaktiga utbetalningar har minskat trots att kontrollerna varit färre. Även andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan har minskat något. Anledningarna till de återkrav som Försäkringskassan orsakat är vanligen att regelverket tillämpats på ett felaktigt sätt eller att uppgifter har registrerats felaktigt.

Skillnaden mellan kvinnor och män beträffande andelen felaktiga utbetalningar av bostadsbidrag orsakade av Försäkringskassan har minskat, men andelen är fortfarande högre för män. Det finns ingen känd förklaring till vare sig skillnaden eller minskningen. Däremot kan skillnaden i antalet felaktiga utbetalningar till kvinnor förklaras med att fler kvinnor än män är mottagare av bostadsbidraget.

Tabellen ovan visar inte alla felaktiga utbetalningar av bostadsbidrag, utan enbart de som upptäcks när bostadsbidraget fortfarande är preliminärt. Vid ansökan om bostadsbidrag ska den sökande uppskatta sin förväntade årsinkomst. Om inkomsten sedan ändras under utbetalningsperioden ska bidragsmottagaren meddela detta så att utbetalningsbeloppet snabbt kan korrigeras. Detta görs inte alltid, vilket innebär att när Skatteverket efter årets slut fastställer årsinkomsten kan bidragsmottagaren bli återbetalningsskyldig eller få en tilläggsutbetalning.

Under 2023 fick 72 500 hushåll betala tillbaka hela eller delar av bostadsbidraget. Det motsvarar 39 procent av alla hushåll med bostadsbidrag vilket det gjorde även föregående år. I genomsnitt var skulden per hushåll 8 270 kronor jämfört med 7 904 kronor föregående år. Sammanlagt ska 599 miljoner kronor betalas tillbaka till Försäkringskassan eftersom det preliminära bostadsbidraget varit för högt. Under året har även 29 700 hushåll fått för lite preliminärt bostadsbidrag och därför fått en genomsnittlig tilläggsutbetalning på 5 348 kronor. Sammanlagt uppgår tilläggsutbetalningarna till 159 miljoner kronor.

Underhållsstöd

Inom underhållsstöd har antalet felaktiga utbetalningar och andelen fel orsakade av Försäkringskassan ökat något jämfört med föregående år. Merparten av felet beror på att underhållsstödet betalas ut i förskott och därför hinner sent inkomna ändringar inte registreras innan pengarna betalas ut. Andra orsaker är felberäkningar, felregistreringar och missad samordning mellan ersättningar. En förklaring till ökningen kan vara att vi, på grund av ambitionen att hålla nere handläggningstiden, inte längre kontaktar alla föräldrar och studerande vid ansökan och på så sätt förhindras inte felaktiga uppgifter som de lämnat i ansökan.

En större andel felaktiga utbetalningar görs till män än till kvinnor i förhållande till hur många som får underhållsstöd. Däremot är det i princip ingen skillnad

mellan könen när det gäller andelen felaktiga utbetalningar som orsakas av Försäkringskassan.

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Inom föräldrapenning har antalet upptäckta felaktiga utbetalningar minskat. Det gäller också andelen som orsakats av Försäkringskassan. En trolig anledning är den it-utveckling som gjorts under året där vi kontrollerar barns bosättning maskinellt och hämtar uppgifter direkt från Migrationsverket om förälder och barns uppehållstillstånd. Missad samordning med andra dagersättningar och missad utredning av barns bosättning var stora utvecklingsområden föregående år. I år kan vi se att dessa områden fungerar väl, vilket kan vara en förklaring till att antalet återkrav och andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan har minskat.

Inom tillfällig föräldrapenning har vi upptäckt fler felaktiga utbetalningar sedan föregående år. Ungefär 70 procent av felen beror på att den försäkrade har lämnat oriktiga uppgifter i ansökan. Felaktiga utbetalningar som orsakats av Försäkringskassan har minskat och de som finns orsakas till största del av felaktiga beslut om sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid.

För att förhindra felaktiga utbetalningar av tillfällig föräldrapenning och föräldrapenning utför vi även kontroller före utbetalning. I år har vi gjort cirka 52 000 sådana förhandskontroller, vilket är färre än föregående år då vi kontrollerade 66 900 ärenden. Det lägre antalet är en konsekvens av den anpassning till bemanningsnivån som gjorts under året. Genom förhandskontrollerna har vi i år förhindrat att cirka 55,2 miljoner kronor betalats ut felaktigt. Det kan jämföras med 2022, då motsvarande belopp var cirka 58,8 miljoner kronor. En del av kontrollerna är slumpmässiga kontroller, och resultatet av dem visar att andelen felaktiga utbetalningar ligger på samma nivåer som förra året.

Nytt för i år är att vi har en riktad kontroll för föräldrapenning som är baserad på ökad risk för felaktig utbetalning. Trots de senaste årens arbete med kontroller så ligger andelen ärenden där avvikelser identifieras i förhandskontrollen kvar på en hög nivå. Detta indikerar att det fortfarande finns felaktiga utbetalningar som aldrig upptäcks.

Det görs fler felaktiga utbetalningar av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning till kvinnor än till män. Skillnaderna mellan könen försvinner dock nästan helt om man tar hänsyn till förhållandet mellan antalet upptäckta felaktiga utbetalningar och det totala antalet utbetalningar av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

Tabell 15 Intern försäkringskontroll, per förmån

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Barnbidrag	Antal granskade ärenden	1 275	653	650	769	422	418	2 044	1 075	1 068
	Andel med avvikelser, procent	1,6	1,8	5,2	2,0	2,8	5,7	1,8	2,2	5,4
Bostadsbidrag	Antal granskade ärenden	1 940	688	677	1 144	402	391	3 091	1 090	1 068
	Andel med avvikelser, procent	6,3	6,3	8,6	10,8	10,4	9,5	8,1	7,8	8,9
Underhållsstöd	Antal granskade ärenden	1 859	742	732	837	310	300	2 701	1 052	1 032
	Andel med avvikelser, procent	3,5	4,6	2,7	3,3	3,5	5,0	3,6	4,3	3,4
Föräldrapenning	Antal granskade ärenden	1 287	606	624	759	462	444	2 046	1 068	1 068
	Andel med avvikelser, procent	1,9	8,9	5,9	2,0	5,8	3,6	1,9	7,6	5,0
Tillfällig föräldrapenning	Antal granskade ärenden	1 178	697	641	802	402	427	1 980	1 099	1 068
	Andel med avvikelser, procent	1,9	3,9	5,1	2,5	5,2	6,1	2,1	4,4	5,5

Barnbidrag

Inom barnbidrag visar den interna kontrollen av slumpmässigt utvalda ärenden att andelen avvikelser i handläggningen har ökat. De brister som främst har ökat gäller dokumentation och bevakning av att mottagaren vistas lagligt i landet. Orsaken är en tillfällig och nu borttagen förändring av rutinen för hur dokumentationen ska göras. Kontrollen visar även att den första utbetalningen i vissa fall görs för tidigt eller för sent, vilket innebär att mottagaren får för lite eller för mycket pengar utbetalt.

Bostadsbidrag

Inom bostadsbidrag visar den interna löpande kontrollen av slumpmässigt utvalda ärenden att andelen avvikelser ökat något. Den främsta orsaken till avvikelserna är att handläggaren har registrerat inkomst- eller bostadskostnadsuppgifter som inte stämmer överens med ansökan, vilket leder till att bostadsbidraget betalas ut med felaktigt belopp. Det är även relativt vanligt att bostadsbidraget betalas ut under fel period och att bidraget beviljas trots att det saknas uppgift om att mottagaren vistas lagligt i landet. Det är något fler avvikelser i handlagda ärenden för män än för kvinnor. Vi kan med tillgängliga underlag inte förklara varför.

Två interna riktade kontroller av bostadsbidrag har gjorts under året. I den första kontrollen granskades ärenden där en person som inte ingår i bidragshushållet var folkbokförd på adressen. Granskningen visade avvikelser i 47 procent av förstagsansökningarna och i 40 procent av fortsättningsansökningarna. I de flesta ärendena hade personen folkbokfört sig på adressen efter att beslut om bostadsbidrag fattats och utbetalningarna börjat. Eftersom det nuvarande it-stödet inte signalerar om att fler personer folkbokfört sig på en adress kan bostadsbidraget bara ändras om bidragsmottagarna själva meddelar detta.

I den andra kontrollen granskades ärenden där socialnämnden begärt att bostadsbidraget ska betalas till dem. Avvikelse fanns i 13 procent av ärendena och innebär bland annat utbetalning skett till den sökande istället för socialnämnden. Fel uppstår eftersom handläggningen av dessa ärenden är svår med många manuella moment och kontroller. Den försvåras dessutom ytterligare av bristande it-stöd.

Underhållsstöd

Inom underhållsstöd har andelen avvikelser minskat. Avvikelse beror bland annat på att underhållsstöd beviljats från fel tidpunkt, betalats ut trots att det inte utretts om familjebanden är brutna när föräldrarna är folkbokförda på samma adress eller att bevakning av laglig vistelse inte följts upp. Det är högre andel avvikelser i ärenden för män än för kvinnor. Vi kan med tillgängliga underlag inte förklara varför.

Vi har i år genomfört två interna riktade kontroller av underhållsstödsärenden. Den ena är en uppföljning av en tidigare kontroll av avdrag till socialtjänsten som gjordes 2021. Avvikelse som då var 15 procent har minskat till 7 procent, vilket tyder på att vår kompetensutveckling har gett resultat. Den andra kontrollen handlar om hur ofta fullt underhållsstöd betalas ut samtidigt som barnet registrerats som växelvis boende i ett hushåll som får bostadsbidrag. Denna kombination av ersättningar ska inte vara möjlig eftersom underhållsstöd betalas ut till barn som huvudsakligen bor hos den ena föräldern. I kontrollen upptäcktes 99 ärenden och i 97 av dem hade fullt underhållsstöd betalats ut felaktigt. Avvikelsen beror enligt granskningen till största del på att underhållsstödet har beviljats före bostadsbidraget och på grund av en bristande rutin hade information om växelvis boende lämnats från handläggare av bostadsbidrag till verksamheten för underhållsstöd endast i ett fåtal ärenden. Rutinen har justerats efter granskningen.

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Inom föräldrapenning har andelen ärenden med avvikelser som upptäckts i interna kontroller minskat. De vanligaste avvikelserna är som tidigare år bristande utredning av 240-dagarsvillkoret. Resultatet visar också på flera brister när barnet är tredjelandsmedborgare, där det oftast saknas utredning av om barnet vistas lagligt i landet. För att minska antalet avvikelser har vi under året gjort insatser inom dessa områden. I en riktad kontroll undersöktes hur stor utsträckning föräldrapenning betalats ut under samma tid som den försäkrade fått sjuklön. Resultatet visade en hög andel avvikelser trots att dessa situationer ska utredas manuellt för att motverka just detta. Vi har uppdaterat handläggarstödet för dessa situationer under året.

Inom föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning har maskinellt handlagda ärenden granskats och inga avvikelser har identifierats.

Inom tillfällig föräldrapenning har andelen avvikelser som upptäckts i de interna kontrollerna ökat sedan föregående år. De flesta avvikelserna handlar antingen om att det saknas uppgifter som visar vilken period barnet varit sjukt eller att det medicinska underlaget är ofullständigt. I de riktade kontrollerna finns hög andel av avvikelser vid felaktig beräkningsgrund samt att det idag saknas kontroller i systemet. Exempel på dessa är barns bosättning, att sjuklön betalas till föräldern samtidigt som tillfällig föräldrapenning samt högt uttag av tillfällig föräldrapenning i relation till årsarbetstid och omfattning av dag.

Tabell 16 Omprövningar, per förmån¹

		Kvinnor			Män			Totalt ²		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Barnbidrag	Inkomna ärenden, antal	687	710	713	417	504	477	1 104	1 214	1 191
	Avgjorda ärenden, antal	667	719	726	409	505	478	1 076	1 224	1 205
	Ändrade beslut, procent	14,8	17,9	20,1	14,9	13,9	16,3	14,9	16,3	18,6
Bostadsbidrag	Inkomna ärenden, antal	4 101	3 840	3 380	2 069	1 894	1 678	6 170	5 734	5 058
	Avgjorda ärenden, antal	4 925	3 913	3 304	2 570	1 957	1 589	7 495	5 870	4 839
	Ändrade beslut, procent	29,3	23,7	30,8	31,5	21,5	22,8	30,1	22,9	28,2
Underhållsstöd	Inkomna ärenden, antal	1 810	1 490	1 658	2 274	1 929	2 285	4 084	3 419	3 943
	Avgjorda ärenden, antal	1 871	1 514	1 642	2 289	1 954	2 244	4 160	3 468	3 886
	Ändrade beslut, procent	11,8	11,0	13,4	5,8	6,1	8,2	8,5	8,3	10,4
Föräldrapenning	Inkomna ärenden, antal	533	496	606	628	571	596	1 161	1 067	1 202
	Avgjorda ärenden, antal	554	485	565	603	604	563	1 157	1 089	1 128
	Ändrade beslut, procent	45,8	38,4	32,7	46,4	39,9	30,9	46,2	39,2	31,8
Tillfällig föräldrapenning	Inkomna ärenden, antal	2 036	2 934	3 169	1 417	1 929	2 104	3 453	4 863	5 273
	Avgjorda ärenden, antal	1 975	2 898	3 240	1 373	1 887	2 144	3 348	4 785	5 384
	Ändrade beslut, procent	66,4	68,2	68,9	62,9	67,6	64,7	65,0	68,0	67,2

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för tidigare år mot årsredovisningen 2022. Utfallet baseras på den senaste registreringen av vilken förmån eller ärendeslag som omprövningen avser.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

Barnbidrag

Inom barnbidrag har antalet beslut som omprövats minskat något samtidigt som andelen ändringar har ökat jämfört med förgående år. Vi kan inte förklara varför, men bidragsmottagarna begär bland annat omprövning för att besluten upplevs som otydligt skrivna och därmed svåra att förstå. Liksom förgående år är den främsta orsaken till att beslut ändras att ny information tillkommit. Fler kvinnor än män begär omprövning och en större andel kvinnor än män får sina beslut ändrade. Vi kan med tillgängliga underlag inte förklara varför.

Bostadsbidrag

Inom bostadsbidrag har antalet omprövade beslut minskat, medan andelen ändrade beslut har ökat från 23 till 28 procent. Ökningen beror troligen på tre avgörande domar som Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 1 mars i år. Domarna innebär att fler personer än tidigare ska betraktas som ensamstående när de ansöker om bostadsbidrag.⁹ Det förklarar troligen även den ökade skillnaden mellan kvinnor och män som får sina beslut ändrade efter omprövning, eftersom fler kvinnor än män som har bostadsbidrag är ensamstående. Liksom förgående år är främsta orsaken till att beslut ändras att ny information tillkommit.

Underhållsstöd

Inom underhållsstöd har antalet omprövade beslut liksom andelen ändrade beslut ökat jämfört med förgående år. Tidigare har handläggarna ofta ringt båda föräldrarna för att förklara innan de fattar beslut. På grund av det ansträngda läget i handläggningen har kontakterna med föräldrarna minskat, vilket troligen

⁹ HFD 5024-21, HFD 4544-21, HFD 472-22

gör att fler inte förstår sina beslut och därför begär omprövning. Ytterligare en orsak till att omprövningsärendena ökar är att, efter förtydliganden i Högsta förvaltningsdomstolen, vi nu kan ta hänsyn till fler förhållanden och omständigheter än förut. Vid de flesta ändrade beslut efter omprövning har föräldrarna lämnat ny information som påverkat beslutet. Att omprövning begärs i många ärenden kan förklaras med att i varje underhållsstödsärende är det två berörda parter: en betalningsskyldig och en betalningsmottagare. Det är också en känslig situation då föräldrarna inte är överens. Dessutom är regelverket för underhållsstöd komplext och det är bland annat svårt för både Försäkringskassan och föräldrarna att styrka att familjebanden är brutna och hur barnets boende fördelas.

Det är fortfarande fler män än kvinnor som begär omprövning av underhållsstödet och färre män som får sina beslut ändrade. En jämförelse mellan könen är däremot inte relevant då besluten oftast är av olika karaktär. Kvinnan är oftast betalningsmottagare och får ett beslut om rätten till underhållsstöd som gäller tills rätten upphör. Mannen är oftast betalningsskyldig och får förutom beslutet om barnets rätt till underhållsstöd nya beslut om vilket belopp han ska betala varje år till dess att barnet fyller 18 år. Det finns därmed betydligt fler tillfällen för en betalningsskyldig man att begära omprövning. Dessutom ändras de betalningsskyldiga männens beslut mer sällan eftersom bedömningen av deras betalningsförmåga baseras på inkomstuppgifter från Skatteverket, medan kvinnornas beslut oftast baseras på ny information om barnets situation.

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Inom föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är antalet omprövningar fortsatt lågt i förhållande till den totala mängden ansökningar. Både antalet begäranden om omprövning av beslut och antalet avgjorda ärenden har ökat. För föräldrapenning ligger ökningen av inkomna ärenden i linje med att antalet ansökningar varit fler under året.

Andelen ändrade beslut har minskat under året för förmånerna. Inom föräldrapenning beror de flesta ändringar på att nya underlag tillkommit och att det görs nya bedömningar av 240-dagarsvillkoret. Fler män än kvinnor begär omprövning av beslut om föräldrapenning och något fler beslut ändras också för män sett till hur många beslut som fattas totalt för förmånen. Vi kan inte förklara skillnaderna utifrån tillgängliga underlag.

Inom tillfällig föräldrapenning ändras en hög andel av besluten och det beror oftast på att nya underlag tillkommer i form av läkarintyg eller andra medicinska underlag. Fler kvinnor än män begär omprövning av beslut om tillfällig föräldrapenning, vilket kan förklaras med att kvinnor tar ut mer tillfällig föräldrapenning. Fler beslut ändras också för kvinnor.

Tabell 17 Mål i förvaltningsrätt, per förmån¹

		2021	2022	2023
Barnbidrag	Inkomna ärenden	113	139	159
	Avgjorda ärenden	131	129	159
	Ändrade beslut, procent	13,0	15,5	10,1
Bostadsbidrag	Inkomna ärenden	635	515	447
	Avgjorda ärenden	510	561	632
	Ändrade beslut, procent	13,5	8,4	28,3
Underhållsstöd	Inkomna ärenden	591	538	581
	Avgjorda ärenden	699	529	680
	Ändrade beslut, procent	6,2	5,3	10,1
Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ²	Inkomna ärenden	274	270	398
	Avgjorda ärenden	320	257	386
	Ändrade beslut, procent	14,1	18,3	21,5

Källa: Domstolsverket.

¹ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av att Domstolsverket inte har könsuppdelad statistik.

² Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning särredovisas inte av Domstolsverket.

Inom barnbidrag har andelen beslut som ändrats i förvaltningsrätten minskat. I praktiken handlar det om ett fåtal ändrade beslut, 16 stycken, då enbart 159 beslut har överklagats. De flesta ändringarna beror på att det tillkommit ny information i ärendet eller värderingar gjorts på annat sätt. I 2 av ändringarna berodde det på att förvaltningsrätten gjort en annan regeltolkning än Försäkringskassan.

Inom bostadsbidrag har andelen beslut som ändrats i förvaltningsrätten ökat från 8 till 28 procent. Detta beror till stor del på att ny praxis har tillkommit efter att beslut överklagats i och med de tre domar som Högsta förvaltningsdomstolens meddelade 1 mars i år. Domarna innebär att fler personer ska betraktas som ensamstående när de ansöker om bostadsbidrag.¹⁰

Inom underhållsstöd har andelen beslut som ändrats i förvaltningsrätten ökat från 5 till 10 procent, vilket jämförelsevis är en låg andel. De flesta ändringarna beror på att det tillkommit ny information i ärendet eller värderingar gjorts på annat sätt. Endast 7 av de 51 ändrade besluten ändrades på grund av att förvaltningsrätten gjort en annan regeltolkning än Försäkringskassan.

Inom föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning har antalet inkomna ärenden till förvaltningsrätten ökat, detta i takt med att vi fattat fler beslut totalt för förmånerna tillsammans. Andelen ändrade beslut har även ökat. Orsaken till ökningen är att det har blivit vanligare att ny information tillkommit i ärenden. Det, tillsammans med en annan värdering av befintliga underlag, är även den vanligaste orsaken till att beslut ändras.

¹⁰ HFD 5024-21, HFD 4544-21, HFD 472-22

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut har ökat för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och underhållsstöd. Medelvärdet på en femgradig skala ligger mellan 3,6 och 3,8. Föregående år var utfallet mellan 3,4 och 3,6. För bostadsbidrag är utfallet oförändrat sedan 2022 och ligger på 3,5. Det finns inga skillnader mellan könen inom någon av förmånerna.

Skyndsamhet

Det har under året varit en ansträngd situation inom handläggningen av flera förmåner och bidrag till barnfamiljer, vilket har resulterat i långa handläggningstider och ärendeköer. Som beskrivits tidigare har vi gjort vissa förenklingar i handläggningen och öppettiderna i telefonin har begränsats. Åtgärderna har haft effekt och för de flesta förmåner har vi kunnat betala ut ersättning i tid. Skyndsamheten bedöms därför vara på en tillräckligt god nivå, med undantag för underhållsstöd där handläggningstiden är för lång.

Tabell 18 Handläggningstider, antal dagar i genomsnitt per förmån

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Barnbidrag	17	22	26	16	19	23	17	21	25	20
Bostadsbidrag	29	24	25	32	26	27	30	24	25	5
Underhållsstöd ¹	43	53	82	44	52	80	43	53	82	56
Föräldrapenning	5	5	5	5	5	5	5	5	5	0
Tillfällig föräldrapenning	7	8	9	6	8	8	6	8	9	12

¹ I utfallet ingår inte handläggningstiden för internationella ärenden.

Tabell 19 Pågående ärenden per förmån, antal¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Barnbidrag	10 337	13 947	15 813	5 842	8 215	9 096	16 179	22 169	24 917
Bostadsbidrag	17 966	14 203	14 410	10 804	7 781	7 500	28 770	21 984	21 910
Underhållsstöd	4 541	5 127	7 170	1 522	1 774	2 606	6 063	6 901	9 776
Föräldrapenning	28 994	29 953	28 812	18 756	20 197	20 230	47 750	50 152	49 044
Tillfällig föräldrapenning	44 362	56 188	60 187	30 289	36 843	38 397	74 651	93 031	98 584

¹ Pågående ärenden innefattar endast ärenden som handläggs manuellt.

Barnbidrag

Inom barnbidrag har handläggningstiden förlängts med 4 dagar och ärendekön har ökat med 12 procent, vilket beror på att antalet inkomna ärenden har ökat. Vi har också handlagt fler ärenden än föregående år. Vi kan utifrån tillgängliga underlag inte förklara varför antalet ärenden ökar i år. Däremot vet vi att en stor del av de barnbidragsärenden som handläggs manuellt berör personer som är nyanlända, eftersom barn födda i Sverige beviljas barnbidrag utan att behöva ansöka.

Handläggningstiden för kvinnor är något längre än för män vilket förklaras av att kvinnor oftast är betalningsmottagare för utrikesfödda barn som flyttar till Sverige. Innan utbetalning kan göras måste vi säkerställa att såväl kvinna som barn är försäkrade i Sverige och har uppehållstillstånd, vilket förlänger den genomsnittliga handläggningstiden.

Bostadsbidrag

Inom bostadsbidrag är handläggningstiden och ärendekön i stort sett oförändrad jämfört med föregående år. Det fanns i början på året en risk för ökande handläggningstider på grund av minskat antal handläggare jämfört med föregående år. För att minska risken att försäkrade skulle få vänta för länge på ersättning fattade vi beslut om att mellan mars och augusti 2023 pausa vissa manuella kontroller i handläggningen av ansökningar.

Underhållsstöd

Inom underhållsstöd har handläggningstiden och ärendekön ökat markant jämfört med föregående år. Främsta orsaken är en hög personalrörlighet med underbemanning och många nyanställda som följd. Under 2023 har 86 personer rekryterats, vilket motsvarar 42 procent av alla handläggare inom nationellt underhållsstöd. Underhållsstöd är en komplex förmån och det tar upp emot ett år innan nyrekryterade handläggare är uppe i genomsnittlig produktionstakt. Även de omfattande utbildningarna orsakar produktionsbortfall för såväl de nyanställda som för de etablerade handläggarna som utbildar och handleder.

För att minska ökningstakten av handläggningstiden och ärendekön inom underhållsstöd har flera åtgärder vidtagits. Den handläggande verksamheten har utökats med timanställda och inlånade handläggare från andra områden. Vissa moment i handläggningen har tagits bort för att minska handläggningstiden. Vidare har direktnumret till handläggarna tagits bort från brev till bidragsmottagarna som nu i stället hänvisats till vårt kundcenter. Handläggarna ringer även de försäkrade i lägre omfattning än tidigare. Bedömningen är att utan dessa insatser hade handläggningstiden varit ytterligare 111 dagar längre. Åtgärderna ger oss möjlighet att ge fler barn sin försörjning i rätt tid. Men åtgärderna innebär även en risk för ökade felaktiga utbetalningar.

Den ökade handläggningstiden inom underhållsstöd är bekymmersam eftersom den får konsekvenser för barn och föräldrar. Barnet och föräldern som barnet bor hos får sin första utbetalning någon månad senare och den betalningsskyldiga föräldern riskerar att efter beslut omedelbart få betala flera månaders retroaktivt underhållsstöd i en klumpsumma. Den långa handläggningstiden innebär också att internationella ärenden startas upp betydligt senare, då ärenden först ligger i kön för nationella ärenden och sedan flyttas manuellt till kön för internationella ärenden.

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Inom föräldrapenning är den genomsnittliga handläggningstiden oförändrad och antalet pågående ärenden är färre än föregående år. Automatiseringsgraden har ökat från 65 till 67 procent, vilket har bidragit till en stabil handläggningstid trots minskad bemanning och fler ansökningar.

Inom tillfällig föräldrapenning har den genomsnittliga handläggningstiden däremot ökat något och antalet pågående ärenden är fler än föregående år. Detta kan förklaras med det stora antalet ansökningar, den höga personalomsättningen och nyanställningar. Även här har automatiseringsgraden ökat, från 71 till 72 procent.

Andelen ärenden där ersättning betalas ut i rätt tid ligger stabilt på en hög nivå. Inom föräldrapenning avslutas 97 procent av ärendena inom 30 dagar och för tillfällig föräldrapenning är siffran 93 procent. Detta visar att vi har haft en hög handläggningstakt även i de perioder när det har kommit in många ansökningar. En bidragande orsak till detta är en förenkling av utredningen av sjukpenninggrundande inkomst som infördes i maj i år. Det finns fler pågående ärenden för kvinnor och det följer mönstret med hur många kvinnor som ansöker om föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

De försäkrades upplevelse av skyndsamheten

De försäkrades upplevelse av skyndsamheten har ökat för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning och minskat för bostadsbidrag och underhållsstöd jämfört med 2022. Medelvärdet på en femgradig skala ligger mellan 3,2 och 4,0.¹¹ Föregående år var motsvarande utfall mellan 3,6 och 3,8, men eftersom urvalet för kundundersökningen ändrats ska alla jämförelser tolkas med försiktighet. Inom bostadsbidraget är män något mer nöjda än kvinnor med skyndsamheten, medan det inom övriga förmåner inte finns några skillnader mellan könen.

Service

Försäkringskassan har successivt minskat öppettiderna i telefonin sedan den 1 augusti. Tillgängligheten har minskat och den genomsnittliga väntetiden i telefon ökat med 8 minuter till 16 minuter för den som vill prata med en handläggare om förmåner eller bidrag till barnfamiljer. Trots detta bedömer vi att tillgängligheten och väntetiderna är acceptabla. Användandet av våra e-tjänster har ökat och de försäkrade är nöjda med tillgängligheten och vårt bemötande. Sammantaget gör det att vi bedömer servicen som fortsatt god.

Tillgänglighet och väntetider i telefonin

Tillgängligheten är även i år hög och väntetiden kort för de barnbidragsmottagare som ringer oss. Tillgängligheten har minskat från 98 procent föregående år till 95 procent i år och väntetiden har ökat från 2 minuter till 4 minuter. Antalet inkomna samtal har minskat något, från 112 000 föregående år till 98 000 i år.

¹¹ Bostadsbidrag 3,2, föräldrapenning 4,0, tillfällig föräldrapenning 3,9 och underhållsstöd 3,4.

För bostadsbidrag har tillgängligheten i telefonin minskat från 90 till 78 procent och väntetiden ökat från 6 till 12 minuter. När det ringer som mest har väntetiderna varit relativt korta, men påverkats negativt av de minskade öppetiderna. Antalet inkomna telefonsamtal har minskat till 326 000 jämfört med 335 000 förra året.

För underhållsstöd har tillgängligheten i telefon minskat från 92 procent förgående år till 80 procent i år, samtidigt som väntetiden har ökat med 6 minuter till 12 minuter. Det är framförallt efter att öppetiderna i telefonin minskades som svarservicen har försämrats. Antalet inkomna samtal har ökat från 164 000 samtal år 2022 till 194 000, vilket troligen är en konsekvens av att handläggarnas direktnummer i kundbrevens togs bort i början på året. I stället hänvisas mottagaren till vårt kundcenter. På så sätt har ett stort antal telefonsamtal förflyttats vilket förklarar såväl ökningen av inkommande samtal och, som följd av det, de ökade väntetiderna.

För föräldrapenning har antalet inkomna telefonsamtal minskat, till 615 000 jämfört med 632 000 förra året. Tillgängligheten i telefon för föräldrapenning har minskat från 88 till 79 procent i år samtidigt som väntetiden ökat från 9 till 13 minuter.

För tillfällig föräldrapenning har antalet inkomna telefonsamtal ökat, till 480 000 jämfört med 468 000 förra året. Tillgängligheten i telefon för tillfällig föräldrapenning har minskat från 89 till 80 procent i år samtidigt som väntetiden ökat från 8 till 13 minuter. Vi har nu ändrat hur vi informerar om våra handläggningstider och utbetalningstillfällen i syfte att skapa rimliga förväntningar och hoppas på så vis minska antalet samtal.

För att ge likvärdig service till de personer som vill komma i kontakt med Försäkringskassan, har vi i år begränsat möjligheten att ringa direkt till handläggaren och i stället hänvisas de som ringer till vårt kundcenter. Antalet samtal till vårt kundcenter har av den anledningen ökat.

Användning av e-tjänster

Tabell 20 Användning av e-tjänsten per förmån, procent

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Barnbidrag ¹	Andel ändra betalningsmottagare via e-tjänsten							91,1	94,9	96,1
Bostadsbidrag	Andel ansökan via e-tjänsten	86,2	90,1	92,0	79,2	85,2	88,6	83,7	88,4	90,9
Underhållsstöd	Andel ansökan via e-tjänsten	78,6	83,6	84,8	69,5	75,1	79,7	75,1	80,4	82,8
Föräldrapenning	Andel ansökan via e-tjänsten	99,3	99,5	99,5	99,5	99,6	99,6	99,4	99,5	99,5
	Andel avstå/ta tillbaka föräldrapenning via e-tjänsten	98,7	99,1	99,2	98,4	98,9	99,2	98,5	98,9	99,2
Tillfällig föräldrapenning	Andel ansökan via e-tjänsten	99,1	99,2	99,1	99,5	99,5	99,5	99,3	99,3	99,3

¹ Inom barnbidrag behöver båda föräldrarna godkänna ändringen av betalningsmottagare, vilket gör att det inte är möjligt att fördela statistiken per kön.

Barnbidraget beviljas utan ansökan och halva beloppet betalas per automatik ut till respektive förälder. Vill föräldrarna att bidraget ska betalas ut till en av dem kan de sedan juli 2021 meddela detta via en e-tjänst. Användandet av tjänsten har ökat successivt och nyttjas nu vid 96 procent av ändringarna.

Inom bostadsbidrag har andelen som ansöker via e-tjänsten fortsatt att öka. Även i år är det fler kvinnor än män som använder e-tjänsten. Vi kan med tillgängliga underlag inte förklara skillnaden.

Även ansökningarna om underhållsstöd via e-tjänsten fortsätter att öka och det är liksom tidigare fler kvinnor än män som använder e-tjänsten. En större andel kvinnor än män ansöker också om att slippa eller få skjuta upp sin betalning till Försäkringskassan via e-tjänsten.

Inom föräldrapenning ökar användandet av e-tjänsterna för ansökan och även e-tjänsten för att avstå dagar till den andra föräldern från redan höga nivåer på över 99 procent.

Inom tillfällig föräldrapenning ligger användandet av e-tjänsterna för ansökan kvar på samma höga nivåer som föregående år.

De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande

Det sammanvägda resultatet i kundundersökningen för tillgänglighet och bemötande har ökat för tillfällig föräldrapenning och underhållsstöd, är oförändrat för föräldrapenning och har minskat något för bostadsbidrag sedan 2022. Medelvärdet på en femgradig skala varierar mellan 3,6 och 4,0. Det kan jämföras med föregående år, då motsvarande värden var mellan 3,8 och 3,9. Även i år får bemötandet det bästa omdömet.

Produktivitet

Tabell 21 Styckkostnad¹, kronor per beslut

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent	Förvaltnings- kostnad 2023, miljoner kronor
Barnbidrag	277	261	307	17,6	164
Bostadsbidrag	869	902	1 019	13	398
Underhållsstöd	2 190	2 457	2 821	14,8	419
Föräldrapenning	193	193	185	-4,2	559
Tillfällig föräldrapenning	113	115	126	9,3	633

¹ Löpande pris. Styckkostnaderna går inte att redovisa könsuppdelade på grund av tredovisningssystemets uppbyggnad.

Handläggarna inom barnbidrag handlägger betydligt fler ärenden per person jämfört med förgående år. Det beror främst på ändrad prioritering av olika typer av ärenden. Effektiviteten har även förbättrats av investeringar i handläggnings-systemen¹² och minskade öppettider i telefonin. Styckkostnaden per ärende för barnbidrag har däremot ökat mycket. Från och med 2023 redovisas kostnaden för kontrollarbete direkt på den förmån som arbetet avser. Kostnaden för kontroll-

¹² Utvecklad e-tjänst för att barnbidrag till föräldrar under 18 år betalas direkt till dess vårdnadshavare.

arbetet avseende barnbidrag uppgår till 34 miljoner kronor år 2023 och utgör den huvudsakliga förklaringen till ökningen i styckkostnaderna. Förändringen gör också att styckkostnaderna inte är helt jämförbara med tidigare år.

Även inom bostadsbidrag har effektiviteten inom handläggningen förbättrats. Handläggningstiden per ärenden har minskat genom att kontrollen av de uppgifter som den sökande lämnat begränsats under en period. Minskade öppettider i telefonin har även frigjort tid till handläggningen av ärenden. Däremot har styckkostnaden per ärende ökat, vilket beror på ökade avskrivningskostnader för it-utveckling av ett nytt handläggningssystem samt kostnader för kontrollarbete. Kostnaderna för kontrollarbete uppgår till 28 miljoner kronor för år 2023. Precis som för barnbidrag ingår inte motsvarande kostnader i styckkostnaderna för åren 2021 och 2022. Därmed är inte styckkostnaderna för 2023 helt jämförbara med tidigare år.

Inom underhållsstöd har styckkostnaden ökat även i år och antalet beslut per årsarbetskraft har minskat. Kostnaden för kontrollarbete uppgår till 13 miljoner kronor år 2023. Förändringen gör också att styckkostnaderna inte är helt jämförbara med tidigare år. Kostnaden för kontrollarbete tillsammans med ökningen i nedlagd tid i it-utveckling har gett ökade kostnader och den höga personalomsättningen förklarar att det fattas färre beslut per årsarbetare. Andelen handläggare som arbetat mindre än ett år utgör 42 procent av samtliga handläggare inom förmånen. Eftersom det inom underhållsstöd tar ungefär ett år för en nyanställd att handlägga i samma takt som en erfaren handläggare har detta haft stor påverkan på effektiviteten.

Inom föräldrapenning har styckkostnaderna minskat samtidigt som antalet beslut per handläggare har ökat. Automatiseringsgraden för föräldrapenning har ökat och utveckling av maskinella kontroller i it-stödet har haft en direkt positiv påverkan på automatiseringsgraden. Annat som har påverkat resultatet positivt är en ny prioriteringsordning i handläggningen, minskade öppettider i telefonin vilket frigjort tid för handläggning av ärenden och överflyttning av medarbetare till tillfällig föräldrapenning.

Inom tillfällig föräldrapenning har styckkostnaden ökat och antalet beslut per handläggare har minskat sedan föregående år. Kostnaden för kontrollarbetet avseende tillfällig föräldrapenning uppgår till 27 miljoner kronor och utgör den huvudsakliga förklaringen till ökningen i styckkostnaderna. Förändringen gör också att styckkostnaderna inte är helt jämförbara med tidigare år. Antalet beslut per handläggare påverkas av personalflyttningar från föräldrapenning samt nyanställningar i början av året.

Övriga uppdrag inom barn och familj

Tilläggsbidrag till barnfamiljer

Tilläggsbidraget betalas ut automatiskt till barnfamiljer med bostadsbidrag med anledning av ökade levnadsomkostnader.

Riksdagen införde tilläggsbidraget halvårsvis första gången 1 juli 2020. Därefter har det årligen återinförts för andra halvan av kommande år. I år har riksdagen däremot beslutat att tilläggsbidraget ska betalas ut hela året och att beloppet dessutom höjs från 25 till 40 procent från och med 1 juli 2023. Även det maximala ersättningsbeloppet höjdes, från 1 325 till 2 100 kronor.

Tilläggsbidraget har betalats ut till 141 100 hushåll, vilket är 12 800 fler än 2022. Som en följd av att både betalningsperioden och beloppet har höjts så har försäkringsutgifterna ökat kraftigt från 463,2 miljoner kronor 2022 till 1,1 miljarder kronor i år, vilket är 656,8 miljoner kronor mer än förgående år.

Till skillnad mot vad som gäller för bostadsbidraget får mottagaren behålla hela tilläggsbidraget även om hans årsinkomst blir högre än vad som uppgetts i ansökan. Under 2023 fick 7 761 mottagare betala tillbaka hela bostadsbidraget, men behålla det utbetalda tilläggsbidraget. Både i år och förgående år motsvarar det 2 procent av förmånstagarna.

Underhållsbidrag och underhållsskyldighet

Försäkringskassan har i uppdrag att informera och svara på frågor om underhållsbidrag från separerade föräldrar. Om föräldrarna vill kan handläggarna hjälpa dem att beräkna och enas om ett underhållsbidrag som är baserat på barnets faktiska behov och föräldrarnas gemensamma betalningsförmåga.

Många föräldrar använder beräkningsverktyget som finns på vår webbplats för att räkna ut sitt underhållsbidrag. Under året har webbsidan besökts 270 200 gånger, att jämföra med 219 900 gånger under 2022.

Mål för föräldraförsäkringen

Mål: Försäkringskassan ska stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassans information ska bidra till att föräldrar får bättre kunskap om föräldraförsäkringens regelverk, om möjligheterna att använda föräldrapenningen flexibelt och om de långsiktiga effekterna av fördelningen av föräldraledighet.

Återrapportering: Försäkringskassan ska åiterrapportera vilka informationsinsatser och kunskapshöjande åtgärder som genomförts. För föräldrapenningen ska särskilt fokus ligga på vilka åtgärder som har vidtagits för att nå de föräldrar som inte använder föräldrapenning eller enbart använder ett fåtal dagar.

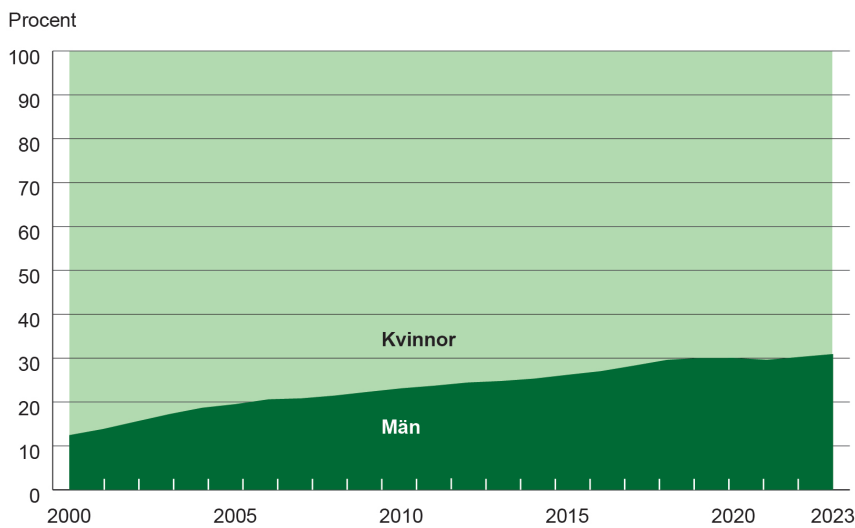
Bedömning av måluppfyllelse

Försäkringskassan bedömer att målet för föräldraförsäkringen är uppfyllt. Vi har verkat för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning genom att informera om regelverket och de långsiktiga effekterna av hur föräldraledigheten fördelas, på vår webbplats och genom andra insatser. Vi bedömer att vi har nått ut brett med vår information till föräldrarna. Budskapet att dela lika genomsyrar hur vi talar, skriver och informerar om föräldraförsäkringen i alla våra kanaler. Vi har även genomfört riktade aktiviteter för att uppmuntra till ett mer jämställt uttag.

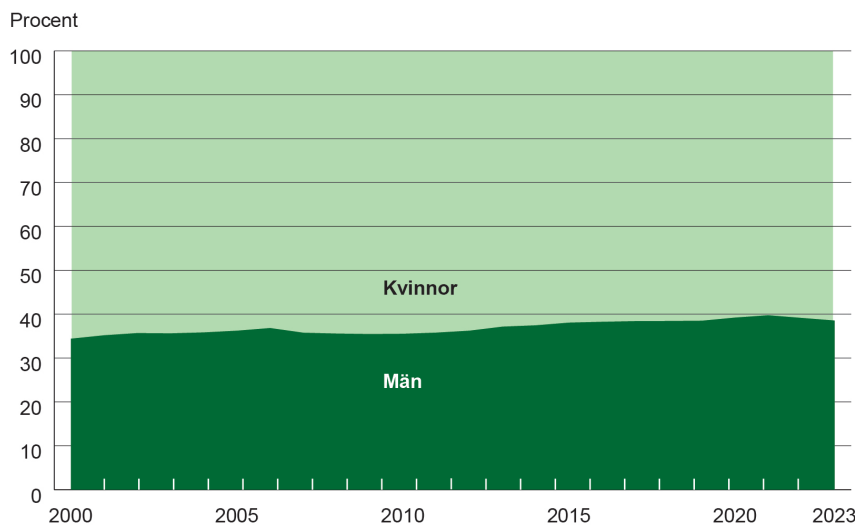
Uttaget av tillfällig föräldrapenning fortfarande mer jämställt än föräldrapenningen

Under året har männens andel av uttagna föräldrapenningdagar återigen ökat efter en tillfällig nedgång under pandemin. Mäns uttag av tillfällig föräldrapenning har däremot minskat sedan föregående år. Det finns en rad faktorer som påverkar hur män och kvinnor fördelar uttaget av föräldraförsäkringen mellan sig. De faktorerna är till exempel regeländringar, attityder och normer, barnets ålder, inkomst, utbildningsnivå och yrke.¹³ Under perioder då uttaget av tillfällig föräldrapenning är högt kan vi se att föräldrar har ett mer jämställt uttag av förmånen. Ett jämställt uttag definieras av Försäkringskassan som att kvinnor och män tar ut mellan 40 och 60 procent vardera av dagarna med föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning.

¹³ Korta analyser 2023:4 Vård av barn i olika yrken

Diagram 1 Antal uttagna dagar med föräldrapenning

I början av 2000-talet ökade andelen av föräldrapenningen som togs ut av män för att 2021 stanna av för första gången sedan mätningarna startade. År 2023 stod män för 30,9 procent av uttaget, vilket är 0,7 procentenheter mer än föregående år.

Diagram 2 Antal uttagna dagar med tillfällig föräldrapenning¹

¹ I utfallet av statistiken redovisas endast antal uttagna dagar med vård av sjukt barn. Det innebär att statistik för dagar i samband med födelse/adoption, kontaktdagar och avlidet barn inte finns med i utfallet.

Användningen av tillfällig föräldrapenning är överlag mer jämställd än användningen av föräldrapenning. Under 2023 har männens andel minskat sedan föregående år till 38,6 procent från 39,2 procent.

Faktorer som påverkar fördelningen av uttaget av dagar

Beslutet att ta ut föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning fattas i ett sammanhang som påverkas av olika förutsättningar, normer och idéer, utbildningsnivå och kunskap om föräldraförsäkringen.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har tagit fram en rapport om vad föräldrar vet om föräldrapenningen.¹⁴ Rapporten uttalar sig inte om eventuella samband mellan kunskap om försäkringen och användning, men visar att pappor som har större kunskap tar ut fler dagar medan mammor som har större kunskap tar ut färre dagar. Men kunskap om föräldraförsäkringen är bara en av flera påverkande faktorer.

Enligt Försäkringskassans senaste rapport om barnhushållens ekonomi varierar fördelningen av föräldrapenninguttaget även starkt med föräldrarnas utbildningsnivå och härkomst.¹⁵ Pappor med längre högskoleutbildning tar ut nästan en dubbelt så stor andel av dagarna med föräldrapenning som pappor som saknar eftergymnasial utbildning och pappans andel av uttaget är även högre i par där pappan är svenskfödd. Pappornas andel av uttaget ökade trots det i alla grupper fram till 2020, oavsett utbildningsnivå och härkomst. Hur stor andel av föräldrarna som delar jämställt på föräldrapenningen varierar också mellan olika delar av landet.

Föräldrars möjligheter att använda obetald föräldraledighet påverkar även hur de tar ut betald föräldrapenning. I en rapport gjord av ISF har man tittat på vilka föräldrar som använder obetald föräldraledighet. Den visar bland annat att nästan en tredjedel av mammors totala föräldraledighet är obetald. Pappor är i genomsnitt obetalt föräldralediga 25 procent av sin totala ledighet. Rapporten visar också att föräldrar som delar lika på föräldrapenningen är lediga längre än föräldrapar som inte delar lika på föräldrapenningen.¹⁶

Försäkringskassan ska verka för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Det innebär att det inte ska förekomma några osakliga könsskillnader i handläggning, beslut eller bemötande. Vi verkar för att föräldrar och andra anhöriga ska fördela uttaget jämställt när de kan välja vem som ska ta ut en viss förmån. Försäkringskassan arbetar ständigt med att förse föräldrarna med fakta som bidrar till deras möjlighet att göra långsiktiga medvetna val.

Försäkringskassan kan inte ensamt lösa problemen med ojämställdhet i samhället. Däremot strävar vi efter att i samverkan med andra samhällsaktörer bidra till att hantera dem i riktning mot ett jämställt samhälle.

¹⁴ ISF Rapport 2020:3, Vad vet föräldrar om föräldrapenningen?

¹⁵ Svar på regeringsuppdrag, Barnhushållens ekonomi. Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2023, dnr FK 2023/002329

¹⁶ ISF Rapport 2023:11, Vilka föräldrar använder obetald föräldraledighet?

Genomförda informationsinsatser

Under året har vi genomfört flera insatser för att informera föräldrar och blivande föräldrar om föräldraförsäkringen och de möjligheter som den ger. Insatserna ska möjliggöra för föräldrar att fatta välinformerade beslut om hur de kan använda försäkringen. Den ska också uppmuntra till ett mer jämställt uttag. För att nå ut behöver Försäkringskassan finnas där föräldrarna finns och insatserna görs därför via olika plattformar. I utformningen av budskap i olika kanaler utgår vi dels från studier och undersökningar som visar hur blivande föräldrar tänker inför föräldraledigheten, dels från annonseringar genomförda i tidigare informationsinsatser.

De flesta föräldrar, särskilt blivande förstagångsföräldrar, når vi genom att informera brett i olika kanaler. Vi arbetar i första hand med digitala kanaler eftersom det är där målgruppen är, vilket också är kostnadseffektivt. För att nå de föräldrar som tar ut få eller inga ersättningsdagar informerar vi i smalare kanaler där den målgruppen finns.

En av de viktigaste plattformarna för att nå ut med information är vår egen webbplats, där information om regelverket finns samlat. På webbplatsen hittar föräldrarna djupare information om föräldraförsäkringen och de långsiktiga effekterna av att dela lika på föräldradagarna. Webbplatsen är väl känd hos föräldrarna. I år har föräldrasidorna på webbplatsen besökts av 5,5 miljoner personer. Facebooksidan Försäkringskassan Förälder har i år använts av 2,8 miljoner personer. Men Instagram är den kanal som når flest och i år har sidan nått ut till 3,6 miljoner personer.

Informationsinsatser riktade till personer som väntar eller nyss fått barn

Under året har vi genomfört flera olika insatser riktade till personer som väntar barn eller är nyblivna föräldrar:

Vänta barn-guiden. Under första halvåret genomfördes en kampanj med syfte att informera blivande föräldrar om Vänta barn-guiden på webbplatsen. Vänta barn-guiden innehåller personifierad information om föräldraförmånerna, föräldraledighet och jämställt uttag. Kampanjen gick ut via Facebook och Instagram. Vi har även samarbetat med en podcast som riktar sig till gravida. Annonsering har gjorts i Aftonbladet och i graviditetsappen Preglife samt i nyhetsbrev via tjänsten Babybox som riktar sig till blivande föräldrar. Vi ser att kampanjerna gör skillnad genom ökad aktivitet i Vänta barn-guiden under de månader de pågår. Totalt har kampanjen haft över 1,9 miljoner visningar, vilket vi anser är ett gott resultat.

Dela lika. Kampanjen har genomförts i externa kanaler en gång under året. Syftet är att uppmuntra till att dela lika på föräldraledigheten och föräldrapenningen. Kampanjen pågick i fyra veckor och bestod av tre filmer och visades i våra egna kanaler och på Youtube. Kampanjen nådde ut enligt förväntan och nådde till exempel över en miljon unika individer på Facebook och Instagram. I Försäkringskassans egna kanaler visas de fortfarande.

Samarbeten och annonsering. Under året har vi annonserat i nya kanaler där föräldrar befinner sig, till exempel genom sponsrade inlägg om föräldraförsäkringen på familjesajter. Vi har sett att det har funnits ett intresse för artiklarna och att de har blivit lästa och bedömer därför att insatserna har nått ut bra.

Informationsinsatser för målgrupper som tar ut få ersättningsdagar

Egenföretagare är en grupp som tar ut få eller inga ersättningsdagar. En analys som ISF gjorde 2021 visar till exempel att det är nästan 2,1 gånger vanligare att egenföretagande pappor tar ut noll dagar än att pappor som är anställda gör det.¹⁷ Försäkringskassans senaste rapport om barnhushållens ekonomi visar även att utrikesfödda föräldrar tar ut få föräldrapenningdagar.¹⁸ För att nå ut till föräldrar som pratar andra språk än svenska har vi använt oss av kanaler där vi bedömer att det finns goda möjligheter att nå ut till stora målgrupper.

Egenföretagare. För att nå denna målgrupp har vi information om föräldraförsäkringen på verksamt.se samt i Verksamts sociala kanaler.¹⁹ Informationen riktar sig till företagare som ska bli eller nyss blivit föräldrar och fokuserar på den inbyggda flexibiliteten i föräldraförsäkringen och möjligheten att anpassa uttaget av föräldrapenning till sin individuella situation, till exempel genom att kombinera arbete med föräldraledighet.

Facebook Arabiska. Facebooksidan Försäkringskassan Arabiska är en viktig kanal för att nå ut med information till arabisktalande. Under perioden januari till augusti har sidan nått 233 000 personer, vilket är en ökning med cirka 28 procent jämfört med samma period 2022. Sidan är för tillfället vilande och inga nya inläggs görs, till följd av nödvändiga prioriteringar av Försäkringskassans verksamhet.

Annonsering på andra språk. I samarbete med mediehuset Alkompis som skriver svenska nyheter och samhällsinformation på arabiska har vi publicerat sponsrade artiklar och filmer om föräldraförsäkringen på arabiska. För somalisk- och tigrinjatalande föräldragrupper har vi nått ut med annonser och filmer online, på TV och i sociala medier i samarbete med Harmony media som sänder svenska nyheter och samhällsinformation. Kampanjerna pågick under sex veckor och har nått målgrupperna enligt förväntan.

Information om jämställt uttag i det personliga mötet

I samtal med föräldrar finns utrymme för handläggarna att lyfta fram föräldraförsäkringens flexibilitet och de långsiktiga effekterna av hur dagarna med föräldrapenning fördelas. Alla nyanställda som arbetar med föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning får utbildning om jämställdhetsintegrering. Handläggarna har uppmuntrat föräldrar till ett jämställt uttag under året.

¹⁷ ISF Rapport 2021:12 Pappor som inte använder föräldrapenningen

¹⁸ Svar på regeringsuppdrag, Barnhushållens ekonomi. Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2023, dnr FK 2023/002329

¹⁹ Verksamt.se är en myndighetsgemensam webbplats för dem som driver företag.

Resultat av informationen

Våra kommunikationsinsatser ser ut att bidra till ökad kunskap om föräldraförsäkringen och jämställt uttag. Men samtidigt är det svårt att bedöma hur mycket insatserna faktiskt bidrar till att föräldrar i högre utsträckning väljer ett jämställt uttag. Det finns få statistiska uppgifter som visar om insatserna gör skillnad och på vilket sätt. Vi vet att de pappor som har större kunskap om försäkringen tar ut fler dagar med föräldrapenning och mammor som har större kunskap använder färre dagar med föräldrapenning. Det blir också allt vanligare att dela jämställt på föräldrapenningen, även om utvecklingen går långsamt. Vi håller det därför för sannolikt att våra kommunikationsinsatser gör skillnad och inverkar positivt på föräldrarnas beslut att fördela uttaget mer jämställt. Genom att informera och uppmuntra föräldrar till ett mer jämställt uttag bidrar Försäkringskassan på så vis till ett mer jämställt samhälle.

Förmåner vid funktionsnedsättning

I detta avsnitt redovisas resultaten avseende handläggningen av assistansersättning och omvårdnadsbidrag och hur dessa har utvecklats med utgångspunkt i aspekterna kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut, skyndsamhet, service och produktivitet.

Handläggningen av assistansersättning har påverkats av de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2023 utifrån reformen Stärkt rätt till personlig assistans. Lagändringarna antogs leda till att fler personer skulle beviljas assistansersättning.²⁰ En första uppföljning har visat att det har blivit så. Efter lagändringarna har antalet ansökningar ökat. För att kunna hantera det har nya medarbetare rekryterats. Det innebär att vi har haft medarbetare att lära upp samtidigt som vi har tillämpat ny lagstiftning, vilket har varit en utmaning.

Handläggningen av omvårdnadsbidrag har under 2023 präglats av mer stabila förutsättningar än under de senaste åren. I slutet av 2022 uppfylldes målsättningen med rimliga handläggningstider motsvarande 90 dagar. Samtidigt har ett högre antal ansökningar inkommit i år än föregående år, vilket har påverkat ärendekoerna och vår förmåga att utföra de tidsbestämda uppföljningarna i önskvärd utsträckning.

Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut

Handläggningen av assistansersättning omfattar både rätten till assistansersättning och rätten till utbetalning. Försäkringskassan tar ställning till rätten till utbetalning för varje månad som den assistansberättigade redovisar att assistans har lämnats. Sammantaget bedömer vi att handläggningen i huvudsak fungerar väl.

Uppföljningar har visat att utredning och bedömning av den försäkrades behov av hjälp är en styrka inom handläggningen av rätten till assistansersättning. Tillämpningen är lika över landet, vilket återspeglas i att det inte finns några större ålders- eller könsskillnader varken när det gäller hur många som beviljas ersättning eller hur många timmar som beviljas. Samtidigt präglas handläggningen av svåra avvägningar och det finns utmaningar gällande att uppfylla utredningsansvaret. Vi kan bli bättre på att kontinuerligt värdera underlag och ta ställning till nästa handläggningmoment. Det finns ett stort bedömningsutrymme med svåra avvägningar, vilket bland annat visar sig

²⁰ Prop. 2021/22:114 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn och Prop. 2021/22:244 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård.

genom att den vanligaste anledningen till att besluten ändras i förvaltningsrätten är att domstolen gör en annan bedömning av beslutsunderlagen.

För ärenden gällande rätten till utbetalning av assistansersättning är inflödet högt och handläggningen behöver göras i hög takt. Utredningarna är mindre omfattande. De uppföljningar som har gjorts visar att utredningsansvaret uppfylls väl och onödiga väntetider undviks. Men det finns även här utvecklingsområden kopplade till specifika handläggningsmoment, till exempel hanteringen av fullmakter.

Inom omvårdnadsbidraget har uppföljningar visat att handläggningen fungerar väl. Det antas vara ett resultat dels av mer erfarna handläggare än tidigare, dels av utvecklingsinsatser som gjorts. Exempelvis har it-stödet utvecklats ytterligare och handläggningsprocessen förtydligats. Däremot kvarstår vissa av de utvecklingsområden som uppmärksammades förra året, bland annat det som gäller onödiga väntetider och vissa brister i dokumentationen.

Resultat av uppföljningar och granskningar

De uppföljningar och granskningar som har gjorts visar att delar av handläggningen fungerar väl. Det handlar om att utreda och bedöma om den försäkrade tillhör den personkrets som kan ha rätt till assistansersättning samt att utreda den försäkrades behov av hjälp. Men det finns utvecklingsområden, framför allt när det gäller att granska medicinska underlag och utreda om den försäkrade får andra stödinsatser som kan påverka rätten till assistansersättning. Det finns även andra utvecklingsområden med anledning av brister i hanteringen av fullmakter, dokumentation, handläggningen vid kommunikering²¹ samt onödiga väntetider i ärenden. De identifierade utvecklingsområdena har framkommit även i tidigare uppföljningar.

När det gäller rätten till assistansersättning ska vi bli ännu bättre på att uppfylla utredningsansvaret. Det förekommer att handläggaren inte i tillräcklig utsträckning har värderat underlag och tagit ställning till nästa handläggningsmoment eller utrett uppgifter som vi har fått in som skulle kunna påverka rätten till assistansersättning. Men det förekommer också att ärenden utreds mer än vad som krävs. När det gäller kvaliteten i handläggningen av ansökan om fler timmar visar en uppföljning däremot att så gott som alla granskade ärenden har utretts inom ramen för vad som ska prövas vid en sådan ansökan.

Inom handläggningen av rätten till utbetalning uppfylls utredningsansvaret väl och onödiga väntetider undviks. Men det finns även här utvecklingsområden kopplade till specifika moment i handläggningen, till exempel hantering av fullmakter och dokumentation.

Inom omvårdnadsbidraget visar de uppföljningar och granskningar som har utförts att vi genomför de nödvändiga kontrollerna för att säkerställa att rätt ersättning betalas ut till rätt person och att handläggningen fungerar väl. Det gäller exempelvis bedömningen av om personen är behörig mottagare och försäkrad i Sverige, verkställande av beslut och flera andra väsentliga moment som fungerade väl även föregående år. Ett antal utvecklingsområden har också

²¹ Med kommunikering menas dels att den försäkrade får information om vilket underlag som kommer att ligga till grund för ett beslut, dels att hen får möjlighet att lämna synpunkter på detta underlag.

uppmärksammats, bland annat när det gäller att granska medicinska underlag. Men de största utvecklingsområdena inom förmånen är onödiga väntetider och vissa brister i dokumentationen. Resultatet är i linje med tidigare års uppföljningar. Däremot undviker vi onödiga väntetider i något större utsträckning än förra året tack vare minskade ärendeköer.

Indikatorer

Här redovisas ett antal indikatorer som är relevanta för bedömningen av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut i förmånen som ges vid funktionsnedsättning.

Tabell 22 Upptäckta felaktiga utbetalningar, per förmån

		Kvinnor			Män			Totalt ¹		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Assistansersättning	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal ¹	334	310	372	375	315	455	905	1 051	1 577
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ²	33,3	31,3	50,9	47,5	45,2	69,4	23,2	21,5	24,4
Omvårdnadsbidrag	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	153	383	588	53	120	187	206	503	775
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ²	40,2	34,8	33,2	47,6	24,3	25,8	41,7	32,4	31,5

¹ I totalen ingår även felaktiga utbetalningar till organisationer. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte.

² Andelen kan inte relateras till antalet felaktiga utbetalningar i den översta tabellraden, eftersom andelen har beräknats utifrån felaktiga utbetalningar som hanterats under året.

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen har ökat jämfört med både 2021 och 2022. Utifrån tillgängliga underlag kan vi inte förklara vad det beror på.

Även andelen felaktiga utbetalningar som har orsakats av Försäkringskassan har ökat. Ungefär 65 procent av dem gäller försäkrade som får sin ersättning utbetalad i förskott. Det är en ökning jämfört med 2022. När ersättning betalas ut i förskott kan det i samband med avstämningen visa sig att den försäkrade har redovisat färre timmar än vad som har betalats ut. Den felaktiga utbetalningen är då en konsekvens av systemet med förskottsbetalning och inte av att någon har gjort fel. Ökningen skulle kunna vara en följd av att andelen försäkrade som själva anställer sina assistenter har ökat och därmed även andelen som kan få ersättningen utbetald i förskott.

Antalet felaktiga utbetalningar av assistansersättning har ökat för båda könen jämfört med föregående år. Det har upptäckts fler felaktiga utbetalningar för män än för kvinnor, vilket ligger i linje med att fler män än kvinnor får assistansersättning. Tidigare var andelen felaktiga utbetalningar till kvinnor större än andelen kvinnor som är assistansmottagare. Den könsskillnaden kvarstår inte längre. Andelen felaktiga utbetalningar som är orsakade av Försäkringskassan är större för män än för kvinnor. Det skulle kunna bero på att fler män än kvinnor själva anställer sina assistenter och därmed kan få ersättningen utbetald i förskott.

Antalet felaktiga utbetalningar av omvårdnadsbidrag har ökat jämfört med föregående år. Ökningen skulle kunna vara en följd av att vi har genomfört fler tidsbestämda uppföljningar av omvårdnadsbidrag i år. Det har upptäckts fler felaktiga utbetalningar för kvinnor än för män under de senaste tre åren. Men i förhållande till andelen som mottagit ersättning under de åren är män något överrepresenterade. Vi vet inte vad detta beror på.

Andelen felaktiga utbetalningar av omvårdnadsbidrag som har orsakats av Försäkringskassan är något mindre än föregående år. Mer än hälften av dem beror på att vi inte tagit hand om information i tid. Men den stora delen av de felaktiga utbetalningarna har orsakats av att de försäkrade inte har anmält ändrade förhållanden som påverkar rätten till omvårdnadsbidrag.

Tabell 23 Intern försäkringskontroll, per förmån

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Assistansersättning	Antal granskade ärenden	699	493	478	850	575	590	1 549	1 068	1 068
	Andel med avvikelse, procent	0,1	0,2	0,8	0,0	0,3	0,5	0,1	0,3	0,7
Omvårdnadsbidrag	Antal granskade ärenden	1 448	637	565	636	407	478	2 084	1 044	1 043
	Andel med avvikelse, procent	1,2	2,0	2,5	0,9	2,7	1,9	1,1	2,3	2,2

Andelen ärenden med avvikelser har ökat något inom assistansersättningen, men ligger fortfarande på en låg nivå. De avvikelser som finns gäller i huvudsak att det saknas utredning av ifall föregående utbetalning av assistansersättning har använts för köp av personlig assistans.

Fler ärenden som gäller män har granskats, precis som föregående år. Det beror på att fler män än kvinnor får assistansersättning.

Andelen ärenden med avvikelser i den interna försäkringskontrollen har minskat marginellt inom omvårdnadsbidraget. Avvikelserna gäller främst samordning med tidigare utbetalda ersättningar och avdrag för eventuell fordran.

Tabell 24 Omprövningar, per förmån¹

		Kvinnor			Män			Totalt ²		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Assistansersättning	Inkomna ärenden, antal	454	393	435	682	508	594	1 152	907	1 038
	Avgjorda ärenden, antal	419	433	408	633	563	583	1 071	1 002	999
	Ändrade beslut, procent	10,0	9,2	8,6	10,6	9,4	7,7	10,2	9,6	8,0
Omvårdnadsbidrag	Inkomna ärenden, antal	1 643	1 134	836	370	300	217	2 013	1 434	1 053
	Avgjorda ärenden, antal	1 834	1 066	921	436	272	242	2 270	1 338	1 163
	Ändrade beslut, procent	6,8	10,1	12,3	5,3	8,8	11,6	6,5	9,9	12,1

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för tidigare år mot årsredovisningen 2022. Utfallet när det gäller inkommande ärenden baseras på den senaste registreringen av vilken förmån eller ärendeslag som omprövningen avser.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön och omprövningar för organisationer.

Antalet begäranden om omprövning av beslut om assistansersättning har ökat jämfört med 2022. Precis som tidigare år gäller de flesta rätten till assistansersättning. Ungefär en fjärdedel gäller beslut om rätten till utbetalning. Ökningen gäller båda könen men är större för män. Antalet avgjorda omprövningsärenden är i princip oförändrat jämfört med föregående år. Det är fler män än kvinnor som begär omprövning och fler ärenden som gäller män har avgjorts. Det skulle kunna bero på att det är fler män än kvinnor som ansöker om rätten till assistansersättning.

Andelen beslut om assistansersättning som ändras efter omprövning har minskat. Det gäller båda könen men till skillnad från föregående år är andelen ändringsbeslut nu något högre för kvinnor än för män. Liksom tidigare år gäller de flesta ärenden som ändras rätten till utbetalning och den vanligaste orsaken till ändringen är att det tillkommit nya underlag i samband med omprövningen.

Antalet inkomna och avgjorda begäranden om omprövning har minskat för omvårdnadsbidrag. Andelen beslut som ändras efter omprövning har däremot ökat. Den vanligaste anledningen till att beslut ändras i samband med omprövningen är att nya underlag har kommit in.

Tabell 25 Mål i förvaltningsrätt, per förmån¹

		2021	2022	2023
Assistansersättning	Inkomna ärenden, antal	702	499	591
	Avgjorda ärenden, antal	930	696	530
	Ändrade beslut, procent	22,6	20,8	24,5
Omvårdnadsbidrag	Inkomna ärenden, antal	555	435	283
	Avgjorda ärenden, antal ²	505	535	498
	Ändrade beslut, procent	12,3	13,8	9,4

Källa: Domstolsverket.

¹ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av att Domstolsverket inte har könsuppdelad statistik.

² I redovisningen från förvaltningsrätterna ingår även 7 avgjorda ärenden om vårdbidrag. Ett av dessa ledde till ändring.

Antalet beslut om assistansersättning som har överklagats har ökat jämfört med 2022, men ligger fortfarande på en lägre nivå än 2021. Antalet avgjorda ärenden har däremot minskat med ungefär 25 procent. Andelen beslut som har ändrats av förvaltningsrätten har ökat. Utifrån befintliga underlag kan vi inte förklara vad det beror på att andelen beslut som ändras har varierat. Den vanligaste orsaken till att beslut ändras är precis som föregående år att förvaltningsrätten gör en annan värdering av befintliga underlag. En ändring kan till exempel innebära att domstolen gör en annan tidsbedömning av ett enskilt hjälpbehov eller att synen på vad som är ett grundläggande behov skiljer sig åt. En rimlig förklaring till det är att assistansersättning är en förmån som präglas av svåra bedömningar i varje enskilt ärende.

Antalet beslut om omvårdnadsbidrag som har överklagats till förvaltningsrätten har minskat sedan föregående år. En tänkbar orsak till detta skulle kunna vara att fler beslut har ändrats redan i samband med omprövning. Antalet avgjorda ärenden har också minskat sedan föregående år. Andelen beslut som ändras av förvaltningsrätten har minskat. Främsta anledningen till att beslut ändras är att förvaltningsrätten gör en annan värdering av underlagen.

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredning, bedömning och beslut har minskat något sedan föregående år. Medelvärdet på en femgradig skala ligger mellan 2,9 och 3,0, förra året var utfallet 3,1. Det finns inga skillnader mellan könen inom någon av förmånerna.

Det ojämsställda uttaget inom omvårdnadsbidrag kvarstår

Ett syfte med införandet av omvårdnadsbidrag var att förbättra förutsättningarna för ett jämställt ansvarstagande för omvårdnad och tillsyn av barn med funktionsnedsättning. I vårdbidraget kunde endast en förälder beviljas vårdbidrag och under vissa villkor kunde det sedan fördelas med hälften till den andra föräldern. I omvårdnadsbidraget har båda föräldrarna möjlighet att ansöka om och få rätt till omvårdnadsbidrag. Men det är fortfarande vanligast att en förälder ensam ansöker om omvårdnadsbidraget.

Av de som får omvårdnadsbidrag är 78 procent kvinnor och 22 procent män, vilket är en något mindre skillnad än förra året då det var 79 procent kvinnor och 21 procent män. Fördelningen beror främst på att det är fler kvinnor än män som ansöker om omvårdnadsbidrag. Skillnaden mellan könen kan till viss del förklaras med att fördelningen av vårdbidraget har följt med till omvårdnadsbidraget. Ju yngre barnet är, desto vanligare är det att föräldrarna ansöker gemensamt. En orsak till det är att föräldrar till äldre barn i många fall har haft vårdbidrag och därför också har fortsatt att ansöka enskilt om omvårdnadsbidrag. Det finns också andra faktorer som påverkar om föräldrar väljer att ansöka tillsammans eller om bara en förälder ansöker, exempelvis inkomst, utbildningsnivå och huruvida föräldrarna bor tillsammans.

Vi ser en utveckling mot ett mer jämställt uttag genom att andelen föräldrar som ansökt gemensamt eller parallellt och beviljats omvårdnadsbidrag för samma barn har ökat från 38 till 43 procent mellan december 2022 och december 2023. Andelen föräldrar som delade på utbetalningen var 27 procent i december 2023, jämfört med 23 procent i december 2022. När föräldrarna har ansökt parallellt är det vanligare att de delar på utbetalningen än om de har ansökt gemensamt.

Det är svårt att bedöma om syftet med reformen är uppfyllt, eftersom det inte är säkert att enbart uttaget av omvårdnadsbidraget speglar ett jämställt ansvarstagande av barn med funktionsnedsättning. För att förklara könskillnaderna behövs djupare analyser och fler underlag.

Skyndsamhet

Bedömningen av skyndsamheten för assistansersättningen är oförändrad, jämfört med föregående år. Handläggningstiden har ökat, men givet de förutsättningar som har rått under året bedömer vi att den fortfarande ligger inom spannet för vad som är godtagbart för en sådan utredningskrävande förmån som assistansersättning. Antalet pågående ärenden har totalt sett minskat, även om antalet som gäller rätten till assistansersättning har ökat till följd av ett ökat antal ansökningar på grund av ny lagstiftning. De försäkrades upplevelse av skyndsamheten har försämrats något sedan föregående år, men det förändrade urvalet i kundundersökningen gör att det är svårt att dra några slutsatser om utvecklingen.

Inom omvårdnadsbidraget har skyndsamheten utvecklats positivt. Såväl handläggningstiderna som antalet pågående ärenden har minskat, främst tack vare att vi förkortade ärendeköerna redan föregående år. De försäkrades upplevelse av skyndsamheten bedöms vara oförändrad.

Tabell 26 Handläggningstider, antal dagar i genomsnitt per förmån

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Assistansersättning	105	106	108	108	109	126	107	108	118	10
Omvårdnadsbidrag	296	153	83	274	143	82	292	151	83	–45

Tabell 27 Pågående ärenden per förmån, antal

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Assistansersättning	4 587	5 686	4 851	5 571	6 780	5 946	10 157	12 467	10 799
Omvårdnadsbidrag	23 181	7 879	6 932	5 032	1 934	1 759	28 213	9 813	8 691

Inom assistansersättningen har den genomsnittliga handläggningstiden ökat från 108 dagar 2022 till 118 dagar 2023. Ökningen är förväntad med anledning av det ökade antalet inkomna ansökningar efter lagändringarna den 1 januari 2023. Precis som tidigare år är handläggningstiden längre för män än för kvinnor. Handläggningstiden har ökat för båda könen men ökningen är större för män. Anledningen till detta går inte att förklara utifrån det tillgängliga underlaget.

Antalet pågående ärenden har minskat med cirka 13 procent. Minskningen beror på att vi har färre pågående utbetalningsärenden, vilka har minskat från 9 621 till 6 926 sedan föregående år. Det är en följd av att vi i större utsträckning har möjlighet att handlägga utbetalningsärendena utan onödigt dröjsmål. Antalet pågående ärenden gällande rätten till assistansersättning har däremot ökat från 1 311 till 2 178 sedan föregående år. Även denna ökning är förväntad med anledning av lagändringarna. Vi har också nya handläggare som är under upplärning.

Den genomsnittliga handläggningstiden för omvårdnadsbidraget har minskat betydligt sedan föregående år. När förmånen infördes den 1 januari 2019 var antalet ansökningar högre än vad den tillgängliga handläggningsskapaciteten kunde hantera, vilket resulterade i långa handläggningstider och ärendeköer. Försäkringskassans målsättning har varit att nå handläggningstider motsvarande

90 dagar senast under 2023. Den målsättningen uppfylldes redan i november 2022. Handläggningstiden har varit kortare för män än för kvinnor under både 2021 och 2022, men skillnaden har successivt minskat och är i år marginell.

Antalet pågående ärenden om omvårdnadsbidrag har minskat. Det är ett resultat av de avarbetningar vi genomförde under förra året. Däremot har ett högre antal både ansökningar och tidsbestämda uppföljningar noterats under 2023 i jämförelse med 2022.

De försäkrades upplevelse av skyndsamheten

Medelvärdet av de försäkrades upplevelse av skyndsamheten inom assistansersättning har i år minskat och är i år 2,8 jämfört med 3,1 föregående år. Eftersom urvalet för kundundersökningen är ändrat jämfört med 2022 ska alla jämförelser tolkas med försiktighet. Medelvärdet är oförändrat för omvårdnadsbidraget och ligger på 3,2. Det finns inga skillnader mellan könen inom någon av förmånerna.

Service

Inom assistansersättningen har servicen utvecklats positivt. Tillgängligheten i telefonin har ökat och väntetiden har minskat. De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande ligger på en god nivå. Användningen av samtliga e-tjänster fortsätter att öka.

Inom omvårdnadsbidraget bedöms servicen vara fortsatt god. Användningen av e-tjänsten har ökat något från en redan hög nivå. Även om tillgängligheten i telefonin har minskat något och väntetiden ökat är de fortsatt på en godtagbar nivå. De försäkrade har en positiv upplevelse av tillgänglighet och bemötande.

Tillgänglighet och väntetider i telefon

Antalet inkomna telefonsamtal om assistansersättning har minskat med 2 procent jämfört med föregående år och uppgår nu till 49 000 samtal. Tillgängligheten har fortsatt öka, från 91 procent föregående år till 93 procent i år, medan väntetiden har minskat från 6 till 4 minuter.

Antalet inkomna telefonsamtal om omvårdnadsbidrag uppgår i år till 39 800 samtal, vilket är en liten ökning jämfört med föregående år då det var 38 800 inkomna samtal. Tillgängligheten har minskat något och är i år 88 procent, jämfört med 94 procent föregående år. Väntetiden har ökat och är nu cirka 11 minuter, jämfört med cirka 6 minuter förra året.

Användning av e-tjänster

Tabell 28 Användning av e-tjänster per förmån, procent

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Assistansersättning	Andel ansökan via e-tjänsten	23,6	24,8	26,6	17,5	21,1	22,9	20,2	22,7	24,5
	Andel elektronisk tidsredovisning ¹	79,5	83,1	85,5	79,3	82,9	85,9	79,4	83,0	85,7
	Andel inskickade räkningar via e-tjänsten	6,6	20,3	49,6	6,1	20,4	49,9	6,3	20,4	49,8
Omvårdnadsbidrag	Andel ansökan via e-tjänsten	90,0	91,9	94,1	87,9	90,2	92,3	89,6	91,6	93,8

¹ Utfallet visar genomsnittet per år.

Andelen personer som ansöker om assistansersättning via e-tjänsten har fortsatt att öka. Liksom tidigare år är det en större andel av kvinnorna som använder e-tjänsten för ansökan, en skillnad som inte kan förklaras utifrån tillgängliga underlag. Även användningen av e-tjänsten för tidsredovisning har fortsatt att öka.

Andelen personer som använder e-tjänsten för att skicka in räkningar för utförd assistans har också fortsatt att öka och uppgår nu till cirka 50 procent. Det är mer än en fördubbling jämfört med 2022 och det är fortfarande i princip lika stor andel kvinnor som män som använder tjänsten. Sedan e-tjänsten för räkningar infördes 2022 har fler systemleverantörer²² anslutit sig, vilket kan förklara ökningen. Vi har också genomfört informationsinsatser om e-tjänsten till bland annat assistansanordnare.

Arbetsgivare och uppdragsgivare ska skicka in uppgifter om assistenten till Försäkringskassan. Andelen uppgifter som skickats in elektroniskt har ökat marginellt jämfört med föregående år och uppgår till cirka 82 procent. Under 2022 skickades 81 procent av uppgifterna in elektroniskt.

Andelen föräldrar som ansöker om omvårdnadsbidrag via e-tjänsten har fortsatt att öka, från en redan hög nivå. Det är en något högre andel kvinnor än män som använder e-tjänsten. Detta kan inte förklaras utifrån tillgängliga underlag.

De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande

Det sammanvägda resultatet i kundundersökningen för tillgänglighet och bemötande har minskat för assistansersättning och är oförändrat för omvårdnadsbidraget. Medelvärdet på en femgradig skala är 3,5 för assistansersättning jämfört med 3,7 föregående år. Vi kan inte dra några slutsatser om vad förändringen innebär eftersom urvalet för kundundersökningen är ändrat jämfört med föregående år. Medelvärdet för omvårdnadsbidraget är 3,7. Det finns inga skillnader mellan könen inom någon av förmånerna.

²² Olika systemleverantörer kan sluta avtal med Försäkringskassan om att ansluta till tjänsten och att bygga en it-lösning för hantering av information från en assistansanordnare till Försäkringskassan. Assistansanordnaren köper sedan tjänsten av systemleverantören.

Produktivitet

Tabell 29 Styckkostnad¹, kronor per beslut

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent	Förvaltnings- kostnad 2023, miljoner kronor
Assistansersättning	80 480	67 542	80 901	19,8	483
Omvårdnadsbidrag	11 784	8 879	8 699	–2	528

¹ Löpande pris. Styckkostnaderna går inte att redovisa könsuppdelade på grund av tidredovisningssystemets uppbyggnad.

Förvaltningskostnaderna inom assistansersättning har ökat med 27 procent jämfört med föregående år. Det förklaras av att antalet årsarbetare har ökat med cirka 26 procent. Ökningen beror framför allt på att vi har ökat vår bemanning för att kunna hantera lagändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2023. Samtidigt är det många nya handläggare som ännu är under upplärning. Det förklarar att antalet beslut per årsarbetskraft har minskat under 2023.

Ovanstående har lett till att styckkostnaderna inom assistansersättningen har ökat med 20 procent. Däremot har vi fattat fler beslut än föregående år, både gällande rätten till assistansersättning och rätten till utbetalning. Utifrån de förutsättningar som har varit under året anser vi att utvecklingen av produktiviteten är acceptabel.

Inom omvårdnadsbidraget har styckkostnaden per beslut minskat något jämfört med föregående år. Både förvaltningskostnaderna och antalet beslut har minskat med 5 procent respektive 3 procent jämfört med 2022. Förklaringen är att vi har arbetat bort ärendekoerna och nu arbetar med det löpande inflödet av ansökningar och de tidsbestämda uppföljningarna. Som en följd av detta har vi minskat antalet årsarbetskrafter i förmånen, vilket i sin tur har gjort att kostnaderna för handläggning har minskat med 10 procent. Att minskningen i den totala förvaltningskostnaden för omvårdnadsbidrag inte är större förklaras av att vi samtidigt har haft ökade avskrivningskostnader för it-utveckling.

Antalet beslut per årsarbetskraft har ökat med cirka 10 procent jämfört med föregående år. Vi har därmed blivit mer produktiva, vilket kan ha flera förklaringar. Det har exempelvis genomförts flera utvecklingsinsatser, både i form av it-utveckling av handläggningsstöd och e-tjänst och i form av tillägg och förtydliganden i handläggningsprocessen. Ytterligare en faktor är att vi har mer erfarna handläggare som därmed även kan handlägga mer effektivt jämfört med tidigare år.

Mål för assistansersättningen

Mål: Försäkringskassans arbete med assistansersättning ska bidra till det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Handläggningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att den som är berättigad till ersättning får det, samtidigt som den som inte har rätt till ersättning inte får det. Besluten ska vara likvärdiga över hela landet, för såväl flickor och pojkar som kvinnor och män. Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för ett effektivt och rättssäkert nyttjande av gemensamma resurser och därigenom förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Återrapportering: Försäkringskassan ska redovisa måluppfyllelsen och genomförda insatser för att uppnå målet. Vidare ska Försäkringskassan redovisa hur samverkan med Inspektionen för vård och omsorg har genomförts och på vilket sätt den har bidragit till att förbättra verksamheten.

Bedömning av måluppfyllelsen

Försäkringskassan bedömer att målet för assistansersättning är uppfyllt.

Försäkringskassan bidrar till jämlika levnadsvillkor och delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning genom att utreda och bevilja assistansersättning. Detta ger assistansberättigade större möjligheter att leva ett liv så likt andra människors som möjligt. Vi ger även stöd till utredarna för hur barn kan vara delaktiga i utredningen av sin rätt till assistansersättning.

Sammantaget bedöms handläggningen av förmånen i huvudsak präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet, det vill säga korrekt och enhetlig rättstillämpning.

Andelen ansökningar som avslås är relativt lika över landet, liksom antalet beviljade timmar. Detta indikerar att besluten är likvärdiga.

Arbetet med att säkerställa god kontroll och motverka bidragsbrott har fortsatt. Sammantaget bedömer vi att kontrollen är god med hänsyn till vad som är möjligt med nuvarande lagstiftning. Vi bedömer samtidigt att lagstiftningen inte ger de kontrollmöjligheter som är nödvändiga för att effektivt motarbeta risken för brottslighet och oegentligheter.

Samverkan med Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har fortsatt under året. Vi har påbörjat ett arbete för att förtydliga i vilka situationer en anmälan ska göras när det finns anledning att anta att någon bedriver yrkesmässig verksamhet med personlig assistans utan tillstånd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Kvalitet och likvärdiga beslut

Försäkringskassan bedömer att handläggningen av assistansersättning i huvudsak präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. De utmaningar som finns i handläggningen redovisas i avsnittet Förmåner vid funktionsnedsättning, Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut.

Andelen avslag på ansökan om assistansersättning har minskat och ligger i år på 73 procent jämfört med 77 procent under 2022.²³ Minskningen sammanfaller med de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2023. Minskningen gäller både för barn och vuxna men det är fortfarande en större andel vuxna som får avslag på sin ansökan. För kvinnor, män och flickor har andelen avslag minskat något mer än för pojkar.

Andelen avslag är i stort sett lika stor i hela landet. Det finns geografiska skillnader i andelen avslag sett till län, men dessa är inte bestående över tid. Det kan bero på att antalet beslut per län är relativt lågt och vi kan därför inte dra några slutsatser om huruvida skillnaderna är oskäligen eller inte.

Den vanligaste anledningen till avslag är att den sökandes behov av hjälp med de grundläggande behoven inte överstiger 20 timmar per vecka. Ungefär vart femte avslag beror på att den sökande inte tillhör den personkrets som kan ha rätt till assistansersättning. Bland de sökande som tillhör personkretsen är andelen som får avslag högst bland dem med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Detta är ett mönster sedan flera år tillbaka.

För de personer som beviljas assistansersättning för första gången är det totala antalet beviljade timmar relativt lika över landet oavsett kön. Detsamma gäller personer som ansöker om och beviljas fler timmar.

Ovanstående jämförelser indikerar att besluten är likvärdiga över landet.

Säkerställa god kontroll för ett effektivt och rättssäkert nyttjande

Under året har Försäkringskassan genomfört olika insatser för att förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Givet de möjligheter som nuvarande regelverk ger bedömer vi sammantaget att kontrollen är god. Vi bedömer samtidigt att det nuvarande regelverket inte ger tillräckliga möjligheter för att effektivt motarbeta brottslighet och oegentligheter.

Insatser riktade mot assistansanordnare

Försäkringskassan ska anmäla till IVO om det finns anledning att ifrågasätta en assistansanordnares lämplighet eller att anta att någon bedriver yrkesmässig verksamhet med personlig assistans utan tillstånd enligt LSS. Under året har vi gjort totalt 85 anmälningar till IVO, vilket är fler än föregående år då vi gjorde 65 anmälningar.

²³ Avser endast ärenden som fått bifall eller avslag, inte ärenden som avvisats eller avskrivits.

Försäkringskassan har nekat utbetalningar till 3 assistansanordnare som inte har bedömts vara lämpliga som betalningsmottagare. Det är färre än under 2021 och 2022. Ersättningen har i stället betalats ut direkt till den försäkrade. I samtliga fall där vi har nekat utbetalningar har det föregåtts av att IVO har beslutat att återkalla anordnarens tillstånd. Om anordnaren överklagar IVO:s beslut och därefter beviljas inhibition kan den fortsätta vara betalningsmottagare. Eftersom Försäkringskassan har bedömt att dessa anordnare inte är lämpliga som betalningsmottagare har vi därför nekat utbetalningen. Under 2023 har IVO återkallat färre tillstånd än under 2022. Minskningen av antalet nekade utbetalningar är en följd av det.

Informationsinsatser riktade till försäkrade

Vi har förtydligat informationen på webbsidan om att anmäla ändrade förhållanden så att de som är beviljade assistansersättning ska förstå när de är skyldiga att informera oss för att förhindra felaktiga utbetalningar. Genom samverkansinsatser har vi också informerat arbetsgivarorganisationer om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden samt förmedlat exempel på förhållanden som ska anmälas.

Andelen försäkrade som själva anställer sina assistenter har de senaste åren ökat från cirka 3 till cirka 4 procent av alla mottagare. Att själv anställa assistenter ställer andra krav på den försäkrade än när hen köper assistans av en anordnare. Hen har till exempel arbetsgivaransvaret för sina assistenter och ska redovisa vissa uppgifter till Försäkringskassan. Vi har förtydligat vilken information Försäkringskassan behöver ge till den som anställer själv så att hen vet vad som följer med att vara arbetsgivare.

Samverkansinsatser

Under året har vi även samverkat med andra myndigheter och andra externa aktörer i syfte att förhindra brottslighet och risk för felaktiga utbetalningar. Vi har ett kontinuerligt samarbete med bland annat IVO, Skatteverket, Migrationsverket och Polismyndigheten.

Nya maskinella kontroller

Vi har infört maskinell handläggning av enklare utbetalningsärenden. Där ersätter maskinella kontroller manuella kontroller, vilket bidrar till att förhindra felaktiga utbetalningar. Det är ännu för tidigt att se någon effekt av detta.

Kontrollutredningar inom assistansersättning

Tabell 30 Kontrollutredningar inom assistansersättning

	Kvinnor			Män			Totalt ¹		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal avslutade kontrollutredningar	285	214	180	332	264	204	687	523	400
Andel avslutade ärenden med åtgärd, procent ²	20	22	27	17	23	23	23	26	24
Antal polisanmälningar	71	26	30	75	42	27	156	76	57
Upptäckta felaktiga utbetalningar och skadestånd, tusen kronor	192 659	165 961	113 208	135 709	230 149	144 561	461 422	454 551	258 170
Förhindrade felaktiga utbetalningar ² , tusen kronor	74 531	62 302	80 003	77 718	84 102	53 264	158 472	146 404	133 266

¹ Uppgift om kön saknas i ett antal fall (exempelvis på grund av att personen i fråga har skyddade personuppgifter), men i totalsiffran ingår samtliga kontrollutredningar.

² Förhindrade felaktiga utbetalningar är en bedömning av hur mycket ersättning som skulle ha betalats ut felaktigt om ersättningen inte hade avslagits, dragits in eller minskats.

Före februari 2023 registrerades assistansutredningar på brukare, anordnare och assistenter. För att bättre visa det faktiska antalet utredningar registreras nya ärenden sedan den 1 februari 2023 endast på brukaren. Det betyder att antalet kontrollutredningar per aktör inte går att redovisa.

Antalet avslutade kontrollutredningar har minskat under året. Minskningen kan till stor del förklaras med att antalet kontrollutredningar som är resultatet av samverkan mot den organiserade brottsligheten har minskat. Samverkan mot den organiserade brottsligheten arbetar med olika typer av ärenden och brott vilket gör att antalet kontrollutredningar inom till exempel assistansersättning varierar över tid.

Andelen åtgärder är lägre än föregående år, likaså antalet polisanmälningar. Banker har blivit mer restriktiva med att lämna ut uppgifter, vilket bidrar till en lägre andel åtgärder. Att antalet polisanmälningar minskar är en naturlig följd av att antalet avslutade kontrollutredningar är lägre.

Beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar är väsentligt lägre än föregående år, vilket delvis kan förklaras med att färre kontrollutredningar ledde till beslut om återkrav. Under året genomfördes informationsinsatser om ett rättsligt ställningstagande om ett högre beviskrav i samband med utredning av återbetalningsskyldighet.²⁴ Vi bedömer att detta har påverkat både antalet upptäckta felaktiga utbetalningar och beloppet i respektive utredning.

Beloppet för förhindrade felaktiga utbetalningar är något lägre än föregående år, vilket kan förklaras av att något färre kontrollutredningar ledde till en minskning av antalet beviljade timmar eller att rätten till ersättning upphörde.

²⁴ Rättsligt ställningstagande 2022:5 *Beviskrav vid bedömning av återbetalningsskyldighet*, diarienummer FK 2021/002587.

Av de avslutade kontrollutredningarna under 2023 har 204 gällt män och 180 har gällt kvinnor. Övriga kontrollutredningar avser till exempel anordnare. Det är fler män än kvinnor som är assistansberättigade vilket kan förklara skillnaden i antalet utredningar mellan könen. Andelen kontrollutredningar är i stort sett jämnt fördelade mellan könen.

Samverkan med IVO

Syftet med Försäkringskassans samverkan med IVO är att uppnå bättre och mer effektivt nyttjande av resurser. Därmed ska vi öka möjligheten att ge god service till den försäkrade, samtidigt som vi ökar förutsättningarna för att motverka brottsligt utnyttjande av assistansersättningen. Försäkringskassan och IVO beskriver samarbetsformerna i en gemensam viljeinriktning och har kontinuerligt samverkansmöten tillsammans med flera berörda myndigheter. Det finns även en samverkansrutin som beskriver informationsutbytet mellan myndigheterna.

Under året har Försäkringskassan tillsammans med IVO inlett en översyn av beskrivningen i Försäkringskassans styrande dokument om när en anmälan till IVO ska göras. Syftet är att se om det är möjligt att förtydliga i vilka situationer en anmälan ska göras när det finns anledning att anta att någon bedriver yrkesmässig verksamhet med personlig assistans utan tillstånd enligt lagstiftningen.

Förmåner vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga

I detta avsnitt redovisas resultaten avseende handläggningen av aktivitetsersättning, sjukersättning och sjukpenning och hur den har utvecklats med utgångspunkt i aspekterna kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut, skyndsamhet, service och produktivitet.

2023 har varit ett år utan större påverkan av pandemi eller lagändringar på vår handläggning av sjukförsäkringen. Det har inneburit att antalet ansökningar om sjukpenning varit mer som förväntat. Samtidigt har Försäkringskassans ekonomiska läge påverkat verksamheten, främst genom att provanställda medarbetare har fått sluta.

Under året har vi fortsatt vårt arbete med att utveckla förvaltningen av sjukpenning i syfte att öka effektiviteten i handläggningen och för att kunna ge sjukskrivna ett bättre stöd för att komma tillbaka i arbete. I början av året organiserade vi om delar av verksamheten för att stödja detta utvecklingsarbete. Vi har även utvecklat och implementerat nya arbetssätt i handläggningen.

Handläggningen av sjukpenninggrundande inkomst har under året varit ansträngd, vilket får konsekvenser för handläggningen av sjukpenning. För att motverka ökade handläggningstider har vi därför periodvis beslutat om vissa avsteg och förenklingar.

Inom sjukersättning började handläggningstiderna och ärendeköerna öka redan under 2022 och har under året legat på en hög nivå. En orsak till detta är att Försäkringskassan under pandemin lånade ut handläggare inom sjukersättning för att arbeta med omvårdnadsbidrag och andra förmåner som var mer påverkade av pandemin än sjukersättning. Nu har fler handläggare rekryterats till förmånen, och tack vare det har ärendeköerna successivt minskat.

Inom aktivitetsersättning har inga större förändringar skett under året som påverkar förutsättningarna för verksamheten. Handläggningen har därmed kunnat löpa på som normalt.

Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut

Aktivitetsersättning

Aktivitetsersättning kan beviljas vid nedsatt arbetsförmåga och förlängd skolgång. Handläggningen består dels av att utreda och bedöma rätten till ersättning, dels av att samordna insatser för att den som får aktivitetsersättning ska kunna gå vidare till studier eller arbete. Vi bedömer att handläggningen i huvudsak fungerar väl gällande bedömningen av rätten till ersättning, men vi behöver utveckla vårt arbete med samordning av rehabiliteringsinsatser. De uppföljningar som gjorts visar att vi gör de nödvändiga utredningar som behövs och fattar rätt beslut.

Andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan har minskat, likaså andelen avvikelser i intern försäkringskontroll.

Andelen ändrade beslut efter omprövning har ökat men ökningen är liten i förhållande till antalet omprövningar. Den vanligaste orsaken till ändring är att det tillkommit nya underlag efter begäran om omprövning. Vårt arbete med onödiga väntetider i handläggningen behöver förbättras. Andelen som fortsätter till studier eller arbete efter tid med ersättning är låg, även om andelen som fortsätter till studier har ökat. Under året har vi tillsammans med Arbetsförmedlingen infört ett reviderat arbetssätt i syfte att öka möjligheten för fler att uppnå arbetsförmåga.

Sjukersättning

Sjukersättning är en utredningskrävande förmån eftersom handläggaren ska bedöma om nedsättningen av arbetsförmågan är stadigvarande. Utifrån de uppföljningar som gjorts bedömer vi att utredningsmomenten i handläggningen i stort sett fungerar väl. Det bekräftas av att andelen beslut som ändras vid omprövning eller av domstol ligger på en låg nivå. Sammantaget indikerar det att de beslut vi fattar är korrekta. Vi ser att vi behöver bli bättre på att undvika onödiga väntetider och att informera när handläggningen riskerar att dra ut på tiden.

Sjukpenning

Inom sjukpenning hanteras både korta sjukfall som inte kräver någon omfattande utredning och längre sjukfall som är mer utredningskrävande och innehåller många svåra bedömningsmoment. I den stora mängden ärenden visar uppföljningar att vi korrekt utför de väsentliga kontrollerna och att detta leder till att rätt beslut fattas och rätt ersättning betalas ut. De brister som noteras är främst kopplade till uppdragets mest komplexa delar, där olika underlag behöver värderas i relation till varandra och bedömningsutrymmet är stort.

I de fall det är aktuellt med samordnande insatser ska vi ordna det så snart som möjligt i sjukfallet. Även om vi ser att vi vidtar insatser i ärenden både tidigare i sjukfallen och i större utsträckning än tidigare, behöver vi fortsätta arbetet med de samordnande insatserna.²⁵ Som ett led i att arbeta mer aktivt för att klarlägga behov och säkerställa ett effektivt stöd så att den försäkrade kan komma tillbaka i arbete så snabbt som möjligt har vi tagit fram en ny metod för att kartlägga behov av rehabilitering. Mer om detta redovisas under rubriken *Tidiga kontakter med den försäkrade*.

²⁵ Svar på regeringsuppdrag – Analys av bestämmelsen om övervägande skäl i sjukpenningen, dnr FK 2023/003089

Resultat av uppföljningar och granskningar

Aktivitetsersättning

De uppföljningar som gjorts under året visar att vi genomför de kontroller och handläggningsmoment som behövs för att fatta rätt beslut. Vi utför de kontroller som behövs för att avgöra om den sökande är försäkrad i Sverige samt hur hans arbetsförhållanden och sociala förhållanden ser ut.

Vårt huvudsakliga utvecklingsområde är onödiga väntetider. Väntetiden beror på att det tar tid innan en försäkringsutredare har tilldelats ärendet och själva handläggningen kan börja. Uppföljningarna tyder på att väntetiderna i huvudsak orsakas av att antalet ansökningar är högt i förhållande till tillgängliga resurser.

Vi har i år inte följt upp några ärenden om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång. Tidigare års uppföljningar har visat att vi genomför de kontroller och handläggningsmoment som behövs för att fatta rätt beslut, men att det ibland uppstår onödiga väntetider i handläggningen.

Sjukersättning

De uppföljningar som gjorts under året visar att vi genomför de handläggningsmoment som har avgörande betydelse för att rätt beslut fattas och rätt ersättning betalas ut. Liksom föregående år ser vi att det ibland uppstår onödiga väntetider. Vi behöver bli bättre på att informera den försäkrade när vi ser att handläggningen riskerar att dra ut på tiden.

Sjukpenning

De uppföljningar och granskningar som gjorts under året visar att vi genomför de handläggningsmoment och kontroller som är av avgörande betydelse för att korrekta beslut fattas. Det handlar både om grundläggande kontroller, men även om att vi agerar på information som indikerar att förutsättningarna kan ha förändrats under sjukskrivningen. Vi kan även se att vi i mycket hög utsträckning ser till att utbetalningar blir korrekta genom att omhänderta information som indikerar antingen att förmåner behöver samordnas eller att en utbetalning riskerar att bli felaktig.

De utvecklingsområden som framkommer är till stor del samma som tidigare år. Vi har blivit bättre på att hämta in information i ärendena och uppfylla vårt utredningsansvar. Det vi behöver bli än bättre på är att bedöma om vi har tillräcklig medicinsk information och information om den försäkrades arbetsförhållanden. I dessa fall behöver vi även bli bättre på att dokumentera de ställningstaganden som görs.

Våra största utvecklingsområden finns dock i handläggningen av ärenden med ett stort bedömningsutrymme. Utvecklingsområdena är ofta kopplade till moment som handlar om att analysera, värdera och dra slutsatser utifrån underlagen i ärendet. Inom detta område är det inte möjligt att lämna entydigt stöd, vilket innebär att flera åtgärder har genomförts och pågår löpande för att förbättra kvaliteten.

Indikatorer

Här redovisas ett antal indikatorer som är relevanta för bedömningen av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut av förmåner vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga.

Tabell 31 Upptäckta felaktiga utbetalningar, per förmån

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	164	190	190	181	204	196	345	394	386
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	22,6	28,4	21,1	14,4	26,3	16,0	18,3	27,3	18,5
Sjukersättning	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	323	346	362	307	325	328	630	671	690
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	17,1	23,6	20,1	28,5	25,4	24,3	22,7	24,4	22,0
Sjukpenning	Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	16 793	13 346	10 877	10 964	8 268	6 143	27 773	21 692	17 056
	Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	36,3	32,6	34,0	30,8	26,1	25,7	34,1	30,1	30,9

¹ Andelen kan inte relateras till antalet felaktiga utbetalningar i den översta tabellraden, eftersom andelen har beräknats utifrån felaktiga utbetalningar som hanterats under året.

Aktivitetsersättning

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar inom aktivitetsersättning är stort sett oförändrat sedan föregående år, samtidigt som fler får aktivitetsersättning i år. Något fler felaktiga utbetalningar gäller män, samtidigt som antalet minskat något jämfört med för kvinnor för vilka antalet är oförändrat. Det beror troligtvis på att fler män än kvinnor får förmånen. Den vanligaste orsaken till en felaktig utbetalning är att den försäkrade inte har anmält ändrade förhållanden om exempelvis arbete eller studier. Andelen felaktiga utbetalningar av aktivitetsersättning som orsakats av Försäkringskassan har minskat till samma nivå som för 2021, men är fortfarande högre för kvinnor än män. Vi kan inte förklara den skillnaden utifrån tillgängliga underlag. De vanligaste orsakerna till en felutbetalning orsakad av Försäkringskassan är att vi inte omhändertagit information om ändrade förhållanden i tid eller att vi gjort ett räknefel eller felregistrering i samband med att beslutet verkställs.

Sjukersättning

Inom sjukersättning har antalet upptäckta felaktiga utbetalningar ökat något sedan föregående år. Det görs något fler felaktiga utbetalningar till kvinnor än till män, men eftersom fler kvinnor än män har sjukersättning är skillnaderna mindre än förväntat. Den vanligaste anledningen till en felaktig utbetalning är att den försäkrade inte anmäler förändringar, framförallt gällande arbete eller flytt

utomlands. Andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan har minskat sedan föregående år. Av de felaktiga utbetalningarna är andelen orsakade av Försäkringskassan högre för män än för kvinnor, vilket följer hur det har sett ut även tidigare år. Skillnaderna kan inte förklaras utifrån tillgängliga underlag.

Sjukpenning

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar av sjukpenning fortsätter att minska. Om det rör sig om en faktisk minskning av antalet felaktiga utbetalningar eller om vi upptäcker färre felaktiga utbetalningar går inte att säga.

Det görs fler felaktiga utbetalningar till kvinnor än till män. Minskningen är störst för kvinnor, men i förhållande till sjukfallen är minskningen större för män. Att fler kvinnor än män får sjukpenning skulle kunna vara en anledning till fler felaktiga utbetalningar. En annan förklaring skulle kunna vara att kvinnor är sjukskrivna på deltid i högre utsträckning än män och att deltidssjukskrivning kan innebära en ökad risk för fel i samband med utbetalning. Andelen fel som orsakas av Försäkringskassan har ökat något jämfört med 2022. Det är en högre andel kvinnor än män som får felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan. Ett exempel på detta är när Försäkringskassan missat att tillfällig föräldrapenning tagits ut för dagar i anspraksperioden, vilket kan det leda till återkrav. Eftersom det är fler kvinnor än män som tar ut tillfällig föräldrapenning skulle det kunna förklara den högre andelen.

Den vanligaste orsaken är att ändrade förhållanden inte har omhändertagits samt räknfel eller felregistrering (trots rätt beslut) i ett system som är skilt från handläggningssystemet.

Tabell 32 Intern försäkringskontroll, per förmån

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Antal granskade ärenden	996	469	469	1 062	516	515	2 058	985	984
	Andel med avvikelse, procent	1,6	4,1	1,1	1,6	4,7	1,4	1,6	4,4	1,2
Sjukersättning	Antal granskade ärenden	959	514	545	880	480	439	1 840	994	984
	Andel med avvikelse, procent	0,9	1,4	1,5	1,5	2,1	0,9	1,3	1,7	1,2
Sjukpenning	Antal granskade ärenden	2 076	674	703	1 281	396	365	3 382	1 070	1 068
	Andel med avvikelse, procent	8,5	7,4	6,4	6,6	5,3	9,6	8,3	6,6	7,5

Inom aktivitetsersättning har andelen ärenden med avvikelser i den interna försäkringskontrollen minskat sedan föregående år. De vanligaste avvikelserna är att tidpunkten för försäkringsfallet registrerats felaktigt och att ansökan är ofullständig.

Även inom sjukersättning har andelen ärenden med avvikelser minskat och det från en redan låg nivå. Också här är den vanligaste avvikelsen att tidpunkten för försäkringsfallet har registrerats felaktigt.

Inom sjukpenning har andelen ärenden med avvikelser ökat sedan föregående år. Urvalet av granskade ärenden har ändrats under året och det som har kontrollerats är första utbetalning samt när en förändring skett i ärendet. Orsaken till avvikelserna varierar, men de vanligaste avvikelserna handlar om

att det saknades utredning i samband med sjuklöneperioder som var längre än 14 dagar, samt att ersättning beviljats i för hög omfattning.

Tabell 33 Omprövningar, per förmån¹

		Kvinnor			Män			Totalt ²		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Inkomna ärenden	398	255	321	375	290	283	773	545	604
	Avgjorda ärenden	457	236	322	414	274	273	871	510	595
	Ändrade beslut, procent	19,0	19,5	18,3	18,1	20,4	24,9	18,6	20,0	21,3
Sjukersättning	Inkomna ärenden	1 801	1 593	2 347	1 276	1 186	1 547	3 077	2 779	3 894
	Avgjorda ärenden	1 929	1 547	2 071	1 329	1 156	1 400	3 258	2 703	3 471
	Ändrade beslut, procent	4,3	11,8	9,3	5,6	11,9	8,9	4,8	11,8	9,1
Sjukpenning	Inkomna ärenden	6 035	3 829	3 233	3 499	2 429	2 113	9 534	6 258	5 346
	Avgjorda ärenden	6 853	3 983	3 004	3 870	2 552	1 981	10 723	6 535	4 985
	Ändrade beslut, procent	11,9	13,9	13,0	15,5	16,8	15,9	13,2	15,0	14,1

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för tidigare år mot årsredovisningen 2022. Utfallet baseras på den senaste registreringen av vilken förmån som omprövningen avser. I utfallet för sjukpenning ingår även förebyggande sjukpenning och sjuklönegaranti.

² Den könsupplade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

Inom aktivitetsersättning har antalet inkomna och avgjorda omprövningar av beslut ökat sedan föregående år, vilket kan beror på att fler ansöker om förmånen. Även andelen som ändrats efter omprövning har ökat jämfört med tidigare, men ökningen är liten i förhållande till antalet omprövningar. Den vanligaste orsaken till ändrat beslut är att det har kommit in nya underlag efter en begäran om omprövning.

Inom sjukersättning har antalet beslut som omprövas ökat sedan föregående år, vilket skulle kunna förklaras av att fler beslut har fattats och att antalet avslag ökat något. Antalet avgjorda omprövningar har också ökat. Fler kvinnor än män begär omprövning liksom tidigare år, vilket troligtvis beror på att fler kvinnor ansöker om och får avslag på ansökan om sjukersättning.

Andelen beslut om sjukersättning som ändras efter omprövning har däremot minskat. Den vanligaste anledningen till att beslut ändras är att det tillkommit underlag vid omprövningen. Samtidigt har det blivit vanligare att det görs en annan bedömning på samma underlag vid omprövning. I den åldersgrupp som omfattas av de så kallade äldre reglerna som infördes under 2022, är det den vanligaste anledningen till att beslut ändras vid omprövningen. Lagändringen kan vara en förklaring till att det har blivit vanligare att en annan bedömning görs på samma underlag.

Inom sjukpenning har antalet beslut som omprövats minskat, vilket beror på att färre får avslag på sin ansökan. Andelen beslut som ändras efter omprövning har också minskat något. Den vanligaste anledningen till att beslut ändras är att det kommit in nya underlag. Fler kvinnor än män begär omprövning, vilket troligtvis beror på att fler kvinnor får avslag på sin ansökan. Beslut som gäller män ändras oftare efter omprövning, men vi kan inte förklara skillnaderna mellan könen utifrån tillgängliga underlag.

Tabell 34 Mål i förvaltningsrätt, per förmån

		2021	2022	2023
Aktivitetsersättning och sjukersättning ¹	Inkomna ärenden	1 898	1 198	1 611
	Avgjorda ärenden	2 680	1 710	1 797
	Ändrade beslut, procent	12,8	11,6	10,1
Sjukpenning ²	Inkomna ärenden	4 979	2 450	2 196
	Avgjorda ärenden	6 436	3 902	3 251
	Ändrade beslut, procent	13,8	13,8	13,5

Källa: Domstolsverket.

¹ Aktivitetsersättning och sjukersättning särredovisas inte av Domstolsverket. Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av att Domstolsverket inte har könsuppdelad statistik.

² Domstolsverkets uppdelning på måltyper stämmer inte helt överens med Försäkringskassans uppdelning på förmåner. I Domstolsverkets kategori ingår även graviditetspenning samt mål som gäller sjukpenninggrundade inkomst.

Inom aktivitetsersättning och sjukersättning har antalet beslut som överklagas till förvaltningsrätten ökat sedan föregående år. En bidragande orsak kan vara att fler har begärt omprövning och det leder till fler överklaganden till förvaltningsrätten. Däremot har andelen beslut som ändras minskat. Eftersom resultaten för aktivitetsersättning och sjukersättning redovisas samlat går det inte att avgöra om minskningen gäller båda förmånerna i lika hög grad. Den vanligaste orsaken till att beslut ändras är att förvaltningsrätten gör en annan bedömning än Försäkringskassan utifrån samma underlag.

Inom sjukpenning har antalet beslut som överklagas till förvaltningsrätten fortsatt att minska, vilket förklaras av att fler beviljas sjukpenning. Andelen som ändras i förvaltningsrätten har minskat något. Den vanligaste anledningen till att beslut ändras är att förvaltningsrätten gör en annan bedömning än Försäkringskassan utifrån samma underlag.

Efterkontroller i sjukersättningsärenden

I ärenden där en försäkrad har beviljats sjukersättning efter den 1 juli 2008 ska Försäkringskassan enligt lagstiftningen följa upp beslutet senast efter tre år. I uppföljningen ingår att utreda den försäkrades hälsotillstånd och informera om möjligheterna till rehabilitering och arbete med vilande sjukersättning.

Under året har vi gjort 31 000 sådana uppföljningar, vilket är cirka 4 200 färre än under 2022. Att det är färre uppföljningar under 2023 beror på att antalet uppföljningar som ska göras årligen varierar. I cirka 1 procent av fallen ledde uppföljningen till att den försäkrade prövade att arbeta med vilande sjukersättning eller fick ändrad ersättning. Andelen uppföljningar som ledde till en ändring eller vilande ersättning är oförändrad sedan föregående år.

Vi har även kontrollerat ärenden där den försäkrade har både sjukersättning och inkomst av arbete och kontrollen omfattar även de som beviljats ersättning före den 1 juli 2008. Vid årets slut hade vi granskat 342 av de 392 ärenden som valts ut för kontroll. I cirka 9 procent av fallen ledde granskningen till att ersättningen minskades eller upphörde. Andelen ärenden som ändras är fler än i den lagstadgade uppföljningen.

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

De försäkrades upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut har försämrats för alla tre förmåner sedan föregående år. Medelvärde på en femgradig skala ligger mellan 2,6 och 3,1. Det kan jämföras med föregående år då motsvarande värden var mellan 3,1 och 3,7, men eftersom urvalet har ändrats ska alla jämförelser tolkas med försiktighet. Kundnöjdheten är lägst inom sjukersättning. Inom aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga och inom sjukpenning har män en något mer positiv upplevelse än kvinnor. Det finns inga skillnader mellan könen inom sjukpenning och sjukersättning.

Behovsstyrd handläggning för att personer ska få effektivt stöd

Försäkringskassans samordnande roll

Försäkringskassan ska även utreda och bedöma vilket stöd den försäkrade behöver för att kunna få eller få tillbaka förmågan att arbeta eller studera. Vi har en samordnande roll i arbetet med att nödvändiga åtgärder vidtas och som förutsätter samverkan med bland annat hälso- och sjukvården, arbetsgivare och Arbetsförmedlingen.

Samverkan för att skapa förutsättningar för individen

Försäkringskassans samverkan har två perspektiv: dels det arbete som sker på individnivå i handläggningen, dels det som sker på strukturell nivå för att skapa en effektiv samverkan mellan flera aktörer så att arbetet på individnivå fungerar smidigt. Mer om vad som genomförts inom samverkan med respektive samverkanspart redovisas i avsnittet Mål för sjukförsäkringen, under rubriken Strukturell samverkan med andra aktörer för att uppnå målet.

För att sjukskrivna personer ska få ett tillräckligt stöd för att komma tillbaka i arbete är det avgörande att alla aktörer i sjukskrivningsprocessen bidrar aktivt utifrån sina respektive ansvarsområden. Försäkringskassan har inga rehabiliteringsinsatser att erbjuda den som är sjukskriven. Däremot har vi en samordnande roll i sjukskrivningsprocessen. Det handlar om att se till att behovet av rehabilitering snarast klarläggs och att nödvändiga åtgärder vidtas så att rehabiliteringen blir effektiv. I det arbetet ska vi samverka med de andra aktörerna i sjukskrivningsprocessen.

Under början av 2023 har vi fortsatt arbetet med att förtydliga vad samordningsuppdraget innebär utifrån lagstiftningen. Vi har även börjat föra dialoger med andra aktörer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen om Försäkringskassans samordningsuppdrag, om våra olika roller och vår samverkan. Syftet är att skapa en bättre dialog kring ansvar och förväntningar för att på så vis skapa bättre förutsättningar för att den sjukskrivna personen ska kunna få adekvat stöd.

Tidiga kontakter med den som är sjukskriven

Syftet med att kontakta en sjukskriven person tidigt i sjukskrivningen är dels att informera om reglerna i sjukförsäkringen, dels att utreda förutsättningarna för att komma tillbaka i arbete. Försäkringskassan har under året gjort en utredning med sjukskrivna via telefon före dag 30 i sjukfallen i 20 600 ärenden, det är en

ökning med 47 procent jämfört med 2022. Den genomsnittliga tiden till den första telefonutredningen var under året 47 dagar, vilket är en minskning med 4 dagar sedan 2022.

Som en del i den stora organisationsförändring som pågår inom handläggningen av sjukpenning har vi arbetat med att ta fram och testa en ny metod för att kartlägga de försäkrades rehabiliteringsbehov förkortat IKR (inledande kartläggning av rehabiliteringsbehov). IKR är en standardiserad metod som ska ersätta dagens telefonutredning. Metodens huvudsakliga syfte är att klargöra rehabiliteringsbehovet i ett tidigt skede i sjukfallet och ska hjälpa handläggaren att identifiera de personer som har en tydlig planering för att komma tillbaka i arbete eller studier. Metoden infördes i november i hela handläggningen av sjukpenning.

Kvinnor och män kontaktas för telefonutredning i stort sett vid samma tidpunkt i sjukfallet. Kvinnor är något överrepresenterade i förhållande till fördelningen av pågående sjukfall. En anledning till detta kan vara att fler kvinnor än män är sjukskrivna för stressrelaterad psykisk ohälsa, vilket ofta gör det angeläget med personlig kontakt för att kartlägga behovet av hjälp med exempelvis arbetslivsinriktad rehabilitering.

Möten med den försäkrade för att utreda behovet av samordning

Avstämningsmöten

Försäkringskassan ska verka för att andra aktörer såsom hälso- och sjukvården, arbetsgivare och Arbetsförmedlingen vidtar rehabiliteringsåtgärder så snart det är lämpligt. Detta kan exempelvis ske inom ramen för ett avstämningsmöte.

Tabell 35 Genomförda avstämningsmöten, sjukpenning¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Tid till första avstämningsmöte, antal dagar i genomsnitt	414	442	473	412	453	467	413	446	471
Avstämningsmöte, antal genomförda möten	33 786	32 557	38 728	16 523	15 831	17 834	50 309	48 388	56 562

¹ Denna statistik baseras på manuella registreringar och antalet kan skilja sig från årsredovisningen 2022 på grund av efterregistreringar. Resultaten ska tolkas med försiktighet eftersom viss underregistrering kan förekomma.

Inom sjukpenning har antalet genomförda avstämningsmöten ökat. Vi har under året inom sjukpenning organiserat om handläggningen av förstagångsanspråken så att de samlat handläggs inom en av våra organisatoriska delar, vilket i övriga organisatoriska delar frigör tid till handläggningen av fortsättningsanspråken.

Vi har betydligt fler avstämningsmöten med kvinnor än med män, vilket delvis beror på att fler kvinnor än män får sjukpenning. Ytterligare en annan förklaring skulle kunna vara att kvinnor är sjukskrivna på grund av stress i högre utsträckning än män. Stressrelaterad ohälsa kräver ofta aktiva insatser i form av exempelvis avstämningsmöten för planering av arbetslivsinriktad rehabilitering.

Den genomsnittliga tiden till första avstämningsmöte har ökat. Det skulle kunna förklaras av arbetet med telefonutredning och IKR, vilket leder till att vi genomför

fler initiala kartläggningar tidigare i ärendena och att behovet av ett första avstämningsmöte förskjuts något.

Gemensam kartläggning²⁶

Ett sätt att komma fram till vilken rehabilitering en försäkrad behöver är att göra en gemensam kartläggning med Arbetsförmedlingen. Metoden används framförallt för dem som har sjukpenning eller aktivitetsersättning. Kartläggningen inleds med att den försäkrade, arbetsförmedlare och försäkringsutredare träffas för att bedöma vilka insatser individen behöver för att utveckla eller få tillbaka arbetsförmåga. Även andra aktörer kan delta, såsom arbetsgivare, hälso- och sjukvården eller kommunen.

Kartläggningen avslutas med att myndigheterna tillsammans med den försäkrade gör en plan för de rehabiliteringsinsatser som personen behöver. Det kan handla om arbetsförberedande eller arbetslivsriktade insatser hos Arbetsförmedlingen, insatser hos annan aktör eller insatser finansierade av ett samordningsförbund eller Europeiska socialfonden. Under året har arbetssättet tillsammans med Arbetsförmedlingen delvis reviderats, för att få till en effektivare process, men det är för tidigt att tala om någon effekt av detta.

Tabell 36 Gemensamma kartläggningar¹

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Tid till första kartläggning, antal dagar, (medelvärde) ²	1 622	1 500	1 445	1 540	1 523	1 441	1 581	1 512	1 443
	Antal genomförda kartläggningar	801	792	627	808	869	697	1 609	1 661	1 324
Sjukpenning	Tid till första kartläggning, antal dagar i genomsnitt ³	1 082	1 106	1 113	945	1 018	1 004	1 031	1 074	1 074
	Antal genomförda kartläggningar ⁴	4 432	4 503	5 259	2 622	2 543	2 870	7 054	7 046	8 129

¹ Statistiken för tidigare år har uppdaterats i förhållande till årsredovisningen 2022 på grund av en eftersläpning i registreringen av uppgifterna. Dessutom lämnade vi det gemensamma registreringssystemet i november 2023, varför ytterligare eftersläpningar är möjliga.

² Tiden till gemensam kartläggning beräknas utifrån den första genomförda gemensamma kartläggningen i respektive ärende.

³ Tiden till gemensam kartläggning beräknas utifrån den första genomförda gemensamma kartläggningen, i den senaste omgången, i respektive sjukfall. En person kan delta i flera omgångar av gemensam kartläggning och då beräknas tiden från sjukfall till första kartläggningen i den senaste omgången av gemensam kartläggning.

⁴ Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av problem med att koppla ärendeinformationen mellan statistiksystemen.

Inom aktivitetsersättning har antalet gemensamma kartläggningar minskat för både kvinnor och män jämfört med föregående år. En djupare analys krävs för att förklara orsaken. Fler män får en gemensam kartläggning, vilket troligen beror på att fler män har aktivitetsersättning. Den första gemensamma kartläggningen sker något tidigare jämfört med åren före.

²⁶ Arbetet med gemensamma kartläggningar redovisas mer utförligt i återrapportering av arbetet med det årliga regeringsuppdraget Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning. Där redovisas även vad som händer efter insatsen, det vill säga i vilken omfattning de som deltagit i insatser lämnar sjukförsäkringen. Återrapportering gjordes 14 april 2023, FK 2022/002566. Nästa återrapportering sker den 12 april 2024.

Inom sjukpenning har antalet genomförda kartläggningar ökat sedan 2022. En bidragande faktor är att vi frigjort mer tid till samordningsuppdraget och även blivit bättre på att identifiera när gemensam kartläggning behövs. En annan bidragande faktor till utvecklingen är att sjukfallen under året blivit fler och längre medför även att målgruppen för de som kan vara aktuella för gemensam kartläggning har blivit större. Fler kvinnor än män får en gemensam kartläggning, vilket troligen beror på att fler kvinnor än män är sjukskrivna. Det tar längre tid innan kvinnor får en gemensam kartläggning. Vi kan inte förklara skillnaden utifrån tillgängliga underlag.

För att få mer tillförlitlig uppföljning av arbetet med gemensamma kartläggningar har vi i slutet av året börjat använda ett nytt uppföljningssystem. Vi kan ännu inte se några effekter av detta.

Omställningsmöten

Den som inte längre har rätt till sjukpenning eller som får avslag på ansökan om sjukersättning eller aktivitetsersättning erbjuds ett omställningsmöte med Arbetsförmedlingen. Syftet med mötet är att underlätta individens övergång från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen. Syftet är också att förhindra att hen förlorar sin sjukpenninggrundande inkomst vid övergången.²⁷

Tabell 37 Omställningsmöten¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning, antal genomförda möten	101	103	84	127	126	77	228	229	161
Sjukersättning, antal genomförda möten	124	174	186	112	155	163	236	329	349
Sjukpenning, antal genomförda möten	1 167	928	881	717	545	637	1 884	1 473	1 518

¹ Denna statistik baseras på manuella registreringar och antalet kan skilja sig från årsredovisningen 2022 på grund av efterregistreringar. Resultaten ska tolkas med viss försiktighet eftersom viss underregistrering kan förekomma.

Inom aktivitetsersättning har antalet omställningsmöten minskat jämfört med tidigare år. Det är totalt sett få som tackar ja till ett omställningsmöte bland både kvinnor och män. Det är ungefär lika många män som kvinnor som tackar nej till ett möte. Det beror på att de flesta redan har en pågående insats hos Arbetsförmedlingen, hälso- och sjukvården eller kommunen.

Inom sjukersättning har antalet genomförda omställningsmöten ökat något sedan föregående år. Det är fler genomförda omställningsmöten för kvinnor än för män, vilket kan förklaras av att fler kvinnor ansöker om och får avslag på ansökan om sjukersättning. Merparten av de som erbjuds ett omställningsmöte tackar nej till mötet, troligtvis av samma orsaker som inom aktivitetsersättning.

Antalet omställningsmöten med personer som får sjukpenning har ökat från föregående år. Fler kvinnor än män deltar i omställningsmöten. Det skulle delvis kunna bero på att fler kvinnor än män får sjukpenning.

²⁷ Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har ett gemensamt regeringsuppdrag att vidareutveckla övergången mellan myndigheterna för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning. Återrapportering gjordes 14 april 2023, FK 2022/002566. Nästa återrapportering sker den 12 april 2024.

Enligt ISF kan en förklaring till att det är en låg andel av dem som får avslag som deltar vid ett omställningsmöte vara att Försäkringskassan inte har en enhetlig hantering av hur vi erbjuder omställningsmöte och informerar om SGI-skydd.²⁸ Utmaningen med variation i handläggningen är något Försäkringskassan tidigare identifierat och arbetat aktivt med i förändringsarbetet inom sjukpenning. Som en del av det pågående förändringsarbetet har Försäkringskassan från och med den 1 februari 2024 en ny organisation inom sjukpenning, som ska bidra till att säkerställa en enhetlig nationell styrning av sjukpenninghandläggningen.

Arbetsgivarens plan för återgång

Om det kan antas att den försäkrades arbetsförmåga kommer att vara nedsatt på grund av sjukdom under minst 60 dagar ska arbetsgivaren senast när det har gått 30 dagar i sjukperioden ha upprättat en plan för återgång i arbete. Försäkringskassan kan hämta in planen eller fråga arbetsgivaren om innehållet när vi behöver ytterligare information om vilka förutsättningar som finns för att medarbetaren ska kunna komma tillbaka i arbete. Informationen i planen kan också användas för att avgöra om det är aktuellt med arbetslivsinriktad rehabilitering hos arbetsgivaren eller Arbetsförmedlingen eller med insatser som finansieras av samordningsförbund.

Antalet planer för återgång i arbete som har kommit in har ökat från cirka 36 200 under 2022 till cirka 49 300 under 2023. Det är en ökning med 36 procent. Antalet inkomna planer påverkas dels av hur många planer som arbetsgivare skickar in till Försäkringskassan på eget initiativ, dels hur många planer som vi begär in. Eftersom det inte är obligatoriskt att lämna in en upprättad plan till Försäkringskassan är det svårt att med säkerhet uttala sig om orsaken till ökningen. En möjlig förklaring kan dock vara att arbetsgivarna har större kunskap om planen. Det skulle kunna leda till att den upprättas av arbetsgivare i en högre utsträckning än tidigare och att man då väljer att skicka in den till Försäkringskassan.

Lagändringar som syftar till att den som är sjukskriven i första hand ska få möjlighet att komma tillbaka i arbete hos sin ordinarie arbetsgivare kan också ha påverkat utvecklingen.

På grund av statistiksystemets uppbyggnad har vi idag inte könsuppdelad statistik av arbetsgivarens plan.

Alla möten och samordningsinsatser som sker fångas dessvärre inte in i våra befintliga system. Löpande telefonkontakter med försäkrade och med arbetsgivare bidrar till att samordningsbehov identifieras och andra insatser initieras, både med och utan att Försäkringskassan direkt bidrar. Det kan exempelvis handla om anpassningar hos arbetsgivarna. Vi kan även i vår kundundersökning se att de som har ett pågående sjukpenningärende upplever att man får den hjälp från Försäkringskassan som man behöver.

²⁸ ISF 2023:15 Mellan sjukpenning och arbete – en granskning av orsakerna till att personer saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

Skyndsamhet

Inom aktivitetsersättning är handläggningstiden i linje med vad en utredningskrävande förmån som aktivitetsersättning normalt sett tar att handlägga. Även om antalet pågående ärenden ökat bedömer vi att skyndsamheten är på en tillfredsställande nivå. Orsaken till de kortare handläggningstiderna under 2021 förklaras av att inflödet av ansökningar var lägre under pandemin.

Inom sjukersättning har både handläggningstiderna och antalet pågående ärenden i år fortsatt att öka, även om ärendeköerna har börjat minska under året. Vi bedömer att skyndsamheten är för låg och behöver förbättras.

Inom sjukpenning har handläggningstiderna minskat och är kvar på en sådan nivå som vi bedömer krävs för att säkerställa en korrekt handläggning och bedömning av rätten till ersättning. De betydligt kortare handläggningstiderna vi såg under pandemiåren kan till stor del förklaras av att inflödet bestod av enklare ärenden som kunde hanteras snabbt, till viss del tack vare tillfälliga förenklande lagändringar.

Tabell 38 Handläggningstider, antal dagar i genomsnitt per förmån

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsersättning	66	88	89	67	89	91	66	88	90	2
Sjukersättning	86	116	129	84	117	133	85	117	131	13
Sjukpenning	23	27	25	24	28	27	23	28	26	-6

Tabell 39 Pågående ärenden, antal per förmån

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	2 823	3 541	3 948	2 941	3 614	3 950	5 763	7 155	7 898
Sjukersättning	6 547	8 809	9 952	5 465	7 088	8 003	12 011	15 897	17 955
Sjukpenning	47 933	52 580	46 739	29 142	31 858	28 802	77 076	84 440	75 545

Inom aktivitetsersättning är den genomsnittliga handläggningstiden i stort sett oförändrad jämfört med föregående år, samtidigt som antalet pågående ärenden har ökat. Att antalet pågående ärenden har ökat beror på att antalet ansökningar har varit högre än vi förväntat. Handläggningstiden är i snitt två dagar längre för män än för kvinnor.

Inom sjukersättning har den genomsnittliga handläggningstiden ökat markant jämfört med både 2022 och 2021 och så har även antalet pågående ärenden. Att handläggningstiderna har ökat är en följd av den ökade mängden pågående ärenden som beror på att vi tidigare år lånat ut medarbetare att arbeta med andra förmåner. För att minska både handläggningstiderna och antalet pågående ärenden har antalet handläggare som arbetar med sjukersättning ökat. Vi ser också att antalet pågående ansökningsärenden har minskat under 2023 men har ännu inte nått samma nivå som tidigare år.²⁹

²⁹ Med ansökningsärenden avses ärenden där den försäkrade själv har ansökt om sjukersättning. Antal pågående ärenden avser samtliga ärenden inom sjukersättning där den försäkrade väntar på ett beslut.

Inom sjukpenning har den genomsnittliga handläggningstiden minskat jämfört med 2022 och är på liknande nivåer som före pandemin. Handläggningstiden är något längre för män än för kvinnor, i snitt två dagar. Under våren 2023 har vi utvidgat automatiseringsgraden inom hanteringen av första anspråk, vilket har lett till ökad effektivisering och snabbare beslut i handläggningen av nya ansökningar.

Handläggningen av sjukpenninggrundande inkomst har under året varit ansträngd. För att motverka ökade handläggningstider har vi därför periodvis beslutat om förenklingar i vissa handläggningsmoment.

De försäkrades upplevelse av skyndsamheten

De försäkrades upplevelse av skyndsamheten har minskat för aktivitetsersättning och sjukersättning, men ökat för sjukpenning jämfört med föregående år. Eftersom urvalet i år är förändrat ska alla jämförelser mellan åren tolkas med försiktighet. För sjukpenning har medelvärdet på en femgradig skala ökat från 3,1 till 3,4. För aktivitetsersättning har det istället minskat från 3,4 till 3,2 i år. Sjukersättningen har ett medelvärde på 2,3 jämfört med 3,3 föregående år. Inom aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga har män en något mer positiv upplevelse av skyndsamheten än kvinnor. För sjukersättning och sjukpenning finns inga skillnader mellan könen.

Service

Servicen inom aktivitetsersättningen ligger i stort sett på samma nivå som förra året trots en något minskad tillgänglighet och längre väntetid i telefonin. De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande ligger på en relativt hög nivå och användningen av e-tjänster fortsätter att öka. Servicen bedöms därför vara acceptabel.

Servicen inom sjukersättning har försämrats sedan föregående år men ligger fortfarande på en nivå som vi bedömer är rimlig givet förutsättningarna. Väntetiderna i telefon har ökat och de försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande ligger på en låg nivå. De långa handläggningstiderna kan påverka de försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande eftersom många som ringer har väntat länge på beslut. Tillgängligheten i telefon har minskat. Användningen av e-tjänster fortsätter däremot att öka.

Telefonin har varit en utmaning under året, vilket bidragit till en försämrad service. För sjukpenning har tillgängligheten varit för låg och väntetiderna har ökat, främst som en följd av Försäkringskassans ekonomiska läge och vårt beslut att minska öppettiderna i telefonin. Vi ser däremot att användningen av e-tjänster fortsätter att öka. Vi arbetar också med att utöka e-tjänsterna: dels ser vi över ansökningsförfarandet, dels möjligheten att digitalt komplettera ansökan. De försäkrade har fortsatt en positiv upplevelse av tillgänglighet och bemötande.

Tillgänglighet och väntetider i telefonin

Antalet telefonsamtal om aktivitetsersättning har ökat sedan föregående år, från 45 600 till 46 700. Tillgängligheten har minskat något, från 95 till 91 procent. Den genomsnittliga väntetiden har ökat från 4 till 9 minuter.

Antalet samtal om sjukersättning har minskat sedan föregående år, från 122 000 till 118 000. Tillgängligheten har minskat, från 91 till 85 procent. Den genomsnittliga väntetiden har ökat från 7 till 13 minuter.

Tillgängligheten och väntetiden för aktivitetsersättning och sjukersättning har inte påverkats lika mycket som andra förmåner av de åtgärder som vi vidtagit med anledning av Försäkringskassans ekonomiska läge. Det beror troligtvis på att försäkrade med dessa förmåner i större utsträckning ringer direkt till sin handläggare.

Antalet samtal om sjukpenning har minskat från cirka 1,3 miljoner till cirka 1,2 miljoner. Tillgängligheten har minskat från 65 till 59 procent och den genomsnittliga väntetiden har ökat, från 17 minuter till 19 minuter. Den minskade tillgängligheten och de ökade väntetiderna kan främst förklaras av åtgärder till följd av vårt ekonomiska läge. Bemanningen har minskat på grund av avslutade prov- och timanställningar och öppettiderna i telefonin har minskats. Inom telefonin har vi dessutom utmaningar som hänger samman med teknikens kapacitet att hantera det ökade trycket som uppkommit på grund av de minskade öppettiderna. I likhet med förutsättningarna för aktivitets- och sjukersättning har många försäkrade direktkontakt med sin handläggare, kontakter som inte fångas i statistiken för den generella telefonin.

Användning av e-tjänster

Tabell 40 Användning av e-tjänster per förmån, procent

		Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Andel ansökan via e-tjänst	75,1	79,9	84,7	66,0	71,9	78,6	70,6	75,9	81,7
	Andel digitalt inskickade läkarintyg/ utlåtanden, nedsatt arbetsförmåga	82,0	84,7	86,7	80,0	82,1	84,0	80,9	83,4	85,3
	Andel digitalt inskickade läkarintyg/ utlåtanden, förlängd skolgång	76,7	81,3	83,9	72,3	79,5	81,8	74,8	80,6	83,0
Sjukersättning	Andel som ansöker om sjukersättning via e-tjänst	69,4	71,3	76,4	60,4	64,6	68,7	65,6	68,5	73,2
	Andel digitalt inskickade läkarintyg/ utlåtanden	73,9	79,6	81,8	73,7	78,5	81,3	73,8	79,1	81,6
Sjukpenning	Andel ansökan om sjukpenning via e-tjänst	91,3	92,8	94,2	90,2	91,4	92,7	90,9	92,3	93,7
	Andel digitalt inskickade läkarintyg/ utlåtanden	90,7	93,8	94,9	89,9	93,2	94,5	90,4	93,6	94,8

Andelen ansökningar via e-tjänsten har fortsatt att öka för alla tre förmånerna inom området, liksom andelen digitalt inskickade läkarintyg och läkarutlåtanden. Fler kvinnor än män använder e-tjänsterna, men vi kan inte förklara skillnaden utifrån tillgängliga underlag.

De försäkrades upplevelse av tillgänglighet och bemötande

Det sammanvägda resultatet i kundundersökningen för tillgänglighet och bemötande har minskat för aktivitets- och sjukersättning, men är oförändrat för sjukpenning jämfört med 2022. Medelvärde på en femgradig skala är 3,8 för aktivitetsersättning, 2,9 för sjukersättning och 3,8 för sjukpenning. Föregående år

var utfallet mellan 3,8 och 3,9. Inom aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga har män en mer positiv upplevelse av tillgänglighet och bemötande än kvinnor.

Produktivitet

Tabell 41 Styckkostnad¹, kronor per beslut²

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent	Förvaltnings- kostnad 2023, miljoner kronor
Aktivitetsersättning	11 979	12 454	12 100	–2,8	464
Sjukersättning	6 666	6 965	7 862	12,9	545
Sjukpenning	6 565	7 335	7 826	6,7	4 083

¹ Löpande pris. Styckkostnaderna går inte att redovisa könsuppdelade på grund av tredredovisningssystemets uppbyggnad.

² Inom sjukpenning redovisas kronor per avslutat sjukfall.

Inom aktivitetsersättning har styckkostnaden minskat, vilket beror på att vi i år har fattat något fler beslut samtidigt som förvaltningskostnaderna också har minskat. Det är också färre årsarbetskrafter som arbetat i förmånen under perioden jämfört med 2022. Orsaken till att vi kunnat fatta fler beslut trots att vi är färre medarbetare kan ligga i att vi har lagt mer tid på att hantera det ökade inflödet av ansökningar och arbetat av balanser så att de försäkrade ska kunna få beslut om ersättning inom rimlig tid. Mindre tid har därför lagts på insatser under tid med ersättning.

Inom sjukersättning har styckkostnaden per beslut ökat och antalet beslut per årsarbetskraft minskat sedan föregående år. Det beror på att det under året har rekryterats många nya medarbetare, vilket även har lett till ökade förvaltningskostnader.

Inom sjukpenning har styckkostnaden ökat till följd av ökade förvaltningskostnader. Det beror huvudsakligen på ökade lönekostnader. Ökningen i styckkostnad förklaras också till viss del av att färre sjukfall avslutats under året, vilket troligtvis beror på att vi i år har haft färre covidrelaterade ärenden.

Mål för sjukförsäkringen

Mål: Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och ett effektivt stöd för återgång i arbete. För att motverka långvarig sjukfrånvaro ska Försäkringskassan tidigt i sjukfallen klarlägga behov av rehabilitering och verka för att åtgärder vidtas för en effektiv rehabilitering.

Aterrapportering: Försäkringskassan ska redovisa måluppfyllelsen samt resultat av genomförda insatser för att uppnå målet. Försäkringskassan ska särskilt redovisa

- vilka åtgärder som har vidtagits för att regelverket för bedömning av arbetsförmåga och rätten till ersättning tillämpas enhetligt och rättssäkert samt vilka resultat åtgärderna har lett till
- vilka åtgärder som har vidtagits för att säkerställa att såväl förebyggande insatser som tidiga rehabiliteringsinsatser genomförs för återgång i arbete. Redovisningen ska inbegripa insatser som vidtas i samverkan med arbetsgivare, hälso- och sjukvård, Arbetsförmedlingen och genom samordningsförbund samt vilka resultat åtgärderna har lett till
- hur ovanstående arbete bidragit till det riksdagsbundna målet om att frånvaron från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå.

Sjukförsäkringen omfattar förmånerna sjukpenning, rehabiliteringsersättning, aktivitetsersättning och sjukersättning.

Bedömning av måluppfyllelse

Försäkringskassan bedömer att målet i huvudsak är uppfyllt. Bedömningen görs mot bakgrunden att vi inom aktivitetsersättning inte fullt ut har nått målet med att verka för att åtgärder vidtas för att den försäkrade ska få effektivt stöd eller få tillbaka sin arbetsförmåga.

När det gäller sjukersättning ser vi att handläggningstiderna är för långa men att vi ändå har uppfyllt andra delar av målet.

Inom sjukpenning bedömer vi att vi har uppnått målet mot bakgrund av enhetlig och rättssäker tillämpning av regelverket, samt att vi tagit fram metoder för att bättre och tidigare kartlägga rehabiliteringsbehov. Försäkringskassans arbete bedöms bidra till det riksdagsbundna målet om att frånvaron från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt låg och stabil nivå.

Ekonomisk trygghet vid sjukdom

Vi bedömer att den ekonomiska tryggheten vid sjukdom har ökat för berörda grupper. Försäkringskassan har under året fortsatt arbetet med att säkerställa en enhetlig och rättssäker tillämpning av regelverket och därigenom öka förutsägbarheten för den som ansöker om ersättning. De uppföljningar som gjorts under året visar för samtliga förmåner att de handläggningsmoment som har avgörande betydelse för att rätt beslut fattas och rätt ersättning betalas ut har genomförts korrekt. Vi bedömer utifrån uppföljningar och resultat att vi har övervägande god kvalitet i de beslut vi fattar.

Handläggningstiderna för sjukpenning och aktivitetsersättning är i nivå med vad vi anser krävs för att säkerställa en korrekt handläggning. För sjukersättning har handläggningstiden ökat och är för lång. I och med rekrytering av handläggare ser vi att situationen håller på att förbättras på så sätt att ärendeköerna har börjat minska. De försäkrades upplevelse av skyndsamhet och kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut är fortsatt övervägande positiv för sjukpenning och aktivitetsersättning, om än något lägre för sjukersättning.

De lagändringar inom sjukpenning och sjukersättning som trätt i kraft de senaste åren har medfört att fler kan ha rätt till ersättning och att de kan ha det under en längre period. Det har bidragit till att andelen avslag på ansökan om sjukpenning minskar och att andelen sjukfall där individen själv anser sig vara arbetsför och avslutar sjukfallet ökar. Den höjning av inkomsttaket inom sjukförsäkringen till 10 prisbasbelopp som trädde i kraft 2022 har även inneburit att grupper med inkomster över de tidigare 7,5 prisbasbeloppen fått större andel av sin inkomst försäkrad. Dessutom får fler också rätt till sjukersättning till följd av de nya äldrereglerna inom förmånen.

Effektivt stöd för att återfå arbetsförmågan och återgå i arbete

För att fortsätta bidra till det riksdagsbundna målet om att frånvaron från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt låg och stabil nivå, behöver alla aktörer bidra aktivt utifrån sina respektive ansvarsområden. Vi behöver tillsammans arbeta för att skapa förutsättningar för individen att komma tillbaka i arbete. Försäkringskassan arbetar därför med strukturell samverkan med alla aktörer i sjukskrivningsprocessen. Vi har under året arbetat med att ta fram och implementera nya arbetssätt och överenskommelser på en strukturell nivå. Arbetet syftar till att ge förutsättningar för en ändamålsenlig samordning av rehabiliteringsinsatser kring individen.

Utifrån Försäkringskassans ansvarsområde har vi vidtagit flera åtgärder för att säkerställa att relevanta samordnings- och rehabiliteringsinsatser görs för dem som behöver stöd för att komma tillbaka i arbete. Handläggningen inom sjukpenning är nu i ett inledande skede där vi genom metoden IKR (Inledande kartläggning av rehabiliteringsbehov) skapar förutsättningar för att bli mer specialiserade för att bättre möta upp de behov som finns, både gällande de försäkrade och våra partners. Förhoppningen är att det ska kunna bidra till att vi ännu tidigare i sjukskrivningsprocessen kan kartlägga behov av och initiera insatser.

De lagändringar som har trätt i kraft de senaste åren har dessutom inneburit större möjligheter för den som är sjukskriven att rehabiliteras tillbaka i arbete hos sin arbetsgivare. Uppföljning visar exempelvis att mer än hälften av de som

någon gång beviljats sjukpenning med stöd av undantaget övervägande skäl är helt tillbaka i arbete innan de varit sjukskrivna i ett år. Motsvarande siffra för övriga sjukfall är en tredjedel.³⁰

Inom aktivitetsersättning har antalet samordnande insatser under tid med förmån minskat under året. Andelen som fortsätter till studier eller arbete efter tid med ersättning är låg även om andelen som fortsätter till studier har ökat. För sjukpenning ser vi att vi inleder insatser i ärenden både tidigare i sjukfallen och i större utsträckning än tidigare men att vi behöver fortsätta arbeta med denna goda utveckling gällande de samordnande insatserna.

Sammantaget bedömer Försäkringskassan att vi inom sjukpenning har tagit steg framåt när det gäller att ge effektivt stöd för att få tillbaka sin arbetsförmåga och komma tillbaka i arbete. Inom aktivitetsersättning ser vi inte samma positiva utveckling.

Sjukfrånvaron är fortsatt låg och stabil

Försäkringskassan bedömer att sjukfrånvaron för närvarande ligger på en stabil och låg nivå. Den samlade sjukfrånvaron som mäts genom ohälsotalet har ökat något, från 22 dagar 2022 till 22,2 dagar i år. Andelen personer med aktivitets- och sjukersättning fortsätter att minska, medan andelen med sjukpenning ökar. Även om varaktigheten har ökat sedan regeländringarna 2021–2022 bedöms inflödet av nya sjukpenningärenden vara kvar på en låg nivå, vilket har en större effekt på sjukfrånvaron än längden på sjukfall.

Ökningen inom sjukpenning kan till stor del förklaras av regeländringar, bland annat utökade undantagsmöjligheter vid bedömning av arbetsförmåga vid dag 181 och 366 i rehabiliteringskedjan. Sedan 2008 ligger sjukfrånvaron i Sverige i nivå med genomsnittet för ett antal västeuropeiska länder.

Sjukfrånvaron i Sverige och internationellt

I tidigare internationella jämförelser har den svenska sjukfrånvaron stuckit ut som både hög och fluktuerande. Men de senaste 20 åren har sjukfrånvaron blivit såväl lägre som mer stabil.

Sedan 2008 ligger Sverige i nivå med genomsnittet för ett antal västeuropeiska länder.³¹ Förändringar i sjukförsäkringens regelverk, bland annat införandet av rehabiliteringskedjan 2008, har även minskat sjukfrånvaron i Sverige. Numera är sjukfrånvaron i Sverige oväntat låg givet den fortsatt höga sysselsättningsgraden samt det relativt starka försäkringsskyddet. I andra länder har den ökande sysselsättningsgraden tvärtom *ökat* sjukfrånvaron i grupper med högre risk för sjukfrånvaro, som kvinnor och äldre.³² I detta perspektiv är både uppgången av sjukfrånvaron och variationen under 2022 och 2023 relativt begränsade.

³⁰ Svar på regeringsuppdrag – Analys av bestämmelsen om övervägande skäl i sjukpenningen, dnr FK 2023/003089

³¹ Danmark, Finland, Frankrike, Nederländerna, Norge och Tyskland.

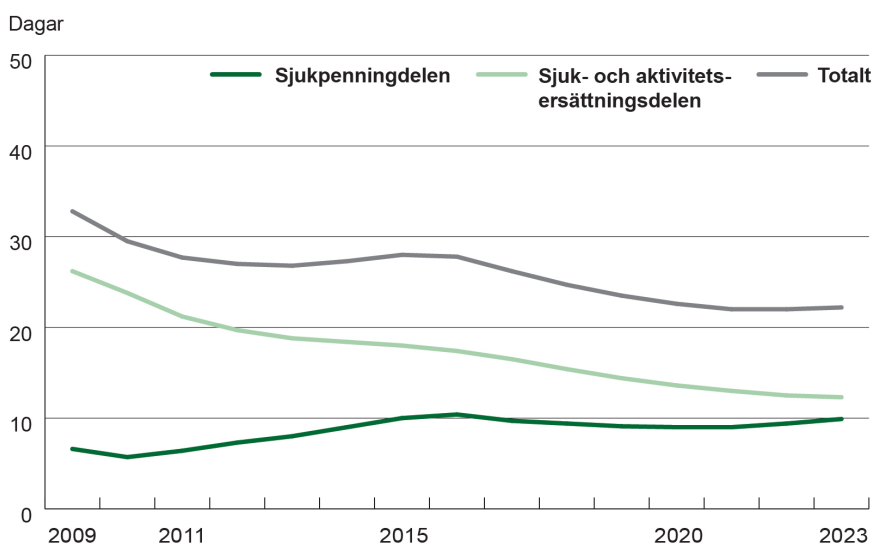
³² Den svenska sjukfrånvaron i ett europeiskt perspektiv, 1995–2022 (Arbetsrapport 2023:2)

Med tanke på dagens låga nivå är det dock större sannolikhet för ökande än minskande sjukfrånvaro framöver. Det som för tillfället motverkar en snabbare ökning av sjukfrånvaron är det för närvarande låga antalet startade sjukfall, eftersom det har en större direkt effekt på sjukfrånvaron än längden.³³

Ohälsotalets utveckling

Ohälsotalet definieras som antalet utbetalade nettodagar³⁴ inom hela sjukförsäkringen. Talet visar utvecklingen av utbetalade dagar med en sjukpenningdel som omfattar sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringspenning samt en del som omfattar sjukersättning och aktivitetsersättning per försäkrad i åldrarna 16–64 år.³⁵

Diagram 3 Ohälsotalet¹

¹ Avser 12-månaders medelvärden

Ohälsotalet har ökat något sedan 2022 och ligger nu på 22,2 dagar. Därmed har trenden brutits med ett sjunkande ohälsotal sedan 2016. Likväl fortsätter aktivitets- och sjukersättningsdelen av ohälsotalet att minska något,³⁶ medan sjukpenningdelen har ökat jämfört med 2022. Ohälsotalet för kvinnor 2023 ligger betydligt högre än ohälsotalet för män, 26,6 dagar respektive 18 dagar – en skillnad på 48 procent. Skillnaden är densamma som under 2022.

Ökningen av sjukpenningdelen förklaras framför allt av regeländringar under 2021 och 2022, bland annat utökade möjligheter att skjuta upp bedömningen av arbetsförmågan mot ett normalt förekommande arbete vid dag 181 och 366 i rehabiliteringskedjan. En annan delförklaring är att andelen avslag under 2022 och 2023 är markant lägre än tidigare år. Det beror främst på regeländringarna

³³ Utgiftsprognos för budgetåren 2023–2027 – oktober 2023, dnr FK 2022/02294

³⁴ Dagar med partiell ersättning räknas om till hela dagar, till exempel resulterar två dagar med halv ersättning i en nettodag.

³⁵ Mättet för ohälsotalet är inte uppdaterat i enlighet med nya regler för ålderspension. Ett nytt mått är under framtagande.

³⁶ Sjukersättningsdelen har ökat för personer upp till 65 år under 2023 som en effekt av regeländringar inom ålderspensionssystemet. Ohälsotalet inkluderar dock endast personer till och med 64 år.

om utökade undantagsmöjligheter, men också på att Försäkringskassan under de senaste åren förstärkt arbetet kring vårt utredningsansvar och tydliggjort beviskravet för sjukpenning.³⁷

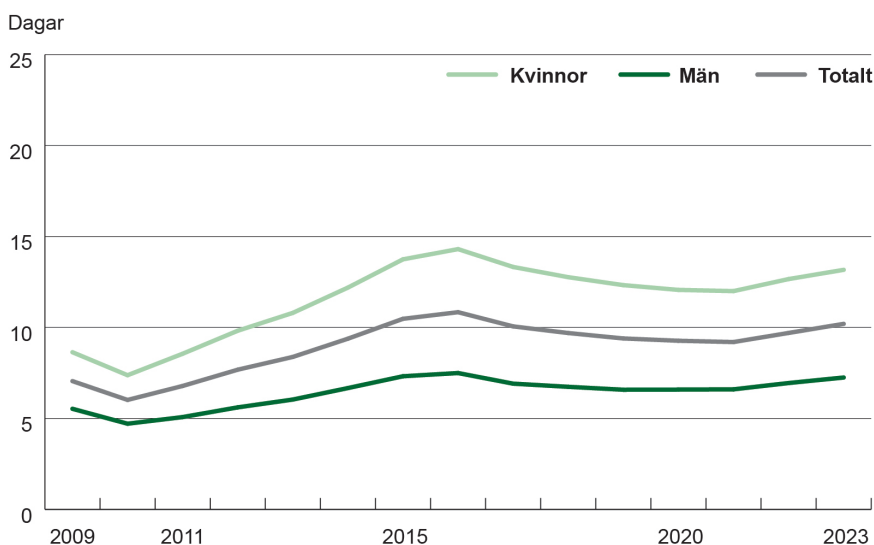
Vi ser dessutom att andelen individer med sjukpenning i åldersgruppen 63 till 65 år ökar i förhållande till alla med sjukpenning. Denna ökning noterades även föregående år (då var den aktuella åldersgruppen 62 till 64 år). Detta beror med största sannolikhet på att en särskild bedömningsgrund infördes för gruppen den 1 februari 2022.³⁸ Den nya bedömningsgrunden innebär i korthet att äldre sjukskrivna får sin arbetsförmåga fortsatt bedömd mot arbete hos arbetsgivaren även efter dag 180.

Sjukpenningtalets utveckling

Sjukpenningtalet är i likhet med ohälsotalet ett mått på antalet utbetalade nettodagar per försäkrad i åldrarna 16–64 år.³⁹ Sjukpenningtalet gäller dock bara sjukpenning och rehabiliteringspenning.

För att förstå förändringar av sjukpenningtalet är det viktigt att följa både hur många som beviljas sjuk- eller rehabiliteringspenning och sjukfallens längd.

Diagram 4 Sjukpenningtalet¹

¹ Avser 12-månaders medelvärden.

³⁷ Skillnader i avslag för sjukpenning mellan olika grupper – En registerstudie om avslagsbeslut på initial ansökan och efter dag 180 i rehabiliteringskedjan (Socialförsäkringsrapport 2022:1)

³⁸ Svar på regeringsuppdrag – Analys av särskilda bestämmelser för äldre i förvärvsarbetande ålder för sjukpenning och sjukersättning, dnr FK 2023/004609

³⁹ Måttet för sjukpenningtalet är inte uppdaterat i enlighet med nya regler för ålderspension. Ett nytt mått är under framtagande.

Sjukpenningtalet har för andra året i rad successivt ökat något månad för månad. I december låg det på 10,2 dagar jämfört med 9,7 i december 2022. Kvinnors sjukpenningtal var i december 13,2 dagar jämfört med 12,7 föregående år, medan mäns var 7,3 i december 2023 respektive 6,9 i december 2022. Därmed ökar sjukpenningtalet i bägge grupperna, vilket till stor del kan förklaras av regeländringarna under 2021 och 2022.

Det är fortfarande stor skillnad mellan kvinnors och mäns sjukpenningtal, vilket till stor del beror på bristande jämställdhet i arbetslivet och det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Många kvinnor arbetar inom verksamheter med högre risk för bristande organisatorisk och social arbetsmiljö, exempelvis inom vård och omsorg. Kvinnors sjukfrånvaro beror alltså på att de i högre utsträckning arbetar i andra verksamheter och positioner än män samt tar ett större ansvar för hem och barn och inte på biologiska skillnader som exempelvis graviditetsrelaterade sjukskrivningar.⁴⁰

Det är skillnad mellan olika läns sjukpenningtal och skillnaden kan bara till liten del förklaras av faktorer som befolkningens ålder, kön och inkomst. Variationen låg i december 2023 kvar på i princip samma nivå som föregående år för män men har ökat något för kvinnor. Sjukpenningtalet för både kvinnor och män ökade i nästan alla län. Långsiktigt har variationerna i länens sjukpenningtal minskat mellan 2004 och 2010 för att därefter öka något mellan 2011 och 2017, medan de sedan 2018 minskat något igen och varit relativt stabila.⁴¹

Sjukpenning och rehabiliteringspenning

I det här avsnittet redovisas utvecklingen av antalet personer som har sjukpenning eller rehabiliteringspenning. Utvecklingen beror på hur många sjukfall som startas och hur långa de blir.

Tabell 42 Antal personer som har fått utbetalning i december

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Sjukpenning på normalnivå ¹	88 930	88 779	91 046	49 173	49 237	50 314	138 103	138 016	141 360	2,4
Sjukpenning på fortsättningsnivå	43 542	49 615	55 398	21 493	24 512	27 317	65 035	74 127	82 715	11,6
Fler dagar med sjukpenning på normalnivå	2 971	3 065	3 196	2 395	2 584	2 730	5 366	5 649	5 926	4,9
Förebyggande sjukpenning	921	1 050	1 020	550	580	592	1 471	1 630	1 612	-1,1
Rehabiliteringspenning	3 485	3 720	296	1 875	1 928	151	5 360	5 648	447	-92,1

¹ Normalnivå betalas ut under 364 dagar under en ramtid om 450 dagar. Fortsättningsnivå betalas ut efter 364 dagar. Vid mycket allvarlig sjukdom kan fler dagar på normalnivå än 364 betalas ut.

⁴⁰ Den svenska sjukfrånvaron i ett europeiskt perspektiv, 1995–2022 (Arbetsrapport 2023:2)

⁴¹ Variation av sjukpenningnyttjandet i Sverige (PMi 2022:3)

I december 2023 fick 231 600 personer en utbetalning av någon form av sjukpenning: sjukpenning på normalnivå, sjukpenning på fortsättningsnivå, fler dagar med sjukpenning på normalnivå eller förebyggande sjukpenning. Av dem var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Antalet personer som fick en utbetalning av sjukpenning i december 2023 var 6 procent fler än i december 2022.

Förebyggande sjukpenning

Antalet personer som får förebyggande sjukpenning utbetald är i princip oförändrat sedan 2022. I december 2023 hade 1 600 personer förmånen, vilket är samma som för december 2022.

Rehabiliteringspenning

Antalet personer som får rehabiliteringspenning har minskat kraftigt från 2022 till 2023. I december 2022 fick 5 600 personer rehabiliteringspenning, vilket kan jämföras med 400 personer i december 2023. Minskningen motsvarar 92 procent.

Denna minskning beror på att vi har ändrat vår tolkning av regelverket för samordning mellan sjukpenning och rehabiliteringspenning vid utbetalning. Tidigare kunde en försäkrad som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering få rehabiliteringspenning i den omfattning som arbetsförmågan bedömdes nedsatt innan en rehabiliteringsåtgärd startade. Den nya tolkningen innebär att rehabiliteringspenning enbart kan beviljas i den omfattning som åtgärden förhindrar arbete. Den försäkrade kan samtidigt beviljas sjukpenning och när det sker samordnas utbetalningen av förmånerna. Rehabiliteringspenning minskas med det belopp den försäkrade för samma tid får sjukpenning.

Antalet gemensamma kartläggningar har ökat under 2023 vilket också indikerar att fler personer snarare än färre har möjlighet att få tillgång till rehabiliteringsåtgärder.

Inflödet och varaktigheten i sjukskrivningarna

Antalet pågående sjukfall bestäms dels av inflödet av nya sjukfall, dels av varaktigheten, där inflöde innebär hur många som beviljas sjukpenning och varaktighet är sjukfallens längd. Det är nödvändigt att följa utvecklingen av både inflödet och varaktigheten för att förstå förändringar av antalet pågående sjukfall.

Inflödet påverkas av flera faktorer, som direkt eller indirekt påverkar befolkningens hälsa och arbetsförmåga. Faktorer som direkt påverkar kan exempelvis vara antal sysselsatta, arbetsmiljö, förebyggande insatser i arbetslivet, levnadsvanor samt hälso- och sjukvårdens kapacitet och förmåga att identifiera och behandla sjukdomar – samt givetvis sjukdomsspridning i samhället. Faktorer som indirekt påverkar kan vara förmågan till anpassningar på arbetsplatserna, inställningen till sjukskrivningar hos individen och sjukskrivningsprocessens övriga aktörer, liksom försäkringsadministrationens kapacitet och förmåga.

Inflödet av nya sjukfall är stabilt med en svag ökning för psykiatriska diagnoser.⁴² Under januari–oktober 2023 startade i genomsnitt 43 200 sjukfall per månad. Det är något färre jämfört med motsvarande period 2022 (januari–oktober) då det i genomsnitt startades 43 800 sjukfall per månad. 62 procent av sjukfallen gällde kvinnor och 38 procent gällde män. Antalet startade sjukfall med psykiatriska diagnoser är tillbaka på samma nivå som före pandemin. Bland dessa är det stressrelaterade diagnoser som driver utvecklingen.⁴³

Sjukfallens varaktighet beräknas utifrån hur stor andel som fortfarande har sjukpenning efter en viss tid. Varaktigheten är viktig för att beskriva utvecklingen av antalet dagar med sjukskrivning på en aggregerad nivå. Varaktigheten påverkas av vilka diagnoser de sjukskrivna har och av bedömningen av rätten till ersättning i pågående sjukfall, men även av de aktiviteter som Försäkringskassan och övriga aktörer genomför för att underlätta för individen att komma tillbaka i arbete.

Varaktigheten har ökat under de senaste åren, vilket främst drivits av regeländringar.⁴⁴ Sedan regeländringen om övervägande skäl infördes 2021 är det färre sjukfall som avslutas efter omkring 180 dagar. Undantaget kan tillämpas mellan dag 181 och 365 i rehabiliteringskedjan för att skjuta upp bedömningen mot ett normalt förekommande arbete. Tillämpningen av detta undantag registrerades under 2023 i 53 procent av de ärenden som passerat dag 180.⁴⁵ En något större andel sjukfall avslutades efter ett år i stället. Sannolikheten att avsluta ett sjukfall vid dag 550 var däremot högre under 2023 än 2022. Vi kan också se att andelen sjukskrivna i åldrarna 63 till 65 år ökar i förhållande till sjukskrivna totalt, vilket är en trolig följd av den nya bedömningsgrunden för försäkrade som har rätt till inkomstgrundad ålderspension.^{46,47}

Avslag vid ansökan om sjukpenning

Ett beslut om sjukpenning är alltid tidsbegränsat och en försäkrad som fortfarande har nedsatt arbetsförmåga när beslutet upphör att gälla måste ansöka om sjukpenning på nytt.

Tabell 43 Avslag vid första ansökan om sjukpenning¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal avslag	6 960	3 352	1 754	3 935	2 280	1 273	10 895	5 633	3 027
Andel avslag, procent	1,9	0,9	0,5	1,8	1,1	0,6	1,9	1,0	0,5

¹ Mättet innefattar beslut om avslag på ansökan den första gången rätten till ersättning prövas.

⁴² Utgiftsprognos för budgetåren 2023 – 2027 – oktober 2023, dnr FK 2022/02294

⁴³ Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv (Korta analyser 2023:6)

⁴⁴ Utgiftsprognos för budgetåren 2023 – 2027 – Oktober 2023, dnr FK 2020/022394

⁴⁵ Försäkringsutredare gör en manuell registrering när de beslutar rätten till sjukpenning i förhållande till en ny bedömningsgrund. Eftersom uppgifterna registreras manuellt bör siffrorna tolkas med viss försiktighet.

⁴⁶ Försäkringskassan kan följa utvecklingen till och med oktober månad 2023. Senare data är inte tillgängligt.

⁴⁷ Se svar på regeringsuppdrag Analys av särskilda bestämmelser för äldre i förvärsarbetande ålder för sjukpenning och sjukersättning, dnr FK 2023/004609

Trenden med en minskande andel avslag vid första ansökan om sjukpenning har fortsatt även i år. Minskningen gäller både kvinnor och män.

Andelen avslag vid den första ansökan kan påverkas av antalet ansökningar och karaktären på dessa. Andelen kan också påverkas av hälso- och sjukvårdens arbetssätt, faktorer på arbetsmarknaden samt befolkningens sammansättning och attityder. Från en studie publicerad 2022 vet vi att det är lägst risk för avslag på första ansökan vid vissa fysiska sjukdomar som till exempel tumörer, infektionssjukdomar och skador. Högst risk är det vid psykiatriska diagnoser som ångestsyndrom och stressrelaterad psykisk ohälsa. Studien baseras på registerdata för åren 2018–2021.⁴⁸ Vi har de senaste åren förstärkt arbetet med vårt utredningsansvar och förtydligat beviskravet för sjukpenning, vilket också troligen bidragit till att minska andelen avslag för de diagnoserna.

Under 2022 trädde ny lagstiftning i kraft som också kan ha bidragit till att minska andelen avslag vid första ansökan. Det gäller dels förändringar om bedömningsgrund för behovsanställda under de första 90 dagarna, dels en bestämmelse som möjliggör en ojämn förläggning av arbetstiden vid deltidssjukskrivning.

Tabell 44 Avslutade sjukfall efter avslutsanledning¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal arbetsföra	300 803	299 146	295 788	193 802	184 995	185 852	494 605	484 141	481 640
Andel arbetsföra, procent	88,2	88,5	87,9	92,5	92,7	92,2	89,9	90,0	89,5
Antal arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag) ²	10 852	7 744	7 777	6 947	4 907	5 200	17 799	12 651	12 977
Andel arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag), procent ²	3,2	2,3	2,3	3,3	2,5	2,6	3,2	2,4	2,4
Antal aktivitetsersättning eller sjukersättning	1 761	1 962	3 800	1 335	1 313	2 477	3 096	3 275	6 277
Andel aktivitetsersättning eller sjukersättning, procent	0,5	0,6	1,1	0,6	0,7	1,2	0,6	0,6	1,2
Antal annan förmån ³	23 442	25 158	25 352	3 649	4 798	4 835	27 091	29 956	30 187
Andel annan förmån, procent ³	6,9	7,4	7,5	1,7	2,4	2,4	4,9	5,6	5,6
Antal övriga avslut	4 051	4 050	3 720	3 812	3 523	3 275	7 863	7 573	6 995
Andel övriga avslut, procent	1,2	1,2	1,1	1,8	1,8	1,6	1,4	1,4	1,3

¹ Andelen relaterar till totala antalet avslutade sjukfall.

² Mättet innefattar beslut om att inte bevilja ersättning för ytterligare dagar i ett sjukfall.

³ Exklusive övergångar till aktivitetsersättning eller sjukersättning. Vanligast är övergångar till föräldrapenning, graviditetspenning och aktivitetsstöd.

Majoriteten av alla sjukfall avslutas för att den försäkrade själv anser sig arbetsföra. Andelen avslag är oförändrad jämfört med 2022. Däremot ökade andelen försäkrade som när sjukfallet avslutades beviljades sjuk- eller aktivitetsersättning, vilket troligtvis beror på äldrereglerna inom sjukersättning som trädde i kraft i september 2022. Det är vanligare att mäns sjukfall avslutas för att de anser sig arbetsföra än att kvinnors gör det.

⁴⁸ Skillnader i avslag för sjukpenning mellan olika grupper (Socialförsäkringsrapport 2022:1)

Tabell 45 Avslutningsanledning i sjukfall med olika längdintervall i rehabiliteringskedjan¹, procent

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Andel arbetsföra dag 1–90	79	77	78	79	77	80	79	77	79
Andel arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag) dag 1–90	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Andel övriga avslut dag 1–90	20	22	21	19	22	20	19	22	21
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Andel arbetsföra dag 91–180	86	89	89	92	94	94	88	91	91
Andel arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag) dag 91–180	4	2	2	4	3	3	4	2	2
Andel övriga avslut dag 91–180	10	9	9	4	3	3	8	7	7
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Andel arbetsföra dag 181–365	82	87	87	81	87	85	82	87	86
Andel arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag) dag 181–365	10	6	6	12	7	8	11	6	7
Andel övriga avslut dag 181–365	8	7	7	7	6	6	8	7	7
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Andel arbetsföra dag 366–550	67	80	81	62	74	76	65	78	79
Andel arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag) dag 366–550	22	12	11	23	14	13	22	13	11
Andel övriga avslut dag 366–550	11	8	9	15	12	12	13	9	10
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Andel arbetsföra dag 551–	50	57	55	45	50	49	48	55	53
Andel arbetsförmåga ej nedsatt (Avslag) dag 551–	21	15	15	17	13	14	19	15	15
Andel övriga avslut dag 551–	29	28	30	38	36	37	32	31	32
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Här ingår endast de ärenden som har en rehabiliteringskedja, arbetslösa sjukskrivna är därmed exkluderade. I gruppen övriga avslut ingår bland annat de som går till andra förmåner.

Vi ser inte några större förändringar i hur ett ärende avslutas jämfört med föregående år när vi tittar på avslutsanledning för de som omfattas av rehabiliteringskedjan. År 2023 har kvinnor och mäns andel arbetsföra ökat i intervallet 1 – 90 dagar men männens andel har ökat något mer. Andelen kvinnor som avslutar sjukskrivningen för att de anser sig arbetsföra är högre i ärenden som är 181 dagar eller längre, medan män har en högre andel i ärenden som är kortare än 180 dagar. Andelen arbetsföra har minskat i längdintervallet efter dag 550 men där har andelen som går över till en annan förmån ökat något, vilket troligtvis också kan tillskrivas de nya äldre reglerna.

Andelen avslag för både kvinnor och män är som högst från dag 366 och framåt, men de har minskat något jämfört med föregående år. Däremot ökar männens andel avslag något i ärenden som avslutas mellan dag 181 och 365 medan andelen hos kvinnor är samma som föregående år.

Arbetslivsinriktad rehabilitering med rehabiliteringspenning

En person som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering kan få rehabiliteringspenning. Vi har under året anpassat vårt arbetssätt när det gäller att samordna rehabiliteringspenning och sjukpenning för individer som deltar i det förstärkta samarbetet med Arbetsförmedlingen. Det förändrade arbetssättet påverkar statistikföringen och därmed statistiken för 2023, eftersom den inte fångar de som deltar i rehabilitering men får sjukpenning utbetald. Arbete pågår med att se över statistikföringen så att den arbetslivsinriktade rehabiliteringen kan följas oavsett vilken förmån som efter samordning betalas ut. Av de som beviljats rehabiliteringspenning är andelen kvinnor 66 procent, vilket i princip motsvarar andelen kvinnor med pågående sjukfall.

Antalet dagar som en försäkrad fått sjukpenning innan hen får rehabiliteringspenning har ökat något. Under 2023 var medianen 620 dagar, vilket kan jämföras med 616 dagar under 2022. Det tar längre tid för kvinnor med sjukpenning än för män innan de beviljas rehabiliteringspenning.

Eftersom så stor andel av ärenden med rehabiliteringspenning under 2023 har hanterats enligt det nya arbetssättet kan vi inte uttala oss om andelen personer som lämnar sjukförsäkringen efter att ha deltagit i arbetslivsinriktad rehabilitering. De som finns kvar i statistiken har haft rehabiliteringspenning under en väldigt lång tid och av dessa är det sannolikt färre som lämnar sjukförsäkringen.

Tabell 46 Sjukpenning, andel bedömningar av arbetsförmågan gjorda senast vid dag 91 respektive dag 181, procent (i enlighet med rehabiliteringskedjan)¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Dag 90, ärenden med läkarintyg i tid	74,7	67,8	69,4	73,8	66,5	67,5	74,4	67,3	68,8
Dag 90, samtliga ärenden	68,2	61,8	62,6	65,3	58,9	58,5	67,1	60,8	61,1
Dag 180, ärenden med läkarintyg i tid	71,2	70,7	72,0	69,6	68,5	69,2	70,6	70,0	71,1
Dag 180, samtliga ärenden	62,5	64,6	65,8	59,7	60,5	60,8	61,6	63,1	64,0

¹ Utfallet för tidigare år är justerat i förhållande till årsredovisningen 2022 på grund uppdateringar av statistiken.

Andelen ärenden där bedömning har gjorts vid dag 90 och där läkarintyg fanns i tid har ökat sedan 2022. Även andelen bedömningar vid dag 180 där läkarintyg fanns i tid har ökat. Skillnaderna mellan kvinnor och män är återkommande, men små.⁴⁹

⁴⁹ Statistiken baseras på manuella registreringar. Resultaten ska tolkas med viss försiktighet eftersom underregistrering kan förekomma. Därutöver visar indikatorn inte när en bedömning är gjord i ärendet, om den görs efter dag 90 respektive dag 180 i sjukfallet. Det är därför svårt att göra någon analys av om skillnaderna visar på någon utveckling jämfört med tidigare år.

Sjukersättning

I det här avsnittet redovisas antalet pågående och nybeviljade ärenden om sjukersättning, avslag på ansökan om sjukersättning samt antalet personer som har en vilande sjukersättning för att prova på att arbeta eller studera.

Personer med sjukersättning

I december 2023 hade 223 700 personer sjukersättning. Det är en ökning sedan december 2022 när det var 212 400 personer. Av de som hade sjukersättning i december 2023 hade 140 000 personer beviljats förmånen enligt 2008 års regelverk och 83 700 personer enligt det äldre regelverket.

Av de som hade sjukersättning var 58 procent kvinnor och 42 procent män. En delförklaring till den högre andelen kvinnor är att fler kvinnor ansöker om sjukersättning.

Ökningen av antalet personer med sjukersättning 2023 beror dels på att den övre åldersgränsen har höjts, dels på att fler äldre beviljas sjukersättning på grund av de nya regler som trädde i kraft i september 2022.^{50,51} På sikt förväntas antalet personer med sjukersättning att minska.⁵² Många som har sjukersättning är äldre och förmånen upphör månaden innan man fyller 66 år och man i stället kan få ålderspension.⁵³ Även om antalet som beviljats sjukersättning har ökat sedan förra året ligger antalet personer med sjukersättning kvar på en låg nivå jämfört med för fem år sedan.

Nybeviljande av sjukersättning

Under 2023 nybeviljades 12 000 personer sjukersättning – en ökning med 76 procent från 2022 då antalet var 6 800 personer. Under 2023 var antalet nybeviljanden 2,7 sjukersättningar per 1 000 försäkrade, vilket är en ökning från 2022 då antalet var 1,5. Att antalet nybeviljanden ökar förklaras dels av de nya reglerna för äldre, dels av att ärendekoerna har arbetats ned.⁵⁴

Skillnaden mellan kvinnor och män är större år 2023 än 2022. Antalet är fortsatt högre för kvinnor, 3 per 1 000 försäkrade i jämförelse med 2,3 för män. Det högre antalet beror på att det är fler kvinnor än män som ansöker om sjukersättning, men även till viss del på att det är fler kvinnor som har långvariga sjukskrivningar och att det ofta är långa sjukskrivningar som föregår sjukersättning.

De nya reglerna för äldre antogs leda till att fler försäkrade skulle få sjukersättning och att åldersgruppens andel av det totala antalet som får förmånen skulle öka.⁵⁵ En sådan ökning kan ses under 2023 och kunde även ses i statistiken för september till december 2022.

⁵⁰ Utgiftsprognos för budgetåren 2023–2027 – Oktober 2023, dnr FK2022/022934

⁵¹ Svar på regeringsuppdrag – Analys av särskilda bestämmelser för äldre i förvärvsarbetsande ålder för sjukpenning och sjukersättning, dnr FK 2023/004609

⁵² Utgiftsprognos för budgetåren 2023–2027 – Oktober 2023, dnr FK2022/022934

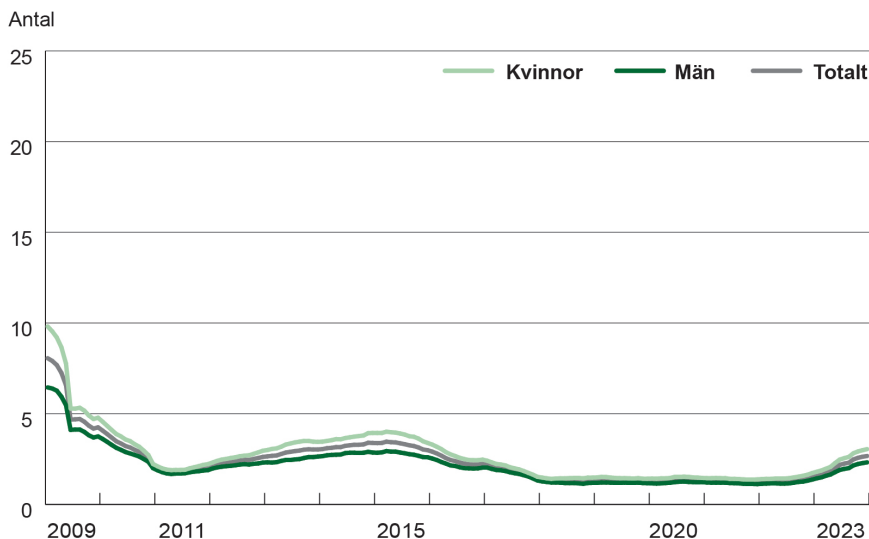
⁵³ Åldersgränsen höjdes med ett år från den 1 januari 2023.

⁵⁴ Utgiftsprognos för budgetåren 2023–2027 – Oktober 2023, dnr FK 2022/022934

⁵⁵ Svar på regeringsuppdrag – Analys av särskilda bestämmelser för äldre i förvärvsarbetsande ålder för sjukpenning och sjukersättning, dnr FK 2023/004609

Den som är yngre än 30 år kan sedan 2017 få hel sjukersättning. Under året beviljades sjukersättning till 90 personer som var yngre än 30 år, jämfört med 107 personer under 2022. I gruppen ingår inte de som går direkt från aktivitetsersättning till sjukersättning.

Diagram 5 Nybeviljade sjukersättningar per 1 000 försäkrade (30–65 år)¹

¹ Avser 12-månaders rullande medelvärden. Sjukersättning kan sedan januari 2023 som längst beviljas till och med månaden innan den försäkrade fyller 66 år. Före januari 2023 kunde sjukersättning som längst beviljas till och med månaden innan den försäkrade fyller 65 år.

Av de 12 400 som beviljades sjukersättning under 2023 ansökte 83 procent själva. Av dessa ansökningar gjordes 5 800 av kvinnor och 4 500 av män. I övriga fall har Försäkringskassan tagit initiativ till att byta sjukpenning mot sjukersättning. Av dem som beviljades sjukersättning under 2022 ansökte 78 procent själva, andelen egna ansökningar har därmed ökat något.

Avslag vid ansökan om sjukersättning

Här redovisas antal och andel avslag på ansökan om sjukersättning. Den höga andelen avslag beror till stor del på hur regelverket är utformat.

Tabell 47 Avslag vid ansökan om sjukersättning¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal avslag	4 796	4 333	6 506	3 616	3 274	4 538	8 412	7 607	11 044
Andel avslag, procent	60,1	53,4	49,6	53,2	46,6	44,1	56,9	50,3	47,2

¹ Avser initial ansökan. På grund av efterregistreringar kan antalet skilja sig från årsredovisningen 2022, vilket gör att även andelen kan skilja sig. Från och med i år hämtas denna statistik på ett nytt sätt vilket även det kan innebära att skillnader finns jämfört med årsredovisning 2022.

Under 2023 har andelen avslag av ansökningar fortsatt att minska. De nya äldrereglerna från september 2022 har troligen bidragit till färre avslag.

Andelen avslag är fortfarande högre för kvinnor än för män, en skillnad som inte kan förklaras utifrån tillgängliga underlag.

Arbete och studier under tid med sjukersättning

Den som har sjukersättning enligt regelverket från 2008 kan prova att arbeta eller studera med vilande sjukersättning. Under 2023 provade i genomsnitt 837 personer per månad att arbeta, vilket är en liten ökning sedan 2022 då motsvarande antal var 821.

Antalet personer som provade att studera är i princip oförändrat sedan 2022, från i genomsnitt 120 till 122 personer per månad under 2023.

Av dem som använde sig av möjligheten till vilande ersättning under 2023 var 66 procent kvinnor och 34 procent män. Skillnaden beror till stor del på att fler kvinnor än män har sjukersättning.

Även de som har beviljats sjukersättning enligt det äldre regelverket kan prova att arbeta utan att rätten till sjukersättning påverkas. De kan ha inkomster upp till ett fribelopp utan att sjukersättningen påverkas.⁵⁶ Under januari till november 2023 har i genomsnitt 3 400 personer i månaden någon gång utnyttjat denna möjlighet, varav 65 procent var kvinnor och 35 procent män. Skillnaden beror till stor del på att fler kvinnor än män har sjukersättning.

Aktivitetsersättning

I det här avsnittet redovisas antalet pågående och nybeviljade aktivitetsersättningar, avslag på ansökan om aktivitetsersättning, antalet personer som har vilande aktivitetsersättning för att prova på att arbeta eller studera, aktiviteter under tid med aktivitetsersättning samt antalet personer som lämnat aktivitetsersättningen och om de går vidare till arbete eller studier.

Personer med aktivitetsersättning

I december 2023 hade 31 000 personer aktivitetsersättning. Det är något fler än i december 2022, då antalet var 29 700. Av de som hade aktivitetsersättning i december 2023 fick 5 900 personer ersättning för förlängd skolgång⁵⁷, medan 24 800 personer fick ersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga.

Av de som har aktivitetsersättning är 47 procent kvinnor och 53 procent män. Vid förlängd skolgång är andelen kvinnor och män i princip lika stor. För aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga är andelen kvinnor 46 procent och andelen män 54 procent.

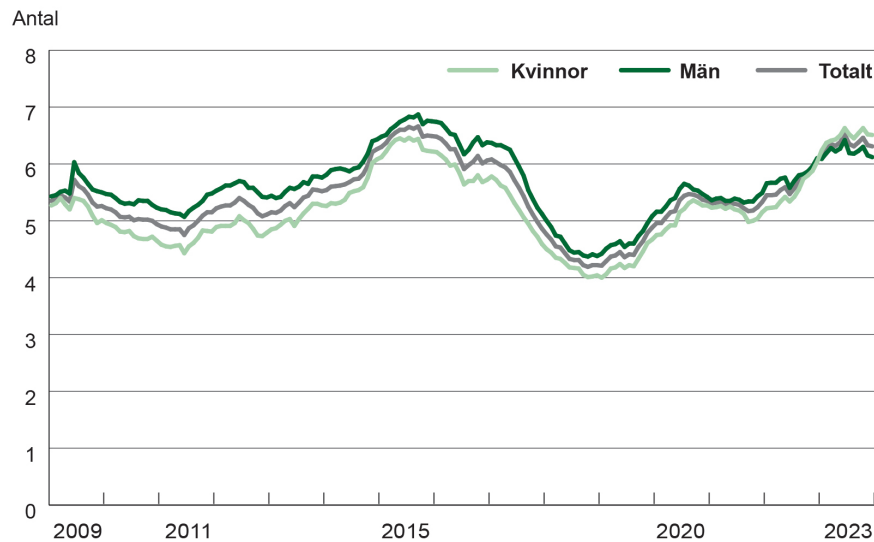
⁵⁶ Storleken på fribeloppet är beroende av omfattningen på personens sjukersättning. Vid hel sjukersättning uppgick fribeloppet under år 2023 till 52 500 kronor.

⁵⁷ Förlängd skolgång innefattar förlängd skolgång och särskild skolgång.

Antalet nybeviljade aktivitetsersättningar

Under 2023 nybeviljades 7 800 personer aktivitetsersättning. Det är en ökning med 3 procent sedan 2022, då det var 7 500 personer.

Diagram 6 Nybeviljade aktivitets- och sjukersättningar per 1 000 försäkrade i åldern 19–29 år¹

¹ Nybeviljade aktivitets- och sjukersättningar per 1 000 försäkrade baseras på medelantalet beslut under en rullande 12-månadersperiod. Sedan lagändringen i februari 2017 finns en möjlighet att beviljas hel sjukersättning från 19 års ålder.

För att komplettera bilden av antalet nybeviljanden av aktivitetsersättning visas i diagram 6 ett mått där antalet personer som nybeviljats aktivitetsersättning och sjukersättning sätts i relation till antalet försäkrade i åldern 19–29 år.

Antalet personer per 1 000 försäkrade som nybeviljades ersättning minskade under perioden 2015–2018. År 2019 började antalet att öka igen och ökningen fortsatte under första halvåret 2020. Därefter minskade antalet igen fram till slutet av 2021. Under 2022 började antalet återigen öka och i december 2023 beviljades 6,3 personer av 1 000 försäkrade ersättning, att jämföra med 6,1 personer i december 2022. Det finns en liten skillnad mellan könen: bland kvinnor beviljades 6,5 personer per 1 000 försäkrade ersättning, medan siffran för män var 6,1 personer per 1 000 försäkrade.

Avslag vid ansökan om aktivitetsersättning

Sammantaget avslogs 2 300 ansökningar om aktivitetsersättning under 2023. Det är 8 procent färre än under 2022, då 2 500 ansökningar avslogs. Även andelen avslag har minskat, både vid ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga och vid förlängd skolgång.

Avslag vid ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga

Tabell 48 Avslag vid ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal avslag vid initial ansökan	860	660	632	851	707	572	1 711	1 367	1 204
Andel avslag vid initial ansökan, procent	35,6	27,3	26,6	32,9	27,3	24,2	34,2	27,3	25,4
Antal avslag vid förlängningsansökan	293	203	188	273	223	203	566	426	391
Andel avslag vid förlängningsansökan, procent	5,9	3,8	3,7	5,0	3,8	3,5	5,4	3,8	3,6

¹ På grund av efterregistreringar kan antalet skilja sig från årsredovisningen 2022, vilket även gör att andelen kan skilja sig. Från och med i år hämtas denna statistik på ett nytt sätt vilket även det kan innebära att det finns skillnader jämfört med årsredovisning 2022.

Under 2023 fick färre personer avslag på sin initiala ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga än under 2022. Även andelen avslag på initiala ansökningar har minskat något. Andelen avslag på förlängningsansökningar är i princip oförändrat i jämförelse med föregående år.

Avslag vid ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång

Tabell 49 Avslag vid ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal avslag	373	364	380	305	356	334	678	720	714
Andel avslag, procent	13,1	11,1	10,9	10,7	10,9	10,3	11,9	11,0	10,6

¹ På grund av efterregistreringar kan antalet skilja sig från årsredovisningen 2022, vilket även gör att andelen kan skilja sig. Från och med i år hämtas denna statistik på ett nytt sätt vilket även det kan innebära att det finns skillnader jämfört med tidigare.

Under 2023 fick färre personer avslag på ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång. Även andelen avslag minskade något. Kvinnor fick avslag i något större utsträckning än män. Vi kan dock inte förklara skillnaden utifrån tillgängliga underlag.

Arbete och studier under tid med aktivitetsersättning

Personer med aktivitetsersättning kan prova att arbeta eller studera med vilande ersättning. Under 2023 hade i genomsnitt 394 personer per månad vilande ersättning, varav 47 procent var kvinnor och 53 procent män. Det är en liten ökning från 2022, när det var i genomsnitt 387 personer per månad.

Aktiviteter för unga med aktivitetsersättning

När en person beviljas aktivitetsersättning ska Försäkringskassan undersöka om det finns möjlighet för hen att delta i aktiviteter. Aktiviteterna ska antas ha en gynnsam inverkan på sjukdomstillståndet eller den fysiska och psykiska prestationsförmågan.

För de kostnader som uppstår på grund av aktiviteterna betalar Försäkringskassan ut särskild ersättning. Utgifterna för särskild ersättning uppgick till cirka 30,6 miljoner kronor under 2023. Det är en ökning jämfört med tidigare år, då utgifterna var cirka 21,4 miljoner kronor under 2021 och 25,9 miljoner kronor under 2022. Utgifterna för den särskilda ersättningen har varierat över tid, men vad det beror på vet vi inte. De största utgiftsposterna är idrottsaktiviteter, ersättning för resor mellan bostad och aktivitet samt kursavgifter.

Personer som lämnar aktivitetsersättningen

Under 2023 lämnade 5 300 personer aktivitetsersättningen, vilket kan jämföras med 4 900 personer under 2022. Av de som lämnade ersättningen var 49 procent kvinnor och 51 procent män.

När en person fyller 30 år har hen inte längre rätt till aktivitetsersättning. Under 2023 lämnade i genomsnitt 246 personer per månad aktivitetsersättningen av det skälet.

Av de som lämnat ersättningen under juli 2022 till mars 2023 på grund av att de fyllt 30 år hade 53 procent inom ett halvår ansökt om och beviljats sjukersättning. För kvinnor var andelen 47 procent och för männen 57 procent.⁵⁸ Andelen som fick sjukpenning i särskilda fall⁵⁹ var 30 procent, 32 procent för kvinnor och 28 procent för män. Det var 6 procent som fick sjukpenning baserad på en tidigare inkomst, andelen för kvinnor var 7 procent och andelen för män var 5 procent. Övriga hade till exempel börjat arbeta eller studera, skrivit in sig hos Arbetsförmedlingen eller beviljats föräldrapenning eller försörjningsstöd.

Efter en period med aktivitetsersättning

Tabell 50 Resultat efter en period med aktivitetsersättning¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Arbete, antal	387	383	344	396	364	317	783	747	661
Arbete, andel procent	4,4	4,4	3,8	4,2	3,8	3,3	4,3	4,1	3,6
Studier, antal	222	171	260	129	131	187	351	302	447
Studier, andel procent	2,5	2,0	2,9	1,4	1,4	2,0	1,9	1,7	2,4

¹ Informationen utgår från Försäkringskassans registrering vid avslutad period. Observera att tabellen endast anger antal och andel som går till arbete och studier efter en avslutad period med aktivitetsersättning och behöver inte innebära att personen lämnar ersättningen helt. Det går därför inte att sätta andelen som går till arbete eller studier i relation till det antal personer som lämnade aktivitetsersättningen under 2023.

⁵⁸ Uppgifterna som redovisas i stycket är en halvårsuppföljning av dem som lämnat aktivitetsersättningen. Exempelvis följs de som lämnade i juli 2022 upp i januari 2023 och de som lämnade i juni 2023 följs upp i december 2023.

⁵⁹ Sjukpenning i särskilda fall kan beviljas den som haft tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning och har en låg eller ingen sjukpenninggrundande inkomst.

Totalt har andelen personer som börjar arbeta efter en period med aktivitetsersättning minskat sedan föregående år, men andelen som börjat studera har ökat. För både kvinnor och män minskar andelen som börjar arbeta. Minskningen är något större för kvinnor men andelen är fortfarande något högre jämfört med för män. Andelen som börjar studera ökar för både kvinnor och män jämfört med föregående år, men minskade för kvinnor mellan 2021 och 2022. Ökningen i år är större för kvinnor. Utifrån tillgängliga underlag kan vi inte förklara dessa skillnader.

Andelen som går vidare till arbete eller studier efter en period med aktivitetsersättning är totalt sett liten. Många ansöker om och beviljas en ytterligare period med aktivitetsersättning. Försäkringskassan har fått ett regeringsuppdrag där vi ska analysera vilka aktiviteter som personer med aktivitetsersättning deltar i som leder till att de kommer närmare arbetslivet. Uppdraget ska redovisas i november 2024.

Åtgärder för att förbättra kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

Fortsatt arbete med förstärkt rättsligt stöd inom sjukpenning

Arbetet med att stärka det rättsliga stödet till den handläggande verksamheten påbörjades under 2022 genom en rad större organisatoriska förändringar. Under året har vi fortsatt att utveckla och förstärka detta. Syftet har varit att öka möjligheterna till mer enhetlig tillämpning, minska lokala variationer och öka förståelsen för hur vi arbetar med rättstillämpning.

Inom handläggningen har vi utvecklat våra gemensamma arbetssätt och strukturer i syfte att skapa en gemensam syn på tillämpningen. En av åtgärderna är nationell kvalitetssäkring av ärenden som innefattar avslag på sjukpenning samt beviljanden och avslag av sjukpenning på normalnivå. Tidigare gjordes kvalitetssäkring på lokal nivå. Med en nationell kvalitetssäkring minskar risken för lokala skillnader och tillgången till stöd i handläggningen blir mer jämn. För att föra den rättsliga kompetensen närmare handläggarna har vi inrättat särskilda forum med jurister och specialister där rättsliga frågor som uppkommer i handläggningen diskuteras.

Vi har under slutet av året inlett ett arbete med att stärka verksamheten i enhetlig rättstillämpning. Alla specialisterna har utbildats i juridisk metod, bevisvärdering och förvaltningsrätt. Det långsiktiga målet är att stärka försäkringsutredarna i deras roll som rättstillämpare. Det är för tidigt att kunna uttala sig om direkta effekter i handläggningen då uppbyggnaden fortfarande pågår.

Stöd för att analysera medicinska underlag inom aktivitetsersättning (SAMU)

Vi har vidareutvecklat det digitala metodstödet SAMU. SAMU sorterar ut information om diagnoser, funktionsnedsättningar och aktivitetsbegränsningar i ett läkarutlåtande. Stödet syftar till att öka likformigheten i den försäkringsmedicinska analysen och utveckla försäkringsutredarens kompetens i att analysera medicinska underlag.

Under 2023 har samtliga försäkringsutredare inom aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga fått tillgång till SAMU. En kvalitetsuppföljning har även gjorts kring hur väl stödet identifierar funktionsnedsättningar och aktivitetsbegränsningar. Uppföljningen visar att stödet har förbättrats under 2023. Fortsatt utveckling planeras för att SAMU ska ge ett mer heltäckande stöd.

Metodstöd försäkringsmedicinska konsultationer och rutiner inom sjukpenning

En försäkringsmedicinsk konsultation är en rådgivande funktion där en försäkringsmedicinsk rådgivare ger handläggarna stöd att tolka de medicinska handlingarna i enskilda ärenden. Under året har vi reviderat metodstödet i syfte att förtydliga handläggarens roll som rättstillämpare och att det är handläggaren som ska bedöma om det är sannolikt att den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt. Vi har även förtydligat att den försäkringsmedicinska rådgivarens roll i konsultationen är att vara sakkunnig samt gjort förändringar för att säkra partsinsynen för den försäkrade.

Vi har också tagit fram en process som beskriver aktiviteter för den försäkringsmedicinska rådgivaren när denna konsulteras. Syftet är att utforma ett gemensamt arbetssätt för de försäkringsmedicinska rådgivarna så att de kan ge enhetligt stöd till handläggarna. Vi har även arbetat för att ta fram rutiner och stöd kring de delar av verksamheten som involverar försäkringsmedicinska rådgivare och deras stöd till handläggare.

Uppföljning av det nya arbetssättet för FMR visar att det generellt sett är god service i konsultationerna och att dessa genomförs i enlighet med process, metodstöd och anvisningar.

Korrekt typer av beslut

En del av att handlägga ärenden inom sjukpenning handlar om att kunna fatta olika typer av beslut. Externa och interna utredningar har visat att handläggningen som innefattar interimistiska beslut har varit svår och att den har innehållit flera utvecklingsområden.^{60,61} Som ett led i att säkerställa att Försäkringskassan fattar korrekta beslut har vi gjort förtydliganden kring interimistiska beslut, slutliga beslut och delbeslut. Handläggare har gått utbildningar och styrande och stödande dokument har reviderats.

Någon uppföljning har ännu inte gjorts och därför kan vi inte uttala oss om effekterna av insatsen.

Begripliga beslut

Vi arbetar kontinuerligt för att förbättra begripligheten i besluten till den försäkrade. Det handlar både om kompetensutveckling och om stöd för att skriva kommunikerings- och beslutsbrev.

⁶⁰ JO-protokoll, Inspektion av Försäkringskassan VO Nord SF Västerbotten och VO Stockholm SF Stockholms län sydväst den 28–30 mars 2022 rörande interimistiska beslut i ärenden om sjukpenning, dnr 1551-2022

⁶¹ Granskningsrapport från Riksrevisionen, Vägen till arbete efter nekad sjukpenning, RIR 2020:12

Inom aktivitets- och sjukersättning har vi under 2023 följt upp effekterna av vår satsning på att skriva begripligt. Uppföljningen visar att besluten har blivit begripligare och att det har skett en förbättring av tidigare identifierade utvecklingsområden. Uppföljningen visade samtidigt att vi kan bli bättre på att skriva om uppgifter och underlag som kommit in under kommunikeringstiden. Skrivhandledningen har uppdaterats så att den ger bättre stöd att skriva om detta.

Rutin för att informera när handläggningen riskerar att dra ut på tiden

Under året har en rutin tagits fram för att förbättra stödet för vilka åtgärder som behöver vidtas när handläggningen riskerar att dra ut på tiden i sjukersättning och aktivitetsersättning. Rutinen förtydligar vad vi behöver göra och tänka på när handläggningen riskerar att dra ut på tiden. Stödet för vilken information som handläggaren behöver dokumentera i ärendet har förtydligats, liksom vad som gäller när den försäkrade begär att ärendet ska avgöras. Rutinen ska bidra till att den försäkrade får bra information och service.

Vi kan ännu inte uttala oss om den nya rutinen har gett någon effekt då den inte fanns när årets uppföljningar gjordes.

Strukturell samverkan med andra aktörer för att uppnå målet

Andra aktörers insatser i sjukskrivningsprocessen har betydelse för sjukfrånvarons utveckling. Försäkringskassan samverkar med andra aktörer för att långsiktigt uppnå målen. Hälso- och sjukvården, arbetsgivare och Arbetsförmedlingen är våra huvudsakliga samverkanspartners. Vi ser också samordningsförbunden och Europeiska socialfonden som arenor och resurser för samverkan. Insatser som sker för att utveckla samverkan med andra aktörer bedöms ha betydelse för vår långsiktiga måluppfyllelse.

Internt har vi gjort arbete för att säkerställa att vi har en gemensam förståelse av vad vårt samordningsuppdrag innebär. Under hösten 2023 har vi påbörjat dialoger med externa aktörer om hur vi ser på vår roll och vårt uppdrag. Syftet är att skapa rätt förväntningar samt inleda en dialog kring hur vi tillsammans, utifrån våra olika expertområden, arbetar för hur en person som är sjukskriven ska kunna komma tillbaka i arbete. Dialogerna förs på flera nivåer. På nationell nivå i de olika konstellationer som vi har tillsammans med företrädare för arbetsgivare, hälso- och sjukvården, Arbetsförmedlingen och facken. På regional och lokal nivå träffar vi aktörer som själva har kontakt med sjukskrivna personer, som arbetsgivare och vården.

Samverkan med hälso- och sjukvården

Vi har en väl utbyggd struktur för samverkan med hälso- och sjukvården på nationell, regional och lokal nivå för att hantera frågor som rör sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Vi har under 2023 fortsatt implementera den gemensamma överenskommelsen mellan Försäkringskassan, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR): *Utgångspunkter och strukturer för samverkan mellan Försäkringskassan och hälso- och sjukvården*. Aktörerna har enats om flera gemensamma utgångspunkter. På nationell nivå samverkar Försäkringskassan i en nationell samverkansgrupp med Socialstyrelsen, SKR och det nationella programområdet för rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin. De förväntade effekterna är att våra gemensamma utmaningar ska vara omhändertagna och att alla samverkansparter ska vara informerade om kommande förändringar. Utöver den nationella samverkansgruppen har de berörda aktörerna även inrättat en strategisk nivå dit övergripande frågor lyfts. Den nivån utgörs av avdelningschefer på Försäkringskassan, Socialstyrelsen och SKR. Utifrån strategin har den nationella samverkansgruppen under 2023 genomfört flera utvecklingsinsatser. Det handlar bland annat om att utveckla befintliga intyg, samverka kring det medicinska innehållet i metodstödet till handläggningen av tolkning av läkarintyget samt kartlägga lokala och regionala grupperingar där Avdelningen för sjukförsäkring finns representerad.

Det pågår också en löpande dialog om gemensamma frågor mellan Försäkringskassan och regionerna i den lokala och regionala samverkan. Försäkringskassan har fungerande kontaktvägar med hälso- och sjukvården på en hög chefsnivå i regionerna. Vi samverkar också med regionerna kring utbildningsverksamheterna, nätverken för rehabiliteringskoordinatorerna och i olika försäkringsmedicinska forum. Syftet är att stödja regionernas arbete med de försäkringsmedicinska frågorna i hälso- och sjukvården för att få en bättre sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess för individen.

Försäkringskassan är med i Nationellt försäkringsmedicinskt forum (NFF) som bland annat arrangerar 2023 års nationella konferens för försäkringsmedicin. Vi är även involverade i E-hälsomyndighetens förstudie för en sammanhållen intygshantering och regeringsuppdraget att ta fram och tillhandahålla en digital tjänst, en katalog över samtliga vårdgivare och utförare av socialtjänst i Sverige. Förstudien ska visa hur en sammanhållen intygshantering kan utvecklas, organiseras och förvaltas. Den förväntade effekten är samordningsnytta och ökad kvalitet.

Samverkan med Arbetsmiljöverket

Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket har en fyraårig nationell överenskommelse om samverkan som löper under perioden 2021–2024. Utöver den nationella överenskommelsen upprättar myndigheterna årligen en gemensam plan för aktiv samverkan. Syftet är att främja arbetsgivarnas ansvar för arbetsmiljö, att förebygga ohälsa och att arbeta effektivt med arbetsanpassning och rehabilitering. Målet är att tillsammans bidra till ett hållbart arbetsliv och i förlängningen till en låg och stabil sjukfrånvaro.

Myndigheternas nationella samverkan har under 2023 dels skett inom ramen för Arbetsmiljöverkets nationella tillsyn av hot och våld i skolan. Men även genom fortsatt fokus på att vi i vår handläggning ska identifiera arbetsgivare som brister i sitt arbetsanpassnings- och rehabiliteringsansvar och lämna tips till Arbetsmiljöverket.

Som ett led i ett utökat kunskapsutbyte har vi genomfört ett myndighetsgemensamt kunskapsseminarium på temat arbetsmiljö och sjukfrånvaro. Syftet med seminariet var att bidra till ökad kunskap som kan användas i vår samverkan, samt i respektive myndighets fortsatta arbete för en god arbetsmiljö, en låg och stabil sjukfrånvaro och minskade skillnader mellan olika grupperns förutsättningar på arbetsmarknaden. Effekten av samverkan mellan myndigheterna följs upp årligen och löpande under året i en gemensam styrgrupp. Särskilt fokus har legat på att följa ökningen av dialoger och tips där vi uppmärksammat arbetsgivare som brister i sitt ansvar.

Samverkan med arbetsgivare

Vår utgångspunkt är att informationen som ges på webbplatsen, av kundcenter för partner och genom kontakter i handläggningen ska ge arbetsgivarna tillräckligt stöd för att hantera sina anställdas sjukfrånvaro. Vi har i år utvecklat strukturen på sidorna för arbetsgivare på webbplatsen.

I våra utredningar och vår samordning behöver vi inhämta information från arbetsgivarna och arbetsgivarna behöver i sin tur information om sjukförsäkringen för att uppfylla sitt ansvar i frågor om arbetsanpassning och rehabilitering. Vi arbetar med att utveckla stöd för handläggarna i dessa kontakter.

Försäkringskassan stödjer också arbetsgivare genom överenskommelser om fördjupad samverkan, som etableras efter dialog och behovsbedömning.

Bidrag för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd

Försäkringskassan handlägger och administrerar bidrag för att arbetsgivare ska kunna köpa arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd. Syftet med bidraget är att stödja dem när de anlitar expertstöd för att förebygga sjukskrivningar och underlätta medarbetarnas återgång i arbete efter sjukskrivning. Stödet omfattar insatser för att utreda, initiera, planera, genomföra och följa upp åtgärder för att en medarbetare som är sjukskriven ska kunna komma tillbaka i arbete.

Under våren 2023 har vi genomfört en informationskampanj för att öka kännedomen om bidraget hos små och medelstora företag. Under 2022 genomfördes två kampanjer, en på våren och en på hösten. Uppföljning av kampanjen 2023 görs under 2024. Under hösten 2023 skickade Försäkringskassan informationsbrev till samtliga godkända anordnare av rehabilitering för att arbetsgivarna ska få med rätt underlag för redovisning i sin ansökan samt säkerställa korrekt personuppgiftshantering.

För 2023 fanns 133 miljoner kronor avsatta för bidraget.⁶² Försäkringskassan betalade under året ut 78,5 miljoner kronor till 1 867 arbetsgivare. Det kan jämföras med 2022 då vi betalade ut cirka 61,8 miljoner kronor till 1 484 arbetsgivare. Ökningen efter pandemin kan sannolikt förklaras dels av att färre insatser genomfördes under pandemin, dels av att fler arbetsgivare blev medvetna om bidraget efter de kampanjer som genomförts.

⁶² Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Försäkringskassan, S2023/00592

Samverkan med Arbetsförmedlingen

När det gäller sjukförsäkringen samverkar Försäkringskassan med Arbetsförmedlingen främst inom det förstärkta samarbetet, samordningsförbunden och projektverksamhet inom ramen för den Europeiska socialfonden Plus (ESF+). Det förstärkta samarbetet är sedan 2012 ett årligt likalydande uppdrag i Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens regleringsbrev. Det består av två delar: dels rehabiliteringssamverkan för försäkrade som behöver rehabiliteringsinsatser för att få eller få tillbaka arbetsförmåga, dels kontakt- och omställningsmöten för försäkrade som inte längre har rätt till sjukpenning eller får avslag på ansökan om sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Under året har Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen infört ett reviderat arbetssätt i rehabiliteringssamverkan i syfte att öka möjligheten för fler att uppnå arbetsförmåga. Det reviderade arbetssättet bygger på ett gemensamt förhållningssätt som utgår från statstjänstemannarollen. Arbetssättet syftar till att minska geografiska skillnader i handläggningen och på att individens rehabilitering för att utveckla arbetsförmåga ska vara så effektiv som möjlig.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen planerar att följa upp det reviderade arbetssättet.

Samordningsförbund för bättre samverkan och rehabilitering

Samordningsförbund är en frivillig form av samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, en eller flera kommuner och en eller flera regioner.⁶³ Samverkan genom samordningsförbund syftar till att personer ska uppnå eller förbättra sin arbetsförmåga. Samordningsförbunden finansierar individinriktade och strukturövergripande insatser som bedrivs av de samverkande parterna. De individinriktade insatserna är arbetslivsinriktade eller arbetsförberedande. De strukturövergripande insatserna syftar till att stärka stödet till individerna genom att stödja samverkan mellan parterna på handläggarnivå och öka kunskapen om olika gruppers behov av arbetslivsinriktad rehabilitering.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera finansiering av insatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga som har aktivitetsersättning. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska också genom det Nationella rådet⁶⁴ för finansiell samordning stödja utvecklingen av samordningsförbundens verksamhet.⁶⁵

⁶³ Ett samordningsförbund bildas när samtliga förbundsmedlemmar har tagit beslut om en gemensam förbundsordning. Förbundsmedlemmarna utgörs av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, en eller flera kommuner och en eller flera regioner. Dessa kan påverka samordningsförbundens verksamhet genom förbundsordning, medelstilldelning, beredningsgrupp och medlemssamråd. Samordningsförbunden är fristående juridiska personer. De leds av en styrelse som fattar beslut om mål och riktlinjer för förbundets verksamhet och vilka insatser som ska finansieras med den egna budgeten.

⁶⁴ För att stödja utvecklingen av finansiell samordning genom samordningsförbund finns ett Nationellt råd. I rådet ingår representanter för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner.

⁶⁵ Arbetet kommer att redovisas utförligt i återrapporteringen av regeringsuppdraget Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning. Återrapporteringen sker den 12 april 2024.

Försäkringskassan bidrar med statens andel, motsvarande hälften av resurserna, till den finansiella samordningen. Kommuner och regioner bidrar med var sin fjärdedel. För 2023 avsatte staten 339 miljoner kronor till den finansiella samordningen. När Försäkringskassan har fördelat de statliga medlen till förbunden är det samordningsförbundens styrelser som förfogar över dem.

Vid utgången av 2023 fanns det 72 samordningsförbund som omfattade 274 av landets 290 kommuner och samtliga regioner. Försäkringskassan har utsett både ordinarie ledamot och suppleant till samtliga styrelser i förbunden. Därutöver ingår medarbetare från Försäkringskassan i den beredningsgrupp eller motsvarande som finns hos respektive samordningsförbund. Vi har också bidragit med personal inom ramen för vårt uppdrag i genomförandet av de insatser som samordningsförbunden finansierar.

Försäkringskassan arbetar löpande med att stärka samverkan mellan parterna genom att vara en aktiv part i samordningsförbunden. Vi verkar även för att fler samordnande insatser för myndighetens målgrupper initieras. I arbetet ingår att bättre och mer effektivt identifiera vilka individer som behöver insatser finansierade av samordningsförbund. Vi arbetar också aktivt med att öka kunskapen om de lokala insatser som finansieras av samordningsförbund, så att fler individer med ersättning från Försäkringskassan kan få rätt stöd.

Under 2023 har Försäkringskassan tillsammans med de andra parterna i Nationella rådet fortsatt arbetet med att förtydliga både samordningsförbundens och parternas uppdrag utifrån lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Fortsatt stöd ges kontinuerligt till samordningsförbunden och parternas medarbetare via dialog och utbildningar, men även genom det digitala kunskapsstöd⁶⁶ som är en gemensam vägledning i arbetet.

Under 2023 driftsattes ett nytt uppföljningssystem, Uppföljning Finsam. Eftersom systemet av juridiska skäl endast möjliggör uppföljning av antal insatser, antal personer som deltagit samt kön och till viss del målgrupp, är det inte möjligt att följa upp resultat på individnivå. Därför går det inte att uttala sig om resultatet av de insatser som samordningsförbunden finansierat under 2023.⁶⁷

⁶⁶ Kunskapsstödet finns publicerat på www.finsam.se.

⁶⁷ Arbetet kommer att redovisas utförligt i återrapporteringen av regeringsuppdraget där Försäkringskassan samlat ska redovisa målgrupper och insatser som finansieras av samordningsförbunden. Återrapporteringen sker den 12 april 2024.

Samverkan inom ramen för den Europeiska socialfonden Plus (ESF+)

Försäkringskassan har i uppdrag att delta i genomförandet av den Europeiska socialfonden Plus (ESF+) för att främja insatser för personer som behöver stöd för att komma tillbaka i arbete eller etablera sig på arbetsmarknaden, samt för att förhindra att de ställs utanför arbetsmarknaden.⁶⁸

Genom finansiering från ESF+ kan Försäkringskassan tillsammans med olika samverkansparter erbjuda försäkrade stöd och hjälp utöver de insatser som erbjuds i ordinarie samverkan med Arbetsförmedlingen eller genom fyrpartssamverkan i den finansiella samordningen. Det kan handla om arbetslivsinriktad rehabilitering, förberedande eller förebyggande insatser riktade till försäkrade för att de ska kunna komma tillbaka i arbete eller träda in på arbetsmarknaden, eller till personer som riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden.

ESF+ kan också finansiera strukturövergripande insatser för att Försäkringskassan och samverkansparterna ska kunna testa nya metoder och strukturer för sin samverkan, eller för att kompetensutveckla sina och samverkansparternas medarbetare. Fonden kan även finansiera kompetensutveckling hos arbetsgivare i syfte att förebygga sjukskrivningar.

Under hösten 2023 har Försäkringskassan samverkat med flera parter inför en ansökan om finansiering av ett treårigt projekt om kompetensutveckling.⁶⁹ ESF-rådet beviljade ansökan den 20 december 2023.⁷⁰ Försäkringskassan ska vara projektägare och ensamt medfinansiera projektet, men de andra parterna kommer att bidra med kompetens och kunskap och även låta medarbetare ta del av utvecklingsinsatserna. Projektet kommer att samordna ett nationellt kunskapscentrum med nationella aktörer inom sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Syftet är att samordna och systematiskt sammanställa kunskap om psykisk ohälsa, preventiva åtgärder och effektiva insatser för återgång i arbete vid psykisk ohälsa. Den samordnade kunskapen kommer spridas regionalt till målgruppen anställda, främst HR och chefer, inom privat och offentlig sektor.

Som stöd för verksamheten och för samverkan på nationell nivå har Försäkringskassans ett ESF-kansli. Kansliet samverkar främst med svenska ESF-rådet⁷¹ tillsammans med Arbetsförmedlingen och SKR. Under året har samverkan främst handlat om fortsatta förberedelser för genomförandet av ESF+. Bland annat har dialog förts med Arbetsförmedlingen om deras deltagande i det programområde där Försäkringskassan har sitt största engagemang. Försäkringskassan är också utsedd av regeringen att delta i socialfondens övervakningskommitté som har till uppgift att bland annat granska att ESF+ genomförs effektivt och med tillfredsställande kvalitet.⁷²

⁶⁸ Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Försäkringskassan, S2023/00592

⁶⁹ Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för Arbetsmiljökunskap, Socialstyrelsen, Svenskt Näringsliv och Sveriges Företagshälsor Service AB kommer att medverka som samarbetsparter i projektet. Spridningen av informationen kommer även ske till andra arbetsgivare.

⁷⁰ ESF-rådets diarienummer 23-062-S03

⁷¹ Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) är förvaltande myndighet för ESF+ i Sverige.

⁷² Regeringsbeslut, 2022-06-30, diarienummer A2022/00979, A 2022/00861

På regional nivå sker samverkan med ESF-rådet, regionen och andra parter inom de åtta NUTS-regionerna⁷³. Försäkringskassan har åtta regionala kontaktpersoner som är samverkansansvariga med särskilt uppdrag att medverka i den regionala samverkan för fonden. Försäkringskassan deltar med ledamöter i de regionala strukturfondpartnerskapen som har i uppgift att utforma regionala handlingsplaner utifrån regionens särskilda behov, utforma utlysningssplaner för ESF+-medel samt prioritera mellan ansökningar inför ESF-rådets beslut om finansiering.

Under 2023 har Försäkringskassan medfinansierat fyra projekt. Den beslutade medfinansieringen uppgår till 5,5 miljoner kronor fram till att projekten avslutas 2025 och består uteslutande av de försäkrades ersättning för den tid de tar del av rehabiliteringsinsatser.

Försäkringskassan deltar även som samverkanspart i fem av projekten genom att avsätta personal till projekten. Därigenom tar Försäkringskassan del av stödet från ESF+ för personalens tid i projektet.

Försäkringskassans medarbetare är också målgrupp för tre av projekten och kommer att få ta del av kompetensutvecklingsinsatser i syfte att stärka dem i sitt arbete.

⁷³ NUTS är den regionala indelning som används inom EU för statistikredovisning med syfte att underlätta jämförelser mellan olika regioner inom unionen.

Övriga förmåner

I detta avsnitt redovisas resultaten avseende handläggningen av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning samt statligt tandvårdsstöd och hur de har utvecklats med utgångspunkt i aspekterna kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut, skyndsamhet, service och produktivitet. I avsnittet redovisas även resultaten för internationell vård.

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är förmåner för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program hos Arbetsförmedlingen.

De senaste årens automatiseringsprojekt har förändrat förutsättningarna för handläggningen av förmånerna. Den stora mängden ansökningar som kommer in den första veckan varje månad har tidigare behövt handläggas helt manuellt. De senaste två åren har automatiseringsgraden ökat i takt med att de maskinella kontrollerna utvecklats och cirka 40 procent av besluten handläggs numera maskinellt. I dessa ärenden är handläggningstiden kort och i de flesta fall fattas beslut redan den första veckan i månaden. Detta får till följd att information från externa parter ofta inte hinner tillföras ärendet förrän efter att beslut har fattats. För handläggarna innebär det att fokus skiftat från att säkerställa utbetalningar i tid, till att korrigera beslut utifrån tillkommande underlag innan utbetalningen går iväg.

Automatiseringen innebär även att övriga ärenden som kommer in via e-tjänsten först handläggs maskinellt och sedan manuellt. Från att handläggarna tidigare hanterade hela ärendet, från inkommen ansökan till utbetalning, ska de nu i stället ta över ärenden som kontrollerats maskinellt och säkerställa att inga förhållanden förändrats från att ärendet lämnats över från maskinell till manuell handläggning.

Kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut

Handläggningen av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning består av mindre omfattande kontroller och det är ytterst sällan som kvalificerade bedömningar krävs.

Handläggningen kännetecknas av ett stort inflöde av ansökningar under den första veckan varje månad samt att beslut behöver fattas skyndsamt innan brytdatum för utbetalning den 26:e varje månad. Regelverket inom förmånen ger goda förutsättningar för automatisering, eftersom den största delen av handläggningen består av kontroller och beräkningar utifrån ansökan och övrigt underlag i ärendet.

Indikatorerna visar på en hög kvalitet i våra beslut, som dessutom förbättrats sedan föregående år. Handläggningen har planerats så att information från externa aktörer som påverkar beslutet i större grad har hanterats i tid före utbetalning. E-tjänsten för ansökan har förbättrats för att göra det lättare att ansöka. Effekterna av åtgärderna syns genom att de återkrav som orsakats av sent inkommen information minskat kraftigt, samt att antalet begäranden om omprövning minskat. Sammanfattat talar indikatorerna för att deltagarna får rätt beslut oavsett om ärendet handlagts maskinellt eller manuellt, samt att handläggningens största utmaningar handlar om att få information i tid från a-kassorna och Arbetsförmedlingen och rätt information från deltagarna i ansökan.

Resultat av uppföljningar och granskningar

Resultatet av uppföljningarna pekar på att de beslut som fattas maskinellt är rättssäkra och korrekta utifrån de uppgifter som lämnats i ärendet. Vi ser även att vi i de manuellt fattade besluten genomför de nödvändiga kontrollerna för rätten till ersättning utifrån förutsättningarna i ärendet och ansökan.

Inom de manuellt handlagda ärendena är det största utvecklingsområdet beräkningen av dagbeloppets storlek. Då många faktorer behöver vägas in när dagbeloppet beräknas, beror felen oftast på att handläggaren har missat att ta med en uppgift eller räknat fel.

Våra granskningar visar att det även finns vissa brister i verkställande av beslut när handläggarna ska kontrollera bedömningen efter att ärendet lämnats över från maskinell till manuell handläggning.

Indikatorer

Här redovisas ett antal indikatorer som är relevanta för den samlade bedömningen av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut i handläggningen av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.

Tabell 51 Upptäckta felaktiga utbetalningar, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal	11 592	7 374	6 542	13 596	7 470	6 496	25 188	14 844	13 038
Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent ¹	29,8	33,4	33,3	28,6	31,7	31,3	29,2	32,5	32,3

¹ Andelen kan inte relateras till antalet felaktiga utbetalningar i den översta tabellraden, eftersom andelen har beräknats utifrån felaktiga utbetalningar som hanterats under året.

Antalet felaktiga utbetalningar har fortsatt att minska i takt med att det totala antalet utbetalningar har minskat. Andelen som Försäkringskassan orsakat är oförändrad.

Det finns tre huvudsakliga förklaringar till de egenorsakade felen. En är att handläggarna har gjort en felaktig registrering i förhållande till beslutet. En annan orsak är att handläggarna tillämpat regelverket felaktigt, och det gäller framförallt reglerna om avstängning. Likt förra året beror även många egenorsakade felutbetalningar på att information kommer in efter att vi har fattat ett beslut, och att vi inte har hunnit agera på den nya informationen innan utbetalningen blivit

tillgänglig för mottagaren. Denna anledning har dock minskat från att utgöra hälften av de egenorsakade felutbetalningarna till att stå för en femtedel. Det beror på att vi efter förra årets kvalitetsuppföljningar lagt om handläggningen till att hantera inkommande uppgifter mer omgående när ett beslut redan har fattats i ärendet.

Andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan är något högre för kvinnor än män. Skillnaden går inte att förklara utifrån tillgängliga underlag.

Utökade kontroller för att minska de felaktiga utbetalningarna

Under 2023 har vi fortsatt att kontrollera ärenden där det finns risk för att deltagarna lämnar felaktiga uppgifter. Precis som de senaste åren har vi gjort förhandskontroller av ansökningar där deltagare lämnar uppgifter om godkänd frånvaro och inlämnat läkarintyg till Arbetsförmedlingen. Under 2023 kontrollerade vi 781 ärenden och andelen fel var 24 procent. På grund av den höga andelen fel som hittats i kontrollen de senaste åren har vi valt att sedan oktober 2023 kontrollera samtliga ärenden inom vissa frånvaroorsaker.

Även i år har vi kontrollerat ärenden där deltagare har haft inkomst från arbete för samma tid som de fått aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning. I 26 procent av de kontrollerade ärendena stämde inte uppgifterna från deltagarna med inkomstuppgifter från Skatteverket. Totalt har vi under 2023 beslutat om återkrav på sammanlagt 41 miljoner kronor. Dessa felaktiga utbetalningar är svåra att förebygga, eftersom vi inte har uppgifter om inkomst från Skatteverket när besluten fattas.

Vi har även under 2023 fortsatt att kontrollera deltagare som befinner sig utomlands under tid med ersättning. Totalt har 354 kontroller genomförts och i 64 procent av ärendena hade Arbetsförmedlingen inte godkänt deltagande från utlandet. Totalt har Försäkringskassan ställt återkrav på 11 miljoner kronor och stoppat över 600 000 kronor från att betalas ut felaktigt.

Tabell 52 Intern försäkringskontroll, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal granskade ärenden	3 590	1 684	1 588	3 724	1 630	1 616	7 314	3 314	3 204
Andel med avvikelse, procent	1,6	4,2	3,4	1,7	3,3	3,8	1,7	3,8	3,6

Andelen avvikelser är i stort sett oförändrad jämfört med föregående år och antalet granskade ärenden ligger på samma nivå som förra året. Under året har urvalet för vilka ärenden som granskats förändrats och enbart manuella ärenden ingår sedan den 1 oktober 2023. Det gör att det är svårt att dra några slutsatser om skillnaderna mellan åren.

Tabell 53 Omprövningar, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Inkomna ärenden, antal	5 108	5 100	4 004	5 429	4 583	3 742	10 537	9 683	7 746
Avgjorda ärenden, antal	4 995	5 295	3 936	5 327	4 739	3 661	10 322	10 034	7 597
Ändrade beslut, procent	26,1	31,0	16,9	21,8	26,8	14,5	23,9	29,0	15,7

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för tidigare år mot årsredovisningen 2022. Utfallet baseras på den senaste registreringen av vilken förmån eller ärendeslag som omprövningen avser.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

Antalet beslut som omprövas har fortsatt att minska och andelen beslut som ändras har också minskat. En anledning till den minskade andelen ändrade beslut är att en förenkling av ansökan gjordes i samband med en uppdatering av e-tjänsten i slutet av 2022. Över 90 procent av ändringarna beror fortfarande på att det tillkommit underlag i förhållande till de uppgifter som lämnats i ansökan. I regel är det nya uppgifter om anledning till sen sjukanmälan, att deltagaren inte var frånvarande på grund av sjukdom eller att deltagaren missförstått e-tjänsten och lämnar rättade uppgifter.

Kvinnor begär omprövning av fler beslut än män och får sina beslut ändrade i högre utsträckning än män. Vi kan inte förklara skillnaden utifrån det tillgängliga underlaget.

Tabell 54 Mål i förvaltningsrätt, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning¹

	2021	2022	2023
Inkomna ärenden, antal	1 068	1 137	1 073
Avgjorda ärenden, antal	1 102	1 136	1 244
Ändrade beslut, procent	11,2	17,2	15,4

Källa. Domstolsverket

¹ Även förmånerna bostadsersättning och etableringstillägg ingår i statistiken.

Antalet beslut om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning som överklagas har minskat, liksom andelen beslut som har ändrats. Även i år beror ändringarna i regel på att förvaltningsrättens syn på när dagersättningar förfaller till betalning skiljer sig från Försäkringskassans. Anledningen till att Försäkringskassan ändrar beslut till deltagarnas nackdel är i många fall att det inkommer uppgifter från Arbetsförmedlingen eller a-kassan som påverkar beslutet. Högsta förvaltningsdomstolen har i december 2023 meddelat dom i mål om när aktivitetsstöd anses ha förfallit till betalning och därmed inte längre får ändras till deltagarnas nackdel.⁷⁴ Försäkringskassan har lämnat in en framställning om ändringar i förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Deltagarnas upplevelse av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

Upplevelsen av kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är i stort sett

⁷⁴ Högsta förvaltningsdomstolen, mål: 4247-22

oförändrad från 2022. Medelvärdet är 3,5 på en femgradig skala, i jämförelse med 3,6 föregående år. Inom etableringsersättningen har män en något mer positiv upplevelse än kvinnor.

Skyndsamhet

Skyndsamheten inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är fortsatt på en hög nivå och alla som har haft rätt till ersättning har fått sin utbetalning i tid.

Tabell 55 Handläggningstider, andel utbetalda i tid¹

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procentenhet
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	95,3	93,9	94,2	94,8	94,0	94,6	95,0	93,9	94,4	0,5

¹ Avser andel utbetalningar av ansökningar om ersättning som kommit in senast den sjunde och som betalas ut senast den 26:e varje månad. I utfallet ingår inte avslag, avvísningar och avskrivningar där deltagaren inte har haft rätt till utbetalning av någon av förmånerna. Dessa utgör resterande del av de inkomna ansökningarna som avses i måttet.

I och med att ansökan om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ska komma in till Försäkringskassan senast den 7:e i månaden för att ersättningen ska betalas ut den 26:e samma månad, inkommer över 90 procent av ansökningarna under första veckan varje månad. Det innebär att stora volymer behöver handläggas mellan den första i månaden och två dagar före utbetalningsdatum. När en ansökan inte leder till utbetalning handlar det i regel om att deltagaren fått avslag på hela ansökan. Oftast beror det på att Arbetsförmedlingen beslutat om avstängning från ersättning eller att deltagaren har förbrukat alla sina dagar med garantibelopp. Ett fåtal av de ärenden som inte leder till utbetalning den 26:e handlar om att ansökan behöver kompletteras.

Deltagarnas upplevelse av skyndsamheten

Upplevelsen av skyndsamheten inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är oförändrad sedan föregående år. Medelvärdet uppgår till 3,7 på en femgradig skala. Det finns inga skillnader mellan könen inom någon av förmånerna.

Service

Service inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har försämrats jämfört med 2022 men är fortfarande på en acceptabel nivå. Förbättringar i e-tjänsten har genomförts under hösten 2022 och användandet av e-tjänsten har fortsatt öka.

Tillgänglighet och väntetider i telefon

Antalet telefonsamtal har minskat från 324 000 under 2022 till 315 000 under 2023. Tillgängligheten i telefonin har minskat från 87 till 78 procent och den genomsnittliga väntetiden har ökat från 9 till 12 minuter. En orsak till det försämrade resultatet är att öppettiderna i telefonin har minskats på grund av Försäkringskassans besparingsåtgärder. Det har lett till längre kötider och fler avvisade samtal. Att antalet samtal inte har minskat i samma utsträckning som

antalet förmånstagare kan förklaras av att samma person ringer flera gånger om hen inte kommer fram direkt.

Användning av e-tjänster

Tabell 56 Användning av e-tjänster inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, procent

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Andel ansökningar via e-tjänst	95,1	95,5	96,0	94,5	94,9	95,5	94,8	95,2	95,8

Användningen av e-tjänsten har fortsatt öka. Under slutet av 2022 utvecklades e-tjänstansökan för att den vanligaste anledningen till begäran om omprövning var att deltagaren missförstått hur ansökan ska fyllas i. Utvecklingen har lett till att färre deltagare begär omprövning.

Deltagarnas upplevelse av tillgänglighet och bemötande

Det sammanvägda resultatet för tillgänglighet och bemötande inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat något. Medelvärdet är 3,8 på en femgradig skala, föregående år var utfallet 3,9. Det finns inga skillnader mellan könen inom någon av förmånerna.

Produktivitet

Tabell 57 Styckkostnad¹, kronor per beslut

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent	Förvaltnings- kostnad 2023, miljoner kronor
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	226	253	259	2,3	468

¹ Löpande pris. Styckkostnaderna går inte att redovisa könsupplade på grund av tredovisningssystemets uppbyggnad.

Styckkostnaden har ökat något jämfört med föregående år men bedöms ligga på en bra nivå. Den främsta anledningen till att styckkostnaderna ökat är att antalet beslut har minskat mer än vad antalet årsarbetskrafter har minskat. Den ökade automatiseringsgraden har frigjort tid för handläggarna att arbeta med att hantera ändringar i ärenden, vilket syns tydligt genom en kraftig minskning av de egenorsakade återkraven med orsaken att Försäkringskassan inte hanterat ändrade uppgifter i tid. Den frigjorda tiden har även använts till att stötta handläggningen av internationell vård med att arbeta ner ärendeköer.

Statligt tandvårdsstöd

Antalet som besöker tandvården har i år fortsatt att öka, men är ännu inte tillbaka på de nivåer som var innan pandemin. Verksamheten är stabil och löper på bra.

Kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut

Handläggningen av tandvårdsstödet är till stor del automatiserad och varje ersättningsbegäran som skickas in kontrolleras av en regelmotor. I cirka 99 procent av ärendena fattas beslut direkt. Den höga automatiseringsgraden skapar goda förutsättningar för korrekt och likformig tillämpning utifrån de uppgifter som finns i ärendet vid beslutstillfället. De kontroller som görs i regelmotorn grundar sig på Tandvård- och läkemedelsförmånsverkets regler och har fungerat utan problem. Vi gör även kontroller av ersättningsbegäranden i efterhand.

Resultat av uppföljningar och granskningar

Årets kvalitetsuppföljningar och granskningar visar att förbättringar har skett på flera områden. Det handlar liksom tidigare år om att vi är bra på att bedöma om den inrapporterade tandvårdsåtgärden är ersättningsberättigande och om ersättningsens storlek är korrekt. Vi uppfyller också i stor utsträckning vår serviceskyldighet och kraven på partsinsyn.

Vårt utvecklingsområde inom tandvård gäller främst dokumentation. Trots att vi arbetar med att förbättra och stärka det förvaltningsrättsliga gällande bland annat dokumentation och journalföring så återkommer det som ett utvecklingsområde.

För sent rapporterade patientbesök

Vårdgivaren ska rapportera in utförd tandvård till Försäkringskassan inom två veckor. Om rapporteringen görs senare handläggs ärendet manuellt och begäran om ersättning godkänns bara om det finns särskilda skäl.

Under 2023 har vi gjort en slumpmässig kontroll av de manuellt handlagda ärendena. Vi granskade ärenden med patientbesök som skickats in på nytt efter det att vårdgivaren tagit bort ursprungsbesöket. Kontrollen visade att vi blivit bättre på att tillämpa lagstiftningen rätt. Det som framkom i granskningen var att andelen avvikelser var 22 procent. Avvikelserna avsåg främst att det saknades bedömning av om det fanns ett särskilt skäl till den sena rapporteringen. Andra avvikelser rörde ärenden som fallit ut för manuell handläggning av flera orsaker, där man då inte hade tagit hänsyn till skälet "för sent inskickad" i beslutet.

Det framkom också att standardtexter används felaktigt och att vi i större utsträckning behöver ställa frågor till vårdgivaren för att kunna bedöma om det angivna skälet utgör ett särskilt skäl. Om vi inte bedömer om det finns särskilda skäl kan det leda till felaktiga utbetalningar.

Vi kommer dock med utgångspunkt i resultatet av granskningen fortsätta utveckla vårt arbete med att bedöma om det föreligger särskilda skäl⁷⁵ i dessa patientbesök.

⁷⁵ Särskilda skäl utgörs normalt av en undantagssituation som inte rimligen kan förutses och rent allmänt framstår som ursäktlig.

Anslutning statligt tandvårdsstöd

En vårdgivare behöver ansöka om att bli ansluten till Försäkringskassans elektroniska system för att kunna begära ersättning för tandvård.

Under året har vår interna försäkringskontroll gjort två granskningar av anslutningsärenden inom statligt tandvårdsstöd. Syftet var att följa upp en tidigare liknande granskning för att säkerställa att vi följer vår process för anslutning. Uppföljningen visar att andelen avvikelser har minskat sedan föregående granskning, från 12 procent till 9 procent.

Vi har i en rad uppföljningar sett att det finns sådant som vi behöver förbättra. Vi kommer med utgångspunkt i resultaten av granskningarna verka för att det i hyreskontrakt framgår att lokalen är avsedd för tandvårdsverksamhet, vi ska förbättra dokumentationen om vilken bedömning ett beslut grundar sig på och tydligare journalföra när bedömning och beslut gäller en mobil verksamhet.

Indikatorer

För sent rapporterade ärenden

Vårdgivaren ska rapportera in utförd tandvård till Försäkringskassan inom två veckor. Om rapporteringen görs senare handläggs ärendet manuellt och begäran om ersättning godkänns bara om det finns särskilda skäl.

Vårdgivarna har de senaste åren i allt större utsträckning blivit bättre på att skicka in begäran om ersättning i tid. Det innebär att det är färre ärenden som kommer in för sent. Under året har det kommit in cirka 11 000 ärenden, vilket kan jämföras med 11 300 ärenden under 2022. Avslagsfrekvensen för ersättningsbegäran har minskat från föregående år. Vi har i år avslagit 49 procent av ersättningsbegäran, vilket kan jämföras med 52 procent under föregående år. Minskningen kan bero på att de begäranden om ersättning som skickas in i större utsträckning faller under de särskilda skäl som bedöms vara godtagbara.

Efterhandskontroller

I efterhandskontrollerna utreder Försäkringskassan om det tandvårdsstöd som betalats ut till vårdgivaren är korrekt. Här kontrolleras till exempel att tillstånd och åtgärd stämmer och att patienten har betalat. Detta sker med hjälp av bland annat röntgenbilder, journalanteckningar och ekonomiska underlag. Om vården eller betalningen inte är utförd, inte stämmer överens med vetenskap och beprövad erfarenhet eller inte stöds av underlagen återkräver Försäkringskassan det felaktigt utbetalda beloppet. Under 2023 har vi inlett arbetet med en omfattande kontroll av slumpmässigt utvalda ärenden. Urvalet omfattar 3 000 ersättningsperioder och kontrollen är resurskrävande.

Tabell 58 Efterhandskontroller, statligt tandvårdsstöd sammanlagt

	2021	2022	2023
Kontrollerade ärenden, antal ¹	31 008	28 218	33 126
Återkrävt belopp, tusen kronor	38 412	38 531	26 202

¹ Innefattar både riktade och slumpmässiga efterhandskontroller.

Vi har under 2023 kontrollerat fler ärenden men trots detta så ser vi en minskning i återkrävt belopp. Under 2023 och 2024 utför Försäkringskassan en slumpmässig kontroll. Detta påverkar det återkrävda beloppet då vi ser att det är betydligt mindre återkrav på dessa kontroller.

Sanktioner, nekade anslutningar och upphörande av anslutning

När en vårdgivare bryter mot reglerna i det statliga tandvårdsstödet kan Försäkringskassan besluta om sanktioner. Sanktionernas syfte är att förhindra ytterligare felaktiga utbetalningar. Beslut om sanktioner fattas restriktivt och endast när de kan ge eftersträvd effekt. Det kan även leda till att vi beslutar om att anslutningen ska upphöra eller att vårdgivaren blir nekad anslutning.

Det finns två typer av sanktioner: innehållande av ersättning och föreläggande om förhandsprövning. Vid innehållande av ersättning behöver vårdgivaren lämna in underlag och vi utreder om de styrker att den utförda tandvården ger rätt till ersättning. Vid ett föreläggande förhandsprövar Försäkringskassan om den planerade tandvården ger rätt till ersättning innan behandlingen påbörjas. Det är möjligt att utfärda båda sanktionerna samtidigt.

Under 2023 fattades 8 beslut om att hålla inne ersättning, vilket är en minskning från 11 beslut under 2022. Ett beslut om att hålla inne ersättning medför att de ersättningsbegäranden som finns behöver handläggas manuellt och skyndsamt eftersom vårdgivaren väntar på ersättningen. Inga beslut om föreläggande fattades vare sig under 2022 eller 2023.

Vi har under 2023 nekat 10 anslutningar samt genomfört 7 avanslutningar⁷⁶. En avanslutning är en mycket ingripande åtgärd mot en vårdgivare. Det kommer endast ifråga om det rör sig om ett allvarligt åsidosättande av reglerna i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd (STL) eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och som gäller vårdgivarens skyldigheter eller förutsättningar för ersättning.

Försäkringskassan tillhandahåller en elektronisk funktion för att vi ska kunna fullfölja vår skyldighet enligt 4 kap. 1 § STL. Funktionen är en tjänst som innebär att en vårdgivare som är ansluten till det statliga tandvårdsstödet kan begära ut uppgifter om personers tidigare användning av tandvårdsstödet. Syftet med tjänsten är att vårdgivaren ska kunna beräkna patientens kostnad för tandvård. Utlämnandet med hjälp av tjänsten sker utan sekretessprövning och är en fråga-svar-tjänst.

Under året har Försäkringskassan uppmärksammat att vårdgivare har missbrukat anslutningen till det elektroniska systemet genom att använda sin anslutning för att få tillgång till och sedan använda känsliga personuppgifter på ett sätt som inte följer regelverket.

Denna typ av incident är allvarlig och åtgärder har vidtagits för att minimera risken för att det händer igen. Ytterligare utveckling kommer att ske.

⁷⁶ Avanslutning är när Försäkringskassan beslutar att en vårdgivare inte har uppfyllt sina skyldigheter och beslutar att avansluta denna. Upphörande av anslutning är ett vidare begrepp som även innefattar när vårdgivaren själv begär att anslutningen ska upphöra.

Anmälan till andra myndigheter

Om Försäkringskassan upptäcker allvarliga brister i den inrapporterade tandvården kan vi göra en anmälan till IVO. Under 2023 gjordes 7 anmälningar till IVO vilket är en minskning från 30 anmälningar under 2022. Vi kan utifrån tillgängliga underlag inte förklara minskningen, men det kan vara en oförutsedd konsekvens av tillfälligt förändrade arbetssätt. Under slutet av året har rutiner tagits fram som ska säkerställa att vi gör anmälan i de fall där det behövs.

Under 2023 polisanmälde Försäkringskassan 26 vårdgivare vilket är en ökning från föregående år då vi gjorde 13 polisanmälningar. Vi har under 2022 och 2023 vidareutbildat de utredare som arbetar med kontroller för att stärka dem i deras arbete och förtydliga när en polisanmälan ska göras.

Försäkringskassan kan också anmäla missförhållanden till Läkemedelsverket och Strålsäkerhetsmyndigheten. Under 2023 har vi inte gjort några sådana anmälningar. Året innan gjordes det 2 anmälningar till Läkemedelsverket, men ingen till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Tabell 59 Omprövningar, statligt tandvårdsstöd¹

	2021	2022	2023
Inkomna ärenden, antal	711	778	815
Avgjorda ärenden, antal	640	740	903
Ändrade beslut, procent	44,5	52,7	44,7

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för tidigare år mot årsredovisningen 2022. Utfallet baseras på den senaste registreringen av vilken förmån eller ärendeslag som omprövningen avser. Könsuppdelad statistik saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Antalen inkomna begäranden om omprövning är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år. Antalet avgjorda ärenden har ökat jämfört med 2022. Ändringsfrekvensen är hög inom statligt tandvårdsstöd, men systemet som omprövningar för tandvård handläggs i är konstruerat på så sätt att vi har begränsad möjlighet att fånga statistik om skälen till omprövning.

Tabell 60 Mål i förvaltningsrätt, statligt tandvårdsstöd¹

	2021	2022	2023
Inkomna ärenden	107	128	185
Avgjorda ärenden	189	85	158
Ändrade beslut, procent	29,6	11,8	10,8

Källa: Domstolsverket.

¹ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av att Domstolsverket inte har könsuppdelad statistik.

Det är få beslut inom statligt tandvårdsstöd som överklagas till domstol. Antalet överklaganden har dock ökat sedan föregående år medan andelen ändrade beslut har fortsatt att minska. Vi saknar idag kunskap om vad minskningen beror på. Under 2023 har vi i större omfattning än tidigare granskat patientens kostnad och betalning i form av ekonomiska underlag i våra kontroller. Det saknas bestämmelser om när en patientbetalning senast ska vara gjord, att hela beloppet ska ha betalats under ersättningsperioden eller om en avbetalningsplan är upprättad och avbetalningsplanen fullföljs. Vi tror att detta kan vara en orsak till ökningen av antalet överklaganden.

Skyndsamhet

Vårdgivarna rapporterar in uppgifter om den utförda tandvården elektroniskt via sina journalsystem. Deras upplevelse av skyndsamheten avgörs därför till mycket stor del av hur systemet fungerar. Då cirka 99 procent av alla inrapporterade ärenden beslutas direkt innebär det en hög skyndsamhet och vårdgivarna får omedelbar återkoppling samt en snabb utbetalning.

Tabell 61 Pågående ärenden, antal¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Statligt tandvårdsstöd	7 527	8 048	9 020	9 137	9 864	10 982	16 747	17 991	20 063

¹ Pågående ärenden innefattar endast ärenden som handläggs manuellt.

Antalet pågående manuella ärenden är större för män än för kvinnor, vilket beror på att fler av de ärenden som handläggs manuellt gäller män. Utifrån tillgängliga underlag kan vi inte förklara vad det beror på.

Det är jämförelsevis få ärenden som handläggs manuellt. Att antalet pågående manuella ärenden ökat kan bland annat bero på att vi i ökad utsträckning utreder försäkringstillhörighet, vilket handläggs manuellt. Vi innehåller också utbetalning för att utreda ersättningsbegäran i större utsträckning än föregående år.

Utredning av om en patient är försäkrad i Sverige

Under 2023 fattades beslut i totalt 69 500 ärenden där vi utrett om patienten är försäkrad i Sverige, vilket är fler än under 2022 då det fattades beslut i 63 500 ärenden. I 64 procent av ärendena hade patienten rätt till statligt tandvårdsstöd, vilket är samma andel som föregående år.

Service

Servicen inom det statliga tandvårdsstödet är oförändrad jämfört med föregående år. Servicenivån för vårdgivarna avgörs främst av tillgängligheten för att rapportera utförd tandvård via journalsystem eller Försäkringskassans tandvårdsportal. Här ser vi ingen förändring från tidigare år.

Tillgänglighet och väntetider i telefonin

Det finns två olika telefonköer för tandvårdens kunder: en för patienter och en för vårdgivare och partner. Under 2023 kom det in totalt 51 400 samtal till de bägge köerna, vilket är ungefär samma antal som förra året.

Tillgängligheten minskade något jämfört med föregående år, från 95 procent till 93 procent i år. Väntetiden i telefonin har samtidigt ökat till 5 minuter från 3 minuter 2022.

Produktivitet

Tabell 62 Styckkostnad¹, kronor per beslut

	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023, procent	Förvaltnings- kostnad 2023, miljoner kronor
Statligt tandvårdsstöd	22	22	24	7,3	214

¹ Löpande pris. Styckkostnaderna går inte att redovisa könsuppdelade på grund av tidredovisningssystemets uppbyggnad.

Förvaltningskostnaden för det statliga tandvårdsstödet har ökat med 10 procent. Styckkostnaden för tandvårdsstödet har också ökat, men i lägre utsträckning. Ökningen förklaras främst av arbetet med ett nytt it-stöd som startade i början av året. Därutöver har kostnaderna också ökat till följd av ökade lönekostnader. Antalet årsarbetskrafter inom handläggningen är i princip oförändrat.

Internationell vård

Internationell vård redovisas i år med anledning av de långa handläggningstiderna inom förmånen.

Handläggningen av internationell vård omfattar fyra olika delar: ärenden som rör personer som har fått eller vill få vård eller tandvård utomlands, svenska och utländska intyg, ersättning till regionerna för vård de har gett till personer som inte är folkbokförda i Sverige samt krav och fordringar mellan Sverige och andra länder för de vårdkostnader som uppkommit.

Handläggningstiden varierar inom de olika delarna, men inom svenska och utländska intyg och vård utomlands är handläggningstiderna längst. Inom området ersättning för vårdkostnader i efterhand finns också ett lagstadgat krav om att vi ska fatta beslut inom 90 dagar i de ärenden där vi beslutar med stöd av lag (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Förändrat antal ansökningar, antal medarbetare och handläggningstider

En person som vill ha ersättning för vård utomlands kan ansöka om det hos Försäkringskassan. Det kan gälla både nödvändig och planerad vård och vi utreder om vårdkostnaderna kan ersättas eller inte.

Försäkringskassan fattade 2023 beslut i 23 100 ärenden om ersättning för vårdkostnader i efterhand, 124 procent fler än under 2022. Vi betalade ut ersättning i 20 800 ärenden 2023, varav 53 procent var ersättning till kvinnor och 47 procent till män. Motsvarande siffror för 2022 var 8 900 ärenden, varav 53 procent var ersättning till kvinnor och cirka 47 procent till män. procentuellt följer det antalet ansökningar.

Under 2019 kom det totalt in 26 600 ansökningar om ersättning för vårdkostnader i efterhand. Till följd av pandemin minskade antalet ansökningar under 2020 till 17 900 och under 2021 till 16 200. Försäkringskassan beslutade då att ställa om handläggare på internationell vård som fick stödja i handläggningen av

omvårdnadsbidrag. Det innebar att antalet handläggare halverades. Under 2022 och 2023 inkom 24 300 respektive 31 400 ansökningar.

När antalet ansökningar ökade igen efter pandemin så hade vi för få handläggare på plats för att kunna hantera dem i tid. Ärendekön har därefter kontinuerligt blivit längre. Om vi ska hinna handlägga de flesta ärenden inom de lagstadgade 90 dagarna kan ärendekön vara maximalt 9 500 ärenden, men 2023 har vi 22 600 ärenden i ärendekön. Den genomsnittliga handläggningstiden har ökat som en följd av detta, från 214 dagar 2022 till 245 dagar 2023. Det kan jämföras med åren 2020 och 2021 då handläggningstiden var 83 respektive 89 dagar. Justitieombudsmannen har riktat allvarlig kritik mot Försäkringskassan för långsam handläggning.

Den utbetalda ersättningen uppgick till 174,4 miljoner kronor, att jämföra med 137 miljoner kronor 2022 och 146,5 miljoner kronor 2021.

Vidtagna åtgärder och deras effekter

För att hantera de långa handläggningstiderna har vi under 2022 och 2023 anställt fler handläggare till förmånen och medarbetare som normalt handlägger andra förmåner har omfördelats för att stötta handläggningen av internationell vård. Det har medfört att ordinarie handläggare kan fokusera på de mer utredningskrävande ärendena. Att utbilda nya handläggare har inledningsvis tagit resurser i anspråk, främst i form av handledningsresurser. Försäkringskassans ekonomiska läge har dessutom bidragit till att vi inte har kunnat rekrytera i förhållande till det behov som finns för att arbeta ned ärendeköerna.

Vi har påbörjat en översyn av våra arbetssätt för att öka produktiviteten och påbörjat utveckling av maskinella kontroller och förbättringar av våra e-tjänster. Vi har ännu inte realiserat effekterna av de åtgärder som vidtagits 2023, men vi förväntar oss att åtgärderna ska ge effekt till verksamheten under 2024.

Mål för att minska felaktiga utbetalningar

Försäkringskassan har i uppgift att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och att motverka bidragsbrott. Här redovisas arbetet för att minska de felaktiga utbetalningarna, resultatet av interna kontroller och arbetet för att upptäcka och motverka bidragsbrott. Slutligen redogörs för återkrav och fordringar. Information om arbetet för att säkerställa korrekta utbetalningar finns också i avsnittet Försäkringskassans kvalitet i handläggningen, i de förmånsspecifika avsnitten och i avsnittet Mål för assistansersättningen.

Mål för att minska felaktiga utbetalningar

Mål: Försäkringskassan ska bidra till det övergripande målet om minskade felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Andelen felaktiga utbetalningar från de ersättningar som Försäkringskassan hanterar ska därför minska.

Återrapportering: Försäkringskassan ska redovisa måluppfyllelsen, genomförda åtgärder för att minska de felaktiga utbetalningarna och en bedömning av åtgärdernas effekter. Redovisningen ska därutöver omfatta följande

- upptäckta felaktiga utbetalningar (antal utbetalningar, orsaker och totalt belopp) samt andel felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan
- de upptäckta felaktiga utbetalningarnas andel av det totalt utbetalda beloppet
- andelen upptäckta felaktiga utbetalningar av de uppskattade totala felaktiga utbetalningarna
- upptäckta felaktiga utbetalningar per krona i kostnader för kontrollarbetet,
- återbetalda medel samt andelen återbetalda medel av upptäckta felaktiga utbetalningar
- återkrav (antal, orsaker och belopp) och total fordran
- antal polisanmälningar.

Med kostnaden för kontrollarbetet avses här en uppskattning av kostnaderna som är direkt relaterade till kostnader för kontrollåtgärder som vidtas utanför den ordinarie handläggningen av ersättningsärenden. I uppskattningen ingår åtgärder som vidtas inom återbetalnings- och fordringshanteringen och kontrollutredningsverksamheten.

Redovisningen ska, utom för total fordran och återbetalda medel, ske per ersättning och totalt för de ersättningar som ingår i årsredovisningens resultatredovisning. Därtill ska en analys göras av hur utfallet av indikatorerna utvecklats över tid.

Bedömning av måluppfyllelse

Försäkringskassan bedömer att målet är delvis uppfyllt. Vi och andra myndigheter har konstaterat att omfattningen av de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen är fortsatt stor.⁷⁷ Vi bedömer att det mest betydande riskområdet inom socialförsäkringen är bidragsbrotten. Försäkringskassan har därför stärkt arbetet med att motverka bidragsbrott, främst inom vår kontrollutredningsverksamhet. Vi har bland annat inrättat en organisatorisk enhet med strategisk funktion med syfte att identifiera nya områden där det finns risker för felaktiga utbetalningar och där vi behöver utveckla nya riskbaserade kontroller. Under 2022 började effekterna av förstärkningen synas och under 2023 har antalet avslutade kontrollutredningar fortsatt att öka.

Ytterligare en orsak till att vi genomfört fler kontrollutredningar är att antalet under rättelser från andra myndigheter och kommuner har ökat jämfört med föregående år. Det ökade antalet beror bland annat på arbetet inom MUR⁷⁸ och att vi genomfört informationsinsatser. Andelen kontrollutredningar som leder till en åtgärd ligger på samma nivå som under 2022, vilket även gäller antalet polisanmälningar.

Vi fokuserar på att stoppa fler utbetalningar i ett tidigare skede, vilket har lett till att det totala beloppet för förhindrade framtida felaktiga utbetalningar har ökat.

Antalet underrättelser har ökat vilket har resulterat i att vi genomfört fler kontroller av ärenden kopplade till bosättning, vilket berör till exempel barnbidrag och bostadsbidrag. Det innebär att fler framtida felaktiga utbetalningar har förhindrats eftersom dessa utbetalningar kan pågå under lång tid om de inte upptäcks.

Det finns flera faktorer som sammantaget indikerar att Försäkringskassans arbete bidrar till att minska de felaktiga utbetalningarna

- vi har upptäckt fler felaktiga utbetalningar i ett tidigt skede och kunnat förhindra att större belopp felaktigt betalas ut
- det felaktigt utbetalda beloppet som upptäckts är högt
- antalet kontrollutredningar har ökat sedan föregående år.

Dock visar de skattningar som både Försäkringskassan och andra har gjort av den totala omfattningen av de felaktiga utbetalningarna att det inom vissa förmåner betalas ut stora belopp felaktigt utan att det upptäcks. Det innebär att även om arbetet för att motverka felaktiga utbetalningar har stärkts, behöver vi och andra aktörer genomföra ytterligare insatser och utveckling för att nå målet. Vi bedömer att det är särskilt viktigt med insatser för att förhindra felaktiga utbetalningar i samband med ansökan och att tidigt upptäcka ärenden där det finns en hög risk för fortsatta felaktiga utbetalningar.

Upptäckta felaktiga utbetalningar

I följande avsnitt redovisas antal och belopp för upptäckta felaktiga utbetalningar.⁷⁹ De upptäckta felaktiga utbetalningarna relateras även till de totala utbetalningarna

⁷⁷ Ekonomistyrningsverket 2023:22, Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

⁷⁸ Motståndskraft hos utbetalande och rättsvärdande myndigheter mot missbruk och brott inom välfärden.

⁷⁹ Felaktiga utbetalningar kan upptäckas i handläggning, via olika former av kontroller efter utbetalning eller

inom förmånerna samt till de senaste skattningarna av omfattningen av felaktiga utbetalningar. Det finns vissa skillnader mellan kvinnor och män, till exempel i antal upptäckta felaktiga utbetalningar. Vi kan inte utifrån tillgängliga underlag förklara dessa skillnader.

Hur många felaktiga utbetalningar som upptäcks och hur stort det totala upptäckta beloppet är påverkas av vilka kontroller som Försäkringskassan gör och hur omfattande de är. Om fler kontroller görs efter utbetalning kommer med stor sannolikhet fler felaktiga utbetalningar att upptäckas.

I redovisningen av upptäckta felaktiga utbetalningar är det viktigt att särskilja antal och belopp. Detta är särskilt viktigt i analysen av resultat där andelar redovisas utifrån vem som har orsakat den felaktiga utbetalningen. Exempelvis står Försäkringskassan för 18 procent av det upptäckta antalet felaktiga utbetalningar, men endast för 12 procent av det upptäckta beloppet.

Antal och belopp för upptäckta felaktiga utbetalningar

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar och beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna har minskat sedan föregående år.

Tabell 63 Antal upptäckta felaktiga utbetalningar¹

	Kvinna			Man			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	164	190	190	181	204	196	345	394	386
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	11 592	7 374	6 542	13 596	7 470	6 496	25 188	14 844	13 038
Assistansersättning	334	310	372	375	315	455	905	1 051	1 577
Barnbidrag	12 785	14 145	17 624	3 998	4 939	7 409	16 908	19 193	25 197
Bostadsbidrag ³	4 407	4 406	3 872	2 147	2 160	1 965	6 554	6 566	5 837
Föräldrapenning	8 631	8 626	7 927	6 185	6 069	6 054	14 816	14 695	13 981
Omvårdnadsbidrag	153	383	588	53	120	187	206	503	775
Sjukersättning	323	346	362	307	325	328	630	671	690
Sjukpenning ⁴	16 793	13 346	10 877	10 964	8 268	6 143	27 773	21 692	17 056
Tillfällig föräldrapenning	3 747	5 112	5 358	2 500	3 273	3 638	6 247	8 386	8 996
Underhållsstöd	6 356	6 708	7 047	2 655	2 806	2 738	9 011	9 514	9 785
Övriga förmåner	12 893	13 075	12 055	9 861	9 850	8 848	26 821	42 116	25 093
Totalt	78 178	74 021	72 814	52 822	45 799	44 457	135 404	139 625	122 411

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² I totalen ingår även felaktiga utbetalningar till organisationer. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte.

³ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställt.

⁴ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar har minskat med 12 procent sedan föregående år. Minskningen beror till största delen av färre felaktiga utbetalningar av förmånen ersättning för höga sjuklönekostnader. Under pandemin infördes

externa impulser från till exempel andra myndigheter eller allmänheten. Försäkringskassan genomför också kontroller före utbetalning, vilket förhindrar att en felaktig utbetalning sker. Dessa förhindrade felaktiga utbetalningar ingår inte i statistiken över upptäckta felaktiga utbetalningar.

särskilda regler som innebar att fler företag hade rätt till ersättning och förmånen betalades ut varje månad i stället för en gång per år. Det innebar att fler utbetalningar genomfördes och ett högre belopp betalades ut under den perioden.

Tabell 64 Belopp för upptäckta felaktiga utbetalningar fördelat per förmån, miljoner kronor¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	2,9	8,6	7,1	2,8	9,2	9,0	5,6	17,8	16,1
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	47,6	66,1	42,7	66,3	89,5	61,7	113,9	155,6	104,5
Assistansersättning ³	123,8	118,1	47,7	105,7	59,9	54,8	445,6	539,3	335,3
Barnbidrag	72,2	86,7	76,6	24,9	37,3	31,2	97,6	124,3	108,4
Bostadsbidrag ⁴	58,3	73,0	52,7	15,8	19,2	16,9	74,1	92,2	69,5
Föräldrapenning	61,4	84,5	70,7	87,6	95,4	110,9	149,0	179,9	181,5
Omvårdnadsbidrag	1,4	5,6	12,2	0,4	1,0	2,4	1,8	6,6	14,6
Sjukersättning	33,6	60,7	43,6	41,9	62,8	53,3	75,5	123,6	97,0
Sjukpenning ⁵	136,1	137,3	132,8	146,3	114,9	121,6	282,4	252,3	254,4
Tillfällig föräldrapenning	29,2	54,2	50,2	30,7	44,0	40,6	59,9	98,2	90,8
Underhållsstöd	62,6	75,1	67,0	11,4	14,6	13,2	74,0	89,7	80,1
Övriga förmåner	150,9	90,7	92,5	154,8	116,8	102,6	305,6	207,5	196,4
Totalt	779,9	860,8	695,6	688,6	664,7	618,3	1 685,1	1 887,1	1 548,6

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd och ersättning för höga sjuklönekostnader saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² I totalen ingår även felaktiga utbetalningar till organisationer. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte i alla förmåner.

³ En ändring i statistikuppbyggnaden ledde till att de redovisade siffrorna inom assistansersättningen skiljer sig från årsredovisningen 2021. Detta påverkar även den totala siffran.

⁴ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts.

⁵ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

Det upptäckta felaktigt utbetald beloppet har minskat med 18 procent sedan föregående år, vilket främst beror på att ett lägre felaktigt belopp har upptäckts inom förmånerna aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning och assistansersättning. Minskningen inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning kan inte förklaras utifrån tillgängliga underlag. Inom assistansersättningen har fler felaktiga utbetalningar upptäckts, men det genomsnittliga felaktigt utbetald beloppet är lägre. Minskningen kan delvis förklaras av att färre kontrollutredningar ledde till beslut om återkrav. Vi bedömer att ett nytt rättsligt ställningstagande om högre beviskrav i samband med utredning om återbetalningsskyldighet har påverkat beloppet för återbetalning.

Orsaker till felaktiga utbetalningar

Orsakerna till de upptäckta felaktiga utbetalningarna redovisas dels utifrån vilken aktör som orsakat den felaktiga utbetalningen och dels utifrån när i ärendet felet har uppstått. Andelarna som redovisas baseras på beloppen för upptäckta felaktiga utbetalningar.

Tabell 65 Andel av upptäckta felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan, försäkrad eller annan aktör, procent av belopp¹

Förmån	Orsakad av	Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Försäkringskassan	6	21	15	10	16	13	8	18	14
	Försäkrad	94	75	84	90	82	86	92	79	85
	Annan aktör	0	4	1	0	2	0	0	3	1
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	Försäkringskassan	16	17	14	15	13	12	16	15	13
	Försäkrad	53	53	65	52	59	71	52	56	69
	Annan aktör	31	30	22	33	28	17	32	29	19
Assistansersättning	Försäkringskassan	1	7	15	5	11	32	2	4	10
	Försäkrad	97	89	84	82	89	61	91	85	70
	Annan aktör	2	4	1	13	0	6	7	11	20
Barnbidrag	Försäkringskassan	8	8	7	9	11	8	8	9	7
	Försäkrad	90	90	93	88	87	91	89	89	92
	Annan aktör	2	1	1	3	3	1	2	2	1
Bostadsbidrag ²	Försäkringskassan	5	5	6	12	9	8	7	6	7
	Försäkrad	95	95	93	86	91	92	93	94	93
	Annan aktör	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Föräldrapenning	Försäkringskassan	18	21	18	6	7	5	11	13	10
	Försäkrad	82	78	82	94	93	95	89	86	90
	Annan aktör	1	1	0	0	1	0	0	1	0
Omvårdnadsbidrag	Försäkringskassan	19	21	27	30	16	15	22	20	25
	Försäkrad	80	79	71	70	82	83	78	79	73
	Annan aktör	1	0	1	0	2	2	0	0	1
Sjukersättning	Försäkringskassan	2	5	4	3	8	3	3	7	3
	Försäkrad	97	94	95	94	90	95	95	92	95
	Annan aktör	1	1	1	3	2	2	2	2	2
Sjukpenning ³	Försäkringskassan	31	30	32	20	20	19	25	25	26
	Försäkrad	68	69	67	79	79	80	74	74	73
	Annan aktör	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tillfällig föräldrapenning	Försäkringskassan	8	6	4	5	3	2	6	4	3
	Försäkrad	92	94	96	95	97	98	94	96	97
	Annan aktör	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Underhållsstöd	Försäkringskassan	10	6	6	8	8	10	10	7	7
	Försäkrad	89	92	93	90	90	89	90	92	92
	Annan aktör	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Övriga förmåner	Försäkringskassan	15	14	14	12	9	10	13	11	12
	Försäkrad	82	81	84	85	89	89	84	85	86
	Annan aktör	4	5	2	3	2	1	3	3	2
Totalt	Försäkringskassan	13	14	15	11	11	12	11	10	12
	Försäkrad	83	82	83	83	84	85	84	83	82
	Annan aktör	4	4	2	6	5	3	5	6	6

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd och ersättning för höga sjuklönekostnader saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts.

³ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

De upptäckta felaktiga utbetalningarna redovisas utifrån vilken aktör som orsakat felet, det vill säga Försäkringskassan, den försäkrade eller annan aktör. Annan aktör är exempelvis andra myndigheter, kommuner, arbetsgivare och hälso- och sjukvården. Fördelningen av andelen upptäckta felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan, den försäkrade eller annan aktör har inte förändrats nämnvärt. Den största andelen fel har orsakats av försäkrade, 82 procent. Andelen fel som orsakats av Försäkringskassan är större för kvinnor än män inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, föräldrapenning, sjukpenning och tillfällig föräldrapenning. Andelen fel som orsakats av Försäkringskassan är större för män än kvinnor inom assistansersättning, barnbidrag och bostadsbidrag. Andelen fel som orsakats av den försäkrade är

större för kvinnor än män inom barnbidrag och bostadsbidrag. Andelen fel som orsakats av den försäkrade är större män än kvinnor inom föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och sjukpenning. Orsakerna till skillnaderna mellan kvinnor och män kan inte förklaras utifrån tillgängliga underlag.

Tabell 66 Andel felaktiga utbetalningar som orsakats av att den sökande lämnat felaktiga uppgifter vid ansökan, inte anmält ändrade förhållanden, eller av felaktig försäkringstillhörighet (FTH)¹, procent av belopp²

Förmån	Orsakad av	Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Vid ansökan	13	8	10	1	8	17	7	8	14
	Ändrade förhållanden	87	89	90	99	92	82	93	91	86
	Felaktig FTH ¹	0	3	0	0	0	0	0	1	0
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ³	Vid ansökan	98	98	99	98	99	98	98	99	99
	Ändrade förhållanden	2	2	1	2	1	2	2	1	1
	Felaktig FTH ^{1,3}	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Assistansersättning	Vid ansökan	88	69	88	80	73	75	70	59	60
	Ändrade förhållanden	12	31	12	20	27	24	30	41	39
	Felaktig FTH ¹	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Barnbidrag	Vid ansökan	2	3	2	2	2	3	2	3	2
	Ändrade förhållanden	85	88	90	86	89	88	85	89	89
	Felaktig FTH ¹	13	9	8	11	8	9	13	9	8
Bostadsbidrag ⁴	Vid ansökan	46	46	42	44	33	34	46	43	40
	Ändrade förhållanden	52	52	56	52	61	62	52	54	57
	Felaktig FTH ¹	2	2	2	3	6	4	2	3	3
Föräldrapenning	Vid ansökan	33	33	32	53	54	52	45	45	45
	Ändrade förhållanden	56	58	60	42	42	44	47	49	50
	Felaktig FTH ¹	11	9	8	5	3	4	7	6	5
Omvårdnadsbidrag	Vid ansökan	7	5	8	0	18	6	5	7	7
	Ändrade förhållanden	59	78	71	34	71	81	53	77	73
	Felaktig FTH ¹	35	17	22	66	11	12	41	16	20
Sjukersättning	Vid ansökan	1	3	6	6	5	5	4	4	6
	Ändrade förhållanden	98	97	93	88	90	86	92	94	89
	Felaktig FTH ¹	1	0	1	6	5	9	4	2	5
Sjukpenning ⁵	Vid ansökan	45	46	41	58	56	42	53	51	42
	Ändrade förhållanden	54	52	58	40	44	57	46	48	57
	Felaktig FTH ¹	1	2	1	1	0	1	1	1	1
Tillfällig föräldrapenning	Vid ansökan	98	97	98	98	99	98	98	98	98
	Ändrade förhållanden	2	3	1	2	1	2	2	2	2
	Felaktig FTH ¹	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Underhållsstöd	Vid ansökan	21	23	17	5	8	3	18	20	15
	Ändrade förhållanden	77	75	80	94	91	96	80	78	83
	Felaktig FTH ¹	2	2	3	1	1	1	2	2	2
Övriga förmåner	Vid ansökan	4	8	10	4	5	8	4	6	9
	Ändrade förhållanden	95	92	90	94	93	90	94	93	90
	Felaktig FTH ¹	1	0	0	1	2	2	1	1	1
Totalt	Vid ansökan	40	39	36	45	44	42	44	44	40
	Ändrade förhållanden	57	58	61	52	53	55	53	54	57
	Felaktig FTH¹	3	3	3	2	2	3	2	2	3

¹ Felaktig försäkringstillhörighet (FTH) innebär att personen inte är försäkrad för den förmån som hen har fått. Det kan orsaka felaktiga utbetalningar både vid ansökan och genom att ändrade förhållanden inte anmäls. Det går inte att särskilja om felaktig FTH skett vid ansökan eller genom att ändrade förhållanden inte anmälts.

² Statistik för statligt tandvårdsstöd och ersättning för höga sjuklönekostnader saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

³ För aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning kan felaktig försäkringstillhörighet inte orsaka felaktiga utbetalningar.

⁴ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts.

⁵ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

Relationen mellan felorsakerna har inte förändrats nämnvärt sett till hela myndigheten. Dock finns det vissa variationer mellan förmånerna och inom några förmåner. Förmånernas olika konstruktion kan förklara skillnaderna mellan förmåner. Till exempel sker nästan alla fel i tillfällig föräldrapenning vid ansökan, eftersom ansökan i normalfallet görs i efterhand. Inom omvårdnadsbidrag har andelen fel under tid med ersättning ökat, vilket kan förklaras av att det är en relativt ny förmån. Andelen fel vid ansökan om sjukpenning har minskat, vilken kan bero på att det är färre upptäckta felaktiga utbetalningar som gäller ersättning för karensavdrag. Det går dock inte att särskilja ersättning för karensavdrag från sjukpenning i statistiksystemet. Under pandemin, fram till och med mars 2022, gällde särskilda regler och ersättning för karensavdrag betalades ut.

Det finns könsskillnader i andelen fel av olika orsaker i flera ersättningar. Orsakerna till skillnaderna mellan kvinnor och män kan inte förklaras utifrån tillgängliga underlag.

Upptäckta felaktiga utbetalningar i relation till totala utbetalningar

För att ge en bättre förståelse för omfattningen av de upptäckta felaktiga utbetalningarna redovisas relationen mellan beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna och beloppet för de totala utbetalningarna per förmån.

Tabell 67 Andel upptäckta felaktiga utbetalningar av totala utbetalningar fördelat per förmån, procent¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	0,2	0,5	0,3	0,1	0,4	0,4	0,2	0,4	0,4
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	0,5	0,8	0,5	0,6	1,0	0,7	0,6	0,9	0,6
Assistansersättning ²	1,0	0,9	0,4	0,7	0,4	0,3	1,6	1,9	1,2
Barnbidrag	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,3	0,4	0,3
Bostadsbidrag ³	1,7	2,5	1,6	1,1	1,7	1,4	1,6	2,3	1,5
Föräldrapenning	0,3	0,4	0,3	0,7	0,8	0,9	0,4	0,5	0,5
Omvårdnadsbidrag	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,3
Sjukersättning	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2	0,4	0,3
Sjukpenning ⁴	0,5	0,5	0,5	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5
Tillfällig föräldrapenning	0,5	1,0	0,9	0,6	0,9	0,9	0,6	0,9	0,9
Underhållsstöd	1,9	2,2	2,0	2,0	2,5	2,2	1,9	2,3	2,0
Övriga förmåner ⁵	–	–	–	–	–	–	2,0	1,5	1,5
Totalt⁶	0,5	0,6	0,4	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,6

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd och ersättning för höga sjuklönekostnader saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² En ändring i statistikuppbyggnaden ledde till att de redovisade siffrorna inom assistansersättningen skiljer sig från årsredovisningen 2021.

³ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts.

⁴ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

⁵ Könsuppdelad statistik saknas för övriga förmåner. Den könsuppdelade statistiken för totalen inkluderar inte övriga förmåner.

Inom de flesta förmåner utgör de upptäckta felaktiga utbetalningarna mindre än 1 procent av de totala utbetalningarna. Andelen är högst inom assistansersättning, bostadsbidrag och underhållsstöd. Andelen upptäckta

felaktiga utbetalningar av totala utbetalningar är större för kvinnor än för män inom assistansersättning och bostadsbidrag. Andelen upptäckta felaktiga utbetalningar av totala utbetalningar är större för män än för kvinnor inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, föräldrapenning, sjukersättning, sjukpenning och underhållsstöd. Orsakerna till skillnaderna mellan kvinnor och män kan inte förklaras utifrån tillgängliga underlag.

Upptäckta felaktiga utbetalningar i relation till den senaste skattningen av omfattning

De upptäckta felaktiga utbetalningarna kan också sättas i relation till skattningar av de felaktiga utbetalningarnas omfattning. Inom ramen för Försäkringskassans arbete inom omfattningsstudierna skattades omfattningen av felaktiga utbetalningar under 2021.⁸⁰ Skattningarna är i flera fall osäkra, men indikerar att de felaktiga utbetalningarna är omfattande. Tabellen nedan visar upptäckta felaktiga utbetalningar som andel av den senaste skattningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar, omräknade till 2023 års försäkringsutgifter.

Tabell 68 Upptäckta felaktiga utbetalningar i förhållande till den senaste skattningen av den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar¹

	Skattad andel felaktigt utbetalt belopp av försäkringsutgifter, procent	Skattat felaktigt utbetalt belopp, miljoner kronor ²	Andel upptäckta av skattade felaktiga utbetalningar, procent
Aktivitetsersättning	0,2	10	153,8
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ³	1,7	294	35,5
Assistansersättning	8,2	2 380	14,1
Barnbidrag	0,7	237	45,6
Bostadsbidrag ⁴	3,8	173	40,2
Föräldrapenning	3,3	1 190	15,3
Omvårdnadsbidrag ⁵	3,9	181	8,0
Sjukersättning	0,2	69	140,9
Sjukpenning ⁶	6,6	3 078	8,3
Tillfällig föräldrapenning	14,0	1 445	6,3
Underhållsstöd	7,3	292	27,4
Totalt⁷	14,0	9 058	14,0

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² Uppskattat felaktigt utbetalt belopp baserat på totala utbetalningar per förmån år 2023.

³ Skattningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har hämtats ifrån Ekonomistyrningsverket 2023:22 *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*.

⁴ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts. Detta har även exkluderats från skattningen av omfattningen av de felaktiga utbetalningarna.

⁵ I årsredovisningen 2022 redovisades ett annat utfall för omfattningen av de felaktiga utbetalningarna inom omvårdnadsbidrag. Utfallet har korrigerats efter det.

⁶ Skattningen för sjukpenning inkluderar inte ersättning för karensavdrag, vilket de upptäckta felaktiga utbetalningarna gör.

⁷ Siffrorna för totalen beräknas utifrån skattningarna av de förmåner som finns i tabellen och bygger inte på en särskild skattning av den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar.

Skattningarna av omfattningen av de felaktiga utbetalningarna gäller utbetalningar under 1 år. De upptäckta felaktiga utbetalningarna inkluderar däremot sådana som skett under flera år, vilket gör att de upptäckta och de uppskattade felaktiga utbetalningarna inte är jämförbara fullt ut. Detta blir

⁸⁰ Försäkringskassan PM 2023:8 Omfattningen av felaktiga utbetalningar inom Försäkringskassans förmåner

särskilt tydligt för aktivitetsersättning och sjukersättning. Inom dessa förmåner uppgår andelen upptäckta felaktiga utbetalningar i relation till den uppskattade omfattningen av felaktiga utbetalningar till över 100 procent.

Resultat från kontrollutredningar

Fakta – kontrollutredning

En kontrollutredning startar genom en underrättelse från en myndighet eller en förmånshandläggare. Den kan också starta efter en anmälan från allmänheten eller kontroller som Försäkringskassan initierar.

Kontrollutredningarna är inriktade på att identifiera och åtgärda fel där en person eller en annan aktör avsiktligt lämnat felaktiga uppgifter eller underlåtit att anmäla ändrade förhållanden i syfte att få ersättning. Eftersom kontrollutredningarna i regel är omfattande genomförs de av utredare med särskild kompetens och inte i de ordinarie handlägningsprocesserna.

Orsaker till felaktiga utbetalningar som upptäcks i kontrollutredningarna återkopplas till de handläggande avdelningarna för att användas i deras utvecklingsarbete.

Tabell 69 Antal avslutade kontrollutredningar fördelat per förmån¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	45	40	57	35	48	55	80	88	112
Aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning	700	871	1 040	1 211	1 368	1 831	1 911	2 239	2 871
Assistansersättning	285	214	180	332	264	204	687	523	400
Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg	1 678	2 319	3 081	800	1 162	1 628	2 478	3 481	4 710
Bostadsbidrag	2 518	2 813	2 963	643	858	958	3 161	3 671	3 901
Föräldrapenning	1 378	1 823	1 863	2 508	2 686	2 990	3 886	4 689	4 853
Omvårdnadsbidrag	44	87	200	16	16	45	60	103	245
Sjukersättning	570	527	534	568	540	508	1 138	1 067	1 043
Sjukpenning	1 346	1 556	1 510	1 565	1 491	1 447	2 917	3 049	2 958
Tillfällig föräldrapenning	1 494	2 847	2 940	1 882	2 672	2 694	3 376	5 520	5 634
Underhållsstöd	1 301	1 488	1 655	144	180	170	1 445	1 668	1 825
Övriga förmåner ³	1 288	1 487	1 655	1 702	1 704	928	3 425	3 302	2 024
Totalt	12 665	16 138	16 991	11 427	13 246	13 408	24 603	29 543	30 576

¹ Inom statligt tandvårdsstöd sker efterkontroller av utbetalningar. Resultaten från dessa är inte fullt jämförbara med utfallet från kontrollutredningar och redovisas därför separat i avsnittet Övriga förmåner, Statligt tandvårdsstöd.

² Uppgift om kön saknas i ett antal fall, exempelvis på grund av att personen har skyddade personuppgifter eller att utredningen har gällt företag eller organisationer, men i totalsiffran ingår samtliga utredningar.

³ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Under 2023 avslutades 30 600 kontrollutredningar. Det är en ökning sedan året innan. Antalet årsarbetare inom kontrollutredningsverksamheten minskade under året till följd av ökad personalomsättning utan att vi har haft möjlighet att ersättningsrekrytera. Att vi i år trots detta har avslutat fler kontrollutredningar indikerar att vi har blivit mer effektiva och antalet avslutade kontrollutredningar per kontrollutredare är högre än föregående år.

Antalet anmälningar från kommunerna med stöd av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har ökat, vilket kan förklara en del av ökningen av antalet kontrollutredningar som gäller barnbidrag. Anmälningarna från kommuner leder nämligen oftast till kontrollutredningar av barnbidrag, men i viss mån också av bostadsbidrag och underhållsstöd. Det ökade antalet anmälningar kan förklaras med riktade informationsinsatser till ett hundratal kommuner under 2022 och 2023.

Antalet kontrollutredningar inom arbetsmarknadspolitiska förmåner (aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning) har fortsatt att öka. Under året har antalet anmälningar från Arbetsförmedlingen mer än fördubblats. Utifrån tillgängligt underlag kan vi inte förklara varför antalet anmälningar från Arbetsförmedlingen har ökat. Antalet anmälningar från handläggare på Försäkringskassan och anonyma personer har också ökat.

Under 2023 har lika många ärenden inom till exempel tillfällig föräldrapenning, föräldrapenning och bostadsbidrag blivit utvalda och granskats i riskbaserade och riktade kontroller som föregående år. Riskbaserade och riktade kontroller är en metod vi använder för att identifiera ärenden där det finns en högre risk för felaktiga utbetalningar.

Antalet kontrollutredningar inom övriga förmåner fortsatte att minska. Det kan förklaras med ett lägre antal kontrollutredningar inom de förmåner som var kopplade till pandemin.

Inom vissa förmåner finns skillnader mellan könen i antalet kontrollutredningar som avslutats. När det gäller barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd kan det förklaras med att det är flest kvinnor som är mottagare. Inom föräldrapenning och aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning är det en överrepresentation av män gällande kontrollutredningar. Dessa skillnader kan inte förklaras utifrån tillgängligt underlag.

Tabell 70 Andel avslutade kontrollutredningar med åtgärd fördelat per förmån, procent¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	18	18	25	14	19	29	16	18	27
Aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning	54	53	45	48	55	43	50	54	44
Assistansersättning	20	22	27	17	23	23	23	26	24
Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg	60	60	62	62	65	65	61	62	63
Bostadsbidrag	38	43	41	45	50	54	39	45	44
Föräldrapenning	57	60	55	66	66	66	63	64	62
Omvårdnadsbidrag	30	39	36	19	31	51	27	38	39
Sjukersättning	25	27	27	23	26	28	24	27	27
Sjukpenning	34	36	27	41	37	33	38	36	30
Tillfällig föräldrapenning	71	69	69	70	70	69	70	70	69
Underhållsstöd	41	43	44	36	42	39	40	43	44
Övriga förmåner ³	51	42	43	59	58	47	58	55	46
Totalt	49	53	51	56	58	47	53	55	53

¹ Inom statligt tandvårdsstöd sker efterkontroller av utbetalningar. Resultaten från dessa är inte fullt jämförbara med utfallet från kontrollutredningar och redovisas därför separat i avsnittet Övriga förmåner, Statligt tandvårdsstöd.

² Uppgift om kön saknas i ett antal fall, exempelvis på grund av att personen har skyddade personuppgifter eller att utredningen har gällt företag eller organisationer, men i totalsiffran ingår samtliga utredningar.

³ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Andelen avslutade kontrollutredningar som har lett till en eller flera åtgärder är något lägre än föregående år.⁸¹ De högsta andelarna åtgärder, 62, 63 respektive 69 procent, finns inom förmånerna barnbidrag, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Kontrollutredningar inom de förmånerna innehåller ofta faktabaserade uppgifter från förskolor, skolor och arbetsgivare som utan vidare utredning kan ligga till grund för en bedömning av rätten till en förmån.

De lägsta andelarna åtgärder, mellan 24 och 30 procent, finns inom förmånerna assistansersättning, sjukersättning och sjukpenning. Inom de förmånerna är det ofta svårare att få tillgång till uppgifter som resulterar i att det går att göra en ny bedömning av rätten till en förmån.

Den största ökningen när det gäller andelen åtgärder jämfört med föregående år finns inom aktivitetsersättning och den största minskningen finns inom förmåner som riktar sig till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program (aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning). Inom övriga förmåner är andelen åtgärder i stort sett oförändrad.

Antalet anmälningar från förmånshandläggare inom aktivitetsersättning har ökat. Sådana anmälningar leder relativt ofta till en åtgärd, vilket kan förklara ökningen av andelen åtgärder. I vissa av kontrollutredningarna inom aktivitetsstöd har vi inte fått tillgång till nödvändiga uppgifter från Arbetsförmedlingen, vilket bidragit till att vi inte kunna utreda de ärendena tillräckligt. Det har inneburit en lägre andel åtgärder.

⁸¹ En åtgärd är en eller flera av dessa: avslag på en ansökan, beslut om minskad ersättning eller att rätten till ersättning upphör, beslut om återkrav.

Inom vissa förmåner finns större skillnader mellan könen i andelen åtgärder, men det följer på att antalet avslutade kontrollutredningar också skiljer sig åt. Detta återspeglas även i antalet upptäckta felaktiga utbetalningar. Exempel på sådana förmåner är assistansersättning, bostadsbidrag och föräldrapenning. Inom omvårdnadsbidrag är skillnaden mellan könen särskilt hög i år, vilket kan förklaras av att antalet kontrollutredningar inom den förmånen är lågt. Det innebär att slumpen spelar en större roll för fördelningen mellan könen.

Åtgärdsfrekvensen påverkas i hög grad av förändringar om antalet avslutade kontrollutredningar med åtgärd är lågt.

Upptäckta och förhindrade felaktiga utbetalningar efter kontrollutredning

Tabell 71 Upptäckta felaktiga utbetalningar vid kontrollutredningar fördelat per förmån, tusen kronor¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	1 201	1 031	1 449	461	781	2 413	1 662	1 812	3 862
Aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning	9 413	11 067	10 328	15 114	19 974	21 548	24 528	31 041	31 875
Assistansersättning	192 659	165 961	113 208	135 709	230 149	144 561	461 422	454 551	258 170
Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg	41 545	46 760	44 220	14 880	17 057	16 157	56 425	63 816	60 378
Bostadsbidrag	45 492	53 316	40 687	8 452	11 023	10 788	53 944	64 339	51 476
Föräldrapenning	29 767	37 523	30 769	64 310	64 651	82 295	94 077	102 174	113 064
Omvårdnadsbidrag	627	1 618	1 787	206	50	466	832	1 668	2 254
Sjukersättning	31 040	42 615	32 065	39 356	45 298	44 986	70 396	87 913	77 051
Sjukpenning	35 482	38 995	40 043	43 007	37 816	54 127	78 488	76 810	94 170
Tillfällig föräldrapenning	22 277	45 639	44 430	24 911	39 358	36 175	47 188	84 997	80 604
Underhållsstöd	28 575	34 232	29 908	1 357	2 811	1 221	29 932	37 043	31 129
Övriga förmåner ³	28 599	21 451	16 846	47 961	25 664	18 351	96 690	55 093	45 776
Totalt	466 676	500 208	405 741	395 722	494 631	433 087	1 015 584	1 061 258	849 809

¹ Beloppen är delsummer av beloppen i tabell 64. nom statligt tandvårdsstöd sker efterkontroller av utbetalningar. Resultaten från dessa är inte fullt jämförbara med utfallet från kontrollutredningar och redovisas därför separat i avsnittet Övriga förmåner, Statligt tandvårdsstöd.

² Uppgift om kön saknas i ett antal fall, exempelvis på grund av att personen har skyddade personuppgifter eller att utredningen har gällt företag eller organisationer, men i totalsiffran ingår samtliga utredningar.

³ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

De felaktigt utbetalade beloppen har minskat jämfört med föregående år. Minskningen kan förklaras med att antalet kontrollutredningar som är resultatet av samverkan mot den organiserade brottsligheten har minskat. Denna samverkan omfattar olika typer av ärenden och brott, vilket gör att antalet kontrollutredningar inom till exempel assistansersättning varierar över tid. Detta får påverkan på de upptäckta beloppen.

Den största ökningen i procent finns inom aktivitetsersättning. Ökningen kan förklaras med att vi avslutat fler kontrollutredningar med åtgärd inom den förmånen. Antalet kontrollutredningar inom den förmånen är förhållandevis få,

vilket gör att även en mindre ökning i antal kan påverka det totala beloppet om andelen åtgärder också ökar.

Inom förmånerna föräldrapenning och sjukpenning har det totala beloppet ökat med 11 respektive 23 procent. Vi har avslutat fler kontrollutredningar i år med åtgärd inom föräldrapenning, vilket förklarar ökningen inom den förmånen. Inom sjukpenning kan ökningen förklaras med att det genomsnittliga beloppet per kontrollutredning är högre än föregående år.

Inom förmånerna barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd är det totala beloppet mellan 5 och 20 procent lägre än föregående år. Minskningen kan förklaras med att det genomsnittliga beloppet per kontrollutredning är lägre än föregående år.

Skillnaden i beloppen mellan könen kan förklaras av skillnader i antal avslutade kontrollutredningar och skillnader i perioder med upptäckta felutbetalningar. I förmåner där de utbetalade beloppen är högre, till exempel inom assistansersättning och sjukersättning, innebär ett högre antal upptäckta felutbetalningar med högre belopp att skillnaderna kan öka.

Tabell 72 Förhindrade felaktiga utbetalningar vid kontrollutredningar fördelat per förmån, tusen kronor¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	649	287	1 312	461	381	572	1 110	668	1 884
Aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning	25 180	28 414	28 590	36 712	46 621	52 624	61 892	75 035	81 215
Assistansersättning	74 531	62 302	80 003	77 718	84 102	53 264	158 472	146 404	133 266
Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg	219 856	310 816	464 623	81 165	130 929	190 870	301 022	441 745	655 494
Bostadsbidrag	18 257	21 368	21 948	3 619	4 304	5 635	21 876	25 672	27 584
Föräldrapenning	1 513	2 301	3 170	990	1 692	2 942	2 503	3 994	6 112
Omvårdnadsbidrag	484	3 074	7 848	357	477	1 937	841	3 552	9 785
Sjukersättning	25 384	24 520	27 074	26 327	30 293	35 440	51 711	54 813	62 514
Sjukpenning	2 452	2 921	3 153	3 656	2 056	4 690	6 108	4 978	7 842
Tillfällig föräldrapenning	28	242	325	44	200	542	72	442	867
Underhållsstöd	186 429	226 423	271 564	9 156	13 632	10 006	195 585	240 055	281 571
Övriga förmåner	18 038	14 907	21 892	19 858	15 488	18 916	55 489	34 530	42 292
Totalt	572 801	697 577	931 502	260 061	330 176	377 439	856 779	1 031 888	1 310 426

¹ Förhindrade felaktiga utbetalningar är en bedömning av hur mycket ersättning som skulle ha betalats ut felaktigt om ersättningen inte hade avslagits, dragits in eller minskats. Inom statligt tandvårdsstöd sker efterkontroller av utbetalningar. Resultaten från dessa är inte fullt jämförbara med utfallet från kontrollutredningar och redovisas därför separat i avsnittet Övriga förmåner, Statligt tandvårdsstöd.

² Uppgift om kön saknas i ett antal fall, exempelvis på grund av att personen har skyddade personuppgifter eller att utredningen har gällt företag eller organisationer, men i totalsiffran ingår samtliga utredningar.

³ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Det totala beloppet för förhindrade felaktiga utbetalningar är högre i år än föregående år. De största ökningarna finns inom barnbidrag och underhållsstöd, vilket kan förklaras av att antalet anmälningar från kommunerna har ökat. Barnbidrag och underhållsstöd är förmåner där utbetalning kan pågå under flera år, vilket påverkar storleken på beloppet för förhindrade felaktiga utbetalningar.

Det är bara inom assistansersättning som beloppet för förhindrade felaktiga utbetalningar har minskat. Minskningen är cirka 9 procent.

Kvinnorna står för ett mer än dubbelt så högt belopp som männen totalt, vilket kan förklaras av att de högsta beloppen finns inom barnbidrag och underhållsstöd där kvinnor i högre utsträckning än män är mottagare av ersättningen.

Kostnader för kontrollarbetet

Tabell 73 Upptäckta felaktiga utbetalningar per krona i kostnader för kontrollarbetet¹

	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	3,4	3,2	5,3
Aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning	2,2	2,8	2,3
Assistansersättning	22,6	27,7	23,5
Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg	5,6	2,4	1,8
Bostadsbidrag	2,0	2,3	1,8
Föräldrapenning	4,3	4,2	4,9
Omvårdnadsbidrag	1,4	1,8	0,8
Sjukersättning	6,3	9,4	11,3
Sjukpenning	3,5	3,0	5,3
Tillfällig föräldrapenning	2,1	2,9	3,0
Underhållsstöd	2,2	2,7	2,4
Övriga förmåner	4,1	3,0	3,4
Totalt	5,4	5,3	4,5

¹ Inom statligt tandvårdsstöd sker efterkontroller av utbetalningar. Resultaten från dessa är inte fullt jämförbara med utfallet från kontrollutredningar och redovisas därför separat i avsnittet Övriga förmåner, Statligt tandvårdsstöd. I kostnaderna ingår samtliga kostnader för kontrollutredningsverksamheten förutom kostnader för intern försäkringskontroll och dataanalys. Därutöver ingår kostnader för handläggning av de upptäckta felaktiga utbetalningar som är resultatet av kontrollutredningar. Beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar har dividerats med beloppet för kostnader.

De högsta beloppen gäller ersättningar där det utbetalade beloppet per år är högt, till exempel assistansersättning och sjukersättning. När en avslutad kontrollutredning inom de ersättningarna leder till en upptäckt felaktig utbetalning innebär det att utfallet per krona i utredningskostnad blir väsentligt högre än inom andra ersättningar.

Att beloppen varierar över tid kan förklaras med att antalet kontrollutredningar varierar, men också längden på perioderna för upptäckta felaktiga utbetalningar. I ersättningar där utbetalningarna typiskt sett är högre blir också variationerna över tid större.

Det är förhållandevis få kontrollutredningar som gäller omvårdnadsbidrag, vilket innebär att slumpen kan spela en större roll för resultatet.

Polisanmälningar

Tabell 74 Antal polisanmälningar fördelat per förmån¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	*	*	5	*	*	8	5	6	13
Aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning	268	362	370	423	569	616	691	931	986
Assistansersättning	71	26	30	74	42	26	155	76	56
Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg	507	796	979	238	391	466	745	1 187	1 445
Bostadsbidrag	488	644	628	154	239	289	642	883	917
Föräldrapenning	334	487	500	683	850	921	1 017	1 337	1 421
Omvårdnadsbidrag	*	*	44	*	*	11	14	24	55
Sjukersättning	63	85	64	81	83	78	144	168	142
Sjukpenning	188	254	182	271	250	239	460	504	421
Statligt tandvårdsstöd ¹	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	420	830	932	531	856	870	951	1 686	1 802
Underhållsstöd	268	350	377	20	34	31	288	384	408
Övriga förmåner	286	368	165	455	522	176	774	914	356
Totalt	2 908	4 228	4 276	2 934	3 840	3 731	5 886	8 100	8 022

* Uppgifter som relaterar till enskild redovisas inte om det gäller färre än fyra personer.

¹ Polisanmälningar till följd av efterkontroller av statligt tandvårdsstöd, se avsnitt Övriga förmåner, Statligt tandvårdsstöd.

² Uppgift om kön saknas i ett antal fall, exempelvis på grund av att personen har skyddade personuppgifter eller att utredningen har gällt företag eller organisationer, men i totalsiffran ingår samtliga utredningar.

Antalet polisanmälningar är något lägre än föregående år. Däremot har antalet polisanmälningar inom barnbidrag, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning har fortsatt att öka. Det kan förklaras med att vi avslutade fler kontrollutredningar under 2023 inom de förmånerna.

Föregående år gjorde vi cirka 700 anmälningar inom förmåner som var kopplade till pandemin. Antalet polisanmälningar inom de förmånerna har sjunkit, medan antalet i stället ökat inom andra förmåner. Sammantaget innebär det att det totala antalet polisanmälningar är på samma nivå som föregående år.

Riktade insatser från intern försäkringskontroll

Fakta – intern försäkringskontroll

Den interna försäkringskontrollen görs utifrån varje förmåns risker och innefattar ett slumpmässigt urval av utbetalningar, riskfyllda transaktioner samt riktade kontroller. Riskfyllda transaktioner är utbetalningar av höga belopp och lokala utbetalningar. Kontrollen av de riskfyllda transaktionerna kan antingen vara 100 procent vid högrisktransaktion, eller utgöra en andel av det totala antalet utförda transaktioner. Kontrollnivåer och urval av risktransaktionerna ändras regelbundet och anpassas till varje förmåns risker, vilket gör att resultaten inte går att jämföra år från år.

I samband med särskilda riskanalyser identifieras risker som inte tas om hand i den löpande kontrollen. Det kan handla om dubbelutbetalningar, brister i samordning mellan förmåner, brister i it-stöden med mera. I de fall en identifierad risk bedöms ha ett kontrollvärde görs en riktad kontroll. Beroende på riskens art och omfattning görs kontrollen antingen som engångsåtgärd eller över längre tid.

Intern försäkringskontroll görs inom alla förmåner för att upptäcka och motverka felaktiga utbetalningar, misstänkta interna överträdelser, systematiska avvikelser som kan leda till felaktiga utbetalningar samt avvikelser som gäller registrerade kontonummer. Det är också ett sätt att följa upp att de manuella och maskinella kontrollerna innan utbetalning fungerar och är ändamålsenliga.

Intern försäkringskontroll är Försäkringskassans metod för att kunna göra undantag från dualitetsprincipen, det vill säga att utbetalningar ska verkställas först när två personer godkänt utbetalningen.

Alla avvikelser som upptäcks i den interna försäkringskontrollen återkopplas till den handläggande verksamheten för åtgärd. Det görs antingen direkt till berörd handläggare och hens chef, via rapporter eller i dialog. Återkopplingen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Resultatet från den slumpmässiga kontrollen per förmån redovisas i förmånsavsnitten som en av indikatorerna för kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut.

Utöver kontroller av förmånsutbetalningar görs även kontroller av utredningar av om personer är försäkrade i Sverige, sjukpenninggrundande inkomst, återkrav och fordringshantering samt förvaltningsbetalningar, det vill säga Försäkringskassans egna betalningar för exempelvis resor, konferenser, utlägg med mera.

Under året har Försäkringskassan följt upp om de avvikelser som tidigare rapporterats till den handläggande verksamheten tagits omhand. Eftersom alla avvikelser inte kan åtgärdas i efterhand har vi endast följt upp de avvikelser som vi bedömt kan åtgärdas. Uppföljningen visade att vi behöver bli bättre på att åtgärda rapporterade avvikelser. Uppföljningen avsåg perioden september 2022 till juli 2023 och gjordes tidigast fyra veckor efter den första återkopplingen.

Det uppräknade beloppet i ärendena där en intern försäkringskontroll har funnit avvikelser i den slumpmässiga granskningen visar att totalt 105,5 miljoner kronor har betalats ut för mycket och 31,5 miljoner kronor är för lite utbetalt. Föregående år var motsvarande uppgifter 122,8 miljoner kronor för mycket och 21,9 miljoner kronor för

lite. I år har vi utifrån den interna försäkringskontrollen även en sammanställning av utbetalningar som har gjorts där vi inte med säkerhet kan säga om utbetalningen är korrekt på grund av att det saknas viss utredning eller dokumentation i ärendet.

Kontroll av riskfyllda transaktioner

Med riskfyllda transaktioner avses utbetalningar av höga belopp och utbetalningar med manuella moment som inte betalas ut via Försäkringskassans centrala utbetalningssystem, utan är så kallade lokala utbetalningar. Vid höga belopp kontrolleras enbart att det inte har gjorts några interna överträdelser. Vid lokala utbetalningar kontrolleras att de manuella momenten för utbetalningen har fungerat samt att utbetalningen är attesterad och har gjorts till rätt mottagare. Under 2023 kontrollerades 8 156 ärenden där det gjorts riskfyllda transaktioner, vilket är något färre än föregående år då vi kontrollerade 8 503 ärenden. Andelen avvikelser är cirka 1 procent vilket är oförändrat jämfört med föregående år. De avvikelser som upptäckts handlar främst om att betalningsunderlaget inte skickats iväg till utbetalning utan endast har registrerats i systemet, att attest saknas samt att den som har attesterat utbetalningen inte är behörig att göra det.

Riktade kontroller

Vi utför riktade kontroller av ärenden med utgångspunkt i särskilt uppmärksammade risker. Under året har vi gjort 57 riktade kontroller.⁸² Några av dem är kommenterade under avsnitten om kvalitet i utredningar, bedömningar och beslut.

Kontokontroll

Eftersom registrering av kontouppgifter bedöms som ett särskilt riskfyllt moment kontrolleras alla registreringar mot bankgirot och bankerna. Under året har en ny process tagits fram som tydliggör mottagandet av en kontoanmälan, registreringen av ett nytt konto och verifieringen av registrerat utbetalningssätt.

En försäkrad som får ersättning från Försäkringskassan kunde tidigare välja att få sina pengar utbetalda till en annan person genom att skicka in en fullmakt. Under året ändrades den hanteringen, vilket medfört att vi endast i undantagsfall godtar utbetalning till någon annan persons konto. Huvudsyftet med förändringen är att minska risken för att utbetalningen görs till fel person.

Under året återkopplade bankgirot och bankerna avvikelser i 9 704 ärenden. 34 var felhanterade av Försäkringskassan där 30 gällde felregistreringar och i 4 saknades det underlag. Det är det lägsta resultatet av felregistreringar som orsakats av Försäkringskassan på flera år. Under 2022 återkopplades avvikelser i cirka 12 200 ärenden, varav 83 var felhanterade av Försäkringskassan.

Misstanke om interna överträdelser

Intern försäkringskontroll har under 2023 vid 5 tillfällen lämnat information om misstänkta interna överträdelser.⁸³ Under 2022 lämnade vi information vid 4 tillfällen.

⁸² Avser september 2022 till augusti 2023.

⁸³ Med intern överträdelse menas att en anställd, praktikant eller uppdragsgivare gör sig skyldig till brott enligt brottsbalken eller annan författning eller till avsteg från interna styrande dokument. Se riktlinjerna (2018:03) Hanteringen av misstänkta interna överträdelser och brott mot Försäkringskassan.

Åtgärder för att minska felaktiga utbetalningar

Arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar sker på alla nivåer i verksamheten. Det sker genom att vi

- analyserar risker för felaktiga utbetalningar och vidtar åtgärder för att förhindra bidragsbrott och oavsiktliga fel från sökande
- genomför kontroller och samverkar med andra myndigheter
- förebygger felaktiga utbetalningar i samband med ansökan och under tid med ersättning exempelvis genom kommunikationsinsatser och förbättrad information på webbplatsen.

Det pågår två utvecklingsprogram på Försäkringskassan som tar sikte på en förbättrad styrning av arbetet att motverka felaktiga utbetalningar: programmet för förnyelse av sjukförsäkringens förvaltning och Försäkringskassans förutsättning och förmåga att motverka bidragsbrott. Programmets förslag innebär bland annat att vi ska arbeta informationsdrivet, riskbaserat och utifrån ett systemperspektiv för att motverka felaktiga utbetalningar.

Åtgärder inom förmånshandläggningen

De åtgärder vi genomfört under året är främst inriktade på att förbättra informationen till enskilda, vidareutveckla våra digitala tjänster och förbättra våra kontroller och riskbaserade profiler. Under året har vi bland annat påbörjat eller genomfört följande åtgärder

- genomfört informationsinsatser med olika teman inom främst föräldraförsäkringen och sjukförsäkringen med syftet att fler ska lämna korrekta uppgifter i ansökan
- förtydligat informationen vid ansökan och förenklat för den sökande att lämna korrekta uppgifter i ansökan om föräldraförmåner
- infört nya automatiska kontroller för att förhindra felaktiga ansökningar av föräldrapenning på arbetsfria dagar
- utvecklat en tjänst för digital ansökan och kommunikation inom sjukpenning, för att underlätta för den sökande att lämna korrekta uppgifter
- utvecklat information och tagit fram insatser i samverkan med Arbetsförmedlingen i syfte att motverka avsiktliga felaktiga utbetalningar inom förmånerna för arbetsmarknadsstöd
- nya och utvecklade automatiska riskprofiler inom flera förmåner. Riskprofilerna uppmärksammar handläggarna på ärenden med högre risk för felaktiga utbetalningar
- uppdaterat checklistor för tillfälligt föräldrapenning och föräldrapenning på webbplatsen.

Förutom ovanstående så arbetar vi löpande med att se över och uppdatera informationen i våra digitala kanaler och på webbplatsen.

Resultat av underrättelser från andra myndigheter

Tabell 75 Resultat av underrättelser från andra myndigheter

	Kvinnor			Män			Totalt ¹		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal utredningar	3 245	3 806	4 369	3 791	3 800	4 197	7 078	7 678	8 606
Antal polisanmälningar	764	1 007	1 181	895	988	1 111	1 667	2 013	2 294
Upptäckta felaktiga utbetalningar/ skadestånd, tusen kronor	114 248	123 862	154 707	116 812	167 261	145 943	261 928	311 234	307 169
Förhindrade felaktiga utbetalningar ² , tusen kronor	245 084	355 625	581 074	93 892	146 253	200 445	346 259	502 505	781 835

¹ Uppgift om kön saknas i ett antal fall, exempelvis på grund av att personen har skyddade personuppgifter eller att utredningen har gällt företag eller organisationer, men i totalsiffran ingår samtliga utredningar.

² Förhindrade felaktiga utbetalningar är en bedömning av hur mycket ersättning som skulle ha betalats ut felaktigt om ersättningen inte hade avslagits, dragits in eller minskats.

Tabellen visar resultatet av de underrättelser som kommit från andra myndigheter och från regionala underrättelsecenter, regionala samverkansråd, nationellt underrättelsecentrum och projekt inom ramen för lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet. Resultatet redovisas utifrån antal kontrollutredningar, oavsett om de gäller en eller flera förmåner.

Resultaten av de här kontrollutredningarna liknar resultaten av de kontrollutredningar som startats utifrån underrättelser från andra källor, med den skillnaden att andelen polisanmälningar är högre. Det kan förklaras av att underrättelser från samverkan mot den organiserade brottsligheten är sådana där det ofta finns en välgrundad misstanke om bidragsbrott.

Samverkan med Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten

Försäkringskassan samverkar med Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten på nationell, regional och lokal nivå. Samverkan sker i flera nätverk inom olika områden. Syftet med samverkan är att öka kunskapen om varandras områden och utveckla ett effektivare flöde mellan myndigheterna. Försäkringskassan har under året fortsatt att samverka med Nationellt bedrägericentrum på Polismyndigheten om kvaliteten på Försäkringskassans polisanmälningar och utfallet av dem. Vi har också en dialog med Nationellt bedrägericentrum för att förbättra Polismyndighetens statistik gällande Försäkringskassans polisanmälningar. Vi samverkar också med Polismyndigheten kring digitalisering och har då framfört önskemål om att de ska göra digitala utskick till oss i stället för att skicka fysiska brev.

Den statistik som finns tillgänglig på Försäkringskassan avseende återrapporterade polisanmälningar gäller till större delen anmälningar som gjorts tidigare år. Den är också osäker delvis på grund av att vi inte blir underrättade om strafförelägganden och domar från rättsväsendet. Av den anledningen redovisas inte statistiken här. Vi kan därmed inte uttala oss om effekterna av den samverkan som skett under året.

Samverkan mot organiserad brottslighet

Försäkringskassan deltar tillsammans med elva andra myndigheter i en myndighetsgemensam satsning mot den organiserade brottsligheten. Satsningen har fortsatt att ge goda resultat under året, även om beloppen avseende upptäckta och förhindrade felaktiga utbetalningar är lägre än föregående år. Det kan delvis förklaras med att antalet kontrollutredningar och de förmåner de gäller varierar beroende på vilka ärenden som myndigheterna arbetar med inom satsningen.

2022 startade ett projekt tillsammans med fem kommuner i syfte att öka deras kunskaper om välfärdsbrottslighet. Projektet har fortsatt i år. Antalet kommuner som deltar har ökat till sex och i år har även en region gått med i projektet.

Vi deltar också i ett utforskande projekt där syftet är att verka mot brottsfenomen genom att arbeta brottsförebyggande med innovativa metoder. Ett område som projektet fokuserat på handlar om att motverka att oseriösa vårdföretag används som ett brottsverktyg.⁸⁴

Initiativet MUR

Försäkringskassan tog i slutet av 2019 initiativ till ett fördjupat samarbete med andra myndigheter, Motståndskraft hos utbetalande och rättsvårdande myndigheter (MUR).

Syftet är att stärka arbetet mot bidragsbrott och missbruk av välfärdssystemet. 24 myndigheter deltar i samarbetet.⁸⁵

Arbetet i MUR bedrivs i arbetsgrupper med specifika uppdrag inom olika områden. Under året har det funnits tio arbetsgrupper, varav en som arbetat med informationsutbyte mellan myndigheter har avslutats. Den gruppen har tagit fram ett informationsmaterial som är ett stöd för myndigheterna avseende vilken information de får utbyta med varandra.

Andra exempel på arbetsgrupper är en som arbetar med frågor kring identitet och en som arbetar med att ta fram en anpassad modell för att analysera regelverk ur ett brottsförebyggande perspektiv, så kallad *crime proofing*⁸⁶.

Några arbetsgrupper arbetar mer aktörsinriktat. En grupp arbetar inom tandvård där det huvudsakliga syftet är att stärka och öka myndigheternas förmåga att identifiera och utreda vårdgivare där det finns en högre risk för felaktiga utbetalningar från tandvårdssystemet.

⁸⁴ Deltagande myndigheter är Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten, Skatteverket. Ytterligare deltagare i olika arbetsgrupper och projekt är Region Stockholm, Västra Götalandsregionen samt Linköpings, Norrköpings, Sollentunas, Stockholms och Södertäljes kommuner.

⁸⁵ Deltagande myndigheter är Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Bolagsverket, Brottsförebyggande rådet, CSN, Delegationen mot arbetslivskriminalitet, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Skatteverket, Skolinspektionen, Skolverket, Socialstyrelsen, Tillväxtverket, Utredningen för införandet av Utbetalningsmyndigheten, Åklagarmyndigheten.

⁸⁶ En metod för att analysera olika typer av regelverk i syfte att minimera oönskade konsekvenser i form av brottslighet.

En annan grupp arbetar inom pensionsgrundande inkomst där syftet är att identifiera hur myndigheterna kan samverka för att personers pensionsgrundande inkomster ska vara korrekta.⁸⁷

MUR har fortsatt att samverka med kommunerna, vilket har bidragit till att antalet underrättelser som kommunerna skickar har ökat under året.

Myndighetsgemensamt regeringsuppdrag för att motverka brottslighet i arbetslivet

Försäkringskassan deltar tillsammans med åtta andra myndigheter i en satsning mot arbetslivskriminalitet.⁸⁸ Under året har sju center mot arbetslivskriminalitet etablerats. Vi har representanter som arbetar både strategiskt och operativt men vi har begränsade förutsättningar att delta i de fysiska arbetsplatskontroller som är en stor del av arbetet.

Vi genomför kontrollutredningar, oftast utifrån underrättelser från övriga myndigheter. Antalet underrättelser har ökat jämfört med föregående år, vilket bidragit till att vi också genomfört fler kontrollutredningar inom ramen för det här regeringsuppdraget. Resultatmässigt har åtgärdsfrekvensen ökat och så även beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar och antalet polisanmälningar.

Bedömning av åtgärdernas effekter

De åtgärder som redovisats syftar dels till att underlätta för personer att lämna korrekta uppgifter i ansökan, dels till att utveckla Försäkringskassans förmåga att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar som orsakats av att personer medvetet lämnat oriktiga uppgifter eller inte anmält ändrade förhållanden. Åtgärderna som vidtagits för att underlätta för personer att lämna korrekta uppgifter bidrar till att minska felaktiga utbetalningar, men det går inte att uttala sig om i vilken utsträckning. Däremot kan vi konstatera att Försäkringskassans förmåga att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar i ett tidigare skede har förbättrats. Vi har gjort fler kontroller kopplade till bosättningsbaserade förmåner, vilket har lett till att det totala beloppet för förhindrade framtida felaktiga utbetalningar har ökat.

Samverkan i olika konstellationer där Försäkringskassan deltar, bland annat mot organiserad brottslighet och arbetslivskriminalitet, har gjort att frågor kring missbruk och brott mot välfärdssystemen fått mer uppmärksamhet. Under året har flera utredningar inom området bidragsbrott publicerats och det finns ett större intresse hos beslutande organ. Det bidrar till bättre förutsättningar för vårt arbete med att minska felaktiga utbetalningar.⁸⁹ Uppmärksamheten i media är också större, vilket kan leda till att förbättrad kunskap hos allmänheten om att upptäcktsrisken är relativt hög och bidra till en ökad vilja hos medborgarna att göra rätt. Vi har fortsatt att samarbeta med kommunerna inom ramen för MUR vilket har bidragit till att vi kunnat genomföra fler kontrollutredningar än förra året.

⁸⁷ Skatteverket ansvarar för att fatta beslut om de inkomster som ligger till grund för den pensionsgrundande inkomsten.

⁸⁸ Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket, Åklagarmyndigheten.

⁸⁹ SOU 2023:8, SOU 2023:47, SOU 2023:52, SOU 2023:69

Återkrav och återbetalning

I följande avsnitt redovisas antal, orsak och belopp för ställda återkrav. Vi redogör även för återbetalda medel och total fordran samt för andelen återbetalda medel av upptäckta felaktiga utbetalningar.

I redovisningen av andel återbetalda medel av upptäckta felaktiga utbetalningar är det viktigt att skilja på en upptäckt felaktig utbetalning och ett fastställt återkrav. Detta är särskilt viktigt i analysen av resultatet eftersom alla upptäckta felaktiga utbetalningar inte återkrävs. Det beror på att Försäkringskassan prövar om personen är återbetalningsskyldig och om hen kan befrias från återbetalning. Det finns också en beloppsgräns för utredning av återkrav. Därför är det totala beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar högre än det totala återkrävda beloppet.

Fakta – Återkrav, återbetalningsskyldighet

Försäkringskassans återbetalningsverksamhet omfattar handläggning och beslut om återkrav samt administration av återbetalningar. Ett återkrav innebär att en person måste betala tillbaka ersättning hen har fått från Försäkringskassan men inte haft rätt till.

Den handläggande verksamheten kan själv konstatera att det har gjorts en felaktig utbetalning. En felaktig utbetalning kan även upptäckas inom kontrollverksamheten. Därefter överlämnas ett beslutsunderlag till återbetalningsverksamheten som utreder om personen är återbetalningsskyldig eller inte. Om personen är återbetalningsskyldig prövas även möjligheten att befria personen från att betala. Om det saknas möjlighet till det så kan personen alltid ansöka om en avbetalningsplan. Huvudregeln är då att skulden ska vara slutbetald inom 12 månader. Om skulden förblir obetald kan Försäkringskassan driva in pengarna genom att göra avdrag på framtida ersättning eller genom att ansöka om verkställighet hos Kronofogdemyndigheten.

Sedan lagändringen i utsökningsbalken (1981:774) som trädde i kraft 1 september 2022 kan Försäkringskassans beslut om återkrav verkställas direkt hos Kronofogdemyndigheten. Det innebär att återbetalningsverksamheten har två parallella hanteringar beroende på när beslutet om återkrav fattades. För beslut som fattats före 1 september 2022 behöver vi först vända oss till allmän domstol eller ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten för att kunna driva in pengarna.

Antal och belopp för återkrav

Tabellerna avser antal återkrav och återkrävt belopp efter prövning av återbetalningsskyldighet och eftergift.

Tabell 76 Antal återkrav per förmån¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	71	269	255	88	272	275	159	541	530
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ³	5 918	6 671	2 930	7 520	7 976	3 434	13 438	14 647	6 364
Assistansersättning	47	68	92	73	57	137	287	449	928
Barnbidrag	4 276	5 693	6 005	1 859	2 865	3 050	6 270	8 641	9 144
Bostadsbidrag ⁴	3 455	4 847	3 463	1 365	1 999	1 452	4 820	6 846	4 915
Föräldrapenning	3 427	4 534	5 559	3 799	4 330	4 955	7 226	8 864	10 514
Omvårdnadsbidrag	71	218	432	18	69	118	89	287	550
Sjukersättning	318	567	527	291	475	416	609	1 042	943
Sjukpenning ⁵	8 237	8 622	6 731	6 418	6 190	4 588	14 655	14 812	11 319
Statligt tandvårdsstöd ⁶	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	1 557	2 567	2 577	1 604	2 237	2 181	3 161	4 804	4 758
Underhållsstöd	3 643	4 365	4 297	1 434	1 673	1 803	5 077	6 038	6 100
Övriga förmåner	5 099	3 452	4 667	4 653	2 748	3 525	9 753	6 200	8 224
Totalt³	36 199	41 873	37 535	29 122	30 891	25 934	65 544	73 171	64 289

¹ Inkluderar inte återkrav av slutligt beslut om bostadsbidrag samt felaktiga utbetalningar som hanterats enligt nuvarande beloppsgräns på 2 000 kronor. Inga återkrav har ställts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² I totalen ingår även återkrav som inte kan delas upp på kön. Det innefattar solidariska bostadsbidrag och återkravsärenden på organisationer förutom i ersättning för höga sjuklönekostnader.

³ Belopp och antal återkrav för 2021 och 2022 har korrigerats och skiljer sig från vad som redovisades i årsredovisningarna 2021 och 2022. Korrigeringen beror på att utvecklingsersättning inte följt med i beräkningarna i föregående årsredovisningar.

⁴ Uppgifterna inkluderar inte sådana åter- eller tilläggsbetalningar som görs inom ramen för preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag.

⁵ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

⁶ Utfall saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Det totala antalet beslutade återkrav har minskat med 12 procent sedan föregående år. Den största minskningen har skett inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, vilket beror på att vi under 2021 och 2022 arbetade med att korta de ärendekoerna inom återkravshandläggningen. Det arbetet resulterade i ökat antal beslut, även om utvecklingen också påverkats av ett minskat antal mottagare av dessa förmåner. Inom sjukpenning har antalet återkrav också minskat. Det kan bero på färre beslut om ersättning för karensavdrag än under pandemin. Men eftersom statistiken för felaktiga utbetalningar inom sjukpenning och ersättning för karensavdrag inte särredovisas går detta inte att avgöra säkert.

Tabell 77 Återkrav per förmån, totalt belopp, miljoner kronor¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	2,6	5,1	6,1	2,5	6,0	7,8	5,1	11,1	13,8
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ³	40,3	53,0	35	56,9	76,1	54,6	97,2	129,1	89,6
Assistansersättning	123,0	84,0	28,5	105,0	53,9	48,2	422,7	492,1	280,0
Barnbidrag	56,0	67,0	59,2	20,8	25,7	23,7	77,3	93,0	83,3
Bostadsbidrag ⁴	55,3	68,3	48,9	14,2	17,7	15,5	69,6	86,0	64,4
Föräldrapenning	52,4	68,0	61,5	83,8	88,2	104,9	136,1	156,1	166,4
Omvårdnadsbidrag	1,2	4,8	9,7	0,4	1,0	2,2	1,7	5,8	11,8
Sjukersättning	31,6	49,5	38,6	40,6	51,7	49,4	72,1	101,2	88,0
Sjukpenning ⁵	108,9	107,1	97,6	124,9	95,3	98,7	233,8	202,4	196,3
Statligt tandvårdsstöd	–	–	–	–	–	–	38,4	38,5	26,2
Tillfällig föräldrapenning	27,3	51,1	47,1	29,7	42,7	38,9	57,0	93,8	86,0
Underhållsstöd	53,3	65,7	57,3	10,0	12,9	11,6	63,3	78,6	69,0
Övriga förmåner	101,2	70,9	73,2	107,6	93,9	82,6	208,8	164,8	156,8
Totalt³	653,1	694,4	562,7	596,4	565,1	538,0	1 444,8	1614,0	1 331,6

¹ Inkluderar inte återkrav av slutligt beslut om bostadsbidrag samt felaktiga utbetalningar som hanterats enligt nuvarande beloppsgrens på 2 000 kronor. Inga återkrav har ställts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² I totalen ingår även återkrav som inte kan delas upp på kön. Det innefattar solidariska bostadsbidrag, statligt tandvårdsstöd och återkrav till organisationer.

³ Belopp och antal återkrav för 2021 och 2022 har korrigerats och skiljer sig från vad som redovisades i årsredovisningarna 2021 och 2022. Korrigeringen beror på att utvecklingsersättning tidigare inte ingått i redovisningen.

⁴ Uppgifterna inkluderar inte sådana åter- eller tilläggsbetalningar som görs inom ramen för preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag.

⁵ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

Det totala återkrävda beloppet har minskat med 18 procent sedan föregående år och har även minskat inom de flesta förmåner. Den största minskningen har skett inom assistansersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning. Det har även skett en minskning av både antal återkrav och återkrävt belopp i bostadsbidrag, vilket delvis kan förklaras av ett färre antal mottagare. Antalet återkrav av assistansersättning har visserligen ökat, men det genomsnittliga återkrävda beloppet är lägre. Det kan förklaras av färre kontrollutredningar inom assistansersättning under 2023. Dessa återkrav brukar generera höga återkravsbelopp.

Överlag speglar återkravstatistiken skillnader i upptäckta felaktiga utbetalningar mellan förmånerna. Det är enbart inom föräldrapenning som vi har fattat fler beslut om återkrav trots färre upptäckta felaktiga utbetalningar. Generellt kan alla skillnader mellan upptäckta fel och beslutade återkrav förklaras av att ett beslut om återkrav kommer 10–12 månader efter att den felaktiga utbetalningen har upptäckts och att vi arbetar med att jämna ut skillnader i kötider mellan olika förmåner inom återbetalningsverksamheten. Resultatet har även delvis påverkas av att återbetalningsverksamheten har haft mindre resurser än tidigare år, då vi på grund av Försäkringskassans ekonomiska läge behövt avsluta provanställningar och att vi inte kunnat ersättningsrekrytera i den omfattning som behövts. Vi arbetar med att öka effektiviteten i handläggningen av återkrav.

Något fler än hälften av återkraven ställs mot kvinnor, vilket speglar samma könsskillnader som för antal upptäckta felaktiga utbetalningar och antal kontrollutredningar. De största könsskillnaderna gäller förmånerna barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd, där kvinnorna även står för de högsta återkravsbeloppen. Skillnaden förklaras av att det är fler kvinnor som är bidragsmottagare.

Skillnaderna mellan könen är mindre för återkrävt belopp än för antalet ställda återkrav. Det finns dock stora variationer mellan förmånerna. Skillnaderna mellan könen i återkrävt belopp kan härledas till att de upptäckta felaktiga utbetalningarna i genomsnitt är på högre belopp för män. Totalt sett är det också fler kvinnor än män som helt eller delvis befrias från återbetalning, vilket också bidrar till skillnaderna mellan könen i återkrävt belopp. Vi kan utifrån tillgängligt underlag inte förklara orsakerna till detta, eller vilka förmåner det främst gäller. Därför kan vi heller inte avgöra om det snarare är mottagargruppinkomst än kön som förklarar skillnaderna. Som exempel kan nämnas att fler pensionärer helt eller delvis befrias från att återbetala bostadstillägg.

Återkrav i slutligt bostadsbidrag

Tabellerna för återkrav redovisar inte alla felaktiga utbetalningar av bostadsbidrag, utan bara de som upptäcks när bostadsbidraget fortfarande är preliminärt. Om den uppskattade årsinkomsten är lägre än den fastställda årsinkomsten kan hushållet bli återbetalningsskyldigt. Försäkringskassan beslutar då om återkrav i det slutliga bostadsbidraget.

Under 2023 blev 72 700 hushåll återbetalningsskyldiga i det slutliga bostadsbidraget på grund av avvikelser vid inkomststämningen. Cirka 600 miljoner kronor ska betalas tillbaka till Försäkringskassan eftersom det preliminära bostadsbidraget varit för högt.

Tabell 78 Återkrav slutligt bostadsbidrag, miljoner kronor

	Kvinnor			Män			Sammanboende			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Slutligt bostadsbidrag	442,4	369,5	269,5	171,5	157,1	97,8	288,9	397,2	232,1	902,8	923,8	599,4

Tabell 79 Återkrav slutligt bostadsbidrag, antal

	Kvinnor			Män			Sammanboende			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Slutligt bostadsbidrag	43 560	46 460	35 957	15 840	22 220	14 717	39 600	33 330	22 073	99 000	101 000	72 747

Både antalet återkrav och det totala återkrävda beloppet i det slutliga bostadsbidraget är lägre än under 2021 och 2022. Det beror på att vi dessa år gjorde inkomstavstämningar för två olika bidragsår med fler beslut om återkrav under respektive år. Under 2023 har vi bara gjort inkomstavstämningar för bidragsåret 2022. Det var också 13 procent färre mottagare av bostadsbidrag under 2023 jämfört med föregående år, vilket kan bidra till minskningen i antalet återkrav.

Återkraven i det slutliga bostadsbidraget utgjorde 60 procent av det totala antalet beslutade återkrav under 2023.

Orsaker till återkrav

Orsakerna till återkrav redovisas utifrån vilken aktör som orsakat den felaktiga utbetalningen. I kategorin annan aktör ingår exempelvis andra myndigheter, kommuner, arbetsgivare och hälso- och sjukvården.

För återkrav orsakade av den försäkrade redovisas andelen som orsakats på grund av att felaktiga uppgifter lämnats vid ansökan, att ändrade förhållanden inte anmälts, eller att personen inte är försäkrad för den förmån som hen har fått (kallas felaktig FTH i tabellen).

Tabell 80 Andel av återkrav orsakade av Försäkringskassan, den försäkrade eller annan aktör, procent¹

Förmån	Orsakad av	Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Försäkringskassan	4	9	13	9	7	6	6	8	9
	Den försäkrade	96	90	86	91	91	94	94	91	90
	Annan aktör	0	1	1	0	2	0	0	1	0
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	Försäkringskassan	12	14	10	10	10	8	11	12	9
	Den försäkrade	60	61	75	58	67	78	59	65	77
	Annan aktör	28	25	15	31	22	13	30	23	14
Assistansersättning	Försäkringskassan	1	7	17	4	8	34	2	3	10
	Den försäkrade	97	87	81	82	92	62	91	85	73
	Annan aktör	2	5	2	13	0	4	8	12	16
Barnbidrag	Försäkringskassan	4	5	4	7	7	5	5	5	4
	Den försäkrade	95	95	96	91	92	94	93	94	95
	Annan aktör	1	0	0	2	1	1	2	1	1
Bostadsbidrag ²	Försäkringskassan	4	3	4	10	6	6	5	4	5
	Den försäkrade	96	96	96	89	93	94	95	96	95
	Annan aktör	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Föräldrapenning	Försäkringskassan	12	12	13	5	4	4	8	8	7
	Den försäkrade	87	87	87	95	96	96	92	92	93
	Annan aktör	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Omvårdnadsbidrag	Försäkringskassan	15	18	21	29	15	14	18	18	19
	Den försäkrade	85	82	78	71	83	85	81	82	79
	Annan aktör	1	0	2	0	2	1	0	0	2
Sjukersättning	Försäkringskassan	1	1	2	2	3	2	2	2	2
	Den försäkrade	98	98	97	95	96	97	97	97	97
	Annan aktör	1	1	0	2	1	1	2	1	1
Sjukpenning ³	Försäkringskassan	24	23	22	15	15	12	19	19	17
	Den försäkrade	75	77	77	84	84	87	80	80	82
	Annan aktör	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Statligt tandvårdsstöd	Försäkringskassan	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Den försäkrade	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Annan aktör	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	Försäkringskassan	7	4	3	5	3	1	6	3	2
	Den försäkrade	93	96	97	95	97	98	94	97	98
	Annan aktör	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Underhållsstöd	Försäkringskassan	7	5	5	8	6	9	7	5	6
	Den försäkrade	93	94	94	91	92	90	92	94	94
	Annan aktör	1	1	1	1	2	0	1	1	1
Övriga förmåner	Försäkringskassan	7	10	11	6	6	7	6	8	9
	Den försäkrade	88	84	87	91	92	92	90	89	89
	Annan aktör	5	5	2	3	2	1	4	4	2
Totalt	Försäkringskassan	9	9	10	8	8	9	7	7	9
	Den försäkrade	88	87	88	86	89	89	88	87	86
	Annan aktör	3	3	2	6	4	2	5	6	5

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd och ersättning för höga sjuklönekostnader saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² Uppgifterna inkluderar inte sådana åter- eller tilläggsbetalningar som görs inom ramen för preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag.

³ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

Tabell 81 Andel återkrav som orsakats av att den sökande lämnat felaktiga uppgifter vid ansökan, inte anmält ändrade förhållanden, eller felaktig försäkringstillhörighet, procent¹

Förmån	Orsakad av	Kvinnor			Män			Totalt		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	Vid ansökan	13	11	11	0	11	18	7	11	15
	Ändrade förhållanden	87	85	89	100	89	81	93	87	85
	Felaktig FTH ²	0	4	0	0	0	0	0	2	0
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ³	Vid ansökan	99	98	99	98	99	99	98	99	99
	Ändrade förhållanden	1	2	1	2	1	1	2	1	1
	Felaktig FTH ²	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Assistansersättning	Vid ansökan	88	62	80	80	78	74	74	57	57
	Ändrade förhållanden	12	38	20	20	22	24	26	43	43
	Felaktig FTH ²	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Barnbidrag	Vid ansökan	2	3	2	2	2	3	2	3	2
	Ändrade förhållanden	82	87	88	86	87	85	83	87	88
	Felaktig FTH ²	16	10	9	12	11	12	15	10	10
Bostadsbidrag ⁴	Vid ansökan	47	47	44	46	34	35	47	45	42
	Ändrade förhållanden	51	50	54	50	60	60	51	52	56
	Felaktig FTH ²	2	3	2	3	6	4	2	3	3
Föräldrapenning	Vid ansökan	34	35	33	54	55	52	47	47	45
	Ändrade förhållanden	54	56	60	41	42	44	46	47	50
	Felaktig FTH ²	12	9	7	5	3	4	8	6	5
Omvårdnadsbidrag	Vid ansökan	7	6	8	0	19	7	6	8	8
	Ändrade förhållanden	56	76	68	34	72	80	51	76	70
	Felaktig FTH ²	37	18	24	66	10	13	43	16	22
Sjukersättning	Vid ansökan	1	3	6	6	6	6	4	4	6
	Ändrade förhållanden	98	97	93	88	89	85	92	93	88
	Felaktig FTH ²	1	0	1	6	5	9	4	3	6
Sjukpenning ⁵	Vid ansökan	47	49	42	62	58	45	55	53	43
	Ändrade förhållanden	53	51	57	38	42	54	44	46	55
	Felaktig FTH ²	1	0	1	0	0	1	1	0	1
Statligt tandvårdsstöd	Vid ansökan	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Ändrade förhållanden	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Felaktig FTH ²	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	Vid ansökan	98	98	99	98	99	99	98	98	99
	Ändrade förhållanden	2	2	1	1	1	1	2	2	1
	Felaktig FTH ²	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Underhållsstöd	Vid ansökan	23	23	18	5	9	3	20	21	16
	Ändrade förhållanden	75	74	79	94	90	96	78	77	82
	Felaktig FTH ²	2	3	2	1	1	1	2	2	2
Övriga förmåner	Vid ansökan	5	9	10	5	6	8	5	7	9
	Ändrade förhållanden	94	91	90	94	92	90	94	92	90
	Felaktig FTH ²	1	0	0	1	2	2	1	1	1
Totalt	Vid ansökan	43	40	36	49	48	44	48	45	41
	Ändrade förhållanden	53	57	61	49	50	53	49	53	56
	Felaktig FTH²	3	3	3	2	2	3	2	2	3

¹ Statistik för statligt tandvårdsstöd och ersättning för höga sjuklönekostnader saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad. Inga felaktiga utbetalningar har upptäckts inom internationell vård under den aktuella treårsperioden.

² Felaktig försäkringstillhörighet (FTH) innebär att personen inte är försäkrad för den förmån som hen har fått. Det kan orsaka felaktiga utbetalningar både vid ansökan och genom att ändrade förhållanden inte anmäls. Det går inte att särskilja om felaktig FTH skett vid ansökan eller genom att ändrade förhållanden inte anmäls.

³ För aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning kan felaktig försäkringstillhörighet inte orsaka felaktiga utbetalningar.

⁴ Uppgifterna inkluderar inte sådana åter- eller tilläggsbetalningar som görs inom ramen för preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag.

⁵ Inkluderar även ersättning för karensavdrag.

De försäkrade orsakar den största andelen återkrav, både totalt sett och sett till varje enskild förmån. Försäkringskassan har orsakat 9 procent av de återkrav som beslutats under 2023, men andelen varierar per förmån. Inom sjukpenning har Försäkringskassan orsakat nästan var femte felutbetalning och återkrav.

Inom assistansersättning har andelen återkrav som orsakats av Försäkringskassan och annan aktör ökat. Vi ser också en minskning av återkrav som den försäkrade orsakat. Förklaringen till detta tros vara förbättrad information om felaktiga utbetalningar som sannolikt har bidragit till att assistansanordnare i ökad grad säkerställer att de gör rätt. Vi ser detta genom att anordnare i högre utsträckning än tidigare lämnar in korrigerade underlag när det visar sig att en assistent har arbetat färre timmar än vad som tidigare har redovisats och legat till grund för utbetalning.

Inom barnbidrag orsakar Försäkringskassan få felaktiga utbetalningar och därmed få återkrav. Återkrav av barnbidrag beror i huvudsak på att den försäkrade inte har anmält ändrade förhållanden. Återkraven av barnbidrag beror ofta på att föräldern eller barnet inte varit försäkrad i Sverige. En förklaring till det kan vara att bosättningsbaserade förmåner har blivit tillfälliga på ett annat sätt än tidigare. Det i sin tur kan bero på förändringarna i utlänningslagen (2005:716) som infördes 2016 och blev permanenta 2019. Förändringarna har inneburit att det i huvudsak är tillfälliga uppehållstillstånd som beviljas. Under 2023 har Migrationsverket beviljat 97 000 tillfälliga uppehållstillstånd och 5 000 permanenta uppehållstillstånd. Det är också fler som får tidsbegränsade uppehållstillstånd på grund av arbete och studier än på grund av skydd. När ett sådant uppehållstillstånd tar slut är personen inte längre försäkrad i Sverige.

Ett återkrav kan alltså både bero på omständigheter vid ansökan och under tid med ersättning. Inom exempelvis tillfällig föräldrapenning beror återkraven i huvudsak på felaktiga uppgifter vid ansökan medan återkrav av sjukersättning snarare beror på ändrade förhållanden under tiden med ersättning. Det kan förklaras av förmånens konstruktion och Försäkringskassans arbetssätt.

Fler kvinnor än män orsakar återkrav på grund av att de inte anmäler ändrade förhållanden, medan det omvända gäller vid återkrav på grund av felaktiga uppgifter i ansökan. Skillnaderna kan inte förklaras utifrån tillgängligt underlag.

Upptäckta felaktiga utbetalningar under beloppsgränsen, antal och belopp

Försäkringskassan tillämpar en beloppsgräns på 2 000 kronor för utredning av återkrav. Det gör det möjligt att fokusera på återkravsärenden till följd av kontrollutredningar som gäller högre belopp.

Antalet och beloppet för de felaktiga utbetalningar som inte utreds för återkrav på grund av beloppsgränsen har enbart ökat marginellt sedan föregående år. Totalt uppgick de felaktiga utbetalningarna som inte utreddes för återkrav till 39,5 miljoner kronor varav 67 procent gått till kvinnor och 32 procent till män. Fördelningen mellan könen är i stort sett densamma som föregående år.

Tabell 82 Upptäckta felaktiga utbetalningar under beloppsgränsen, miljoner kronor

	Kvinnor			Män			Totalt ¹		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Beloppsgränsen	26,7	25,7	26,6	14,1	12,9	12,5	41,1	38,9	39,5

¹ I totalen ingår även upptäckta felaktiga utbetalningar som inte kan delas upp på kön.

Total fordran och återbetalda medel

Den totala fordran för obetalda återkrav har minskat med 4 procent sedan föregående år.

Tabell 83 Total fordran¹, miljoner kronor

	2021	2022	2023
Total fordran, miljoner kronor	6 862	7 666	7 334

¹ I totala fordran ingår kapitalbelopp, ränta och avgifter för Försäkringskassans fordringar.

Den totala fordran uppgår till 7,3 miljarder kronor vilket är 332,4 miljoner kronor lägre än föregående år. Minskningen kan delvis förklaras av ett lägre återkrävt belopp under 2023 och en ökad återbetalning av återkrav. Fler har betalat sina återkrav före förfallodagen och fler har slutreglerat sin skuld inom ett år efter upprättad avbetalningsplan. Det gör att nya återkrav inte belastar fordringsstocken under lika lång tid. Vi har också ett ökat antal ansökningar om verkställighet hos Kronofogdemyndigheten till följd av lagändringen i utsökningsbalken som trädde i kraft 1 september 2022. De återkrav som omfattas av lagändringen ingår inte längre i den totala fordran när vi har överlämnat dem till Kronofogdemyndigheten. De inbetalningar som görs efter överlämning till Kronofogdemyndigheten ingår inte heller i statistiken för återbetalda medel. För de återkrav som inte omfattas av lagändringen belastar skulden däremot fortfarande fordringsstocken även efter överlämning till Kronofogdemyndigheten.

Tabell 84 Återbetalda medel¹, miljoner kronor

	2021	2022	2023
Återbetalda medel, miljoner kronor	1 405,4	1 711,2	1 953,4

¹ I återbetalda medel ingår inbetalningar av kapitalbelopp, ränta och avgifter. Sedan 1 september 2022 ingår enbart återbetalt belopp som enskilda gjort innan överlämning till Kronofogdemyndigheten.

Det totala återbetalda beloppet har ökat med 12 procent sedan föregående år. Fler personer har slutbetalat sin skuld inom ett år till följd av en ändrad hantering av avbetalningsplaner. Huvuddelen alla avbetalningsplaner som upprättas efter den 1 september 2022 är högst ett år långa. Fler personer betalar också sitt återkrav före förfallodagen, det vill säga inom 30 dagar. Sammantaget har antalet gäldenärer med en aktiv skuld till Försäkringskassan minskat.

Tabell 85 Andel återbetalda medel¹ av upptäckta felaktiga utbetalningar, procent

	2021	2022	2023
Andel återbetalda medel av upptäckta felaktiga utbetalningar	83,1	90,1	126,1

¹ I återbetalda medel ingår inbetalningar av kapitalbelopp, ränta och avgifter. Sedan 1 september 2022 ingår enbart återbetalt belopp som enskilda gjort före överlämning till Kronofogdemyndigheten.

Andelen återbetalda medel av upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat sedan föregående år. Under 2023 var det återbetalda beloppet dessutom högre än det upptäckta felaktiga beloppet. En faktor som påverkar analysen av resultatet är att återbetalda medel inte direkt kan härledas till upptäckta felaktiga belopp under innevarande år. En inbetalning kan alltså avse felaktiga utbetalningar som upptäckts tidigare år. De upptäckta felaktiga utbetalningarna inkluderar dessutom felaktiga utbetalningar som gjorts under flera år. Vid återbetalningar via avbetalningsplan avräknas det äldsta återkravet först. En annan faktor som påverkar är att inkomstavstämningar i slutligt bostadsbidrag inte ingår i statistiken för upptäckta felaktiga utbetalningar, men ingår däremot i statistiken för återbetalda medel.

Gemensamma nyckeltal och nyckeltal per förmån

I detta avsnitt redovisas en sammanställning av ett antal viktiga nyckeltal som finns tillgängliga på förmånsnivå.

Resultaten redovisas så långt som möjligt i historiska treårsvisa serier. Om det inte är möjligt kommenteras det särskilt. Mindre differenser i statistikuppgifter kan förekomma mellan åren. Större differenser och förändringar till följd av utveckling av statistiken kommenteras i noter till tabellerna. Summeringsdifferenser kan förekomma på grund av avrundningar. Uppgifter som relaterar till försäkrade redovisas inte om det gäller färre än fyra personer.

Tabell 86 Försäkringsutgifter, miljoner kronor¹

	Kvinnor			Män			Totalt			Förändring 2022–2023, procent	Andel av totala försäkrings- utgifterna, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023		
Aktivitetsersättning	1 583	1 844	2 131	1 864	2 152	2 416	3 446	3 996	4 547	13,8	1,8
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	9 426	7 975	7 903	11 187	9 334	9 401	20 613	17 309	17 305	0,0	7,0
Assistansersättning, brutto ²	12 678	12 533	12 764	15 991	15 875	16 255	28 669	28 408	29 019	2,2	11,7
Assistansersättning, inbetalt från kommunerna*	–	–	–	–	–	–	4 470	4 424	4 557	–	–
Assistansersättning, netto*	–	–	–	–	–	–	24 199	23 984	24 462	–	–
Barnbidrag	25 965	25 358	24 559	7 413	7 942	8 427	33 377	33 299	32 985	–0,9	13,3
Bostadsbidrag	3 346	2 899	3 350	1 428	1 148	1 200	4 773	4 046	4 551	12,5	1,8
Föräldrapenning	23 038	23 032	23 108	12 120	12 604	12 948	35 158	35 637	36 056	1,2	14,5
Omvårdnadsbidrag	2 395	3 314	3 831	513	688	818	2 908	4 002	4 649	16,2	1,9
Sjukersättning	18 113	18 133	20 128	14 218	14 395	16 100	32 331	32 528	36 227	11,4	14,6
Sjukpenning	23 467	26 779	28 738	14 326	16 495	17 897	37 792	43 274	46 636	7,8	18,7
Statligt tandvårdsstöd	3 469	3 503	3 731	3 305	3 361	3 559	6 774	6 863	7 290	6,2	2,9
Tillfällig föräldrapenning	5 343	5 605	5 591	4 738	4 773	4 732	10 080	10 378	10 323	–0,5	4,1
Underhållsstöd	3 267	3 361	3 414	568	579	587	3 835	3 940	4 001	1,6	1,6
Underhållsstöd, inbetalt av bidragsskyldiga*	–	–	–	–	–	–	1 190	1 236	1 251	–	–
Underhållsstöd, netto*	–	–	–	–	–	–	2 645	2 704	2 750	–	–
Övriga förmåner ³	–	–	–	–	–	–	32 366	27 814	15 333	–44,9	6,2
Totalt⁴	–	–	–	–	–	–	252 124	251 495	248 920	–1,0	100

* Ingår inte i de totala försäkringsutgifterna.

¹ I försäkringsutgifterna ingår även statliga ålderspensionsavgifter och avskrivna återkravsfordringar. Eftersom dessa utgifter inte går att härleda till person har de fördelats per kön utifrån fördelningen av försäkringsutgifterna i övrigt. De statliga ålderspensionsutgifterna utgör cirka 5 procent av försäkringsutgifterna.

² I utgifterna ingår ersättning för personlig skyddsutrustning till assistansanordnare med anledning av pandemin med 18 miljoner kronor för 2021.

³ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår. Det är inte heller möjligt att dela upp statistiken per kön för gruppen övriga förmåner på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁴ Totalen för 2022 och 2023 skiljer sig från totalen för transfereringar i resultaträkningen eftersom bidrag till forskning inom socialförsäkringsområdet inte ingår.

Tabell 87 Förvaltningskostnader, miljoner kronor

	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	438	474	464
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	520	484	468
Assistansersättning	422	381	483
Barnbidrag	152	131	164
Bostadsbidrag	387	369	398
Föräldrapenning	586	573	559
Omvårdnadsbidrag	706	557	528
Sjukersättning	355	470	545
Sjukpenning	3 648	3 870	4 083
Statligt tandvårdsstöd	195	195	214
Tillfällig föräldrapenning	529	590	633
Underhållsstöd	376	396	419
Övriga förmåner ¹	1 221	1 289	1 185
Övrigt ²	438	491	621
Totalt	9 973	10 270	10 765

¹ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

² I posten ingår kostnader för annan verksamhet än förmåner, till exempel tjänster som levereras till Pensionsmyndigheten, tjänster inom ramen för samordnad och säker statlig it-drift (SSSID), Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI), finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, uppdraget om officiell statistik, samt uppdraget att besluta om och betala ut elstöd.

Tabell 88 Antal personer med utbetalning av förmån under respektive år¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsersättning	16 598	16 819	17 715	19 403	19 733	20 140	36 001	36 552	37 855	3,6
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	152 383	126 859	120 110	162 951	129 948	124 660	315 350	256 828	244 793	-4,7
Assistansersättning	6 476	6 345	6 267	7 849	7 729	7 717	14 325	14 074	13 984	-0,6
Barnbidrag	1 118 376	1 119 510	1 111 401	540 961	571 279	599 630	1 659 358	1 690 817	1 711 061	1,2
Bostadsbidrag	167 634	155 238	138 394	96 480	84 928	69 524	264 121	240 175	207 926	-13,4
Föräldrapenning	445 474	437 464	448 112	378 103	374 503	387 465	823 583	811 974	835 591	2,9
Omvårdnadsbidrag	50 425	65 764	75 557	12 650	17 932	21 842	63 075	83 696	97 399	16,4
Sjukersättning	140 696	133 869	131 531	100 174	96 390	96 232	240 870	230 259	227 769	-1,1
Sjukpenning	383 051	387 414	395 380	235 901	230 167	234 704	618 952	617 582	630 085	2,0
Statligt tandvårdsstöd ²	2 136 195	2 127 923	2 170 356	1 843 183	1 838 842	1 876 750	3 979 380	3 966 779	4 047 122	2,0
Tillfällig föräldrapenning	479 278	509 795	512 033	434 793	454 678	447 395	914 071	964 475	959 430	-0,5
Underhållsstöd	115 813	115 201	113 136	24 295	25 188	24 344	140 108	140 390	137 481	-2,1

¹ På grund av efterregistreringar kan antalet skilja sig från årsredovisningen 2022.

² I totalen ingår även där kön är okänt. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte alltid.

Tabell 89 Personer med utbetalning av förmån under respektive år, andel per kön¹

	Kvinnor			Män		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	46,1	46,0	46,8	53,9	54,0	53,2
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	48,3	49,4	49,1	51,7	50,6	50,9
Assistansersättning	45,2	45,1	44,8	54,8	54,9	55,2
Barnbidrag	67,4	66,2	65,0	32,6	33,8	35,0
Bostadsbidrag	63,5	64,6	66,6	36,5	35,4	33,4
Föräldrapenning	54,1	53,9	53,6	45,9	46,1	46,4
Omvårdnadsbidrag	79,9	78,6	77,6	20,1	21,4	22,4
Sjukersättning	58,4	58,1	57,8	41,6	41,9	42,2
Sjukpenning	61,9	62,7	62,8	38,1	37,3	37,2
Statligt tandvårdsstöd	53,7	53,6	53,6	46,3	46,4	46,4
Tillfällig föräldrapenning	52,4	52,9	53,4	47,6	47,1	46,6
Underhållsstöd	82,7	82,1	82,3	17,3	17,9	17,7

¹ På grund av efterregistreringar kan andel per kön skilja sig från årsredovisningen 2022.

Tabell 90 Volymer, antal beslut¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsersättning	18 543	19 323	19 647	17 980	18 711	18 683	36 523	38 034	38 330	0,8
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	1 139 955	965 672	906 428	1 166 557	947 779	903 587	2 306 512	1 913 451	1 810 018	-5,4
Assistansersättning	2 305	2 531	2 549	2 940	3 113	3 417	5 245	5 645	5 966	5,7
Barnbidrag	313 444	284 303	301 694	236 122	217 183	231 389	549 573	501 538	533 156	6,3
Bostadsbidrag	283 526	268 587	262 959	161 690	140 500	128 116	445 216	409 090	391 081	-4,4
Föräldrapenning	1 821 333	1 760 126	1 771 834	1 214 231	1 209 394	1 250 579	3 035 564	2 969 523	3 022 421	1,8
Omvårdnadsbidrag	43 983	42 994	41 227	15 935	19 791	19 469	59 918	62 785	60 696	-3,3
Sjukersättning	31 090	39 652	40 448	22 242	27 779	28 916	53 332	67 431	69 364	2,9
Sjukpenning ³	348 105	333 940	329 206	207 494	193 663	192 537	555 599	527 603	521 743	-1,1
Statligt tandvårdsstöd ⁴	4 724 767	4 697 797	4 805 825	4 153 795	4 138 529	4 237 871	8 879 400	8 837 064	9 044 435	2,3
Tillfällig föräldrapenning	2 747 797	3 065 990	3 041 975	1 926 803	2 073 550	2 000 961	4 674 600	5 139 541	5 042 938	-1,9
Underhållsstöd	90 724	84 011	80 118	81 022	77 063	68 468	171 746	161 074	148 587	-7,8
Övriga förmåner ⁵	–	–	–	–	–	–	5 238 933	3 279 262	1 008 768	-69,2
Totalt⁶	–	–	–	–	–	–	26 012 161	23 912 041	21 697 503	-9,3

¹ Beräkningen av antal beslut om aktivitetsersättning, bostadsbidrag och sjukersättning skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar. Datafångsten är nu mer fullständig med avseende på inkomna dokument. Beräkningen innefattar inte elstöd till konsumenter.

² I totalen ingår även där kön är okänt. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte alltid.

³ För sjukpenning redovisas antalet avslutade sjukfall.

⁴ I totalsumman för statligt tandvårdsstöd ingår även organisationer och individer av okänt kön.

⁵ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår. Det är inte heller möjligt att dela upp statistiken per kön på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁶ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Tabell 91 Volymer, beslut, andel per kön

	Kvinnor			Män		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning ¹	50,8	50,8	51,3	49,2	49,2	48,7
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	49,4	50,5	50,1	50,6	49,5	49,9
Assistansersättning	43,9	44,8	42,7	56,1	55,1	57,3
Barnbidrag	57,0	56,7	56,6	43,0	43,3	43,4
Bostadsbidrag	63,7	65,7	67,2	36,3	34,3	32,8
Föräldrapenning	60,0	59,3	58,6	40,0	40,7	41,4
Omvårdnadsbidrag	73,4	68,5	67,9	26,6	31,5	32,1
Sjukersättning ¹	58,3	58,8	58,3	41,7	41,2	41,7
Sjukpenning	62,7	63,3	63,1	37,3	36,7	36,9
Statligt tandvårdsstöd	53,2	53,2	53,1	46,8	46,8	46,9
Tillfällig föräldrapenning	58,8	59,7	60,3	41,2	40,3	39,7
Underhållsstöd	52,8	52,2	53,9	47,2	47,8	46,1

¹ Beräkningen av antal beslut om aktivitets- och sjukersättning skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar. Datafångsten är nu mer fullständig med avseende på inkomna dokument.

Tabell 92 Volymer, antal utbetalningar¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²			Förändring 2022–2023, procent
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Aktivitetsersättning	162 082	163 591	174 137	191 601	193 790	200 804	353 683	357 381	374 941	4,9
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	1 024 711	846 610	805 600	1 040 864	834 265	805 387	2 065 575	1 680 875	1 610 987	-4,2
Assistansersättning	71 994	69 609	69 661	87 245	85 034	85 533	159 239	154 643	155 194	0,4
Barnbidrag	21 165 589	21 177 456	21 102 388	9 611 743	10 378 795	11 087 654	30 777 332	31 556 272	32 190 042	2,0
Bostadsbidrag	1 265 770	1 159 034	1 057 954	626 480	538 232	450 907	1 892 250	1 697 266	1 508 861	-11,1
Föräldrapenning	2 505 139	2 406 884	2 361 898	1 546 831	1 517 153	1 533 431	4 051 970	3 924 042	3 895 329	-0,7
Omvårdnadsbidrag	438 717	678 711	787 593	110 913	176 726	219 383	549 630	855 437	1 006 976	17,7
Sjukersättning	1 602 812	1 519 626	1 528 814	1 134 568	1 090 571	1 109 683	2 737 380	2 610 202	2 638 497	1,1
Sjukpenning	1 728 240	1 794 305	1 921 014	958 975	969 005	1 036 567	2 687 215	2 763 323	2 957 581	7,0
Statligt tandvårdsstöd ³	–	–	–	–	–	–	6 584 196	6 587 116	6 819 503	3,5
Tillfällig föräldrapenning	1 687 690	1 844 034	1 849 272	1 269 581	1 347 414	1 316 000	2 957 271	3 191 448	3 165 272	-0,8
Underhållsstöd	1 216 245	1 200 252	1 179 257	225 749	219 708	209 046	1 441 994	1 419 960	1 388 303	-2,2
Övriga förmåner ⁴	–	–	–	–	–	–	7 246 229	5 086 032	2 800 602	-44,9
Totalt⁵	–	–	–	–	–	–	63 503 964	61 883 997	60 512 088	-2,2

¹ Statistiken skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar, på grund av uppdaterad datafångst. Den nya datafångsten har också möjliggjort redovisning av antal utbetalningar per kön. Beräkningen av antal utbetalningar innefattar inte elstöd till konsumenter.

² I totalen ingår även där kön är okänt. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte alltid.

³ På grund av statistiksystemets uppbyggnad är det inte möjligt att dela upp statistiken per kön för statligt tandvårdsstöd.

⁴ Gruppen övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår. Det är inte heller möjligt att dela upp statistiken per kön för gruppen övriga förmåner på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁵ Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Tabell 93 Styckkostnader, kronor per beslut, löpande priser¹

	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning ²	11 979	12 454	12 100
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	226	253	259
Assistansersättning	80 480	67 542	80 901
Barnbidrag	277	261	307
Bostadsbidrag	869	902	1 019
Föräldrapenning	193	193	185
Omvårdnadsbidrag	11 784	8 879	8 699
Sjukersättning ²	6 666	6 965	7 862
Sjukpenning ³	6 565	7 335	7 826
Statligt tandvårdsstöd	22	22	24
Tillfällig föräldrapenning	113	115	126
Underhållsstöd	2 190	2 457	2 821

¹ Redovisning av kostnader i löpande priser uttrycker det faktiska värdet och är inte rensat för värdeförändringar. Statistiken kan inte delas upp per kön på grund av tidredovisningssystemets uppbyggnad.

² Beräkningen av antal beslut om aktivitets- och sjukersättning, nämnaren i kvoten styckkostnad, skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar. Datafångsten är nu mer fullständig med avseende på inkomna dokument.

³ För sjukpenning redovisas kostnad per avslutat sjukfall.

Tabell 94 Handläggningstider, antal dagar i genomsnitt

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning ¹	66	88	89	67	89	91	66	88	90
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ²	95,3	93,9	94,2	94,8	94,0	94,6	95,0	93,9	94,4
Assistansersättning	105	106	108	108	109	126	107	108	118
Barnbidrag	17	22	26	16	19	23	17	21	25
Bostadsbidrag	29	24	25	32	26	27	30	24	25
Föräldrapenning	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Omvårdnadsbidrag	296	153	83	274	143	82	292	151	83
Sjukersättning ¹	86	116	129	84	117	133	85	117	131
Sjukpenning	23	27	25	24	28	27	23	28	26
Statligt tandvårdsstöd ³	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	7	8	9	6	8	8	6	8	9
Underhållsstöd	43	53	82	44	52	80	43	53	82

¹ Beräkningen av handläggningstid för aktivitets- och sjukersättning skiljer sig jämfört med tidigare årsredovisningar. Datafångsten är nu mer fullständig med avseende på inkomna dokument, vilket till viss grad påverkar vilka ärenden som handläggningstiden beräknas från.

² Avser andel ärenden utbetalade i tid vid fast utbetalningsdag, procent.

³ Statistik saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

Tabell 95 Pågående ärenden, antal

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	2 823	3 541	3 948	2 941	3 614	3 950	5 763	7 155	7 898
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ¹	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Assistansersättning	4 587	5 686	4 851	5 571	6 780	5 946	10 157	12 467	10 799
Barnbidrag	10 337	13 947	15 813	5 842	8 215	9 096	16 179	22 169	24 917
Bostadsbidrag	17 966	14 203	14 410	10 804	7 781	7 500	28 770	21 984	21 910
Föräldrapenning	28 994	29 953	28 812	18 756	20 197	20 230	47 750	50 152	49 044
Omvårdnadsbidrag	23 181	7 879	6 932	5 032	1 934	1 759	28 213	9 813	8 691
Sjukersättning	6 547	8 809	9 952	5 465	7 088	8 003	12 011	15 897	17 955
Sjukpenning	47 933	52 580	46 739	29 142	31 858	28 802	77 076	84 440	75 545
Statligt tandvårdsstöd	7 527	8 048	9 020	9 137	9 864	10 982	16 747	17 991	20 063
Tillfällig föräldrapenning	44 362	56 188	60 187	30 289	36 843	38 397	74 651	93 031	98 584
Underhållsstöd	4 541	5 127	7 170	1 522	1 774	2 606	6 063	6 901	9 776

¹ Inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning hanteras alla anspråk som kommer in i början av månaden före utbetalning, vilket innebär att det inte finns någon ärendekö med pågående ärenden.

Tabell 96 Upptäckta felaktiga utbetalningar, antal¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	164	190	190	181	204	196	345	394	386
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	11 592	7 374	6 542	13 596	7 470	6 496	25 188	14 844	13 038
Assistansersättning	334	310	372	375	315	455	905	1 051	1 577
Barnbidrag	12 785	14 145	17 624	3 998	4 939	7 409	16 908	19 193	25 197
Bostadsbidrag (enskilt)	4 082	4 014	3 489	1 436	1 403	1 140	5 518	5 417	4 629
Bostadsbidrag (solidariskt) ³	325	392	383	711	757	825	1 036	1 149	1 208
Föräldrapenning	8 631	8 626	7 927	6 185	6 069	6 054	14 816	14 695	13 981
Omvårdnadsbidrag	153	383	588	53	120	187	206	503	775
Sjukersättning	323	346	362	307	325	328	630	671	690
Sjukpenning	16 793	13 346	10 877	10 964	8 268	6 143	27 773	21 692	17 056
Statligt tandvårdsstöd ⁴	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	3 747	5 112	5 358	2 500	3 273	3 638	6 247	8 386	8 996
Underhållsstöd	6 356	6 708	7 047	2 655	2 806	2 738	9 011	9 514	9 785
Övriga förmåner ⁵	12 893	13 075	12 055	9 861	9 850	8 848	26 821	42 116	25 093
Totalt	78 178	74 021	72 814	52 822	45 799	44 457	135 404	139 625	122 411

¹ Uppgifterna inkluderar inte de återkrav eller tilläggsutbetalningar som görs efter det slutliga bostadsbidraget fastställts. De inkluderar inte heller åter- och tilläggsbetalningar som sker inom ramen för de särskilda regler om s.k. steglös avräkning av sjukersättning som gäller för försäkrade som beviljats sjukersättning enligt regler som gällde före juli 2008.

² I totalen ingår även felaktiga utbetalningar till organisationer. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte.

³ Cirka 1 procent av felutbetalningarna varje år gäller sammanboende hushåll med bostadsbidrag. För dessa utgör könsbestämelsen i statistiken en mer eller mindre slumpvis uppdelning. Antalet bedöms som försumbart i detta sammanhang.

⁴ Statistik saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁵ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Tabell 97 Handlagda felaktiga utbetalningar, andel orsakade av Försäkringskassan, procent¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	22,6	28,4	21,1	14,4	26,3	16,0	18,3	27,3	18,5
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	29,8	33,4	33,3	28,6	31,7	31,3	29,2	32,5	32,3
Assistansersättning ²	33,3	31,3	50,9	47,5	45,2	69,4	23,2	21,5	24,4
Barnbidrag	6,2	5,7	8,0	9,2	10,5	8,0	7,1	7,2	8,0
Bostadsbidrag (enskilt)	14,9	13,1	12,4	19,8	17,4	15,2	16,1	14,0	13,0
Bostadsbidrag (solidariskt) ³	12,1	12,7	10,0	17,3	12,7	11,5	15,7	12,7	10,9
Föräldrapenning	16,5	16,6	12,8	8,5	8,1	6,8	13,0	13,0	10,2
Omvårdnadsbidrag	40,2	34,8	33,2	47,6	24,3	25,8	41,7	32,4	31,5
Sjukersättning	17,1	23,6	20,1	28,5	25,4	24,3	22,7	24,4	22,0
Sjukpenning	36,3	32,6	34,0	30,8	26,1	25,7	34,1	30,1	30,9
Statligt tandvårdsstöd ⁴	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tillfällig föräldrapenning	10,9	10,1	7,9	5,4	4,6	4,5	8,6	7,9	6,5
Underhållsstöd	10,9	9,7	10,6	10,3	8,8	11,1	10,7	9,4	10,7
Övriga förmåner ⁵	26,1	29,7	28,4	21,2	25,5	25,5	23,9	27,9	26,7
Totalt	20,9	19,5	18,1	20,8	19,8	17,1	20,9	19,6	17,6

¹ Uppgifterna inkluderar inte sådana åter- eller tilläggsbetalningar som görs för preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag. De inkluderar inte heller åter- och tilläggsbetalningar som sker inom ramen för de särskilda regler om s.k. steglös avräkning av sjukersättning som gäller för försäkrade som beviljats sjukersättning enligt regler som gällde före juli 2008. Andelen har beräknats utifrån felaktiga utbetalningar som hanterats under året.

² I totalen ingår även felaktiga utbetalningar till organisationer. Den könsuppdelade statistiken summerar därför inte.

³ Cirka 1 procent av felutbetalningarna varje år gäller sammanboende hushåll med bostadsbidrag. För dessa utgör könsbestämningen i statistiken en mer eller mindre slumpvis uppdelning. Antalet bedöms som försumbart i detta sammanhang.

⁴ Statistik saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

⁵ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Tabell 98 Intern försäkringskontroll, antal granskade ärenden¹

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	996	469	469	1 062	516	515	2 058	985	984
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	3 590	1 684	1 588	3 724	1 630	1 616	7 314	3 314	3 204
Assistansersättning	699	493	478	850	575	590	1 549	1 068	1 068
Barnbidrag	1 275	653	650	769	422	418	2 044	1 075	1 068
Bostadsbidrag	1 940	688	677	1 144	402	391	3 091	1 090	1 068
Föräldrapenning	1 287	606	624	759	462	444	2 046	1 068	1 068
Omvårdnadsbidrag	1 448	637	565	636	407	478	2 084	1 044	1 043
Sjukersättning	959	514	545	880	480	439	1 840	994	984
Sjukpenning	2 076	674	703	1 281	396	365	3 382	1 070	1 068
Statligt tandvårdsstöd ²	–	–	–	–	–	–	1 495	1 037	1 032
Tillfällig föräldrapenning	1 178	697	641	802	402	427	1 980	1 099	1 068
Underhållsstöd	1 859	742	732	837	310	300	2 701	1 052	1 032
Övriga förmåner ³	4 907	2 208	1 712	4 295	1 832	1 534	9 205	4 047	3 250
Totalt	22 214	10 065	9 384	17 039	7 834	7 517	40 789	18 943	17 937

¹ Inför 2022 sågs det slumpmässiga urvalet över med avseende på statistisk signifikans. Översynen visade att urvalet var större än nödvändigt. Antalet utbetalningar som granskats genom ett slumpmässigt urval har därför minskat.

² Statistik saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

³ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Tabell 99 Intern försäkringskontroll, andel med avvikelse

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	1,6	4,1	1,1	1,6	4,7	1,4	1,6	4,4	1,2
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	1,6	4,2	3,4	1,7	3,3	3,8	1,7	3,8	3,6
Assistansersättning	0,1	0,2	0,8	0,0	0,3	0,5	0,1	0,3	0,7
Barnbidrag	1,6	1,8	5,2	2,0	2,8	5,7	1,8	2,2	5,4
Bostadsbidrag	6,3	6,3	8,6	10,8	10,4	9,5	8,1	7,8	8,9
Föräldrapenning	1,9	8,9	5,9	2,0	5,8	3,6	1,9	7,6	5,0
Omvårdnadsbidrag	1,2	2,0	2,5	0,9	2,7	1,9	1,1	2,3	2,2
Sjukersättning	0,9	1,4	1,5	1,5	2,1	0,9	1,3	1,7	1,2
Sjukpenning	8,5	7,4	6,4	6,6	5,3	9,6	8,3	6,6	7,5
Statligt tandvårdsstöd ¹	–	–	–	–	–	–	4,6	1,8	3,1
Tillfällig föräldrapenning	1,9	3,9	5,1	2,5	5,2	6,1	2,1	4,4	5,5
Underhållsstöd	3,5	4,6	2,7	3,3	3,5	5,0	3,6	4,3	3,4
Övriga förmåner ²	7,6	11,9	13,2	7,1	10,6	13,1	7,4	11,3	13,1
Totalt	4,1	5,9	5,7	4,1	5,5	5,8	4,2	5,5	5,6

¹ Statistik saknas på grund av statistiksystemets uppbyggnad.

² Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Tabell 100 Inkomna begäranden om omprövning, antal¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	398	255	321	375	290	283	773	545	604
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	5 108	5 100	4 004	5 429	4 583	3 740	10 537	9 683	7 744
Assistansersättning	454	393	435	682	508	594	1 152	907	1 038
Barnbidrag	687	710	713	417	504	477	1 104	1 214	1 191
Bostadsbidrag	4 101	3 840	3 380	2 069	1 894	1 678	6 170	5 734	5 058
Föräldrapenning	533	496	606	628	571	596	1 161	1 067	1 202
Omvårdnadsbidrag	1 643	1 134	836	370	300	217	2 013	1 434	1 053
Sjukersättning	1 801	1 593	2 347	1 276	1 186	1 547	3 077	2 779	3 894
Sjukpenning	6 035	3 829	3 233	3 499	2 429	2 113	9 534	6 258	5 346
Statligt tandvårdsstöd ³	–	–	–	–	–	–	711	787	815
Tillfällig föräldrapenning	2 036	2 934	3 169	1 417	1 929	2 104	3 453	4 863	5 273
Underhållsstöd	1 810	1 490	1 658	2 274	1 929	2 285	4 084	3 419	3 943
Övriga förmåner ⁴	6 469	5 394	7 620	4 375	3 989	4 867	10 991	9 479	12 569
Totalt	31 075	27 168	28 323	22 811	20 112	20 501	54 760	48 169	49 730

¹ Resultatet för tidigare år skiljer sig mot årsredovisningen 2022. Utfallet baseras på den senaste registreringen av vilken förmån eller ärendeslag som omprövningen avser.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

³ På grund av statistiksystemets uppbyggnad är det inte möjligt att redovisa uppdelat på kön.

⁴ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Tabell 101 Avgjorda omprövningar, antal¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	457	236	322	414	274	273	871	510	595
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	4 995	5 295	3 936	5 327	4 739	3 661	10 322	10 034	7 597
Assistansersättning	419	433	408	633	563	583	1 071	1 002	999
Barnbidrag	667	719	726	409	505	478	1 076	1 224	1 205
Bostadsbidrag	4 925	3 913	3 304	2 570	1 957	1 589	7 495	5 870	4 893
Föräldrapenning	554	485	565	603	604	563	1 157	1 089	1 128
Omvårdnadsbidrag	1 834	1 066	921	436	272	242	2 270	1 338	1 163
Sjukersättning	1 929	1 547	2 071	1 329	1 156	1 400	3 258	2 703	3 471
Sjukpenning	6 853	3 983	3 004	3 870	2 552	1 981	10 723	6 535	4 985
Statligt tandvårdsstöd ³	–	–	–	–	–	–	640	741	903
Tillfällig föräldrapenning	1 975	2 898	3 240	1 373	1 887	2 144	3 348	4 785	5 384
Underhållsstöd	1 871	1 514	1 642	2 289	1 954	2 244	4 160	3 468	3 886
Övriga förmåner ⁴	6 978	5 207	7 047	4 723	3 874	4 610	11 849	9 173	11 741
Totalt	33 457	27 296	27 187	23 976	20 337	19 768	58 240	48 472	47 950

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för assistansersättning och totalt mot årsredovisningen 2022.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

³ På grund av statistiksystemets uppbyggnad är det inte möjligt att redovisa uppdelat på kön.

⁴ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Tabell 102 Ändrade beslut vid omprövning, procent¹

	Kvinnor			Män			Totalt ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Aktivitetsersättning	19,0	19,5	18,3	18,1	20,4	24,9	18,6	20,0	21,3
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	26,1	31,0	16,9	21,8	26,8	14,5	23,9	29,0	15,7
Assistansersättning	10,0	9,2	8,6	10,6	9,4	7,7	10,2	9,6	8,0
Barnbidrag	14,8	17,9	20,1	14,9	13,9	16,3	14,9	16,3	18,6
Bostadsbidrag	29,3	23,7	30,8	31,5	21,5	22,8	30,1	22,9	28,2
Föräldrapenning	45,8	38,4	32,7	46,4	39,9	30,9	46,2	39,2	31,8
Omvårdnadsbidrag	6,8	10,1	12,3	5,3	8,8	11,6	6,5	9,9	12,1
Sjukersättning	4,3	11,8	9,3	5,6	11,9	8,9	4,8	11,8	9,1
Sjukpenning	11,9	13,9	13,0	15,5	16,8	15,9	13,2	15,0	14,1
Statligt tandvårdsstöd ³	–	–	–	–	–	–	44,5	52,6	44,7
Tillfällig föräldrapenning	66,4	68,2	68,9	62,9	67,6	64,7	65,0	68,0	67,2
Underhållsstöd	11,8	11,0	13,4	5,8	6,1	8,2	8,5	8,3	10,4
Övriga förmåner ⁴	34,4	34,5	47,1	30,8	32,4	41,8	32,6	33,4	44,8
Totalt	24,5	28,4	31,5	23,3	26,3	26,4	24,2	27,9	29,7

¹ På grund av utveckling av statistikfångsten skiljer sig utfallet för assistansersättning och totalt mot årsredovisningen 2022.

² Den könsuppdelade statistiken summerar inte till totalen på grund av registreringar med okänt kön.

³ På grund av statistiksystemets uppbyggnad är det inte möjligt att redovisa uppdelat på kön.

⁴ Gruppen Övriga förmåner är inte jämförbar mellan denna och tidigare årsredovisningar på grund av att det skiljer sig mellan åren vilka förmåner som ingår.

Övrig åter- rapportering

- Regleringsbrev
- Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag
- Förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan

Medarbetare och kompetensförsörjning

Försäkringskassans kompetensförsörjning bedöms utifrån hur väl vi lyckas attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla personal. En god kompetensförsörjning är en förutsättning för att vi ska kunna utföra vårt uppdrag effektivt och rättssäkert med hög kvalitet och god service. Här redovisas åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa detta, samt en bedömning av åtgärdernas resultat.

Med anledning av Försäkringskassans ekonomiska situation påbörjade vi i juni en kontrollerad inbromsning av vår kostnadsutveckling. Det innebar en rad åtgärder: vi införde en särskild vakansprövning,⁹⁰ vi sköt upp utbildningar, ställde in resor och avbokade konferenser, vi begränsade vårt uttag av övertid och avslutade cirka hälften av våra pågående provanställningar.

Åtgärderna har påverkat vår kompetensförsörjning, men sammantaget bedömer vi att kompetensförsörjningen har fungerat väl för myndigheten som helhet.

Personalstruktur

Vid utgången av 2023 hade Försäkringskassan 13 440 anställda.

Tabell 103 Antal anställda, årsarbetskrafter och genomsnittsålder

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal anställda ¹	10 712	10 840	9 981	3 632	3 678	3 459	14 344	14 518	13 440
Medeltal anställda ²	10 591	10 677	10 342	3 595	3 631	3 538	14 185	14 308	13 880
Årsarbetskrafter ³	9 162	9 466	9 445	3 306	3 433	3 413	12 468	12 899	12 858
Genomsnittligt antal årsarbetskrafter ⁴	9 244	9 391	9 498	3 326	3 404	3 431	12 570	12 794	12 929
Genomsnittsålder ⁵	43	43	44	43	44	44	43	43	44

¹ Totalt antal anställda den 31 december.

² Baserat på mätningar den 1 januari och den 31 december.

³ Baserat på arbetade timmar för tolv månader dividerat med årsarbetstid.

⁴ Baserat på månadsuppgifter 1 januari till 31 december.

⁵ Genomsnittsålder för alla anställda den 31 december.

Medelåldern hos de anställda var under året 44 år. 32 procent var över 50 år och 9 procent var över 60 år.

⁹⁰ Vi påbörjar inga nya rekryteringar utan att de först provats i särskild ordning. Syftet med det är att kunna göra en samlad prioritering av alla anställningsbehov i myndigheten.

Tabell 104 Könsfördelning anställda, procent

	Kvinnor			Män		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Andel anställda	75	75	74	25	25	26
Andel i chefsposition	71	70	69	29	30	31

Av de anställda är 74 procent kvinnor. Andelen kvinnor som är chefer har minskat något i relation till könsfördelningen bland samtliga anställda.

Attrahera och rekrytera rätt kompetens

Försäkringskassan gjorde 2 132 rekryteringar under 2023. Av dessa var 1 439 externa och 693 var interna. Det är färre än under 2022, då 2 268 personer anställdes genom extern rekrytering och 1 264 genom intern rekrytering.

Minskningen av antalet rekryteringar och tillsatta tjänster beror på den ekonomiska inbromsningen.

Rekrytering med särskilda anställningsformer

Försäkringskassan har i uppdrag av regeringen att tillhandahålla praktikplatser för nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Under året har 5 personer påbörjat sådan praktik, jämfört med 2 personer föregående år.

Utveckla rätt kompetens och behålla personal

I detta avsnitt beskrivs bland annat utbildningar, personalomsättning och sjukfrånvaro.

Utbildningar

Inriktningen mot ökad digitalisering och distansutbildningar samt den kontrollerade inbromsningen av vår kostnadsutveckling har påverkat både formen för och omfattningen av de utbildningar som getts under året.

Det finns vissa prioriterade utbildningar som är myndighetsgemensamma. Det gäller bland annat en obligatorisk introduktionsutbildning som ska ge nyanställda en grundläggande förståelse för Försäkringskassans uppdrag, socialförsäkringens roll i Sverige och den statliga värdegrunden samt för hur förvaltningslagen och övrig lagstiftning styr vår myndighetsutövning i handläggning, beslut och bemötande.

Det finns också en del myndighetsgemensamma chefsutbildningar. De som gavs under året var chefsintroduktion samt utbildningar i arbetsmiljö och förändringsledning.

Sammantaget under året hölls myndighetsgemensamma utbildningar för 64 200 deltagare, vilket är 17 300 färre än under 2022. Av dessa hade de lärarledda utbildningarna 10 500 deltagare jämfört med 11 500 deltagare föregående år. Webbutbildningarna hade 53 700 deltagare, att jämföra med 70 000 deltagare

föregående år. Minskningen beror sannolikt på de prioriteringar som Försäkringskassan har gjort på grund av den ekonomiska inbromsningen. Medarbetarnas tid har i högre utsträckning behövts i handläggningen och utbildningarna har därför prioriterats ner.

Majoriteten av årets utbildningar har varit digitala och genomförts på distans.

Chefers utveckling

Under året har vi påbörjat ett större utvecklingsarbete på temat chefers utveckling. Inom ramen för det arbetet utvecklar vi en långsiktigt hållbar modell där våra chefer ska få en tydlig väg framåt i sin utveckling under hela chefskarriären. Arbetet med chefers utveckling är en central del i vår chefsförsörjning där vi säkerställer att vi har de chefer som vi behöver för att klara vårt uppdrag.

Personalomsättning

Att minska personalomsättningen är fortfarande ett prioriterat område som följs kontinuerligt. Personalomsättningen ska vara anpassad efter verksamhetens behov och minska där den är alltför hög.

Tabell 105 Personalomsättning tillsvidareanställda

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Antal tillsvidareanställda	10 268	10 290	9 831	3 478	3 529	3 411	13 746	13 819	13 242
Antal som börjat	1 055	1 472	1 033	365	501	363	1 420	1 973	1 396
Antal som slutat	910	1 329	1 494	333	457	477	1 243	1 786	1 971
Personalomsättning i procent ¹	8,2	11,1	13,2	8,7	11,0	12,2	8,3	11,1	12,9
Genomsnittlig anställningstid, antal år	9,8	9,4	9,5	9,2	9,1	9,3	9,6	9,3	9,5

¹ Sedan den 31 oktober 2023 beräknas personalomsättning i procent på ett nytt sätt. I tabellen har vi ändrat procentsatserna bakåt i tiden. Därför stämmer siffran för 2021 och 2022 inte överens med tidigare redovisning.

Tabell 106 Avgångsorsaker, procent

	Kvinnor			Män			Totalt		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Pension ¹	19	11	5	9	11	5	16	11	5
Egen uppsägning	62	68	52	68	63	57	63	67	53
Visstidsanställning upphört ²	17	13	21	22	18	20	19	14	21
Övrigt ³	2	8	22	1	9	19	2	8	21

¹ I pension ingår avgång enligt övergångsbestämmelse, avgång i pensioneringssyfte, avgång med sjukersättning och avgång med ålderspension.

² I visstidsanställning ingår allmän visstidsanställning, arbetstagare som är över 67 år, nystartsjobb, tim- och daglönsanställda samt vikariat.

³ I övrigt ingår arbetsbrist, avliden, avsked och uppsägning av personliga skäl, flyttat till annan statlig tjänst och provanställning upphör.

Personalomsättningen uppgick till cirka 13 procent. Det är en ökning med cirka 2 procentenheter jämfört med 2022. Ökningen förklaras av de provanställningar som avslutades på grund av den ekonomiska inbromsningen. Den genomsnittliga anställningstiden var 9,5 år vilket är något högre jämfört med föregående år.

Andelen pensionsavgångar och egna uppsägningar minskade under året. Däremot ökade andelen avgångar på grund av att en visstidsanställning upphört. Ökningen beror sannolikt på att vi avslutat fler visstidsanställningar för att sänka våra kostnader. Andelen avgångar på grund av övrigt ökade markant. Anledningen är att vi avslutade cirka hälften av våra drygt 900 pågående provanställningar i juni månad.

Åtgärder för att minska personalomsättningen där den är för hög

Vi följer och analyserar kontinuerligt personalomsättningen, vad som ligger bakom den och vilka effekter den har för verksamheten. Analysmaterialet utgörs av statistik, resultat från introduktionsenkäter, avgångsenkäter och medarbetarundersökningar, avgångssamtal samt så kallade stanna-kvar-samtal⁹¹. Utifrån dessa uppföljningar och analyser har vi vidtagit åtgärder både inom rekrytering och introduktion av nyanställda och för att få fler medarbetare att stanna kvar längre

- **Rekrytering och introduktion.** Vi har arbetat för att bli mer träffsäkra i våra rekryteringar och sett över och förbättrat introduktionen av nya medarbetare.
- **Utveckling av det systematiska arbetsmiljöarbetet.** För att skapa en god arbetsmiljö och ge medarbetarna goda förutsättningar utvecklar vi kontinuerligt det systematiska arbetsmiljöarbetet. Under året har vi tagit fram nya riktlinjer om fördelning av arbetsmiljö- och brandskyddsuppgifter och uppdaterat stöddokument för chefer.

Hälsa och sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron på Försäkringskassan ska vara låg och stabil. Minskad intern sjukfrånvaro fortsätter därför att vara ett prioriterat område, med särskilt fokus på långtidsfrånvaro.

Tabell 107 Sjukfrånvaro

		2021	2022	2023
Sjukfrånvaro, procent	Totalt	5,1	5,9	5,4
	Kvinnor	5,7	6,6	6,1
	Män	3,4	3,8	3,3
	Anställda –29 år	3,6	4,1	4,2
	Anställda 30–49 år	5,3	5,9	5,6
	Anställda 50 år–	5,2	6,1	5,4
Sjukfrånvarons längd, andel av sjukfrånvaron ≥ 60 dagar	Totalt	47,8	47,2	51,2
	Kvinnor	49,2	48,9	53,8
	Män	41,0	38,7	43,0
Kostnader för sjukfrånvaro, miljoner kronor ¹	Totalt	75,3	88,0	70,5
	Dag 2–14	56,7	72,5	56,4
	Dag 15–90	16,4	14,9	13,7
	Dag 90–	2,2	0,5	0,4

¹ Kostnader för sjukfrånvaro avser utbetald sjuklön.

⁹¹ Samtal som genomförs för att identifiera de faktorer som gör att medarbetare väljer att arbeta kvar hos oss.

Den totala sjukfrånvaron är något lägre än föregående år. Minskningen gäller både kvinnor och män och den gäller främst anställda som är 50 år eller äldre. Kostnaderna för sjukfrånvaron har minskat. Minskningen gäller främst utbetald sjuklön vid frånvaro i högst 14 dagar.

En viktig faktor för ett hållbart arbetsliv är en balanserad arbetssituation. Därför följer vi hur uttaget av övertid utvecklas. Under året har det minskat markant till totalt 98 138 timmar, vilket innebär 7 timmar i genomsnitt per anställd. Det kan jämföras med totalt 194 900 timmar och 13 timmar i genomsnitt per anställd föregående år. Minskningen beror på att vi har begränsat vårt uttag av övertid för att sänka våra kostnader.

För att bättre kunna hantera sjukfrånvaron och speciellt långtidsfrånvaron, har vi förbättrat stödet till cheferna, bland annat genom att uppdatera våra anvisningar om ohälsa, sjukfrånvaro och rehabilitering och genom förenklingar och förtydliganden i information, mallar och dokument. Vi har också erbjudit en ny form av kompetensutveckling för chefer genom så kallade framgångsseminarium, där cheferna varje vecka erbjuds ett 30 minuter långt seminarium med ett tema som pågår under fyra veckors tid. Vi har även tagit fram myndighetsövergripande arbetsmiljömål.⁹²

Hot och kränkningar

Varje år utsätts ett antal medarbetare för påverkansförsök i form av hot, kränkningar eller trakasserier av personer som har kontakt med Försäkringskassan. Under 2023 rapporterades 1 851 sådana påverkansförsök, en ökning från 1 817 under 2022. Av dessa var 954 suicidhot medan 594 var kränkningar och trakasserier och 232 var hot. Däremot gällde inget påverkansförsök våld mot medarbetare. Försäkringskassan har sedan tidigare både processer och stödmaterial för att hjälpa medarbetare som utsätts för detta.

Ett annat hot, som gäller medarbetarnas fysiska säkerhet, är när obehöriga tar sig in i och vistas i Försäkringskassans lokaler. Under 2023 inträffade detta vid 45 tillfällen, att jämföra med 41 under 2022 och 13 under 2021. Ökningen under 2023 jämfört med 2022 och 2021 kan bero på att en ökad medvetenhet och vaksamhet bland medarbetarna har lett till fler anmälningar. En förklaring kan också vara att återgången till kontoren efter pandemin har ökat risken för att obehöriga kommer in i lokalerna eftersom antalet in- och utpasseringar på kontoren har ökat.

⁹² Arbetsmiljömål för 2023: Försäkringskassan arbetar för en hållbar, hälsosam och trygg arbetsmiljö

Växla och avveckla kompetens

Det finns riktlinjer som bland annat beskriver hur en omställning⁹³ kan förebyggas, hur omställningen går till och hur partsgemensamma omställningsmedel kan stödja en omställningsprocess. Totalt har vi under året förbrukat 2,8 miljoner kronor i partsgemensamma omställningsmedel, vilket är en minskning från 2022 då det var 7,5 miljoner kronor. En förklaring till minskningen kan vara att alla delar av verksamheten inte känner till det lokala kollektivavtalet om omställningsmedel, men också att verksamheten har haft lite utrymme för att arbeta med omställning av medarbetare under året. Dessa medel finansierar även coaching som stöd i utveckling och vid individuell omställning för medarbetare och chefer.

⁹³ Omfördelning eller minskning av antalet medarbetare på grund av verksamhetsförändring eller åtgärder som genomförs när en medarbetare bedöms behöva byta arbetsuppgifter eller yrkesroll.

Verksamhetsutveckling

I detta avsnitt redovisas de viktigaste insatserna inom verksamhets- och it-utveckling som Försäkringskassan gjort under 2023. Därutöver redogörs för insatsernas förväntade och realiserade nytta samt de effekter som uppkommit under året och som härrör från tidigare år. Slutligen beskrivs större framtida utmaningar där utvecklingsarbete ännu inte har inletts. Vi redovisar här även upparbetade kostnader och konsekvenser för vår verksamhet inom utbetalning av elstöd.

I huvudsak redovisas verksamhetsutveckling med it-inslag. För övrig verksamhetsutveckling hänvisas till tidigare avsnitt i årsredovisningen. I den mån en utvecklingsinsats omfattar flera rubriker har den redovisats under den rubrik som motsvarar det huvudsakliga syftet.

Verksamhetsutveckling med it-inslag

Moderniserade tekniska plattformar och system skapar förutsättningar för fortsatt digital utveckling

Under 2023 har Försäkringskassans arbete med att driftsätta it-stöd på en ny teknisk plattform fortsatt, vilket skapar förutsättningar för fortsatt arbete med digital utveckling, automatisering och förbättringar av servicen. Den nya plattformen gör att vår it-utveckling och it-drift blir snabbare, säkrare och mer stabil.

Trots den utveckling som redovisas här har vi fortfarande kvar en hög andel av våra it-stöd på föråldrade tekniska plattformar. Det begränsar möjligheterna till en effektiv handläggning i modern miljö och riskerar på sikt att leda till att Försäkringskassan inte kan fullgöra uppdraget att administrera socialförsäkringen på ett tillfredsställande sätt. Investeringsbehovet bedöms därför vara fortsatt stort även de kommande åren.

Moderniserade it-stöd inom handläggningen

Försäkringskassans it-stöd är uppbyggda sedan 1970-talet och framåt utifrån många olika generationer av tekniska plattformar. Det gör att det blir kostsamt och svårt att underhålla, kompetensförsörja och digitalisera samt i många fall trögt att få ut snabba förändringar. Vi genomför en rad olika typer av moderniseringar för att möta behov som ökad digitalisering, automatisering, snabbare leverans från kravställning till driftsatt förändring tillförlitlighet, stabilitet och minskade underhållskostnader.

Verksamhetsfunktionell migrering

Då våra it-stöd nyttjar föråldrad teknik som måste ersättas, samtidigt som stödet för verksamheten behöver moderniseras, utvecklas nya it-stöd som passar den struktur som finns i en modern teknisk lösning. Under 2023 har det pågått utveckling och driftsättningar främst av dessa förmånssystem

- inom sjukpenning, förebyggande sjukpenning och rehabiliteringsersättning pågår utveckling med planerad driftsättning under 2024
- bostadsbidrag har under flera år stegvis flyttats till en modern plattform och planeras vara helt flyttad under 2024
- inom underhållsstöd görs en successiv flytt av it-stödet. Som en första del pågår arbete med att flytta anståndshantering.

Förflyttning från föråldrade tekniska plattformar

Vi har under 2023 flyttat 77 it-stöd som utvecklades under perioden slutet av 1990-talet fram till 2000-talet till en modern plattform. Flytten innebär att verksamhetsfunktionen bibehålls medan den underliggande tekniska plattformen byts ut. Denna typ av modernisering kommer att skapa förutsättningar för snabbare leverans vid nyutveckling och minskade underhållskostnader. I nästa etapp planerar vi att flytta de it-stöd som utvecklades under perioden 2000–2020.

Support för system upphör

It-stödet för att hantera administrationen statligt tandvårdsstöd använder ett inköpt standardsystem där leverantören har aviserat att supporten kommer upphöra 2027, vilket tvingar oss att hitta en annan teknisk lösning. Arbetet med att ta fram denna lösning samtidigt som nya och förändrade verksamhetsmässiga krav omhändertas har inletts under 2023.

Ett nytt framtidssäkrat it-system för utbetalningar

Försäkringskassan arbetar med att flytta it-stödet som hanterar utbetalningar för både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten till en ny teknisk lösning. Syftet är att få ett modernt it-stöd som möter säkerhetskraven och kraven på utökade kontroller, robusthet samt effektivitet. Det utvecklade it-stödet ska dessutom möjliggöra för Försäkringskassan att bli teknisk leverantör till Utbetalningsmyndigheten. Utvecklingen planeras vara genomförd till 2026 vilket då kommer innebära att alla förmånsutbetalningar hanteras genom detta system.

Arkiv för elektronisk information

Under året har vi fortsatt arbetet med att skapa ett nytt arkiv för elektronisk information. Det nya arkivet, som planeras införas under 2024, ska stödja myndighetens modernisering av it-stöd och digital hantering av verksamhetsinformation samtidigt som det behövs för att förbättra säkerheten i systemen.

Nytt system för att följa upp samverkan och finansiell samordning

Under 2023 har ett nytt myndighetsgemensamt system börjat användas för att följa upp resultaten av samverkan och finansiell samordning som sker mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommun och region inom samordningsförbund.⁹⁴

⁹⁴ Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, en eller flera kommuner och en eller flera regioner samverkar finansiellt inom ramen för samordningsförbund. I samordningsförbundet beslutar de fyra aktörerna hur samarbetet ska utformas utifrån lokala förutsättningar och behov.

Utveckling för att implementera regeländringar

Flera regeländringar har under året krävt utveckling av it-systemen. Det gäller bland annat följande

- bostadsbidraget har utvecklats med anledning av tilläggsbidraget som förlängdes och ändrades i sin utformning
- inom föräldraförsäkringen har riksdagen fattat beslut om förändringar som träder i kraft sommaren 2024. En analys av vad det kommer att innebära i form av it-utveckling har påbörjats under 2023. Utvecklingen kommer att genomföras under första delen av 2024
- inom bostadstillägget kan ärenden som omfattas av lagändringen om ändrad pensionsålder hanteras med hjälp av ett nytt handläggningssystem
- statligt tandvårdsstöd utvecklas för att regelverket från Tandvårds- och läkemedelsverket ändras.

Förbättringar i kundmötet

Fler korrekta uppgifter med e-tjänster

E-tjänster som underlättar ansökan leder till färre samtal och bättre service. Dessutom minskar risken för felaktiga ansökningar samtidigt som säkerheten ökar. Vi har utvecklat våra e-tjänster för flera förmåner så att det är enklare för den sökande att lämna fullständiga och korrekta uppgifter. Exempel på funktioner som utvecklats under 2023 är följande

- ansökningarna för bostadsbidrag, omvårdnadsbidrag och underhållsstöd har utvecklats så att den sökande har möjlighet att lämna mer information digitalt
- ansökan för bostadstillägg har utvecklats så att den sökande inte behöver komplettera sin ansökan med bilagor i samma utsträckning som tidigare
- den som ansöker om assistansersättning kan nu lämna in räkning av utförd assistans digitalt, vilket har resulterat i att andelen räkningar som kommer in digitalt har mer än fördubblats jämfört med 2022 och uppgår nu till 50 procent 2023. Se vidare avsnitt Funktionsnedsättning
- deltagare i arbetsmarknadspolitiska program har fått ökad möjlighet att följa sina ärenden om aktivitetsstöd digitalt
- e-tjänsterna inom föräldraförsäkringen har vidareutvecklats, vilket ger bättre översikt och underlättar föräldrarnas planering. Under året har även en ny tjänst tagits fram som ska underlätta för föräldrarna att räkna ut hur mycket ersättning de får
- inom sjukpenningen har en ny ansökningstjänst tagits fram som ska minska antalet kompletteringar och säkerställa att vi får rätt information från början. Det underlättar upplevelsen för de försäkrade samt bidrar till en mer skyndsam och effektiv handläggning. Tjänsten lanseras i början av 2024
- ansökan om tillfällig föräldrapenning och sjukpenning har utvecklats så att det nu är lättare att lämna rätt inkomstuppgifter.

Ökad tillgänglighet för digitala tjänster

Under året har det blivit möjligt för personer med skyddad identitet att använda fler digitala tjänster, som för att anmäla felaktig utbetalning, ansöka om avbetalningsplan, visa skuldsituation och ansöka om merkostnadsersättning för ensamsökande föräldrar.

Utvecklade tjänster som kan användas av fler

Försäkringskassan har deltagit i samarbetsprojekt med andra myndigheter och aktörer. Ett strategiskt och utforskande initiativ har inletts med syftet att förenkla för individen i mötet med det offentliga Sverige. Försäkringskassan är initiativtagare till det utforskande projektet ”Jag i Sverige”, som drivs i samarbete med eSamverkansprogrammet (eSam).⁹⁵

Under året har Försäkringskassan också varit aktiv i eSam med kompetens och resurser i flera andra styr- och arbetsgrupper. Vi har bland annat deltagit i internetgruppen som utreder hur myndigheter ur ett säkerhetsperspektiv ska förhålla sig till tjänster som levereras via molnet/internet och arbetet kring initiativet gemensam digital samarbetsplattform.

⁹⁵ eSam är ett medlemsdrivet program för samverkan mellan 38 myndigheter för att underlätta och påskynda digitaliseringen. Myndigheten för digital förvaltning DIGG, Sveriges Kommuner och Regioner SKR, Arbetsmiljöverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB är adjungerade i flertalet forum.

Effektiviseringar i handläggningen

Förbättrad funktionalitet, ökad digitalisering och automatisering i handläggningen

Utvecklingen av funktionaliteten i handläggningssystemen ska minska det manuella arbetet och öka automatiseringsgraden och kvaliteten. Initiativ har tagits för att skapa nya it-stöd där drivkraften främst är ökad digitalisering och automatisering som möjliggör kommande effektiviseringsvinster och andra förbättringar såsom ökad kontroll och ökad kvalitet

- vi ser att utvecklingen som genomfördes förra året med ett differentierat stöd och automatisering av kontroller och informationshämtning inom omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning ger effekt i och med att produktiviteten ökar. Se avsnitt Förmåner vid funktionsnedsättning. Produktiviteten förväntas öka ytterligare 2024 utifrån fortsatt utveckling för att öka stödet och automatiseringsgraden
- ett nytt it-stöd håller på att tas fram för att hantera sjukersättning, aktivitetsersättning och bostadstillägg
- inom omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning pågår utveckling med ökat stöd för utformning och utskick av brev samt automatisering. Utvecklingen förväntas ge effektiviseringsvinster under 2024
- inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har automatiseringsgraden ökat, i genomsnitt fattas 40 procent av besluten helt maskinellt månadsvis, genom tidigare års utveckling samt funktionalitet som driftsatts i år. Läs mer i avsnitt Övriga förmåner, Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning
- inom internationell vård har vi skapat maskinella kontroller av regionernas ansökningar om ersättning för vård av personer som inte är folkbokförda i Sverige. Det har vi gjort genom att digitalisera informationen och automatisera vissa handläggningsmoment. Den genomsnittliga handläggningstiden i dessa ärenden har blivit kortare
- den ytterligare integrationen mellan Försäkringskassans handläggningssystem och det EU-gemensamma handläggningssystemet RINA ger möjlighet till återbetalning av kostnader för vårdförmåner mellan Sverige och andra EU-länder
- inom assistansersättningen handläggs nu enklare utbetalningsärenden automatiskt. Utvecklingen kommer att kunna ge effektiviseringsvinster och snabbare hantering av utbetalningsärenden under kommande år. Det pågår även utveckling för att öka andelen utbetalningsärenden som handläggs maskinellt
- inom föräldrapenningen får vi automatiskt information om uppehållstillstånd och laglig vistelse i Sverige genom att informationsinhämtningen från Migrationsverket har vidareutvecklats
- inom underhållsbidrag har Försäkringskassan tillsammans med USA möjliggjort att transaktioner mellan Sverige och USA kan göras digitalt. Det innebär att kostnaderna kommer att minska för checkhanteringen. Arbetet pågår även för att effektivisera handläggningen av EU-familjeförmåner genom förenklat informationsutbyte och förbättrat handläggningsstöd. De nya funktionerna driftsätts 2024.

Insatser för att minska felaktiga utbetalningar

Vi har gjort flera utvecklingsinsatser som leder till minskade felaktiga utbetalningar

- inom föräldraförsäkringen har vi utvecklat fler kontroller som minskar risken att ersättning betalas ut för dagar som den försäkrade inte har rätt till
- inom tillfällig föräldrapenning, föräldrapenning och assistansersättning ska antalet felaktiga utbetalningar och bidragsbrott minska genom en kontroll som gör det möjligt att upptäcka om redovisad tid för en assistent sammanfaller med en ansökan om tillfällig föräldrapenning eller föräldrapenning
- inom sjukersättning har vi tagit fram en ny urvalsprofil för att identifiera personer som kombinerar sjukersättning med arbete
- arbetet med förbättrade riskbaserade kontroller fortsätter som till exempel inom sjukersättning och tandvårdsstöd
- inom aktivitetsstöd har vi utvecklat en teknisk lösning för säker digital kommunikation tillsammans med Arbetsförmedlingen för att enklare kontrollera alla ärenden med frånvaro på grund av enskild angelägenhet och tillfälligt uppehåll
- vi har lanserat ett nytt it-stöd för att hämta och sammanställa information från våra interna it-tjänster. Syftet är att effektivisera handläggningen av kontrollutredningar. Utvecklingen innebär mindre administration och effektivare handläggning. It-stödet kommer att fortsätta utvecklas.

Förbättrad informationssäkerhet

Moderniseringen som pågår av föräldrade it-stöd och tekniska plattformar förväntas öka informationssäkerheten.

För att öka efterlevnaden av dataskyddsförordningen GDPR⁹⁶ har vi etablerat en funktion som möjliggör en säker och effektiv hantering av digitalt lagrade dokument, över 1 miljard försäkringsdokument för cirka 20 olika förmåner. Detta gör att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten nu kan erbjuda den enskilde digital information på ett säkert och effektivt sätt, genom att vi kan publicera alla brev i den enskildes självbetjäningstjänst i stället för att skicka ut dem via brev.

Inom tandvårdsstödet har vi stärkt kontrollen av tandläkare som gör förfrågningar av patienter via ett elektroniskt system. Effekten som förväntas uppstå är en säkrare hantering av uppgifter. Se vidare avsnitt Statligt tandvårdsstöd.

Under året har fortsatta steg tagits i arbetet med att införa en strukturerad metod för hantering av verksamhetsinformation. Detta skapar det stöd och den styrning som krävs för en helhetssyn och främjar myndighetsövergripande samarbete. Därigenom tryggas Försäkringskassans informationshantering.

⁹⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

Omfattning av verksamhetsutveckling med it-inslag

Tabell 108 Utvecklingskostnader med it-inslag, tusen kronor¹

	2021	2022	2023
Genomförande ²	600 834	598 828	687 501
Förstudier	11 427	14 049	14 159
Utvecklingskostnad, totalt	612 262	612 878	701 660

¹ Jämförelsetalen har räknats om från föregående år då kostnad som tidigare klassats som it-utveckling har tagits bort.

² Avser utvecklingsram och mindre utveckling.

Tabell 109 Utfall utveckling med it-inslag, antal timmar

	2021	2022	2023
Utveckling med it-inslag	923 211	915 238	994 343

Kostnaderna för utveckling med it-inslag har ökat med 14 procent. Kostnadsökningen beror framförallt på att antalet timmar för utveckling med it-inslag har ökat för att möta det stora utvecklingsbehovet.

Verksamhetsutveckling utan it-inslag

Nedan beskrivs den verksamhetsutveckling utan it-inslag som är av större karaktär och myndighetsövergripande.

Förstärkt rättslig styrning och stöd

Under året har vi fortsatt att förstärka och utveckla det rättsliga arbetet på Försäkringskassan. Nyanställda jurister har genomgått omfattande introduktionsprogram och de rättsliga stödfunktionerna byggs upp på försäkringsavdelningarna och på IT-avdelningen. I takt med att stödfunktionerna är igång fullt ut kommer arbetet att renodlas gentemot rättslig styrning och regelutveckling.

Programmet för förnyelse av sjukförsäkringens förvaltning

Våren 2022 startades ett program i syfte att ta fram förslag på hur Försäkringskassan långsiktigt kan förvalta sjukförsäkringen. Under året har arbetet i programmet gått in i sitt slutskede. Ett förslag till en ny verksamhetsidé för förvaltningen av sjukförsäkringen har tagits fram. Verksamhetsidén beskriver, utifrån vissa antaganden om framtiden, vilka förmågor och arbetssätt som en framtida förvaltning behöver ha. Den beskriver också vilka förvaltningsuppgifter som en framtida förvaltning behöver fokusera på och prioritera. Förslagen ska nu beredas i organisationen.

Programmet för operativ förmåga

Förra året inleddes ett arbete med att höja myndighetens operativa förmåga mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa och att Försäkringskassan är beredskapsmyndighet med sektorsansvar för ekonomisk säkerhet. Arbetet resulterade i ett program som syftar till att Försäkringskassan ska ha förmåga att utföra sitt uppdrag även under svåra förhållanden och ytterst i krig.

Programmets uppdrag är att hålla samman arbetet och driva åtgärder över hela myndigheten och har redan nu levererat nytta inom flera olika områden. Vi har exempelvis stärkt vår förmåga till robust kommunikation, utvecklat samarbetet med andra aktörer, stärkt vår motståndskraft och förbättrat vår försörjnings- och författningsberedskap. Arbetet fortsätter enligt nuvarande tidplan fram till första kvartalet 2024.

Större utmaningar framöver

Nedan beskrivs större utmaningar som vi har identifierat och där utvecklingsarbete pågår. Det är viktigt att fortsätta identifiera ytterligare utvecklingsåtgärder under 2024 och 2025.

Det samhällsekonomiska läget

Det ekonomiska läget i Sverige har lett till att hushållen har fått ökade utgifter. Detta kan komma att påverka antalet ansökningar till Försäkringskassan. Även Försäkringskassans ekonomiska läge och besparingskravet för 2024 kommer att påverka it-utvecklingen.

Försämrat säkerhetsläge

Det försämrade säkerhetsläget ger konsekvenser för Försäkringskassan. Vi behöver fokusera på att handläggning och utbetalningar ska fungera även i krissituationer. Vi håller på att ta fram olika krisplaner om kris och angrepp kommer. Detta i sin tur kommer sannolikt att ställa krav på omprioriteringar inom utvecklingsområdet i ett redan ansträngt läge.

Vår förmåga att utveckla verksamheten

Som vi tidigare har beskrivit är många av Försäkringskassans it-stöd och tekniska plattformar föråldrade. Arbetet med att förnya dem pågår, men kommer att fortsätta under lång tid framöver och ta stora resurser i anspråk.

Kombinationen av lågkonjunktur, det ekonomiska läget på myndigheten och behovet av nödvändig utveckling kommer att innebära stora utmaningar framöver. Kraven på prioritering och styrning av utvecklingen är stora och kommer sannolikt att öka.

Elstöd

I detta avsnitt återrapporteras Försäkringskassans uppdrag i regleringsbrevet om att redovisa upparbetade kostnader för it-utveckling, administration och övriga kostnader som rör elstödet. Vi beskriver också konsekvenserna för myndighetens verksamhet.

Upparbetade kostnader

Försäkringskassans upparbetade kostnader för it-utveckling, administration och övriga kostnader för utbetalning av elstöd är 107,2 miljoner kronor.

Tabell 110 Upparbetade kostnader, tusen kronor

	2023
It-utveckling	26 746
Administration och övriga kostnader	80 460
Totalt	107 206

Kostnader för it-utveckling avser Försäkringskassans kostnader för utveckling av ett it-stöd för att beräkna, besluta om och betala ut elstöd.

Administration och övriga kostnader avser kostnader för handläggning av elstöd och kundmöte via telefon och mejl. Här ingår även kostnader för banktransaktioner för utbetalning av elstöd, utskick av beslutsbrev, rättsligt stöd och processföring i domstol i samband med överklagandeärenden samt kostnader för återkravshantering och it-relaterade kostnader för drift och underhåll av it-stödet.

Konsekvenser för Försäkringskassans verksamhet

It-stödet har tagits fram av befintlig personal inom Försäkringskassan. Detta har inneburit att resurser har omprioriterats till elstödet och att det därför funnits mindre kapacitet till annan utveckling. En konsekvens av det är att arbetet med att utveckla robustare och effektivare system för betalning- och återbetalning har försenats.

För att få en så liten påverkan som möjligt på Försäkringskassans övriga kundmöten har kundmötet för elstöd bedrivits i en temporär organisation som främst har bemannats med tillfälligt anställd personal. Detta har möjliggjort hög tillgänglighet och korta väntetider för elstödmottagare.

Försäkringskassans arbete med elstödet kommer att fortsätta även efter 2023 eftersom det är kvar cirka 44 200 ärenden där elstödet trots en mängd vidtagna åtgärder inte har kunnat betalas ut. Vi kommer att behöva inrätta en förvaltningsorganisation för att hantera dessa ärenden.

Arbetet med mänskliga rättigheter

Försäkringskassan har i uppdrag att belysa, analysera och uppmärksamma Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner till skydd för de mänskliga rättigheterna. Försäkringskassan ska också beakta barns rättigheter, stödja genomförandet av funktionshinderspolitiken och integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten. Genom Försäkringskassans arbete med värdegrundsfrågor och mänskliga rättigheter bidrar vi till Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Den årliga interna enkätundersökningen om värdegrund och mänskliga rättigheter har inte genomförts under 2023, med anledning av vår ekonomiska inbromsning. Det gör att vi inte kan redovisa en heltäckande bild av utvecklingen inom arbetet med mänskliga rättigheter eller av effekterna av våra insatser under året.

Arbetet mot interna överträdelser och korruption

Under 2023 har Försäkringskassan fortsatt att arbeta förebyggande för att motverka korruption. Som ett led i detta har vi vidtagit åtgärder för att öka vår förmåga att identifiera risker för korruption och överträdelser. Detta har vi gjort genom bland annat riktade informationsinsatser, seminarier om korruption, revidering av befintliga utbildningar samt en ny webbutbildning som ska öka chefernas kunskap inom området.

Vi har gjort övergripande riskanalyser och de risker som vi identifierat har legat till grund för en kontrollplan. Vi har också analyserat utfallet av riktade kontroller och anmälningar om misstänkta interna överträdelser och brott mot Försäkringskassan.

Under året har 414 anmälningar om misstänkta överträdelser inkommit till funktionen för internutredningar, 2022 kom det in 319 anmälningar och 2021 var det 297 stycken. Av anmälningarna som kom in under 2023 lämnades 32 över till personalansvarsnämnden. Under 2022 var det 23 anmälningar som lämnades till personalansvarsnämnden och 2021 överlämnades 22 stycken.

Visselblåsarfunktionen

Försäkringskassan inrättade under 2022 en intern rapporteringskanal enligt lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden. Sedan starten har 18 rapporter lämnats till visselblåsarfunktionen varav 13 har inkommit under 2023.

Huvuddelen av de inkomna rapporterna har inte bedömts gälla missförhållanden av allmänt intresse. Av totalt 13 avslutade ärenden har 2 lämnats till funktionen för internutredningar.

Majoriteten av de inkomna rapporterna har handlat om rättstillämpning och prioriteringar i verksamheten. En mindre del har handlat om kränkande särbehandling och jäv vid rekrytering.

Skydd av mänskliga rättigheter för utsatta grupper

Nationella minoriteter

I Försäkringskassans introduktionsutbildning ges information om de nationella minoriteterna och deras särskilda rättigheter. Utbildningen är obligatorisk för alla nyanställda.

I november anordnade vi en heldagskonferens på temat Försäkringskassan och nationella minoriteter. Konferensen ersatte de enskilda samråden som ska genomföras enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724). Företrädare för den judiska och den samiska minoriteten avböjde att delta på konferensen.

Fokus för konferensen var samverkan och syftet var att öka de nationella minoriteternas inflytande och delaktighet i verksamheten. Vid mötet diskuterades bland annat minoritetsspråken, vår kunskap om nationella minoriteter och bemötandet vid Försäkringskassans servicecenter. Dialogen under konferensen har gett oss ökad kännedom om minoriteternas behov som kommer omsättas i utveckling av verksamheten kommande år.

De nationella minoriteterna har använt våra tjänster och service på finska, meänkieli och samiska, men efterfrågan av service på dessa språk är generellt låg. Medarbetare har möjlighet att uppge kunskaper i minoritetsspråk på myndighetens intranät, som är sökbart. Sammantaget bedömer vi att vårt arbete svarar väl upp mot kraven i lagstiftningen.

Anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Under 2023 har det kommit in 62 anmälningar om diskriminering till DO som rör Försäkringskassan. Det är en ökning från 43 anmälningar under 2022 och 57 anmälningar 2021. 64 anmälningar kom in under 2020.

53 av anmälningarna rörde individer som har upplevt sig diskriminerade i kontakten med Försäkringskassan. De vanligaste diskrimineringsgrunderna som anges i anmälningarna är funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet och ålder. Av anmälningarna handlar 5 om individer som har upplevt sig diskriminerade i kontakt med Försäkringskassan på grund av kön.

Resterande anmälningar rör individer som har upplevt sig diskriminerade av Försäkringskassan som arbetsgivare.

Barns rätt

Under året har ett större utbildningsmaterial tillgängliggjorts för Försäkringskassans medarbetare och chefer. Materialet är resultatet av vårt arbete med regeringsuppdraget Ett kunskapslyft för barnets rättigheter 2021–2023. Utbildningsmaterialet utgår ifrån vanligt förekommande utmaningar för verksamheten i tillämpningen av barnkonventionen. Materialet består av fyra animerade filmer med tillhörande panelsamtal där medarbetare från Försäkringskassan och utredare från Barnombudsmannen medverkar.

Arbetet med förvaltning och utveckling av barnrättsfrågorna har fortsatt under året. Vi har bland annat kartlagt aktuella utvecklingsbehov och behov av insatser för att fortsätta vårt arbete med barnrätt.

2016 tog vi fram riktlinjer om anmälan till socialnämnden eller polisen vid kännedom om eller misstanke om att ett barn far illa, och sedan dess har antalet orosanmälningar till socialtjänsten ökat stegvis. Under 2023 gjordes 526 orosanmälningar till socialtjänsten. År 2022 gjordes 393 anmälningar och år 2021 gjordes 279 anmälningar.

Genomförande och systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken

Strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken

Försäkringskassan har under året fortsatt arbetet med regeringens tioåriga strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Arbetet har fokuserat på intern och extern samordning, kartläggning och uppföljning av vårt arbete med funktionshinderspolitiken. Strategiarbetet styrs genom ett myndighetsövergripande uppdrag som syftar till att stärka funktionsrättsperspektivet inom Försäkringskassan.

Vi har arbetat med att identifiera behov av utveckling och åtgärder. Den interna kartläggningen har bland annat visat att det behövs kunskapshöjande insatser inom funktionshinderområdet. Det finns också behov av ökad samordning inom pågående och kommande aktiviteter inom organisationen på funktionshinderområdet.

Försäkringskassan har medverkat med frågor i enkätundersökningen Rivkraft.⁹⁷ Syftet var att veta mer om aktuella utmaningar och utvecklingsbehov gällande tillgänglighet och bemötande som personer med funktionsnedsättning upplever i kontakt med oss.

Resultaten från Rivkraft visar bland annat att vi behöver förbättra arbetet med hur vi bemöter de som kontaktar oss. Respondenterna i undersökningen upplever att vi inte har tillräcklig kunskap om behoven som olika funktionsnedsättningar innebär. De upplever också att det är svårt att kontakta oss. Här lyfts önskemål om både en direkt kontaktväg till en personlig handläggare och att vi tillhandahåller fler alternativa kontaktvägar.

⁹⁷ Myndigheten för delaktighet har en undersökningspanel som heter Rivkraft. Deltagare i panelen har alla någon form av funktionsnedsättning.

För att komplettera bilden från Rivkraft har Försäkringskassan under hösten genomfört ett antal fokusgruppsmöten och intervjuer med medlemmar från civilsamhällesorganisationer i funktionshinderrörelsen. Syftet med mötena har varit att fördjupa vår förståelse och synliggöra fler perspektiv på aktuella utmaningar och utvecklingsbehov kopplade till vår tillgänglighet och vårt bemötande. Resultatet från fokusgrupperna kommer att analyseras under våren 2024.

Försäkringskassan har ett särskilt ansvar för uppföljning av två prioriterade samhällsområden.⁹⁸ Vi har deltagit i dialogmöten tillsammans med de myndigheter som också tilldelats ett särskilt uppföljningsansvar för dessa prioriterade samhällsområden. Vi har även regelbundet deltagit i möten samordnade av Myndigheten för delaktighet.

Försäkringskassans funktionshinderråd

Försäkringskassans funktionshinderråd har under året genomfört fyra möten. Funktionshinderrådet är ett samverkansforum som syftar till att involvera funktionshinderrörelsen i vårt arbete. Funktionshinderrådet informeras vid mötena om statusen för Försäkringskassans arbete med regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken.

Mötena har resulterat i att frågor av särskild vikt har tagits vidare för djupare diskussion i en arbetsgrupp som består av representanter för Försäkringskassan och representanter från Funktionsrätt Sverige. Funktionshinderrådet får på så sätt möjlighet att påverka utvecklingen i strategiarbetet och det interna uppdraget att stärka funktionsrättsperspektivet inom myndigheten. Mötena i funktionshinderrådet har planerats i samråd med civilsamhällesorganisationerna.

Digital tillgänglighet och inkluderande design

Gränssnittet på Försäkringskassans webbplatser och digitala tjänster ska göra det möjligt för alla att använda dem – oavsett funktionsförmåga. Under året har vi fortsatt att utveckla, testa och förbättra de digitala gränssnitt som enskilda möter. Vi har också förbättrat stödet kring kravställning vid upphandling av digitala gränssnitt så att de tjänster vi köper in uppfyller lagkraven på digital tillgänglighet.

Inom ramen för digital tillgänglighet har vi fortsatt att utveckla våra tjänster i samråd med användare som har kognitiva svårigheter, för att bättre tillgodose deras behov. Vi har också sett till att våra digitala tjänster kan användas med olika hjälpmedel, som till exempel skärmläsare.

Vi fortsätter arbetet med att se över hur våra interna arbetsverktyg ska bli mer inkluderande och tillgängliga för alla våra medarbetare. Detta har visat sig svårt då många av Försäkringskassans digitala verktyg är gamla. I dag har vi inte heller möjlighet att prioritera arbetet med att systematiskt säkerställa att interna digitala verktyg är inkluderande och uppfyller kraven på digital tillgänglighet.

⁹⁸ Inom samhällsområde Arbeta och försörjning delar vi uppföljningsansvaret med Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket. För samhällsområde Hälsa, folkhälsa och social välfärd delar vi ansvaret med Folkhälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen.

Försäkringskassans strategiska forum för digital tillgänglighet och inkluderande design har under året regelbundet utbildat ledningsgrupper och stöttat medarbetare som behöver lära sig mer om området.

Vi har också tagit fram stödmaterial i form av bland annat infografik som förklarar hur digital otillgänglighet berör fler än de vi vanligtvis föreställer oss.

Arbetet med att bidra till ökad jämställdhet

Försäkringskassan har under 2023 fortsatt arbetet med jämställdhetsintegrering. Arbetet har utgått från målen i Försäkringskassans inriktning åren 2022–2025

- det ska inte förekomma några osakliga könsskillnader i handläggning, beslut eller bemötande i Försäkringskassans verksamhet
- när föräldrar och andra anhöriga kan välja vem som ska ta ut en viss förmån fördelar de uttaget jämställt
- Försäkringskassan ska upptäcka och motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- skillnaderna mellan kvinnors och mäns hälsa som beror på olika aspekter av ojämställdhet ska minska.

Arbetet med jämställdhetsintegrering har fokuserat på att utbilda medarbetare, kartlägga oförklarade könsskillnader, ställa frågor om erfarenheter av våld och informera om jämställt uttag inom vissa förmåner.⁹⁹

I början av 2023 beslutade vi om en verksamhetslogik för jämställdhetsarbetet under de kommande åren. Verksamhetslogiken är en modell för planering, uppföljning och utvärdering av insatser som syftar till att bidra till de jämställdhetspolitiska målen. Den består av indikatorer för uppföljning och utvärdering av våra jämställdhetsmål.

Arbetet med att integrera prioriterade dokument för styrning och stöd med information om osakliga könsskillnader, jämställt uttag och våld i nära relationer har fortsatt under 2023. På grund av den ekonomiska inbromsningen har arbetet genomförts i lägre takt än under föregående år.

Kunskap om jämställdhet och mäns våld mot kvinnor

Under året har medarbetare och chefer fortsatt att kompetensutvecklas om jämställdhet och om mäns våld mot kvinnor. Cirka 3 500 medarbetare och chefer har gått utbildningar på området. En del av utbildningarna som vi tidigare erbjudit våra medarbetare har inte kunnat genomföras på grund av den ekonomiska inbromsningen.

⁹⁹ Avser föräldraförsäkring, omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.

Det ska inte förekomma några osakliga könsskillnader i handläggning, beslut eller bemötande

Försäkringskassan kartlägger varje år könsskillnader i handläggningen. Under 2023 har vi sett att det finns skillnader i handläggningstider för kvinnor och män inom funktionshinderförmånerna¹⁰⁰. Vi vet i nuläget inte vad skillnaderna beror på.

Inom sjukförsäkringen har en mindre kartläggning gjorts om risker för osakliga könsskillnader. Underlaget utgörs av bland annat fokusgrupper med medarbetare och enkätsvar. Av kartläggningen framgår att det finns en risk att vi i utredningskrävande sjukpenningärenden i högre grad ställer frågor om sociala förhållanden till kvinnor än till män. Det kan exempelvis handla om frågor om ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete.

Det kartläggande arbetet som gjorts inom området kommer att användas som underlag för att ta fram insatser för att motverka osakliga könsskillnader. Vi arbetar bland annat med att ta fram ett metodstöd som ska användas på strukturell nivå för att identifiera osakliga könsskillnader i handläggningen av ärenden med bedömningsutrymme.

Försäkringskassans kundundersökning visar att det inom de flesta förmåner inte finns stora skillnader i hur kvinnor och män upplever vårt bemötande. Inom förmånerna förebyggande sjukpenning, rehabiliteringspenning och aktivitetsersättning finns det dock könsskillnader. Störst skillnader ser vi inom aktivitetsersättning. I dag vet vi inte vad dessa skillnader beror på.

Jämställt uttag av förmåner där föräldrar och andra anhöriga kan välja

Arbetet med jämställt uttag av föräldraförsäkringen redovisas i avsnittet om mål för föräldraförsäkringen.

Inom förmånen omvårdnadsbidrag har Försäkringskassan i samverkan med hälso- och sjukvården informerat om möjligheter och konsekvenser av att dela förmånen. Vi har även utvecklat informationen om förmånen på vår webbplats i syfte att ge föräldrar och likställda möjligheten att göra informerade val.

Upptäcka och motverka mäns våld mot kvinnor

Försäkringskassans handläggare ska i mötet med försäkrade ställa frågor om våld för att på så sätt upptäcka erfarenheter av våld. Vi beslutade under året att ställa frågor om våld vid indikation i fler förmåner än tidigare. I samband med detta tog vi fram ett övergripande metodstöd för medarbetare som ska fråga om våld. I handläggningen av utredningskrävande sjukpenningärenden och underhållsstöd ska försäkringsutredare och handläggare ställa frågor om våld på rutin, vilket betyder att man ska göra det oavsett om det finns en indikation eller inte.

¹⁰⁰ Aktivitetsersättning, sjukersättning, assistansersättning, merkostnadsersättning, omvårdnadsersättning

Arbetet med att integrera ett våldsperspektiv i prioriterade dokument för styrning, stöd, planering och uppföljning har fortsatt. Detta gäller särskilt inom de förmåner¹⁰¹ där handläggarna sedan 2019 haft i uppdrag att fråga om våld.

Försäkringskassan har också genomfört kommunikationsinsatser om våld i nära relationer på webbplatsen och i sociala medier vid fyra tillfällen.

Vi har också arbetat med att kartlägga våra beröringspunkter med prostitution, människohandel och människoexploatering. Kartläggningen visar bland annat att vi genom handläggningen får indikationer som visar förhöjd risk att utsättas för detta. Den visar också att vi behöver utveckla våra interna rutiner för att kunna hantera ärenden där det finns indikationer på att en person utsätts för prostitution, människohandel eller människoexploatering.

Vi kommer att använda resultaten från kartläggningen som underlag när vi utformar åtgärder på området under de kommande åren.

Öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden

Försäkringskassan har ett regeringsuppdrag tillsammans med Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Jämställdhetsmyndigheten och Socialstyrelsen om att arbeta för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Arbetet sker huvudsakligen i samverkan med de andra myndigheterna inom områdena kommunikation, kompetenshöjning och uppföljning av insatser till målgruppen. Inom ramen för arbetet har myndigheterna tagit fram en plan för uppföljning och inventerat vilka kompetenshöjande insatser som finns på myndigheterna. Vi arbetar också med att ta fram en gemensam budskapsplattform med målgruppsanpassad information. Uppdraget delredovisas av Arbetsförmedlingen i mars 2024 och slutredovisas av dem 2026.

Utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall

När en vuxen eller ett barn har dödat eller utsatts för försök till dödligt våld av en närstående eller en tidigare närstående ska Socialstyrelsen informera berörda statliga myndigheter om att de har inlett ett ärende. När Försäkringskassan får sådan information ska vi inleda en intern tillsyn enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Under året har Försäkringskassan inte fått någon sådan information från Socialstyrelsen. Vi har däremot genomfört och avslutat intern tillsyn i 12 ärenden som tidigare har kommit in till oss, men inget av de avslutade ärendena har lett till vidare åtgärder.

¹⁰¹ Sjukpenning, rehabiliteringsersättning och rehabiliteringspenning samt aktivitetsersättning och underhållsstöd.

Stabs- och expertfunktionen

Avsnittet beskriver Försäkringskassans uppgift som stabs- och expertfunktion till regeringen. I avsnittet redovisas även vårt arbete som sektorsansvarig myndighet för ekonomisk säkerhet.

Kunskapsuppbyggnad

Som kunskapsmyndighet kan Försäkringskassan initiera egna studier av socialförsäkringens effekter för individ och samhälle. Forskningsbaserad kunskap behövs för att kunna värna och utveckla socialförsäkringen så att den lever upp till de politiska målen, ger trygghet och adekvat stöd till enskilda över tid och bidrar till ett starkare samhälle. Vi ser behov av forskningsbaserad kunskap inom många skilda ämnesområden för att våra och andra berörda samhällsaktörers verksamheter ska vila på en stabil kunskapsgrund och stödja att uppdraget utförs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

I tabellen nedan redovisas de publikationer vi har gett ut under perioden 2021–2023.

Tabell 111 Publikationer, antal

	2021	2022	2023
Socialförsäkringsrapporter och forskarrapporter	9	7	1
Korta analyser	5	7	7
Promemorior	2	4	14

Publikationerna som publicerats under 2023 berörde bland annat sjukförsäkringens kompensationsgrad, omvårdnadsbidrag, skillnader i användandet av tillfällig föräldrapenning fördelat på yrke, flerbarnstillägget, bemötande i utredningssamtal, omfattningen av felaktiga utbetalningar inom flera ersättningar samt skiftet i sjukskrivningsorsak från rörelseorganen till psykisk ohälsa.¹⁰² Att antalet publicerade forskarrapporter är färre än tidigare år beror på att flera projekt som avslutades i slutet av 2023 kommer att publiceras under 2024.

¹⁰² Våra publicerade rapporter och analyser går att hitta på Försäkringskassans webbplats, under Publikationer inom statistik och analys.

Försäkringskassans engagemang i forskning inom socialförsäkringen

Försäkringskassan får enligt regleringsbrevet årligen använda 8,9 miljoner kronor till forskning inom socialförsäkringsområdet. Vi betalade under 2023 ut 5,3 miljoner kronor till fem forskningsprojekt.

Tabell 112 Forskning vid högskola och universitet finansierad av Försäkringskassan, tusen kronor

Högskola/universitet/ organisation	Projekttitel	2023
Uppsala universitet	Förutsättningar för ökad inkludering och hållbarhet i arbetslivet för unga vuxna med OCD – Andersén	1 000
Göteborgs universitet	Fördjupad utredning av aktivitetsförmåga vid psykisk sjukdom som underlag för bedömning av behov av sjukskrivning och rehabiliterande insatser. – Andersson	1 130
Göteborgs universitet	Chefers kunskap om arbetsförmåga hos medarbetare med vanlig psykisk sjukdom – Bertilsson	1 292
Högskolan i Gävle	Att fråga om våld och ta hand om svaret: Möjligheter och hinder för arbetslivsrelaterad – Kusterer	699
Göteborgs universitet	Sociodemografiska faktorer och risken att utveckla långtidssjukdom och komplikationer efter mild respektive svår covid-19 – Rosvall	1 178
Totalt		5 299

Vi har under året etablerat ett samarbete med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte). Samarbetet har resulterat i en gemensam utlysning av forskningsmedel i syfte att bidra till kunskap om psykisk ohälsa med fokus på rehabilitering, samverkan och ett hållbart arbetsliv. I oktober 2023 beslutades om att tilldela nio forskningsprojekt totalt cirka 42 miljoner kronor under åren 2024–2026. Forte rekviderar medel från Försäkringskassan för dessa nio forskningsprojekt med start under 2024.

Statistikansvarig myndighet

Försäkringskassan är statistikansvarig myndighet med ansvar för att producera och publicera officiell statistik och annan statistik inom områdena Stöd till barnfamiljer och Stöd vid sjukdom och handikapp. Sedan 2021 har Försäkringskassan tillsammans med Socialstyrelsen även statistikansvar inom tandvårdsområdet.

Som statistikansvarig myndighet ansvarar vi för att utveckla statistikens innehåll och kvalitet samt anpassa den till användarnas informationsbehov.

Den officiella statistiken beskriver antalet mottagare, antalet beslut samt utbetalt belopp av de förmåner som Försäkringskassan administrerar. Statistiken kan fördelas på exempelvis region, ålder och kön och möjliggör jämförelser mellan olika grupper. Statistiken tillgängliggörs bland annat i en allmänt tillgänglig statistikdatabas som uppdateras månadsvis. Statistiken är en viktig informationskälla och en av förutsättningarna för att beslutsfattare och allmänhet ska kunna fatta beslut grundade på kunskap.

Under året har ny statistik om grundläggande behov inom assistansersättningen publicerats. Vi har även tagit fram mer detaljerad statistik om sjukpenning som visar antalet startade sjukfall och utgifter för olika diagnoser. Vi har också publicerat statistik över hur tillfällig föräldrapenning för vård av barn fördelas på yrke.

Försäkringskassan besvarar årligen cirka 700 frågor om statistik. Vi lämnar även ut individdata för forskningsändamål och till andra myndigheter. Slutligen publicerar vi årliga skriften Socialförsäkringen i siffror som ger en samlad redogörelse för socialförsäkringens utfall genom kortfattad kommenterad statistik.

Försäkringskassan har som en av Sveriges 29 statistikansvariga myndigheter också samverkat med de andra myndigheterna inom det svenska statistiksystemet. Bland annat har vi deltagit i rådet för den officiella statistiken.

Försäkringskassans internationella arbete

Försäkringskassan ska stödja regeringen i internationella frågor samt medverka i EU-arbetet och annat internationellt samarbete inom vårt verksamhetsområde. Nedan redovisas de viktigaste delarna av detta arbete samt Försäkringskassans övriga internationella arbete under året.

Nordiskt samarbete

Försäkringskassan är förbindelseorgan enligt Nordiska konventionen om social trygghet samt enligt Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Under året har vi deltagit i möten inom områdena tillämplig lagstiftning, familjeförmåner, sjukvårdsförmåner samt pension inklusive sjukersättning och aktivitetsersättning och Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI).

Vi har även deltagit i Stora nordiska förbindelseorgansmötet, nordiskt samverkansmöte avseende felaktiga utbetalningar och bidragsbrott och på mötet för Nordic Family Benefits Group. På det sist nämnda mötet diskuterades nationell lagstiftning och tillämpning av EU-förordningar samt erfarenheter av system för att utbyta information.

Försäkringskassans generaldirektör Nils Öberg deltog i nordiskt generaldirektörmöte i Helsingfors.

Medverkan i EU-arbetet

Administrativa kommissionen, tekniska kommissionen, revisionskommittén

Försäkringskassans stöd till regeringen i EU-arbetet består bland annat av att lämna redogörelser och yttranden i samband med olika möten samt bistå med representanter om regeringen så önskar.

Försäkringskassan har deltagit i administrativa kommissionens möten vid fyra tillfällen och i samtliga möten med tekniska kommissionens möten och revisionskommitténs möten. Vi representerar Sverige som ledamot, som ställföreträdande ledamot och vid revisionskommitténs möten. I samband med Sveriges ordförandeskap i EU under första halvan av 2023 har Försäkringskassan representerat Sverige som ordförande i tekniska kommissionen och revisionskommittén samt som ledamot i administrativa kommissionen.

Utöver ovanstående deltar vi i administrativa kommissionens temadagar samt i ett antal arbetsgrupper och nätverk för utvalda arbetsområden. Under EU-ordförandeskapet har vi stöttat socialdepartementet med att hålla i temadagarna i form av att bistå med underlag och delta i paneler samt även med att presentera den svenska föräldraförsäkringen på MISSOC¹⁰³-möte. I egenskap av nationell kontaktpunkt för gränsöverskridande hälso- och sjukvård har vi också deltagit i ett möte med ländernas kontaktpersoner.

Försäkringskassans arbete med Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI)¹⁰⁴

Under 2023 har Försäkringskassan deltagit i arbetet med EESSI-systemet på flera sätt, bland annat som ledamot i Change Advisory Board samt i arbetsgrupper för säkerhet, dataskydd och kontinuitet.

Övrigt stöd till regeringen

Under EU-ordförandeskapet har vi varit involverade i socialdepartementets arbete med förhandlingarna om ändring av EU:s samordningsbestämmelser om social trygghet.

Försäkringskassan som centralmyndighet

Vi har arbetat vidare med projektet "iSupport in Sweden" som är delfinansierat av medel från EU. Projektet syftar till att koppla upp Sverige till iSupport och e-CODEX som kommer att göra att vi kan kommunicera digitalt med andra centralmyndigheter.

Vi ingår också i iSupport Governing Body, som är styrande organ för iSupport. Governing body träffas 3–4 gånger per år för att diskutera olika förbättringar i iSupport. Vi har även deltagit i tekniska möten om iSupport under året.

¹⁰³ Mutual Information System on Social Protection är en databas som innehåller information om medlemsländernas socialförsäkringssystem. Nätverket håller även i möten om socialförsäkring inom EU.

¹⁰⁴ EESSI är ett it-system som ska hjälpa socialförsäkringsorganen inom EU/EES-området samt Schweiz att snabbare och säkrare utbyta information i enlighet med EU-reglerna om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Övrigt internationellt samarbete

Försäkringskassan har även deltagit i flera andra internationella sammankomster under 2023

- National Child Support Enforcement Associations (NCSEA) internationella kommitté, en årlig digital konferens som kallas för ”international roundtable”
- International Roundtable Europe, ett webinarium anordnat av NCSEA där vi representerade Sverige. Webbinariet syftar till att de olika staterna i USA ska få kunskap om hur det går till när de skickar eller tar emot ansökningar till eller från Sverige eller andra europiska länder
- Eastern Regional Interstate Child Support Associations (ERICSA) 60:e konferens i Savannah, USA. Konferensen syftar till att förbättra arbetet med underhåll till barn och behövande i USA och i andra samarbetsländer.

Försäkringskassan är ett av de pilotländer som snart kommer att ansluta sig till den digitala betalningslösning som Office for Child Support Service (OCSS) i USA har utvecklat. OCSS är den amerikanska centralmyndigheten enligt 2007 års Haagkonvention. Lösningen innebär att betalningar från USA till Försäkringskassan kommer göras digitalt till större del, i stället för via papperscheckar.

Försäkringskassan har under året fortsatt att medverka i genomförandet av International Training Program on Social Protection som Sida initierat och finansierar. Målgrupp för programmet är tio av Sidas fokusländer i Afrika och Asien.

Under året har Försäkringskassan tagit emot cirka tio internationella besök. Besöken har bland annat handlat om socialförsäkringens konstruktion, finansiering, organisation och styrning samt utvecklingstendenser och utmaningar.

Försäkringskassans arbete som sektorsansvarig beredskapsmyndighet

Ansvarig myndighet för sektorn Ekonomisk säkerhet

En av Försäkringskassans viktigaste roller inom det svenska civila beredskapssystemet är att vara ansvarig myndighet för beredskapssektorn Ekonomisk säkerhet. Vi leder sektorns arbete med att samordna åtgärder både inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Förutom Försäkringskassan ingår Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten, Riksgälden, Skatteverket och Statens servicecenter i sektorn. Inom sektorn bedrivs samhällsviktig verksamhet kopplad till myndigheternas ansvarsområden. Utöver samverkan med myndigheterna inom sektorn Ekonomisk säkerhet behöver Försäkringskassan samverka med sektorsansvariga myndigheter för sektorerna Grunddata och Finansiella tjänster, det vill säga Skatteverket och Finansinspektionen.

Två av dessa viktiga samhällsfunktioner har sin huvudsakliga hemvist inom sektorn Ekonomisk säkerhet. Den ena funktionen är *utbetalningar av statliga ersättningar* som handlar om att fastställa och betala ut statliga ersättningar och förmåner, bland annat socialförsäkringar, arbetslöshetsförsäkring, pensioner, pensionsrelaterade förmåner och försvarsförmåner. Funktionen omfattar hela

kedjan från handläggning och utredning till beslut och utbetalning. Den andra funktionen är *finansiering av offentlig verksamhet* och handlar om att finansiera offentlig verksamhet genom att fastställa och ta in skatter och avgifter.

Att Försäkringskassan är sektorsansvarig myndighet betyder inte att vi har ensamt ansvar för att upprätthålla de viktiga samhällsfunktionerna i sektorn. Men vi ansvarar för att leda arbetet med att samordna åtgärder och stödja beredskapsmyndigheterna i sektorn för att det ska finnas förmåga att upprätthålla funktionerna.

Tillsammans med de övriga myndigheterna i sektorn har vi genomfört ett antal åtgärder för att identifiera sårbarheter och stärka förmågan att upprätthålla funktionerna. Bland annat deltog vi i övningar som Försvarmakten och MSB arrangerade under året inom sina regeringsuppdrag att pröva förmågan till lägesbildsdelning och rapportering under höjd beredskap. Myndigheterna har gjort en gemensam analys av sina förmågor att nå de olika målen för det civila försvaret. Vi har också delat med oss av erfarenheter kring hur vi arbetar med långsiktig förmågeplanering och påbörjat ett arbete för att ta fram ett gemensamt ramverk för detta. Myndigheterna har också gjort överenskommelser med varandra rörande inriktning och former för samarbete och samverkan inom sektorn och om hur säkerhetsskyddsklassificerad information ska hanteras.

Myndigheterna i sektorn har tillsammans genomfört initiala analyser av hur sektorn skulle påverkas av ett svenskt inträde i NATO och myndigheternas roller inom totalförsvaret, liksom en gemensam kartläggning och identifiering av utbildningsbehov inom sektorn. Sektorn har också samordnat utbildning för befattningshavare som ska vara tjänstemän i beredskap.

Vårt interna arbete med totalförsvarsplanering

Internt har Försäkringskassan under året fortsatt det intensiva arbetet med vår totalförsvarsplanering. Ett ökat tryck inom beredskapsområdet och tillkommande uppgifter under året har i viss mån ansträngt vår förmåga till analys, koordinering och samverkan avseende beredskapsfrågor.

Vi deltog under hösten i Försvarmaktens ledningsövning LÖ23. Övningen och de erfarenheter vi fick från den kommer att ligga till grund för fortsatt övningsplanering tillsammans med sektorn Ekonomisk säkerhet.

Vi har startat ett program som ska identifiera och genomföra åtgärder i syfte att stärka Försäkringskassans operativa förmåga på kort och lång sikt. Läs mer om programmet under avsnittet Verksamhetsutveckling. Vi har också redovisat till MSB vilka åtgärder som behöver vidtas för att stärka det civila försvaret inom ansvarsområdet, både under innevarande och nästa försvarsbeslut för 2026–2030. Många av åtgärderna handlar om att stärka förmågan att hantera, bearbeta och skydda stora mängder information samt ha ett fungerande informationsutbyte med andra aktörer, även i kris eller krig. Förmågan behöver successivt byggas upp och arbetet med etableringen av en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte behöver fortsätta under flera år framöver.

Avgiftsbelagd verksamhet

I detta avsnitt redovisas Försäkringskassans avgiftsbelagda verksamhet som anges i regleringsbrevet. De totala avgiftsintäkterna finns i resultaträkningen med tillhörande tilläggsupplysningar och noter.

Administration av statlig fordran

Vi har intäkter av avgifter som vi tar ut för att administrera statlig fordran enligt bestämmelser i olika författningar. Reglerna anger ofta ett högsta belopp som vi får ta ut. Avgifterna för 2023 uppgick till 9,4 miljoner kronor och är lägre än budgeten i regleringsbrevet. Avvikelsen mot budgeten och förändringen från föregående år beror till stor del på de nya reglerna om direkt verkställbara beslut som började gälla den 1 september 2022.¹⁰⁵

De kostnader som inte täcks av avgiftsintäkter finansieras med anslagsmedel.

Tabell 113 Administration av statlig fordran, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	–	–	–	
Avgiftsintäkter	15 301	15 988	9 428	16 500
Totala kostnader	–47 325	–46 050	–50 500	
– kostnader som täcks av avgiftsintäkter	–15 301	–15 988	–9 428	–16 500
– kostnader som täcks av anslagsmedel	–32 024	–30 062	–41 072	
Årets resultat	–	–	–	
Utgående balans	–	–	–	

Ersättning från försvaret

Försäkringskassan tar ut avgifter för att administrera familjebidrag och dagpenning till hemvärnssoldater, frivilliga, officersaspiranter, rekryter och totalförvarspliktiga.¹⁰⁶

Tabell 114 Ersättning från försvaret, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	–	–	–	
Avgiftsintäkter	16 835	18 211	19 007	19 200
Kostnader	–16 835	–18 211	–19 007	–19 200
Årets resultat	–	–	–	
Utgående balans	–	–	–	

¹⁰⁵ Utsökningsbalken, 3 kap. 1 och 20 §§

¹⁰⁶ Förordningen (1997:147) om förmån för hemvärnssoldater, förordningen (1994:523) om förmåner till frivilliga, officersförordningen (2007:1268), förordningen (2015:613) om militär grundutbildning och förordningen (1995:239) om förmåner till totalförvarspliktiga.

Ersättning från affärsdrivande verk

Försäkringskassan tar ut en avgift för att administrera arbetsskadeärenden vid affärsdrivande verk för skador som reglerats före den 1 juli 1995. Avgiften tas ut i samband med debitering av utbetalda arbetsskadeersättningar och ska motsvara den andel av kostnaderna som enskilda arbetsgivare betalar genom arbetsskadeavgiften. De kostnader som inte täcks av avgiftsintäkter finansieras med anslagsmedel.

Tabell 115 Ersättning från affärsdrivande verk, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	–	–	–	
Avgiftsintäkter	352	311	307	350
Totala kostnader ¹	–1 023	–1 035	–893	
– kostnader som täcks av avgiftsintäkter	–352	–311	–307	–350
– kostnader som täcks av anslagsmedel	–671	–724	–586	
Årets resultat	–	–	–	
Utgående balans	–	–	–	

¹ Beloppen för 2021 och 2022 är justerade jämfört med årsredovisningen 2022.

Intäkter från Pensionsmyndigheten

De tjänster som Försäkringskassan tillhandahåller till Pensionsmyndigheten är framför allt it-stöd för handläggning och utbetalning av de förmåner som hanteras av Pensionsmyndigheten, datacenter samt stödtjänster inom behörighetsadministration och internservice.

Under året har intäkterna för att tillhandahålla tjänster till Pensionsmyndigheten varit högre än kostnaderna. Det har lett till ett ackumulerat överskott på 12,5 miljoner kronor, varav årets resultat är ett överskott på 20,0 miljoner kronor. Avgiftsnivån beräknas utifrån att den långsiktiga självkostnaden ska täckas. Tidigare års över- eller underskott beaktas vid beräkningen av avgiften. Försäkringskassan räknar med full kostnadstäckning på några års sikt.

Tabell 116 Intäkter från Pensionsmyndigheten, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	–1 132	17 684	–7 483	
Avgiftsintäkter	254 714	227 066	284 518	282 600
Kostnader	–235 898	–252 233	–264 545	–269 900
Årets resultat	18 816	–25 167	19 973	
Utgående balans	17 684	–7 483	12 490	

Electronic exchange of social security information (EESSI)

EESSI är ett system för digitalt utbyte av socialförsäkringsinformation inom EU/ EES-området, Storbritannien och Schweiz. Försäkringskassan driver systemet för eget utbyte av information och hanterar driften åt andra samverkande parter inom Sverige. I tabellen nedan redovisas den avgiftsfinansierade delen av verksamheten. Det ekonomiska målet är full kostnadstäckning.

Det ackumulerade underskottet är 0,8 miljoner kronor. Underskottet kommer att beaktas vid avgiftsberäkningen kommande år.

Tabell 117 Intäkter från EESSI, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	–	38	–538	
Avgiftsintäkter	3 314	2 782	3 474	4 000
Kostnader	–3 276	–3 358	–3 715	–4 000
Årets resultat	38	–576	–241	
Utgående balans	38	–538	–779	

Samordnad och säker statlig it-drift (SSSID)

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift under åren 2018–2024.¹⁰⁷ Det ekonomiska målet är full kostnadstäckning. Verksamheten finansieras med avgiftsintäkter från de myndigheter som använder Försäkringskassans tjänster.

Både intäkter och kostnader har ökat sedan föregående år. Ökningen beror dels på att två myndigheter under året blivit helt anslutna till SSSID, dels på att flera myndigheter anslutit sig till enstaka tjänster som till exempel SAFOS¹⁰⁸ och utskriftstjänster. Ökningen beror också på att it-tjänsten EFOS, som innebär att Försäkringskassan utfärdar e-tjänstelegitimationer åt anslutna myndigheter, har inkluderats i SSSID-uppdraget¹⁰⁹.

Intäkterna är 49,5 miljoner kronor högre än budgeten i regleringsbrevet och kostnaderna är 42,9 miljoner kronor högre. Avvikelsen beror på att anslutningen av nya myndigheter varit mer omfattande än beräknat, ökad anslutning av enstaka tjänster och att EFOS inkluderats i SSSID.

Det ackumulerade underskottet för SSSID är 5,2 miljoner kronor, varav årets resultat är ett överskott på 12,6 miljoner kronor. Sammantaget bedömer vi att verksamheten kommer att nå full kostnadstäckning på några års sikt.

¹⁰⁷ Fi2017/03257/DF, I2019/02515/DF och I2022/02320.

¹⁰⁸ SAFOS är en samarbetsplattform för offentlig sektor för exempelvis möten och dokument.

¹⁰⁹ EFOS hanterades tidigare med stöd av bemyndigandet i förordning (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan, 4a §.

Tabell 118 Samordnad och säker statlig it-drift, tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	-14 933	-20 942	-17 799	
Avgiftsintäkter	91 064	126 049	181 478	132 000
Kostnader	-97 073	-122 906	-168 900	-126 000
Årets resultat	-6 009	3 143	12 578	
Utgående balans	-20 942	-17 799	-5 221	

Datorbearbetningar, systemutveckling, statistik m.m.

Försäkringskassan får utföra datorbearbetningar på uppdrag av myndigheter och enskilda samt tillhandahålla tjänster inom bland annat områdena systemutveckling och statistik. För denna typ av verksamhet ska vi ta ut avgifter.¹¹⁰

2023 ändrades redovisningen av datorbearbetningar, systemutveckling, statistik m.m. Nu redovisas denna verksamhet som ett avgiftsområde med särskilt bemyndigande. Tidigare redovisades verksamheten som ett generellt bemyndigande, vilket förklarar varför det inte finns något resultat för åren 2021 och 2022 i tabellen nedan.

Avgiftsintäkterna är 4,2 miljoner kronor högre än budgeten i regleringsbrevet. Det beror på att denna typ av verksamhet har varit mer omfattande än vad som beräknades till budgeten.

Tabell 119 Datorbearbetningar, systemutveckling, statistik m.m., tusen kronor

	2021	2022	2023	Budget 2023
Ingående balans	-	-	-	
Avgiftsintäkter	-	-	25 193	21 000
Kostnader	-	-	-25 193	-21 000
Årets resultat	-	-	-	
Utgående balans	-	-	-	

¹¹⁰ Förordning (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassans verksamhet, 4a och 15 §§.

Finansiell redovisning

Resultaträkning

Belopp i miljoner kronor

	Not	2023	2022
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag	1	10 084	9 721
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	555	463
Intäkter av bidrag	3	146	54
Finansiella intäkter	4	9	6
Summa		10 794	10 244
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	5	-8 180	-7 955
Kostnader för lokaler		-727	-655
Övriga driftkostnader	6	-1 181	-1 075
Finansiella kostnader	7	-68	-15
Avskrivningar och nedskrivningar		-609	-570
Summa		-10 765	-10 270
VERKSAMHETSUTFALL		29	-26
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	164	270
Socialavgifter		707 346	658 195
Skatteintäkter		5 484	5 102
Summa		712 994	663 567
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamheten		-502 418	-462 415
Inleverans till Första – Fjärde AP-fonderna		-161 794	-154 763
Överföring till premiepensionssystemet		-48 787	-46 258
Summa		-712 999	-663 436
SALDO UPPBÖRD		-5	131
TRANSFERERINGAR			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		224 627	228 138
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	9	17 646	17 636
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	10	6 147	5 952
Finansiella intäkter	11	74	27
Finansiella kostnader	12	-6	-152
Summa		248 488	251 601
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	13	-64	130
Lämnade bidrag och ersättningar			
UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg		-37 450	-36 697
UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning		-100 592	-104 474
UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn		-93 233	-92 689
Andra utbetalningar	14	-17 651	-17 643
Summa		-248 926	-251 503
SALDO TRANSFERERINGAR		-502	228
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	15	-478	333

Balansräkning

Belopp i miljoner kronor

	Not	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling av it-system	16	1 417	1 306
Förvärvade licenser, rättigheter m.m.	17	29	27
		1 446	1 333
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	18	42	30
Maskiner och inventarier	19	464	539
		506	569
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		10	8
Fordringar hos andra myndigheter	20	29 947	28 893
Övriga kortfristiga fordringar	21	4 338	4 840
		34 295	33 741
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	22	563	555
Upplupna bidragsintäkter		122	130
Övriga upplupna intäkter	23	751	744
		1 436	1 429
Avräkning med statsverket	24	-26 092	-25 440
Kortfristiga placeringar	25	888	987
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	26	7	689
Kassa och bank		494	343
		501	1 032
SUMMA TILLGÅNGAR		12 980	13 651
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
Statskapital	27	0	0
Balanserad kapitalförändring	28	4 445	4 112
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	15	-478	333
		3 967	4 445
Fonder	13	1 282	1 218
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelse	29	4	3
Övriga avsättningar	30	132	117
		136	120
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	31	1 943	1 859
Övriga krediter i Riksgäldskontoret	32	146	141
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	33	449	730
Leverantörsskulder		235	401
Övriga kortfristiga skulder	34	3 677	3 576
		6 450	6 707
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	35	1 139	1 151
Oförbrukade bidrag	36	4	10
Övriga förutbetalda intäkter		2	-
		1 145	1 161
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		12 980	13 651
Ansvarsförbindelser		-	-

Anslagsredovisning

Perioden 1 januari–31 december 2023

Belopp i miljoner kronor

Anslag	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslag	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Inkomster ¹	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 9									
Hälsövård, sjukvård och social omsorg									
9 1:4 Tandvårdsförmåner		190	7 539		-190	7 539	-7 289		249
ap.1 Statligt tandvårdsstöd	38	190	7 539		-190	7 539	-7 289		249
9 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård		7	8		-7	8	-2		6
ap.27 Statlig ålderspensionsavgift för smittbärrapening ²		-	-			-	-		-
ap.37 Smittbärrapening ²	39	7	8		-7	8	-2		6
9 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden		-4	688			685	-660		25
ap.1 Sjukvård i internationella förhållanden	40	-4	688			685	-660		25
9 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning		116	264		-116	264	-145		120
ap.1 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	41	116	264		-116	264	-145		120
9 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning		944	24 591		-944	24 591	-28 937	4 383	37
ap.1 Kostnader för statlig assistansersättning		944	24 591		-944	24 591	-28 937	4 383	37
Utgiftsområde 10									
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning									
10 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.		-275	45 645		-13	45 358	-47 475		-2 118
ap.5 Boendetillägg	42	-11	277	24		290	-288		3
ap.8 Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall	37,43	-2	207	17		223	-227		-4
ap.15 Närståendepenning		13	199		-13	199	-182		17
ap.16 Statlig ålderspensionsavgift för närståendepenning		-	18			18	-18		-
ap.17 Statlig ålderspensionsavgift för rehabiliteringspenning		-	91			91	-91		-
ap.18 Statlig ålderspensionsavgift för sjukpenning		-	3 187			3 187	-3 187		-
ap.19 Rehabiliteringspenning	44	-36	1 011	-388		587	-504		83
ap.20 Arbetshjälpmedel m.m.	45	-2	90	37		125	-116		10
ap.21 Sjukpenning	37,46	-237	40 565	310		40 638	-42 863		-2 225
10 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.		-1 227	45 772			44 545	-46 605		-2 060
ap.5 Aktivitets- och sjukersättningar	37,47	-1 079	34 646	15		33 582	-35 659		-2 077
ap.6 Bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättningar	48	-149	6 096	-15		5 933	-5 916		17
ap.8 Statlig ålderspensionsavgift för aktivitets- och sjukersättningar		-	5 030			5 030	-5 030		-
10 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning		46	1 357		-46	1 357	-1 350		7
ap.1 Handikappersättningar	37	11	932		-11	932	-948		-16
ap.2 Merkostnadsersättning		36	425		-36	425	-403		22
10 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.		43	2 316		-43	2 316	-2 326		-10
ap.4 Statlig ålderspensionsavgift för arbetsskadelivränta		-	163			163	-163		-
ap.5 Arbetsskadelivränta	37	43	2 153		-43	2 153	-2 163		-10
10 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet		2	36		-2	36	-36		0
ap.3 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	37	2	34		-2	34	-34		0
ap.4 Statlig ålderspensionsavgift för ersättning inom det statliga personskadeskyddet		-	2			2	-2		-

Anslag	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslag	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Inkomster ¹	Utgående överföringsbelopp
10 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen		198	1 488		-198	1 488	-1 394		94
ap.3 Finansiell samordning genom samordningsförbund		4	339		-4	339	-338		1
ap.4 Medicinsk service	49	3	55	1	-3	56	-56		0
ap.5 Rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen		57	700		-57	700	-700		-
ap.8 Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd	50	88	150	-17	-88	133	-78		55
ap.9 Försäkringsmedicinska utredningar	51	45	244		-45	244	-210		34
ap.10 Bidrag till hälso- och sjukvården	52	-	-	16		16	-12		4
10 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader		1 456	1 610		-1 456	1 610	-1 528		82
ap.1 Ersättning för höga sjuklönekostnader	53	1 456	1 610		-1 456	1 610	-1 528		82
10 2:1 Försäkringskassan		80	9 277			9 357	-9 830		-473
ap.1 Förvaltningsmedel	37,54	80	9 277			9 357	-9 830		-473
Utgiftsområde 12									
Ekonomisk trygghet för familjer och barn									
12 1:1 Barnbidrag		120	33 389		-120	33 389	-32 972		418
ap.1 Allmänt barnbidrag	55	70	29 352	-2	-70	29 351	-29 041		310
ap.2 Flerbarnstillägg		44	3 722		-44	3 722	-3 627		95
ap.3 Förlängt barnbidrag		4	284		-4	284	-278		6
ap.4 Tilläggsbelopp vid familjeförmån	56	2	31	2	-2	33	-26		7
12 1:2 Föräldraförsäkring		-372	49 663		-31	49 260	-46 939		2 321
ap.4 Statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning		-	3 261			3 261	-3 261		-
ap.8 Statlig ålderspensionsavgift för tillfällig föräldrapenning		-	857			857	-857		-
ap.9 Föräldrapenning	57	-390	35 341	-523		34 428	-32 769		1 659
ap.10 Statlig ålderspensionsavgift för graviditetspenning		-	67			67	-67		-
ap.11 Tillfällig föräldrapenning	58	-13	9 447	523		9 957	-9 425		532
ap.12 Graviditetspenning	59	31	690		-31	690	-560		130
12 1:3 Underhållsstöd		6	2 898		-6	2 898	-3 975	1 272	195
ap.1 Underhållsstöd	60	6	2 898		-6	2 898	-3 975	1 272	195
12 1:4 Adoptionsbidrag		7	15		-7	15	-6		9
ap.1 Adoptionsbidrag	61	7	15		-7	15	-6		9
12 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag		669	4 485		-669	4 485	-4 648		-163
ap.1 Statlig ålderspensionsavgift för omvårdnadsbidrag		-	367			367	-367		-
ap.2 Omvårdnadsbidrag	37,62	539	4 113		-539	4 113	-4 286		-173
ap.3 Statlig ålderspensionsavgift för vårdbidrag för funktionshindrade barn		-	-			-	-		-
ap.4 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	63	130	6		-130	6	4		10
12 1:8 Bostadsbidrag		673	5 285		-673	5 285	-4 255		1 029
ap.2 Bostadsbidrag	64	673	5 285		-673	5 285	-4 255		1 029
Summa totalt		2 680	236 325		-4 521	234 484	-240 372	5 655	-233

¹ Enligt Försäkringskassans regleringsbrev ska inkomster till anslag 9 4:4 ap.1 Kostnader för statlig assistansersättning och anslag 12 1:3 ap.1 Underhållsstöd särredovisas under respektive anslag. Inkomster till anslag 9 4:4 ap.1 avser inbetalningar från kommunerna för de första 20 timmarna per vecka. Inkomster till anslag 12 1:3 ap.1 avser inbetalningar från bidragsskyldiga föräldrar.

² Försäkringskassan disponerar anslagsposterna 9 1:6 ap.27 Statlig ålderspensionsavgift för smittbärapenning och 9 1:6 ap.37 Smittbärapenning enligt regleringsbrev 2022-12-22 avseende Kammarkollegiet.

Villkor i anslagsredovisningen

Anslag 10 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.

Anslagspost 5 Arbetsskadelivränta

Försäkringskassan får från och med den 1 januari 2023 räkna om livräntor från den frivilliga yrkesskedeförsäkringen med den procentsats som motsvarar förändringen av prisbasbeloppet mellan 2022 och 2023. Omräkning för 2023 har gjorts med 8,7 procent.

Anslag 10 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Anslagspost 3 Finansiell samordning genom samordningsförbund

- Av anslagsposten får högst 3 miljoner kronor användas för administrativa kostnader. Det förbrukade beloppet uppgår till 1,4 miljoner kronor.

Anslagspost 9 Försäkringsmedicinska utredningar

- Högst 1,5 miljoner kronor får användas för utveckling av metoden för aktivitetsförmågutredning. Det förbrukade beloppet uppgår till 1,4 miljoner kronor.
- Högst 2,2 miljoner kronor får användas för kostnader för att tillhandahålla utbildningar som riktar sig till den personal som ska utföra försäkringsmedicinska utredningar i enlighet med 4 § i förordning (2018:1633) om försäkringsmedicinska utredningar. Det förbrukade beloppet uppgår till 1,2 miljoner kronor.

Anslag 10 2:1 Försäkringskassan

Anslagspost 1 Förvaltningsmedel

- Av anslagsposten får högst 8,9 miljoner kronor användas för att stödja forskning inom socialförsäkringens område under såväl Försäkringskassans som Pensionsmyndighetens ansvarsområde. Det förbrukade beloppet uppgår till 5,3 miljoner kronor.
- Av anslagsposten ska högst 7,8 miljoner kronor användas för det allmänna ombudet och ombudets kansli. Det förbrukade beloppet uppgår till 5,6 miljoner kronor.
- Försäkringskassan ska kunna använda och samverka med det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Försäkringskassan ska betala totalt 306 150 kronor till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som abonnemangavgift för detta system. Beloppet ska betalas efter fakturering från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Hela beloppet är utbetalt.
- Av anslagsposten får 60 miljoner kronor endast användas för att finansiera insatser, återrapportering och uppdrag kopplade till det övergripande målet om minskade felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Vidare får 50 miljoner kronor endast användas för att effektivisera och öka kontrollutredningar och återkrav. Försäkringskassan har använt 60 miljoner kronor respektive 50 miljoner kronor endast för dessa ändamål.

Beställningsbemyndigande

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Redovisning av beställningsbemyndigande

Belopp i miljoner kronor

Anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning (infrianden) per år	
				2024	2025
10 1:6 ap.10	32	–	32	16	16

Regeringen har för statens räkning ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om fortsatt digital överföring av läkarintyg.¹¹¹ Av Försäkringskassans regleringsbrev för 2023 framgår att de ekonomiska åtaganden som regeringen ingått rapporteras till Försäkringskassan för införande och redovisning i Försäkringskassans årsredovisning. Försäkringskassan har som grund för sin redovisning erhållit intyg från regeringen som redovisar de ekonomiska åtaganden som ingåtts med stöd av tilldelat bemyndigande. Beloppen avseende infriade åtaganden i tabellen ovan är indikativa.

2:1 Försäkringskassan

Redovisning av beställningsbemyndigande

Belopp i miljoner kronor

Anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning (infrianden) per år		
				2024	2025	2026
10 2:1 ap.1	27	9	25	9	8	8

Enligt förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan ska Försäkringskassan stödja forskning inom socialförsäkringsområdet.

Försäkringskassan fick för 2023 ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden om totalt 27 miljoner kronor för att kunna göra en överenskommelse med Forte om samarbete och samfinansiering av en gemensam utlysning och beslut om flerårigt stöd till forskning inom området psykisk ohälsa.¹¹²

Försäkringskassans utestående åtaganden om att betala ut stöd uppgår till 25 miljoner kronor för perioden 2024–2026. Ingående åtaganden från tidigare år om 9 miljoner kronor har Försäkringskassan gjort med stöd av undantagsregeln i 17 § anslagsförordningen (2011:223). Beloppen avseende infriade åtaganden i tabellen ovan är indikativa.

¹¹¹ Digital överföring av läkarintyg 2023–2025, överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner.

¹¹² Beslutsprotokoll vid Fortes styrelsemöte 2023-10-25 dnr 2023-01425. Dnr Försäkringskassan, FK 2022/020446, dnr Forte, 2023-00214

Redovisning mot inkomsttitlar

Perioden 1 januari–31 december 2023. Belopp i miljoner kronor

Inkomsttitel	Inkomster	Utgifter	Netto
2811 Övriga inkomster av statens verksamhet			
140 Övriga inkomster	169		169
Summa 2811 Övriga inkomster av statens verksamhet	169		169
9111 Fysiska personers inkomstskatt, netto			
411 Egenavgift, sjukförsäkringsavgift		-184	-184
412 Egenavgift, föräldraförsäkring		-568	-568
413 Egenavgift, arbetsskadeförsäkringsavgift		-54	-54
414 Egenavgift, ålderspensionsavgift		-4 768	-4 768
415 Egenavgift, efterlevandavgift		-167	-167
416 Egenavgift, arbetsmarknadsavgift		-1	-1
417 Egenavgift, allmän löneavgift		-4 278	-4 278
Summa 9111 Fysiska personers inkomstskatt, netto		-10 022	-10 022
9212 Efterlevandepensionsavgift			
011 Arbetsgivaravgift	13 278		13 278
012 Egenföretagaravgift	167		167
Summa 9212 Efterlevandepensionsavgift	13 445		13 445
9221 Sjukförsäkringsavgift			
011 Arbetsgivaravgift	78 545		78 545
012 Egenföretagaravgift	184		184
Summa 9221 Sjukförsäkringsavgift	78 729		78 729
9222 Föräldraförsäkringsavgift			
011 Arbetsgivaravgift	57 522		57 522
012 Egenföretagaravgift	568		568
Summa 9222 Föräldraförsäkringsavgift	58 090		58 090
9251 Ålderspensionsavgift, netto			
011 Arbetsgivaravgift	232 062		232 062
012 Egenföretagaravgift	3 194		3 194
015 AP-fondsandel, ut		-161 794	-161 794
017 Egenföretagaravgift, slutreglering	1 574		1 574
051 Arbetsgivaravgift innevarande år		-47 553	-47 553
052 Arbetsgivaravgift föregående år		-88	-88
053 Arbetsgivaravgift äldre år		-167	-167
054 Egenföretagaravgift innevarande år		-658	-658
056 Egenföretagaravgift äldre år		-321	-321
Summa 9251 Ålderspensionsavgift, netto	236 830	-210 581	26 249
9253 Arbetsskadeavgift			
011 Arbetsgivaravgift	4 425		4 425
012 Egenföretagaravgift	54		54
Summa 9253 Arbetsskadeavgift	4 479		4 479
9254 Arbetsmarknadsavgift			
011 Arbetsgivaravgift	55 177		55 177
012 Egenföretagaravgift	1		1
Summa 9254 Arbetsmarknadsavgift	55 178		55 178
9281 Allmän löneavgift			
011 Arbetsgivaravgift	256 317		256 317
012 Egenföretagaravgift	4 278		4 278
Summa 9281 Allmän löneavgift	260 595		260 595
9291 Särskild löneskatt			
011 Arbetsgivare	482		482
021 Statliga myndigheter	2 888		2 888
022 Statliga affärsverk	64		64
031 Kåpan	2 050		2 050
Summa 9291 Särskild löneskatt	5 484		5 484
9299 Avräkning socialavgifter			
019 Debiterade arbetsgivaravgifter till Försäkringskassan		-697 806	-697 806
Summa 9299 Avräkning socialavgifter		-697 806	-697 806
TOTALT INKOMSTTITLAR	712 999	-918 409	-205 410

Uppgift om influtna socialavgifter och debiterade egenföretagares avgifter lämnas av Skatteverket.

Finansieringsanalys

Belopp i miljoner kronor

	Not	2023	2022
Drift			
Kostnader	65	-10 138	-9 688
Finansiering av drift			
Intäkter av anslag		10 084	9 721
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	66	544	461
Intäkter av bidrag		146	54
Övriga intäkter		9	6
Summa medel som tillförts för finansiering av drift		10 783	10 242
Ökning (-) /Minskning (+) av lager		-	0
Ökning (-) /Minskning (+) av kortfristiga fordringar		-14	-151
Ökning (+) /Minskning (-) av kortfristiga skulder		-154	52
Kassaflöde från (+) / till (-) drift		477	455
Investeringar			
Investeringar i materiella tillgångar		-163	-360
Investeringar i immateriella tillgångar		-496	-414
Summa investeringsutgifter		-659	-774
Finansiering av investeringar			
Lån från Riksgäldskontoret		696	748
Amorteringar		-612	-574
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		11	2
Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar		95	176
Förändring av kortfristiga skulder		-57	44
Kassaflöde från (+) / till (-) investeringar		-621	-554
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		164	270
Intäkter av uppbörd		712 830	663 297
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		-215	321
Inbetalningar i uppbördsverksamheten		712 779	663 888
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-712 999	-663 436
Kassaflöde från (+) / till (-) uppbördsverksamhet		-220	452
Transfereringsverksamhet			
Lämnade bidrag		-248 926	-251 503
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		-381	-2 647
Utbetalningar i transfereringsverksamhet		-249 307	-254 150
Finansiering av transfereringsverksamhet			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		224 627	228 138
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		17 646	17 636
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		6 147	5 952
Finansiella intäkter och kostnader, netto		68	-125
Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet		248 488	251 601
Kassaflöde från (+) / till (-) transfereringsverksamhet		-819	-2 549
Förändring av likvida medel		-1 183	-2 196
Specifikation förändring av likvida medel			
Likvida medel vid årets början		-24 408	-22 212
Ökning (+) /Minskning (-) av kassa och bank		151	-68
Ökning (+) /Minskning (-) av tillgodohavande Riksgäldskontoret		-682	-272
Ökning (+) /Minskning (-) av avräkning med statsverket		-652	-1 856
Summa förändring av likvida medel		-1 183	-2 196
Likvida medel vid årets slut		-25 591	-24 408

Sammanställning väsentliga uppgifter

Belopp i miljoner kronor om inget annat anges

	2023	2022	2021	2020	2019
Lån i Riksgäldskontoret					
Beviljad låneram	2 300	2 296	1 940	1 990	2 000
Utnyttjad låneram	1 943	1 859	1 685	1 787	1 791
Krediter hos Riksgäldskontoret					
Räntekonto					
Beviljad kredit	500	500	500	500	436
Maximalt utnyttjad kredit	235	–	–	136	–
Övrig kredit¹					
Beviljad kredit	170	170	170	170	170
Maximalt utnyttjad kredit	146	141	140	140	140
Utnyttjad kredit per 31 december	146	141	140	140	140
Ränta på kredit i Riksgäldskontoret					
Räntekonto					
Räntekostnader	–	–	–	0	2
Ränteintäkter	8	6	–	–	0
Totala avgiftsintäkter					
Beräknade enligt regleringsbrev	476	382	383	350	329
Utfall (not 2)	555	463	446	439	354
Anslagskredit 10 2:1 Försäkringskassan					
Beviljad kredit	557	277	276	282	259
Utnyttjad kredit (not 37)	473	–	–	–	–
Anslagskredit övriga anslag					
Beviljad kredit	11 314	12 807	10 120	9 846	9 728
Utnyttjad kredit (not 37)	4 505	1 923	2 213	647	1 412
Anslagssparande 10 2:1 Försäkringskassan					
	–	80	238	252	3
Anslagssparande övriga anslag					
	4 745	4 523	10 067	16 764	2 744
Bemyndigande					
Tilldelade bemyndiganden 10 2:1 Försäkringskassan	27	–	–	–	–
Utestående åtaganden	25	–	–	–	–
Tilldelade bemyndiganden 10 1:6 ap.10 ²	32	–	–	–	1 888
Utestående åtaganden	32	–	–	944	1 888
Personal					
Antal årsarbetskrafter	12 858	12 889	12 468	12 671	12 341
Medelantalet anställda	13 880	14 308	14 185	14 159	14 266
Driftkostnad per årsarbetskraft, tusen kronor³					
	785	751	747	727	730
Balanserad kapitalförändring (not 28)					
	4 445	4 112	1 865	2 944	2 739
Årets kapitalförändring (not 15)					
	–478	333	2 247	–1 079	205

¹ Försäkringskassan har en övrig kredit för att tillgodose behovet av likviditet i utbetalning av ersättning för vård i andra länder som regioner har kostnadsansvar för.

² Tidigare års bemyndigande för 10 1:6 ap.10 Bidrag till hälso- och sjukvården avsåg en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner om insatser för utveckling av en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess. Tabellen har kompletterats med uppgifter för åren 2019–2020.

³ Driftkostnad utgörs av verksamhetens kostnader enligt resultaträkningen exklusive finansiella kostnader och avskrivningar.

Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i miljoner kronor om inget annat anges och därmed kan avrundningsdifferenser förekomma. Jämförelsetalen anges i en särskild kolumn eller inom parentes.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Försäkringskassans årsredovisning är upprättad enligt bestämmelserna i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) med tillhörande föreskrifter och allmänna råd, samt de krav på åiterrapportering som regeringen angivit i regleringsbrevet. Bokföringen följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring med tillhörande föreskrifter och allmänna råd.

Enligt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter till FÅB får benämningar till poster i resultat- och balansräkningen anpassas till myndighetens verksamhet och nya poster får tillföras under respektive rubrik. Vi har, beroende på verksamhetens art och omfattning, gjort sådana anpassningar för att de finansiella rapporterna ska ge nödvändig information. Det gäller till exempel vissa poster i avsnitten för transfereringar och uppbörd.

Ingen förändrad redovisning

Under året har samma redovisningsprinciper tillämpats som i årsredovisningen för 2022.

Finansiering

Försäkringskassans verksamhet finansieras huvudsakligen med anslag i statens budget. Övriga finansieringskällor är ersättningar från externa parter för utförda tjänster, inbetalningar från bidragsskyldiga inom underhållsstöd samt inbetalningar från kommuner för de första 20 timmarna per vecka inom assistansersättning.

För de avgiftsområden i den avgiftsbelagda verksamheten där indelning och struktur framgår av regleringsbrevet redovisas intäkter, kostnader, årets resultat och ackumulerat resultat. För ytterligare information, se avsnittet Avgiftsbelagd verksamhet. Försäkringskassan disponerar intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Uppbörd

Uppbörderna består i huvudsak av socialavgifter och särskild löneskatt. Försäkringskassan fördelar via inkomsttitel de socialavgifter som Skatteverket är uppbördsmyndighet för. Fördelningen görs enligt lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter. Ålderspensionsavgifterna fördelas till staten, till Riksgäldskontoret och till Första – Fjärde AP-fonderna medan övriga avgifter förs till staten för att finansiera systemen för social trygghet.

Försäkringskassan är uppbördsmyndighet för särskild löneskatt på pensionskostnader som utgår på pensionsavsättningar inom det statliga tjänstepensionsavtalet. Det framgår av förordningen (1991:704) om fastställande av särskild löneskatt på statens pensionskostnader.

Redovisning mot anslag och inkomstitlar

I förvaltningsverksamheten sker redovisning mot anslag kostnadsmässigt, vilket innebär att anslagsintäkten bokförs samtidigt som kostnaden bokförs. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag, den 5 januari 2024, eller när fordrings- eller skuldbeloppet inte är exakt känt när bokslutet upprättas, redovisas den ekonomiska händelsen som periodavgränsningspost. Försäkringskassan tillämpar 100 000 kronor som beloppsgräns för periodavgränsningsposter.

I transfereringsverksamheten sker redovisning mot anslag kassamässigt. Utgifter för transfereringar till enskilda redovisas som en kostnad vid den tidpunkt då de betalas. Utgifter för internationell vård och vissa köp av tjänster och ersättningar till vårdgivare periodiseras när kostnaderna tydligt går att hänföra till ett visst år.

I uppbördsverksamheten sker redovisning mot inkomstittel kassamässigt. Det gäller även övriga inkomster såsom uppbörd från utlandet för internationell vård av pensionärer, trots att övriga inkomster ska redovisas mot inkomstittel det budgetår som inkomsterna hör till enligt anslagsförordningen (2011:223). Orsaken är att intervallet när en fordran på utlandet för internationell vård av pensionärer blir betald, sträcker sig från två till fem år. Inkomster för internationell vård periodiseras när intäkterna tydligt går att hänföra till ett visst år.

Värdering och klassificering av fordringar och skulder

Fordringar tas upp till de belopp som de förväntas bli betalda. Återkrav redovisas som kortfristiga fordringar när beslut om återkrav av en felaktig utbetalning har fattats, även om betalningen inte förväntas komma in inom tolv månader från balansdagen. Fordringarna värderas utifrån kravets ålder i kombination med inbetalningshistoriken. Fordringar som gäller underhållsstöd värderas dock utifrån faktisk inbetalningsgrad.

Fordringar och skulder för internationell vård klassificeras som kortfristiga poster i balansräkningen. Beroende på postens karaktär redovisas dessa som fordringar respektive skulder, eller som periodavgränsningsposter. Vid reservering av upplupna intäkter och kostnader för internationell vård råder viss osäkerhet då flera antaganden måste göras. Reserveringen av upplupna intäkter påverkas av antaganden om antal EU-medborgare (pensionärer) som bosätter sig i Sverige och under hur lång tid de bosätter sig här. Reserveringen av upplupna kostnader påverkas av antaganden om kostnadsutvecklingen av vård utomlands, vilken är svår att uppskatta på grund av eftersläpning i fakturering från andra länder. Reserverade belopp påverkas också i hög grad av att betalningarna varierar mellan åren, beroende på när respektive land framställer krav på ersättning.

Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärdet efter avdrag för av- och nedskrivningar. Avskrivningar påbörjas när tillgången tas i drift och sker linjärt över tillgångens bedömda genomsnittliga nyttjandeperiod.

Utgifter för utveckling med it-inslag som är av väsentligt värde för myndighetens verksamhet under kommande år redovisas som immateriella anläggningstillgångar i balansräkningen. Försäkringskassan tillämpar beloppsgränsen 3 miljoner kronor för att utveckling ska redovisas som en anläggningstillgång.

Maskiner, inventarier och förvärvade licenser med ett anskaffningsvärde om minst 21 200 kronor och en ekonomisk livslängd om minst tre år redovisas som materiella anläggningstillgångar i balansräkningen. Detta gäller även förbättringsutgifter på annans fastighet.

Möbler eller inventarier med ett anskaffningsvärde under 21 200 kronor aktiveras när det sammanlagda värdet för större anskaffning av likartade tillgångar överstiger 100 000 kronor. Inventarier som har ett funktionellt samband med varandra bedöms som en fungerande enhet och aktiveras om det sammanlagda anskaffningsvärdet är minst 21 200 kronor.

Försäkringskassan tillämpar följande avskrivningstider:

Typ av anläggningstillgång	Avskrivningstid
Balanserade utgifter för it-system	5 år
Förvärvade licenser och rättigheter	3–5 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar	5 år
It-utrustning	3–5 år
Bilar	5 år
Övriga inventarier	3–5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	Avskrivningstiden beräknas utifrån nyttjandeperioden, vilket vanligtvis är hyreskontraktets längd

Redovisning av elstöd

Av Försäkringskassans regleringsbrev för 2023 framgår att Försäkringskassan får rekvirera medel från Affärsverket svenska kraftnät för att finansiera utbetalning av elstöd enligt förordningarna om elstöd till konsumenter.¹¹³ Vidare framgår att Försäkringskassan ska rekvirera medel senast vid tidpunkt för utbetalning till elkunderna och att utbetalningarna av elstöd ska ske i det icke räntebärande flödet.

Redovisningen av inbetalningar från Affärsverket svenska kraftnät har påverkat posterna Kassa och bank och Avräkning statsverket hos Försäkringskassan. Samma poster har påverkats vid utbetalning av elstöd till kunderna. Affärsverket svenska kraftnät har redovisat motsvarande belopp som lämnade bidrag till enskilda. Skillnaden mellan de medel som har erhållits från Affärsverket svenska kraftnät och det som Försäkringskassan har betalat ut till kunderna redovisas som en inomstatlig skuld. De medel Försäkringskassan har rekvirerat för att administrera utbetalningar av elstödet har redovisats som ett inomstatligt bidrag hos Försäkringskassan.

¹¹³ Förordningen (2022:1872) om elstöd till konsumenter för oktober 2021–september 2022 och förordningen (2023:108) om elstöd till konsumenter för november–december 2022.

Fonder inom socialförsäkringsområdet

Försäkringskassans innehav av värdepapper består av tillgångar i fonder inom socialförsäkringsområdet som förvaltas av Kammarkollegiet. Innehavet utgörs av obligationer som redovisas som omsättningstillgångar och värderas till marknadsvärde. Förvaltningen regleras i lagen (1998:1757) om förvaltning av vissa fonder inom socialförsäkringsområdet och omfattar:

- Fonden för frivillig yrkesskadeförsäkring
- Affärsverksfonden
- Trafiklivräntefonden

Ansvaret för förvaltningen av fonderna är delat mellan Försäkringskassan och Kammarkollegiet. Försäkringskassan ansvarar för att fondernas ändamål uppfylls samt redovisar samtliga ekonomiska transaktioner som rör fonderna. Kammarkollegiet ansvarar för kapitalförvaltningen av fonderna. Kammarkollegiet gör i samråd med Försäkringskassan en årsredovisning över kapitalförvaltningen som lämnas till regeringen.

Anslagsredovisning

Anslagsredovisningen visar Försäkringskassans redovisning mot statens budget.

Ingående överföringsbelopp per anslag är lika med utgående överföringsbelopp per anslag enligt årsredovisningen för 2022. I kolumnen för årets tilldelning enligt regleringsbrev och kolumnen omdisponerat anslag redovisas de belopp som anges i regleringsbrev från Socialdepartementet den 22 december 2022 med ändringar daterade 22 juni, 31 augusti, 9 november, 14 december 2023 och 1 februari 2024.

Avvikelser mellan anslagsutfall och tilldelade medel på minst 10 procent eller minst 100 miljoner kronor kommenteras i noterna 38–64. Avvikelsen anges både i belopp och i procent. I de fall ökat utrymme har erhållits genom tilläggsbeslut från regeringen har bakgrunden till detta angivits.

Redovisning mot inkomstittlar utgörs främst av fördelning av socialavgifter mellan olika avgiftsändamål.

Övriga bestämmelser

Försäkringskassan får, med undantag från 3 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:210), använda statens centralkonto i Riksbanken för:

- utbetalningar av medel enligt förordningen (2013:711) om ersättningar för vissa vårdkostnader i internationella förhållanden under tiden tills medel för utbetalningarna lämnats från ansvarigt försäkringsland i EU/EES, Schweiz eller Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland
- utbetalningar av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringstillägg, bostadsersättning och etableringsersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser samt etableringsjobb enligt förordningen (2022:807) om statlig ersättning för arbete i etableringsjobb under tiden tills medel för utbetalningarna lämnats från Arbetsförmedlingen
- utbetalningar av dagpenning och familjebidrag enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga, förordningen (1997:147) om förmåner till hemvärnssoldater, förordningen (1994:523) om förmåner till frivilliga, officersförordningen (2007:1268) och förordningen (2015:613) om militär grundutbildning under tiden tills medel för utbetalningarna lämnats från Försvarsmakten
- utbetalningar av medel för studiehjälp genom familjeförmån enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, under tiden tills medel för utbetalningarna lämnats från Centrala studiestödsnämnden
- utbetalningar av ersättningar för arbetsskadeärenden vid affärsverk samt bolagiserade före detta affärsverk enligt lagen (1976:380) om arbetsskade-försäkring samt motsvarande äldre lagstiftning under tiden tills medel för utbetalningarna lämnats från affärsverk samt bolagiserade före detta affärsverk
- utbetalningar av ersättningar för Fonden för frivillig yrkesskadeförsäkring, Affärsverksfonden och Trafiklivräntefonden enligt lagen (1998:1757) om förvaltning av vissa fonder inom socialförsäkringsområdet under tiden tills medel för utbetalningarna erhållits från respektive fond
- utbetalningar av pensioner och pensionsrelaterade förmåner som Försäkringskassan ombesörjer åt Pensionsmyndigheten enligt förordningen (2002:782) om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner under tiden tills medel för utbetalningarna lämnats från Pensionsmyndigheten, och
- hantering av medel som betalas in efter sådana återkrav som avses i 108 kap. 14 a § socialförsäkringsbalken.

Noter

Not 1 Intäkter av anslag

	2023	2022
10 2:1 Förvaltningsmedel	9 819	9 457
10 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	265	264
Summa	10 084	9 721

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2023	2022
Intäkter avgiftsbelagd verksamhet enligt regleringsbrev		
Administration av statlig fordran	9	16
Ersättning från försvaret	19	18
Ersättning från affärsdrivande verk	0	0
Intäkter från Pensionsmyndigheten	285	227
Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI)	3	3
Samordnad och säker statlig it-drift (SSSID)	181	126
Datorbearbetningar, systemutveckling, statistik m.m.	25	0
Delsumma	522	390
Intäkter enligt avgiftsförordningen (1992:191)		
Avgifter enligt 4 §	19	68
Avgifter enligt 15 §	2	2
Delsumma	21	70
Övriga ersättningar	12	3
Summa	555	463

Intäkter av avgifter och andra ersättningar har ökat med 92 miljoner kronor vilket motsvarar 20 procent. Ökningen beror främst på ökade intäkter från Pensionsmyndigheten och från anslutna myndigheter inom ramen för Samordnad och säker statlig it-drift (SSSID).

Intäkterna från Pensionsmyndigheten, som består av tjänsteleveranser för bland annat utbetalningstjänster och it-stöd för handläggning, har ökat med 58 miljoner kronor. Ökningen förklaras dels av att avgiften för 2023 justerats för att balansera föregående års underskott, dels har kostnaden för tjänsteleveransen ökat vilket följaktligen påverkat avgiftens storlek. Intäkterna från SSSID uppgick till 181 miljoner kronor, en ökning om 55 miljoner kronor, bland annat till följd av ett utökat tjänsteutbud inom ramen för SSSID och att fler myndigheter anslutit sig till tjänsten.

Försäkringskassan har under 2023 omklassificerat vissa avgifter från att ha tagits ut med stöd av det generella bemyndigandet enligt 4 § i avgiftsförordningen till att tas ut enligt ett särskilt bemyndigande med krav på full kostnadstäckning. Det har minskat intäkterna på raden Avgifter enligt 4 § med 44 miljoner kronor och ökat intäkterna på raderna Samordnad och säker statlig it-drift med 19 miljoner kronor respektive Datorbearbetningar, systemutveckling, statistik m.m. med 25 miljoner kronor.

Not 3 Intäkter av bidrag

	2023	2022
Bidrag från statliga myndigheter	127	32
Bidrag från kommuner, regioner och samordningsförbund	17	20
Bidrag från övriga	2	2
Summa	146	54

Intäkter av bidrag har ökat med 92 miljoner kronor, vilket motsvarar 169 procent. Ökningen förklaras av ersättning från Affärsverket svenska kraftnät för Försäkringskassans upparbetade kostnader i samband med utbetalning av elstöd till konsumenter.

Not 4 Verksamhetens finansiella intäkter

	2023	2022
Ränta, lån anläggningstillgångar	–	0
Ränteintäkt, räntekonto	8	6
Övriga ränteintäkter	1	0
Summa	9	6

Verksamhetens finansiella intäkter har ökat med 3 miljoner kronor vilket beror på att högre ränta erhållits på räntekontot i Riksgäldskontoret.

Not 5 Kostnader för personal

	2023	2022
Lönekostnader exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	–5 657	–5 504
– varav arvoden	–1	–1
Arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	–2 698	–2 585
Övriga personalkostnader	–87	–99
Aktivering av utgifter för egenutvecklade immateriella tillgångar	262	233
Summa	–8 180	–7 955

Personalkostnaderna har ökat med 225 miljoner kronor vilket motsvarar 3 procent. Ökningen beror på ett högre löneläge och ökade kostnader för pensionspremier. Under året har besparingsåtgärder vidtagits som haft en dämpande effekt på personalkostnaderna, bland annat avslutades cirka hälften av alla pågående provanställningar under sommaren och återrekryteringar genomförs först efter särskild prövning. Som en följd av besparingsåtgärderna har viss minskning skett av övriga personalkostnader. Ökningen av aktivering av utgifter för egenutvecklade immateriella tillgångar beror främst på ett högre löneläge för egen personal som arbetat med it-utveckling och fler nedlagda timmar för utvecklingsarbete samt att en något högre andel av utgifterna för utvecklingsarbetet aktiverats.

Not 6 Övriga driftskostnader

	2023	2022
It-kostnader, tjänster	-932	-822
Övriga kostnader, tjänster	-358	-292
Varor	-32	-42
Övrigt	-72	-98
Aktivering av utgifter för egenutvecklade immateriella tillgångar	213	179
Summa	-1 181	-1 075

Övriga driftskostnader har ökat med 106 miljoner kronor vilket motsvarar 10 procent. Ökningen av it-kostnader beror bland annat på att verksamhetsutveckling med it-inslag för att modernisera it-stöd och tekniska plattformar ökat i omfattning. Vidare har kostnaden påverkats av prisökningar och valutaeffekter, samt fler anslutna myndigheter och ökade volymer inom SSSID. Ökningen av övriga kostnader beror till största delen på att kostnaden för betaltjänster ökat samt ökad volym av utbetalningar hänförlig till administration av elstöd. Posten Övrigt har minskat beroende på genomförda besparingsåtgärder, bland annat minskat resande, konferenser och kommunikationsinsatser. Ökningen av aktivering av utgifter för egenutvecklade immateriella tillgångar beror främst på ett högre kostnadsläge för konsulter och fler nedlagda timmar för utvecklingsarbete samt att en något högre andel av utgifterna för utvecklingsarbetet har aktiverats.

Not 7 Verksamhetens finansiella kostnader

	2023	2022
Räntekostnad, lån, anläggningstillgångar	-67	-14
Övriga räntekostnader	-1	-1
Summa	-68	-15

Verksamhetens finansiella kostnader har ökat med 53 miljoner kronor vilket främst beror på högre räntesats på lån till anläggningstillgångar i Riksgäldskontoret.

Not 8 Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras

	2023	2022
Andra ersättningar		
Ersättning internationell vård pensionärer	113	123
Övrigt	6	0
Finansiella intäkter		
Dröjsmålsränta avseende försäkring	5	4
Ränta på återkravsfordringar	348	258
Nedskrivning ränta på återkravsfordringar	-308	-115
Summa	164	270

Intäkter av avgifter som inte disponeras av Försäkringskassan har minskat med 106 miljoner kronor. Ersättning internationell vård avseende pensionärer har minskat med 10 miljoner kronor. Ersättningen för internationell vård varierar mellan åren, bland annat beroende på när krav framställs mellan länderna. Ränteintäkter för återkravsfordringar netto, det vill säga efter nedskrivning, har minskat med 103 miljoner kronor vilket till största delen beror på en större andel osäkra fordringar.

Not 9 Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag

	2023	2022
Medel från Arbetsförmedlingen	17 468	17 480
Medel från Försvarsmakten	173	151
Medel från övriga myndigheter	5	5
Summa	17 646	17 636

Not 10 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag

	2023	2022
Medel från kommuner	4 557	4 424
Medel från bidragsskyldiga föräldrar avseende underhållsstöd	1 251	1 235
Medel från övriga	339	293
Summa	6 147	5 952

Not 11 Finansiella intäkter avseende transfereringar

	2023	2022
Ränteintäkter, fonder m.m.	32	27
Kursvinster och värdereglering obligationer	42	0
Summa	74	27

Finansiella intäkter avseende transfereringar har ökat med 47 miljoner kronor. Det beror på att sjunkande marknadsräntor har medfört en värdeökning av obligationernas värde med 42 miljoner kronor.

Not 12 Finansiella kostnader avseende transfereringar

	2023	2022
Kursförluster och värdereglering obligationer	-6	-152
Summa	-6	-152

Finansiella kostnader avseende transfereringar har minskat med 146 miljoner kronor. Det beror på att sjunkande marknadsräntor har medfört att det inte skett någon värdeminskning av obligationernas värde.

Not 13 Avsättningar till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål

	Trafiklivräntefonden		Frivilliga yrkesskadefonden		Affärsverksfonden		Summa	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Ingående balans	973	1 075	138	153	107	120	1 218	1 348
Årets avsättning till (+) / upplösning av (-)	53	-102	6	-15	5	-13	64	-130
Utgående balans	1 026	973	144	138	112	107	1 282	1 218

Avsättning till/upplösning av fonder har ökat med 64 miljoner kronor. Det beror i huvudsak på sjunkande marknadsräntor som medfört en värdeökning av obligationernas värde med 42 miljoner kronor.

Not 14 Andra utbetalningar

Posten andra utbetalningar avser framförallt utbetalningar för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning som finansieras av medel från Arbetsförmedlingen. Utfallet för dessa ersättningar uppgick till 17 468 (17 480) miljoner kronor.

Not 15 Årets kapitalförändring

	2023	2022
Anslagsfinansierad verksamhet		
Underhållsstöd	-21	9
Återkrav	-659	385
Internationell vård	9	-37
Assistansersättning	174	0
Övrigt	-13	-2
Delsumma	-510	355
Avgiftsbelagd verksamhet	32	-22
Summa	-478	333

Årets kapitalförändring uppgår till -478 miljoner kronor, en minskning med 811 miljoner kronor. Förändringen förklaras framförallt av posten återkrav. Fordringar avseende återkrav har minskat samtidigt som nedskrivningar har ökat eftersom en större andel är osäkra.

Not 16 Balanserade utgifter för utveckling av it-system

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	8 569	8 195
Årets anskaffning	475	411
Avgår årets utrangering	-87	-37
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	8 957	8 569
<i>Ingående avskrivningar</i>	-7 263	-6 950
Årets avskrivningar	-364	-350
Avgår årets utrangering	87	37
<i>Utgående avskrivningar</i>	-7 540	-7 263
Bokfört värde	1 417	1 306

Immateriella anläggningstillgångar utgörs till största delen av balanserade utgifter för egen utveckling av it-system. De flesta avser it-stöd för ärendehantering, självbetjäning och automatisering. Anläggningstillgångarna finansieras med lån i Riksgäldskontoret och avskrivningar påbörjas när dessa driftsätts i Försäkringskassans it-miljö.

Försäkringskassan förvaltar vissa it-system för Pensionsmyndighetens räkning och vidareutvecklar dessa samt hanterar nyutveckling enligt uppdrag från Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten faktureras kostnaderna för de avskrivningar som avser dessa anläggningstillgångar.

Under året har nedskrivning skett av tidigare aktiverade belopp med 4 (8) miljoner kronor på grund av utrangering av immateriella anläggningstillgångar som inte längre används.

Not 17 Förvärvade licenser, rättigheter m.m.

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	230	233
Årets anskaffning	21	3
Avgår årets utrangering	-30	-6
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	221	230
<i>Ingående avskrivningar</i>	-203	-187
Årets avskrivningar	-19	-22
Avgår årets utrangering	30	6
<i>Utgående avskrivningar</i>	-192	-203
Bokfört värde	29	27

Not 18 Förbättringsutgifter på annans fastighet

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	115	119
Årets anskaffning	23	9
Avgår årets utrangering	-4	-13
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	134	115
<i>Ingående avskrivningar</i>	-85	-87
Årets avskrivningar	-11	-10
Avgår årets utrangering	4	12
<i>Utgående avskrivningar</i>	-92	-85
Bokfört värde	42	30

Förbättringsutgifter på annans fastighet har ökat med 12 miljoner kronor vilket beror på investeringar för ökad säkerhet och skalskydd vid etablering av nya kontor och anpassning av befintliga.

Not 19 Maskiner och inventarier

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	1 349	1 126
Årets anskaffningar	140	351
Avgår årets försäljning/utrangering	-146	-128
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	1 343	1 349
<i>Ingående avskrivningar</i>	-810	-746
Årets avskrivningar	-214	-188
Avgår årets försäljning/utrangering	145	124
<i>Utgående avskrivningar</i>	-879	-810
Bokfört värde	464	539

Maskiner och inventarier utgörs till största delen av datorer och utrustning för datoranläggningar. Årets anskaffning av maskiner och inventarier har minskat med 211 miljoner kronor vilket motsvarar 60 procent. Orsaken är att årets anskaffningar för 2022 var ovanligt högt beroende på stora leveransproblem under 2021 kopplat till pandemin och halvledarbrist vilket medförde leveransförseningar och förskjutning av investeringar till 2022. Därutöver har besparingsåtgärderna på Försäkringskassan medfört färre anskaffningar under 2023.

Not 20 Fordringar hos andra myndigheter

	2023	2022
Fordran Pensionsmyndigheten	29 376	28 412
Övrigt	571	481
Summa	29 947	28 893

Fordran Pensionsmyndigheten avser utbetalningar av pensioner och pensionsrelaterade förmåner som Försäkringskassan ombesörjer åt Pensionsmyndigheten. Ökningen på 964 miljoner kronor jämfört med föregående år beror på att utbetalningarna i december var större än föregående år. Posten övrigt har ökat med 90 miljoner kronor vilket förklaras av fordran på Arbetsförmedlingen avseende utbetalning av aktivitetsstöd och etableringsersättning som uppgår till 89 miljoner kronor.

Not 21 Övriga kortfristiga fordringar

	2023	2022
Fordringar bidragsskyldiga för underhållsstöd, brutto	1 826	1 752
– Nedskrivning	–1 183	–1 090
Återkravsfordringar, brutto	7 334	7 666
– Nedskrivning	–4 437	–4 063
Fordringar internationell vård	442	398
Fordringar hos kommuner för assistansersättning	337	163
Övriga fordringar	19	14
Summa	4 338	4 840

Övriga kortfristiga fordringar har minskat med 502 miljoner kronor, vilket framför allt förklaras av minskade återkravsfordringar. Återkravsfordringarna har minskat med 332 miljoner kronor samtidigt som en större andel är osäkra vilket har ökat nedskrivningarna med 374 miljoner kronor. Minskningen av fordran kan delvis förklaras av ett lägre återkrävt belopp under 2023 samtidigt som återbetalning av återkrav har ökat. Fler har betalat sina återkrav före förfallodagen och fler har slutreglerat sin skuld inom ett år efter upprättad avbetalningsplan. Fordringar på kommuner för assistansersättning har ökat med 174 miljoner kronor.

Not 22 Förutbetalda kostnader

	2023	2022
Förutbetalda hyror	163	145
Förutbetalda it-kostnader	369	370
Övriga förutbetalda kostnader	31	40
Summa	563	555

Not 23 Övriga upplupna intäkter

	2023	2022
Upplupna intäkter internationell vård avseende pensionärer	389	366
Upplupna ränteintäkter avseende återkrav	329	331
Upplupna ränteintäkter avseende fonder	8	8
Övriga upplupna intäkter	25	39
Summa	751	744

Not 24 Avräkning med statsverket

	2023	2022
Uppbörd		
Ingående balans	346	610
Redovisat mot inkomsttitel, inkomster	-712 999	-663 436
Redovisat mot inkomsttitel, utgifter	918 409	859 733
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	-205 868	-196 561
Fordringar/Skulder avseende Uppbörd	-112	346
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	3 173	2 727
Redovisat mot anslag	224 887	228 394
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-224 652	-227 948
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	3 408	3 173
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-80	-238
Redovisat mot anslag	9 830	9 471
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-9 277	-9 313
Fordringar/Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	473	-80
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	40	47
Redovisat mot anslag	-6	-7
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	34	40
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	-28 919	-26 730
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	409 703	363 060
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-841 198	-789 758
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	430 519	424 509
Saldo	-29 895	-28 919
Summa	-26 092	-25 440

Not 25 Kortfristiga placeringar

	2023		2022	
	Marknadsvärde	Upplupet anskaffningsvärde	Marknadsvärde	Upplupet anskaffningsvärde
Statsobligationer	43	37	43	37
Hypoteksobligationer	544	559	667	698
Övriga obligationer	301	352	277	353
Summa	888	948	987	1 088

Obligationer redovisas till marknadsvärde. Marknadsvärdet understeg upplupet anskaffningsvärde med 60 miljoner kronor. Föregående år var marknadsvärdet 101 miljoner kronor lägre än upplupet anskaffningsvärde.

Not 26 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret

	2023	2022
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	7	689
Beviljad kreditram	500	500
Utnyttjad räntekontokredit under året	235	–

Utgående behållning på räntekonto i Riksgäldskontoret är 682 miljoner kronor lägre än föregående år vilket är ett resultat av myndighetens försämrade ekonomiska läge.

Not 27 Myndighetskapital

	Stats- kapital	Balanserad kapitalförändring, anslags- finansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring, avgifts- finansierad verksamhet	Kapital- förändring enligt resultat- räkningen	Summa
Ingående balans	0	4 116	–4	333	4 445
Föregående års kapitalförändring	–	355	–22	–333	–
Årets kapitalförändring	–	–	–	–478	–478
Summa årets förändring	–	355	–22	–811	–478
Utgående balans	0	4 471	–26	–478	3 967

Not 28 Balanserad kapitalförändring

	2023	2022
Anslagsfinansierad verksamhet		
Underhållsstöd	690	681
Återkrav	3 743	3 358
Internationell vård	–96	–59
Assistansersättning	164	164
Övrigt ¹	–30	–28
Delsumma	4 471	4 116
Avgiftsbelagd verksamhet	–26	–4
Summa	4 445	4 112

¹ I övrigt ingår balanserad kapitalförändring för ersättning för höga sjuklönekostnader med –3 miljoner kronor för respektive år, jämförelsetalet har ändrats.

Not 29 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

	2023	2022
Ingående avsättning	3	2
+ Årets pensionskostnad	2	2
– Årets pensionsutbetalningar	–1	–1
Utgående avsättning	4	3

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser avser främst överenskommelser om delpension för anställda. Under året har nya överenskommelser gjorts vilket gör att avsättningen har ökat. Årets pensionsutbetalningar är likvärdiga jämfört med föregående år.

Not 30 Övriga avsättningar

	2023	2022
Avsättning lokala omställningsmedel		
Ingående avsättning	104	95
Årets förändring	14	9
Utgående avsättning	118	104
Avsättning avtalsförsäkring		
Ingående avsättning	13	15
Årets förändring	1	-2
Utgående avsättning	14	13
Summa utgående avsättning	132	117

Övriga avsättningar består främst av lokala omställningsmedel vars syfte är att stödja verksamheten och utveckla arbetstagaren genom exempelvis långsiktig kompetensutveckling eller till att öka de anställdas förutsättningar för ett längre arbetsliv. Av avsättningen för lokala omställningsmedel beräknas 10 miljoner kronor av utgående avsättning bli reglerad under 2024.

Avsättningen för avtalsförsäkring har ökat med 1 miljon kronor. Beloppet som Försäkringskassan kommer att betala är osäkert. Arbete pågår med att utreda identifierade felaktigheter i lönesystemet med ambitionen att slutföra arbetet under 2024.

Not 31 Lån i Riksgäldskontoret

	2023	2022
Ingående balans	1 859	1 685
Årets upptagna lån	696	748
Årets amorteringar	-612	-574
Utgående balans	1 943	1 859

Avser lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar. Försäkringskassan har en låneram på 2 300 (2 296) miljoner kronor för lån till anläggningstillgångar. Av den utgående balansen avser 1 412 (1 300) miljoner kronor balanserade utgifter för utveckling av it-system.

Not 32 Övriga krediter i Riksgäldskontoret

	2023	2022
Ingående balans, utnyttjad kredit	141	140
Förändringar under året	5	1
Utgående balans, utnyttjad kredit	146	141

Försäkringskassan har en övrig kredit som ges med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet i utbetalning av ersättning av vård i andra länder där regioner har kostnadsansvar. För år 2023 har Försäkringskassan en kreditram på 170 (170) miljoner kronor för att täcka detta likviditetsbehov.

Not 33 Kortfristiga skulder till andra myndigheter

	2023	2022
Skuld till Arbetsförmedlingen för återkrav m.m.	118	189
Skuld till Pensionsmyndigheten avseende socialavgifter	112	327
Skuld arbetsgivaravgifter	155	155
Övrigt	64	59
Summa	449	730

Kortfristiga skulder till andra myndigheter har minskat med 281 miljoner kronor vilket främst beror på att skulden till Pensionsmyndigheten avseende fördelade socialavgifter enligt lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter har minskat med 215 miljoner kronor.

Not 34 Övriga kortfristiga skulder

	2023	2022
Preliminärskatt pension	735	632
Preliminärskatt dagersättning	2 484	2 469
Skuld Käpan avseende uppbörd	278	281
Skulder internationell vård	19	32
Personalens källskatt	130	133
Övrigt	31	29
Summa	3 677	3 576

Not 35 Upplupna kostnader

	2023	2022
Internationell vård, tandvård och andra försäkringskostnader	552	528
Semesterlöneskuld	557	583
Upplupna löner	6	7
Övriga upplupna förvaltningskostnader	24	33
Summa	1 139	1 151

Upplupna kostnader har minskat med 12 miljoner kronor, huvudsakligen på grund av att reserverade belopp för semesterlöneskuld inklusive sociala avgifter har minskat med 26 miljoner kronor samt lägre reservering för övriga upplupna kostnader. Upplupna kostnader för internationell vård har ökat med 24 miljoner kronor. Reserveringen för internationell vård påverkas i hög grad av att betalningarna varierar mellan åren, beroende på när respektive borgenärsland framställer krav på ersättning.

Not 36 Oförbrukade bidrag

	2023	2022
Oförbrukade bidrag från annan statlig myndighet	3	4
Övriga oförbrukade bidrag	1	6
Summa	4	10
Oförbrukade bidrag från annan statlig myndighet beräknas tas i anspråk inom följande tidsintervall:		
– inom tre månader	3	4
– tre månader till ett år	–	–
– mer än ett år till tre år	–	–

Oförbrukade bidrag har minskat med 6 miljoner kronor vilket motsvarar 60 procent. Minskningen beror till stor del på en återbetalning av EU-medel.

Not 37 Utnyttjade anslagskrediter

Anslagspost	Beviljad kredit	Utnyttjad kredit
10 1:1 ap.8 Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall	10	4
10 1:1 ap.21 Sjukpenning	2 453	2 225
10 1:2 ap.5 Aktivitets- och sjukersättningar	2 079	2 077
10 1:3 ap.1 Handikappersättningar	47	16
10 1:4 ap.5 Arbetskadeföränta	108	10
10 1:5 ap.3 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	2	0
10 2:1 ap.1 Förvaltningsmedel	557	473
12 1:6 ap.2 Omvårdnadsbidrag	206	173
Summa	5 462	4 978

Not 38 9 1:4 ap.1 Statligt tandvårdsstöd

Utfallet för statligt tandvårdsstöd uppgår till 7 289 miljoner kronor, vilket är 249 miljoner kronor (3,3 procent) lägre än årets tilldelade medel. Anslagsposten tillfördes 180 miljoner kronor i ytterligare anslagsmedel under året. Det lägre utfallet förklaras till stor del av att besöksfrekvensen inte ökat i den takt som förväntats under 2023.

Not 39 9 1:6 ap.37 Smittbärrpenning

Utfallet för smittbärrpenning uppgår till 2 miljoner kronor, vilket är 6 miljoner kronor (75,0 procent) lägre än årets tilldelade medel. Klassificeringen av covid-19 som samhällsfarlig sjukdom upphörde under 2022 vilket medfört att antal personer som har rätt till smittbärrpenning minskat. Anslagsutfallet har även minskat på grund av inbetalningar efter återkrav.

Not 40 9 1:7 ap.1 Sjukvård i internationella förhållanden

Utfallet för sjukvård i internationella förhållanden uppgår till 660 miljoner kronor, vilket är 28 miljoner kronor (4,1 procent) lägre än tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –4 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 177 miljoner kronor under året. Dessutom utökades anslagskrediterna med 30 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes mer medel eftersom resandet ökat efter pandemin vilket medfört ökade kostnader. Vidare påverkade den försvagade kronkursen utgifterna eftersom betalningar till utlandet görs i respektive lands valuta.

Not 41 9 4:3 ap.1 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Utfallet för bilstöd till personer med funktionsnedsättning uppgår till 145 miljoner kronor, vilket är 120 miljoner kronor (45,4 procent) lägre än tilldelade medel. Att genomföra ett köp med bilstöd innebär många kontakter för den sökande, både med myndigheter och bilföretag, vilket gör att processen kan uppfattas som komplicerad av den sökande. Nyttjandet av förmånen är även i år lägre än vad som förväntades efter den regeländring som genomfördes år 2020.

Not 42 10 1:1 ap.5 Boendetillägg

Utfallet för boendetillägg uppgår till 288 miljoner kronor, vilket är 13 miljoner kronor (4,3 procent) lägre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgår till –11 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 24 miljoner kronor under året genom omdisponering från anslagsposten 10 1:1 ap.19 Rehabiliteringspenning. Medel tillfördes anslagsposten på grund av att utgifterna ökat framför allt för att antalet mottagare av boendetillägg har ökat.

Not 43 10 1:1 ap.8 Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall

Utfallet för sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall uppgår till 227 miljoner kronor, vilket är 3 miljoner kronor (1,3 procent) högre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –2 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 17 miljoner kronor under året genom omdisponering från anslagsposten 10 1:1 ap.19 Rehabiliteringspenning. Medel tillfördes anslagsposten eftersom antalet mottagare av förmånen har ökat vilket medfört att utgifterna blev högre än förväntat.

Not 44 10 1:1 ap.19 Rehabiliteringspenning

Utfallet för rehabiliteringspenning uppgår till 504 miljoner kronor, vilket är 119 miljoner kronor (19,1 procent) lägre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –36 miljoner kronor. Utgifterna för rehabiliteringspenning är betydligt lägre än tidigare års utgifter. Anledningen till de minskade utgifterna är en ändrad tolkning av regelverket för rehabiliteringspenning och i vilken omfattning förmånen kan beviljas för de som deltar i en arbetslivsinriktad rehabilitering. Tidigare kunde de försäkrade få rehabiliteringspenning i den omfattning som arbetsförmågan bedömdes nedsatt innan åtgärden startade. Den nya tolkningen innebär att de enbart kan få rehabiliteringspenning i den omfattning som åtgärden förhindrar arbete. Försäkrade kan samtidigt ansöka om och beviljas sjukpenning och när det sker samordnas utbetalningen av förmånerna. Rehabiliteringspenning minskas då med det belopp den försäkrade för samma tid får sjukpenning.

Not 45 10 1:1 ap.20 Arbetshjälpmedel m.m.

Utfallet för arbetshjälpmedel uppgår till 116 miljoner kronor, vilket är 11 miljoner kronor (8,7 procent) lägre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –2 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 37 miljoner kronor genom omdisponering från anslagsposten 10 1:1 ap.19 Rehabiliteringspenning. Utgifterna ökade mer än förväntat och en möjlig förklaring är ökade kostnader för produkterna till följd av inflation och att produkterna blivit mer avancerade.

Not 46 10 1:1 ap.21 Sjukpenning

Utfallet för sjukpenning uppgår till 42 863 miljoner kronor, vilket är 1 988 miljoner kronor (4,9 procent) högre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –237 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 310 miljoner kronor under året genom omdisponering från anslagsposten 10 1:1 ap.19 Rehabiliteringspenning. Dessutom utökades anslagskrediten med 424 miljoner kronor. Under året har antalet nettodagar ökat och även medelersättningen per sjukskriven har ökat. Under första kvartalet 2023 startade ett högt antal sjukfall med psykiatriska diagnoser, vilka tenderar att bli långa och generera många nettodagar. Dessutom har den genomsnittliga längden på de sjukfall som blir långa ökat något mer än beräknat.

Not 47 10 1:2 ap.5 Aktivitets- och sjukersättningar

Utfallet för aktivitets- och sjukersättningar uppgår till 35 659 miljoner kronor, vilket är 998 miljoner kronor (2,9 procent) högre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –1 079 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 15 miljoner kronor under året genom omdisponering från anslagsposten 10 1:2 ap.6 Bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättningar. Dessutom utökades anslagskrediten med 346 miljoner kronor. Beviljandet av sjukersättning har varit högt under 2023. Det förklaras av de nyligen införda särskilda reglerna för personer över 61 år och i viss mån av att flera av dem som beviljas ersättningen är äldre och får full inkomstrelaterad ersättning. Dessutom har beviljandet varit högt på grund av att balanser i handläggningen arbetats ned under året och flera personer som fått ersättning beviljad har fått höga belopp utbetalt retroaktivt.

Not 48 10 1:2 ap.6 Bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättningar

Utfallet för bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättningar uppgår till 5 916 miljoner kronor, vilket är 165 miljoner kronor (2,7 procent) lägre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –149 miljoner kronor. Anslagsposten tillfördes 350 miljoner kronor under året på grund av ökade boendekostnader för de försäkrade. Utfallet är lägre än tilldelade medel då den effekt som de särskilda reglerna för äldre haft för bostadstillägget kan ha överskattats. Sedan införandet av de särskilda äldrereglerna har inte så många personer som beräknat blivit beviljade bostadstillägg.

Not 49 10 1:6 ap.4 Medicinsk service

Utfallet för medicinsk service uppgår till 56 miljoner kronor, vilket motsvarar årets tilldelade medel. Anslagsposten tillfördes 1 miljon kronor under året med anledning av en retroaktiv utbetalning för 2022. Anslagsmedel omfördelades från anslagsposten 10 1:6 ap. 8 Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd.

Not 50 10 1:6 ap.8 Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd

Utfallet för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd uppgår till 78 miljoner kronor, vilket är 55 miljoner kronor (41,4 procent) lägre än årets tilldelade medel. Få arbetsgivare söker bidraget, vilket kan bero på låg kännedom om förmånen. Försäkringskassan har under 2023 fortsatt att genomföra informationsinsatser i syftet att öka kännedomen om bidraget med målet att fler ska söka.

Not 51 10 1:6 ap.9 Försäkringsmedicinska utredningar

Utfallet för försäkringsmedicinska utredningar uppgår till 210 miljoner kronor, vilket är 34 miljoner kronor (13,9 procent) lägre än årets tilldelade medel. Såväl antalet beställda som genomförda utredningar har ökat under 2023. Mängden ännu ej fakturerade utredningar är dock fler jämfört med föregående år. Vidare förekommer fortfarande viss brist på kapacitet hos en del utförare av försäkringsmedicinska utredningar.

Not 52 10 1:6 ap.10 Bidrag till hälso- och sjukvården

Utfallet för bidrag till hälso- och sjukvården uppgår till 12 miljoner kronor, vilket är 4 miljoner kronor (25,0 procent) lägre än årets tilldelade medel. Anslagsposten tillfördes 16 miljoner kronor under året genom omdisponering från anslagsposten 10 1:6 ap.8 Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd. Regeringen har, för statens räkning, ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om fortsatt digital överföring av läkarintyg och Försäkringskassan har fått i uppdrag att betala ut ersättning motsvarande årets upparbetade kostnader hos SKR.

Not 53 10 1:7 ap.1 Ersättning för höga sjuklönekostnader

Utfallet för ersättning för höga sjuklönekostnader uppgår till 1 528 miljoner kronor, vilket är 82 miljoner kronor (5,1 procent) lägre än årets tilldelade medel. Anslagsposten har tillförts 800 miljoner kronor i ytterligare anslagsmedel under året. Utgifterna för ersättning för höga sjuklönekostnader ökade kraftigt under pandemin vilket förklaras av de tillfälliga regeländringar som infördes. Även efter att de tillfälliga pandemireglerna upphört ligger nivåerna på utgifterna högre än nivåerna före pandemin, vilket troligtvis beror på att fler företag har fått kännedom om förmånen.

Not 54 10 2:1 ap.1 Försäkringskassan förvaltningsmedel

Utfallet för förvaltningsmedel uppgår till 9 830 miljoner kronor, vilket är 553 miljoner kronor (6,0 procent) högre än årets tilldelade medel. Från 2022 finns ett ingående anslagssparande om 80 miljoner kronor. Regeringen beslutade vid två tillfällen under året om utökad anslagskredit. I augusti utökades anslagskrediten från 278 miljoner kronor till 464 miljoner kronor, och i november utökades anslagskrediten från 464 miljoner kronor till 557 miljoner kronor. Verksamhetens kostnader har ökat på grund av hög inflation och ökat ränteläge vilket påverkat kostnaderna för bland annat löner, lokaler, köpta tjänster och räntor på lån i Riksgäldskontoret för anläggningstillgångar. Vidare har Försäkringskassan under senare år hanterat en del uppdrag som inte är fullt ut finansierade, till exempel inom assistansersättning. Med anledning av det ansträngda ekonomiska läget har Försäkringskassan vidtagit besparingsåtgärder men åtgärderna har inte fullt ut kompenserat för de ökade kostnaderna och därmed har behov av utökad anslagskredit uppstått.

Not 55 12 1:1 ap.1 Allmänt barnbidrag

Utfallet för allmänt barnbidrag uppgår till 29 041 miljoner kronor, vilket är 310 miljoner kronor (1,1 procent) lägre än årets tilldelade medel. Antalet födda barn var färre än väntat 2022 och 2023 vilket medfört lägre utgifter för allmänt barnbidrag.

Not 56 12 1:1 ap.4 Tilläggsbelopp vid familjeförmån

Utfallet för tilläggsbelopp vid familjeförmån uppgår till 26 miljoner kronor, vilket är 7 miljoner kronor (21,2 procent) lägre än årets tilldelade medel. Under året tillfördes anslagsposten ytterligare 2 miljoner kronor genom omdisponering från anslagsposten 12 1:1 ap.1 Allmänt barnbidrag. Utgifterna för tilläggsbelopp vid familjeförmån varierar mycket, bland annat på grund av att retroaktiva utbetalningar kan göras.

Not 57 12 1:2 ap.9 Föräldrapenning

Utfallet för föräldrapenning uppgår till 32 769 miljoner kronor, vilket är 2 049 miljoner kronor (5,9 procent) lägre än årets tilldelade medel. Ingående överföringsbelopp uppgick till –390 miljoner kronor. Avvikelsen förklaras främst av att antalet födda barn under 2022 och 2023 var färre än väntat.

Not 58 12 1:2 ap.11 Tillfällig föräldrapenning

Utfallet för tillfällig föräldrapenning uppgår till 9 425 miljoner kronor, vilket är 545 miljoner kronor (5,5 procent) lägre än årets tilldelade medel. Anslagsposten tillfördes 523 miljoner kronor i ytterligare anslagsmedel under året genom omdisponering från anslagsposten 12:1:2 ap.9 Föräldrapenning. Ingående överföringsbelopp uppgick till –13 miljoner kronor. Det lägre utfallet beror på att nyttjandet av ersättningen minskade under senare delen av 2023 och uttaget av tillfällig föräldrapenning blev därmed lägre än förväntat.

Not 59 12 1:2 ap.12 Graviditetspenning

Utfallet för graviditetspenning uppgår till 560 miljoner kronor, vilket är 130 miljoner kronor (18,8 procent) lägre än årets tilldelade medel. Utgifterna för graviditetspenning var höga under pandemin men nyttjandet av förmånen har sedan dess minskat och har nu återgått till nivåer liknande dem före pandemin.

Not 60 12 1:3 ap.1 Underhållsstöd

Utfallet för underhållsstöd uppgår till 2 703 miljoner kronor, vilket är 195 miljoner kronor (6,7 procent) lägre än årets tilldelade medel. Utgifterna för underhållsstöd blev lägre än beräknat bland annat beroende på att antalet barn med underhållsstöd blev färre än beräknat samt att inbetalningar från bidragsskyldiga var högre än väntat. Vidare har de regeländringar som trätt i kraft under 2022 medfört lägre utgifter än prognostiserat.

Not 61 12 1:4 ap.1 Adoptionsbidrag

Utfallet för adoptionsbidrag uppgår till 6 miljoner kronor, vilket är 9 miljoner kronor (60,0 procent) lägre än årets tilldelade medel. Antalet utbetalda adoptionsbidrag har minskat över tid, där nedgången under 2023 var större än prognostiserat.

Not 62 12 1:6 ap.2 Omvårdnadsbidrag

Utfallet för omvårdnadsbidrag uppgår till 4 286 miljoner kronor, vilket är 173 miljoner kronor (4,2 procent) högre än tilldelade medel. Utgifterna har ökat på grund av fler mottagare av förmånen än förväntat.

Not 63 12 1:6 ap.4 Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Utfallet för vårdbidrag för funktionshindrade barn uppgår till –4 miljoner kronor, vilket är 10 miljoner kronor (166,7 procent) lägre än tilldelade medel. Utgifterna har minskat på grund av inbetalningar av ställda återkrav. Det låga utfallet beror också på att vårdbidraget är på väg att fasas ut och ersättas av omvårdnadsbidraget.

Not 64 12 1:8 ap.2 Bostadsbidrag

Utfallet för bostadsbidrag uppgår till 4 255 miljoner kronor, vilket är 1 029 miljoner kronor (19,5 procent) lägre än årets tilldelade medel. Anslagsposten har tillförts 720 miljoner kronor i ytterligare anslagsmedel under året med anledning av en regeländring som medförde ökade utgifter i form av förlängt och höjt tilläggsbidrag till barnfamiljer för perioden 1 juli till 31 december. Utgifterna för bostadsbidrag blev lägre på grund av att antalet mottagare av bostadsbidrag och medelersättning har sjunkit mer än väntat. Utfallet för tilläggsbidraget till barnfamiljer uppgick till 1 131 miljoner kronor.

Not 65 Finansieringsanalys, verksamhetens kostnader

	2023	2022
Kostnader enligt resultaträkningen	-10 765	-10 270
<i>Justeringar:</i>		
Avskrivningar och nedskrivningar	609	570
Realisationsförluster	2	4
Förändring av avsättningar	16	8
Summa	-10 138	-9 688

Not 66 Finansieringsanalys, intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2023	2022
Intäkter enligt resultaträkningen	555	463
<i>Justeringar:</i>		
Realisationsvinster	-11	-2
Summa	544	461

Övriga tilläggsupplysningar

Redovisning av sjukfrånvaro

Enligt 7 kap. 3 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheten redovisa sjukfrånvaro i årsredovisningen. För uppgifter om sjukfrånvaron se resultatredovisningsavsnittet Medarbetare och kompetensförsörjning.

Ledande befattningshavares förmåner samt skattepliktiga ersättningar till styrelsen

För generaldirektör Nils Öberg har lön och övriga förmåner under 2023 uppgått till 2 175 435 kronor. Pensionsvillkoren är enligt PA 16.

För överdirektör Maria Rydbeck har lön och övriga förmåner under 2023 uppgått till 1 453 429 kronor. Pensionsvillkoren är enligt PA 16.

Till styrelsen har det utgått arvoden med 400 000 kronor. Av tabellen framgår styrelsens arvoden och antal styrelsemöten.

	Arvode, kr	Antal möten
Ulf Bengtsson, ordförande från och med 1 januari 2024	–	–
Heidi Stensmyren, ordförande till och med 31 december 2023	150 000	6/6
Thomas Pålsson vice ordförande	100 000	6/6
Mats Galvenius, ledamot från och med 1 januari 2024	–	–
Tomas Landeström, ledamot från och med 1 januari 2024	–	–
Eva Liedström Adler, ledamot från och med 1 januari 2024	–	–
Anita Linder, ledamot från och med 1 januari 2024	–	–
Erland Olauson, ledamot till och med 31 december 2023	75 000	5/6
Lotta Vahne Westerhäll, ledamot till och med 31 december 2023	75 000	6/6
Nils Öberg, generaldirektör	–	6/6

Sidouppdrag för ledande befattningshavare och styrelse

Generaldirektör Nils Öberg var under 2023 styrelseledamot i Riksgäldskontorets styrelse.

Överdirektör Maria Rydbeck var under 2023 vice styrelseordförande i Fondtorgsnämnden samt styrelseledamot i Lantmäteriet.

Ulf Bengtsson var under 2023 styrelseordförande i E-hälsomyndigheten och styrelseordförande i aktiebolaget Kommuninvest Fastighets AB.

Heidi Stensmyren hade inga sidouppdrag under 2023.

Thomas Pålsson var under 2023 styrelseordförande i Redaktörspoolen Ann Pålsson AB samt vice styrelseordförande i Statens kulturråd och ledamot i Jämställdhetsmyndighetens insynsråd.

Mats Galvenius var under 2023 styrelseledamot och VD i Larmtjänst AB, styrelsesuppleant i Min Pension i Sverige AB, styrelseordförande i S4I Standard for Insurance, styrelseordförande i Skadeanmälningsregister GSR AB och styrelseledamot i Svensk Försäkring Administration AB.

Tomas Landeström hade inga sidouppdrag under 2023.

Eva Liedström Adler var under 2023 styrelseordförande för Nämnden för mottagande till specialskolan och Rh-anpassad utbildning inom Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Anita Linder var under 2023 styrelseordförande i Mediestödsnämnden och ordinarie lagfaren ledamot i Disciplinnämnden vid Stockholms universitet.

Erland Olauson var under 2023 ledamot i Medlingsinstitutets insynsråd och opartisk ordförande (OpO) enligt Industriavtalet.

Lotta Vahlne Westerhäll hade inga sidouppdrag under 2023.

Intern styrning och kontroll

I detta avsnitt redovisas Försäkringskassans bedömning av intern styrning och kontroll.

Styrelsen har det övergripande ansvaret för att det finns en process för intern styrning och kontroll på Försäkringskassan. Processen ska med rimlig säkerhet säkerställa att vi

- fullgör våra uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller kraven enligt 3 § myndighetsförordningen
- förebygger att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter
- har en god intern miljö som skapar förutsättningar för en väl fungerande process för intern styrning och kontroll.

Modell för intern styrning och kontroll

Försäkringskassan har ett väletablerat ramverk för intern styrning och kontroll. Ramverket förtydligar hur vi genom olika processer och arbetssätt operationaliserar kraven på intern miljö, riskanalys, åtgärder, uppföljning och dokumentation enligt förordningen om intern styrning och kontroll. Sammantaget säkrar ramverkets olika delar att myndigheten leds, styrs, följs upp och kontrolleras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Årets uppföljning

Vi har följt upp Försäkringskassans interna styrning och kontroll i enlighet med 5 § förordning om intern styrning och kontroll.

Årets uppföljning visar att Försäkringskassans ramverk för intern styrning och kontroll utgör en robust grund för att leda, styra, kontrollera och följa upp verksamheten på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Flera delar av ramverket har även vidareutvecklats under året. De mest väsentliga förstärkningarna som har gjorts är exempelvis

- revidering av styrande dokument för intern styrning och kontroll samt riskhantering
- vidareutveckling av arbetssätt för analys och hantering av myndighetsövergripande risker
- vidareutvecklad process för arbete med långsiktiga mål och verksamhetsplanering och stärkt koppling till riskhanteringsprocess
- förstärkningar av Försäkringskassans förebyggande arbete mot oegentligheter
- vidareutvecklad säkerhetsorganisation.

Flera omständigheter har ställt stora krav på verksamheten under året: ett strukturellt finansiellt underskott sedan flera år tillbaka, den tidigare pandemin och en nu pågående lågkonjunktur. Som tidigare nämnts har vi gjort ett antal medvetna anpassningar av verksamheten och infört en rad konkreta besparingsåtgärder för att bromsa in kostnaderna. Vi har också vidtagit flera kompensande åtgärder för att säkra att vi lever upp till kraven enligt förordning om intern styrning och kontroll och att vi med rimlig säkerhet fullgör våra uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller kraven i 3 § myndighetsförordningen. Exempel på sådana åtgärder är att vi har tillsatt en produktionsanalysgrupp och ett forum för vakansprövningar som syftar till en effektiv och ändamålsenlig kompetensförsörjning och resursallokering.

Årets riskhantering

Nytt arbetssätt för att analysera myndighetsövergripande risker

Vi har under 2023 infört ett nytt arbetssätt för myndighetsövergripande riskanalys med tydligare utgångspunkt i Försäkringskassans mest väsentliga uppgifter.¹¹⁴ Arbetssättet syftar till att komplettera avdelningarnas riskanalyser med ett mer strategiskt och myndighetsövergripande riskperspektiv. Det nya arbetssättet innebär också att vi integrerar riskhanteringen med våra ordinarie processer för långsiktiga mål, verksamhetsplanering och uppföljning.

Löpande riskhantering

Försäkringskassans avdelningar arbetar löpande med riskhantering inom ramen för sina ansvarsområden. Riskhanteringsarbetet följs upp och rapporteras i samband med den ordinarie uppföljningen av verksamhet och ekonomi. Uppföljningarna visar att avdelningarna bedriver en aktiv riskhantering och följer den normering som gäller inom området.

Reviderade styrdokument

Under 2023 har styrande dokument för intern styrning och kontroll reviderats. Den tidigare policyn har ersatts av reviderade riktlinjer (2020:04) för intern styrning och kontroll. Styrelsen har diskuterat riktlinjerna för att säkerställa att de omfattar grundläggande principer och krav för en betryggande intern styrning och kontroll. Riktlinjerna har även kompletterats med en ny anvisning (2023:10) riskhantering.

¹¹⁴ Enligt §3 förordning om intern styrning och kontroll ska myndigheten genomföra en riskanalys i syfte att identifiera omständigheter som utgör en väsentlig risk för att myndigheten inte ska kunna fullgöra sina uppgifter, uppnå verksamhetens mål och uppfylla kraven i 3 § myndighetsförordningen.

Väsentliga brister och förbättringsområden

Årets uppföljning har inte identifierat några väsentliga brister eller nya förbättringsområden.

Förbättringsområde Förvaltning av sjukförsäkringen

I årsredovisningen för verksamhetsåret 2021 redovisade Försäkringskassan ett förbättringsområde som gällde förvaltningen av sjukförsäkringen. Förbättringsområdet fanns kvar under 2022 och vi initierade då ett antal åtgärder som vi arbetat vidare med under 2023. Det återstår en del arbete, men vi har under 2023 kunnat se effekter av det arbete som har genomförts.

Som exempel på effekter kan nämnas att tid har frigjorts till samordningsuppdraget som en följd av att arbetsuppgifter har koncentrerats. Det framgår av interna granskningar och uppföljningar. De visar även på en förbättrad arbetsmiljö för försäkringsutredare och chefer i den handläggande verksamheten. Dessutom har effektiviseringar möjliggjort höjda ambitioner i arbetet med att stödja sjukskrivna personer i deras återgång i arbete och sammantaget för året ser vi en påbörjad förflyttning avseende vår aktiva samordning.

Genom att etablera och utveckla den rättsliga stödfunktionen har även förmågan att implementera lagändringar och rättsliga ställningstaganden förbättrats. Även detta bekräftas av våra interna uppföljningar.

Förbättringsområdet Förvaltningen av sjukförsäkringen bedöms efter uppföljningen vara hanterat. De insatser som gjorts under året och tidigare år har medfört positiva effekter för sjukförsäkringens förvaltning och de åtgärder som fortlöper förväntas stärka utvecklingen ytterligare.

Samlad bedömning

Årets uppföljning visar att Försäkringskassan har ett robust ramverk för intern styrning och kontroll. Några väsentliga brister har inte noterats. Vårt systematiska arbete för att säkra god intern styrning och kontroll bedöms ha gett oss förutsättningar att leda, styra, följa upp och kontrollera verksamheten på ett ändamålsenligt sätt under 2023.

Sammantaget bedömer vi att vår interna styrning och kontroll har varit betryggande under den period som årsredovisningen gäller. Försäkringskassan har i allt väsentligt säkerställt att kraven enligt förordning om intern styrning och kontroll har följts och att vi därigenom med rimlig säkerhet fullgjort våra uppgifter, uppnått verksamhetens mål och uppfyllt kraven i 3 § myndighetsförordningen.

Beslut om årsredovisningen

Årsredovisningen har fastställts genom styrelsens beslut den 16 februari 2024.

Vi bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser.

Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Ulf Bengtsson
ordförande

Thomas Pålsson
vice ordförande

Heidi Stensmyren

Mats Galvenius

Eva Liedström Adler

Anita Linder

Tomas Landeström

Nils Öberg
generaldirektör
Försäkringskassan

Förmånsförteckning

Aktivitetsersättning – till den som är högst 29 år och på grund av en funktionsnedsättning behöver längre tid för att avsluta sin skolgång eller har nedsatt arbetsförmåga i minst ett år.

Aktivitetsstöd – till den som deltar i aktiviteter i ett arbetsmarknadspolitiskt program hos Arbetsförmedlingen.

Assistansersättning – till den som har en omfattande funktionsnedsättning och därför behöver personlig assistans för att klara sin vardag. De 20 första assistanstimmarna bekostas av kommunen. Resterande timmar bekostas av Försäkringskassan.

Barnbidrag – till föräldrar som har barn under 16 år eller äldre barn som går i grundskolan. I barnbidrag ingår även förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg.

Bostadsbidrag – till barnfamiljer och till ungdomar som är 18–28 år om de har låga inkomster.

Etableringsersättning – till den som deltar i aktiviteter i det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser efter beslut från Arbetsförmedlingen.

Föräldrapenning – till föräldrar när de avstår från arbete under tiden de vårdar barn. Ersättningen ska underlätta för föräldrar att kombinera förvärvsarbete med familjeliv.

Internationell vård – består av intyg om och ersättning för när en person behöver vård i ett annat land än där hen är försäkrad för vårdförmåner.

Omvårdnadsbidrag – till föräldrar till barn med funktionsnedsättning. Bidraget ska förbättra föräldrarnas ekonomiska förutsättningar att tillgodose barnets behov av omvårdnad och tillsyn till följd av en funktionsnedsättning.

Sjukersättning – till den som är 30–65 år och har stadigvarande nedsatt arbetsförmåga. Ersättningen beviljas alltid tills vidare.

Sjukpenning – till den som har tillfälligt nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller skada.

Statligt tandvårdsstöd – består av allmänt tandvårdsbidrag, särskilt tandvårdsbidrag som ges till försäkrade med sjukdomar eller funktionsnedsättningar som innebär en risk för försämrad tandhälsa samt ett högkostnadsskydd.

Tillfällig föräldrapenning – till den som tillfälligt behövt avstå från arbete för att ta hand om ett sjukt eller smittat barn eller vid läkarbesök och när barn har avlidit. I samband med barns födelse kan tillfällig föräldrapenning även betalas ut för tio dagar till den andra föräldern.

Underhållsstöd – till separerad förälder med barn under 18 år eller studerande under 20 år, om den andra föräldern inte betalar underhåll alls, betalar ett lägre belopp än underhållsstödet eller inte betalar i tid.

Utvecklingsersättning – till den som är under 25 år, deltar i ett arbetsmarknads-
politiskt program och inte uppfyller villkoren för att ha rätt till a-kassa.

